РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО WEB-ФОРУМУ

25–27 березня 2020 року

Випуск 2

Київ–Харків

УДК 37 (371:004)
Р78

Рекомендовано до друку та впровадження в практику освіти Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії, (протокол № 12 від 14 квітня 2020 року)

Рецензенти:

Лавров Євген Анатолійович, *доктор технічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук Сумського державного університету, м. Суми, Україна;*

Лазарєва Тетяна Анатоліївна, *доктор педагогічних наук, професор, професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;*

Стецюк Богдан Романович*, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права та правового регулювання авіаційної діяльності Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна*

Р78 **Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum-SOIS, 2020)**: збірник матеріалів II Міжнародного науково-практичного WEB-форуму (м. Київ-Харків, 25-27 березня 2020 р.) / упор. М. Л. Ростока; ред. кол. : М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко, В. Е. Лунячек, О. В. Баніт, А. В. Селецький, А. Г. Гуралюк, О. А. Блажко, Т. А. Лугова. Харків : Друкарня «Мадрид», 2020. Вип. 2. 350 с.

У збірнику зосереджено матеріали II-го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму «Forum-SOIS, 2020», що відбувся 25.03.-27.03.2020 року на засадах спільної діяльності основних організаторів – Української інженерно-педагогічної академії, відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами» та інших закладів освіти і наукових установ України і зарубіжжя, у т. ч. представників Болгарії, Грузії, Італії, Молдови, Румунії, Польщі, Португалії, Словаччини, США, Узбекистану тощо. Матеріали форуму призначені для наукових працівників, докторантів, аспірантів, магістрантів, викладачів і студентів закладів вищої освіти, педагогів і керівників закладів системи професійної освіти й навчальних підрозділів підприємств, а також роботодавців, управлінців, законодавців і політиків, всіх тих, хто зацікавлений у поліпшенні якості підготовки підростаючого покоління в умовах єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя.

Автори цього збірнику несуть відповідальність за достовірність, унікальність, ергономічність і релевантність до тематики власне поданої публікації.

УДК 37 (371:004)

© УІПА, 2020
© Автори публікацій, 2020
© ТОВ «Друкарня Мадрид», 2020

THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE IN LIFELONG EDUCATION

COLLECTION OF MATERIALS THE SECOND INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL WEB-FORUM

March 25-27th, 2020

Issue 2

Kyiv-Kharkov

UDC 37 (371:004)
R78

Recommended for Publication by the Academic Council of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy (Protocol number 12 dated April 14, 2020)

Reviewers:

Lavrov Evgeniy, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Professor of Department of Computer Science Sumy State University, Sumy, Ukraine;*

Lazareva Tatyana, *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine;*

Stetsyuk Bogdan, *Head of the Department of Law and Legal Regulation of Aviation Activities of the National Aviation University Flight Academy, Doctor of Jurisprudence, Professor, Kropyvnytskyi, Ukraine*

R78 **The Development of the Unified Open Information Space in Lifelong Education «Forum-SOIS, 2020»** : collection of materials of the Second International Scientific and Practical WEB-Forum (Kyiv-Kharkiv, March 25-27th, 2020) / focus.-comp. M. L. Rostoka; edit. board: M. L. Rostoka, T. S. Bondarenko, V. E. Lunyachek, O. V. Banit, A. V. Seletskiy, A. C. Guraliuk, O. A. Blazhko, T. A. Luhova. Kharkiv: Publishing «Madrid», 2020. Issue 2. 350 p.

The collection contains the materials of the II international scientific and practical WEB-forum «Forum-SOIS, 2020», which was held on March 25-27, 2020 as part of the general activities of the main organizers – the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. A. Sukhomlinsky State Scientific Pedagogical Library of Ukraine, Ivan Zyazyun Institute of Teacher Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Public Organization «School an Adaptive Management of Social and Pedagogical Systems» and other educational institutions and scientific institutions of Ukraine and other countries, including. representatives of Bulgaria, Georgia, Italy, Moldova, Romania, Poland, Portugal, USA, Uzbekistan, Slovakia, etc.

The materials of the forum are intended for researchers, doctoral students, graduate students, undergraduates, teachers and students of higher educational institutions, teachers and heads of vocational education institutions and educational departments of enterprises, as well as employers, managers, legislators and politicians, all those interested in improving the quality training the younger generation.

The authors of this collection are fully responsible for the authenticity, uniqueness, ergonomics and relevance of the subject matter and the abstract materials submitted for publication.

UDC 37 (371:004)

© UEPA, 2020
© Authors of theses of reports, publications 2020
© LLC «Printing House MADRID», 2020

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО **15**

НАУКОВИЙ ЧАТ 1. **ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО Й ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ** ... **16**

Васюченко Павло. *Феномен компетентнісно орієнтованого підходу до підготовки фахівців в сучасних умовах інформатизації освітнього простору* ... 16

Гончаров Едуард. *Трансдисциплінарна парадигма формування й розвитку трудового потенціалу держави* 18

Данилюк Мирослав. *Особливості розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти* 25

Іващенко Валерій, Швачич Геннадій. *Інноваційні методи підвищення якості викладання фундаментальних дисциплін (рос.)* 27

Клімашевський Леонід, Лучанінова Ольга. *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців засобами STEM-навчання* 34

Кузьменко Ольга. *Впровадження технологій STEM-освіти для формування компетентності «епістемне знання» в контексті цифровізації технічного закладу вищої освіти* 38

Лазарашвілі Маріам. *Принципи мультикультурної освіти з американської точки зору: цілі та вимір (англ.)* 41

Меквабідзе Руісан. *Трансформування освіти через менеджарне рішення, використане на основі єдиного інформаційного простору (UIS) (англ.)* 44

Павлиш Тетяна, Уткіна Галина. *Організація дистанційної електронної освіти в закладах вищої освіти* 46

Пітух Лілія. *Сучасні підходи до цифровізації діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти* 48

Пройдак Юрій, Лучанінова Ольга. *Інформаційний простір як складна відкрита система* 50

Ростока Марина, Ростока Аліна. *Феномен «трансдисциплінарність» у сучасному освітньому просторі* 54

Черевичний Геннадій. *Мотиваційна складова дидактики історії* 59

НАУКОВИЙ ЧАТ 2. **ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ** **60**

Бєляєв Сергій. *Підготовка вчителів до розроблення авторських педагогічних технологій у процесі підвищення кваліфікації* 60

Бровдій Алла. *Науково-теоретичні основи створення технології підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти в сфері інтелектуальної власності* .. 64

Бровдій Алла, Тихонова Дар'я. *Дослідження проблеми правового регулювання відносин, що виникають у процесі створення службового твору* 68

Горностаєва Ольга. *Формування компетентності в сфері інтелектуальної власності, як складова підготовки студентів інженерних спеціальностей* 70

Кравчук Надія. *Діагностична складова процесу формування професійної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти в сфері інтелектуальної власності* 73

Кулаковський Олександр. *Компетентність у сфері інтелектуальної власності як складова інтегральної компетентності випускника закладу вищої освіти* ... 76

Кулініч Ольга. *IP-освіта впродовж життя: освітні проєкти Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності»* 78

Ліпейко Вікторія. *Поняття інтелектуальної власності на уроках правознавства (практичний курс)* 79

***Лунячек Вадим, Ігнатенко Ліна**. Роль органів державної влади у диверсифікованій професійній підготовці вчителів в Україні (англ.)* 82
***Лунячек Вадим, Рубан Наталія.** Трансфер технологій як форма підвищення кваліфікації працівників освіти* 86
***Нижник Олександр.** Динаміка процесів диверсифікації послуг з підвищення кваліфікації працівників освіти: практичні аспекти* 90
***Остапенко Алла.** Структура методичної компетентності вчителя технологій* ... 92
***Перерва Петро.** Перетворення інтелектуального потенціалу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» в інноваційні траєкторії економіки знань* 96
***Рубашка Володимир.** Моделювання як метод педагогічного дослідження* 99
***Стрельцов Володимир, Клейшмідт Юрій.** Значні зміни в системі захисту інтелектуальної власності в Польщі (англ.)* 100
***Тіманюк Ірина, Тіманюк Валерія.** Менеджмент інтелектуальної власності у закладах вищої освіти як інструмент успішної комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності* 102
***Тіманюк Валерія.** Управління науково-дослідною діяльністю та інтелектуальною власністю в університетах України (англ.)* 105
***Фесенко Наталія.** Формування професійної компетентності працівників системи освіти у сфері інтелектуальної власності* 107
***Фоменко Лариса.** Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності* 110
***Черненко Юлія.** Підвищення кваліфікації працівників закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності як складова національної стратегії розвитку українського суспільства* 112
***Юр'єва Ольга.** Проблеми управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності у закладах вищої освіти* 115
НАУКОВИЙ ЧАТ 3. **ОСВІТА ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА** **119**
***Баніт Ольга.** Зарубіжний досвід підготовки фахівців для неформальної освіти дорослих* 119
***Ващенко Любов.** Проблема підготовки педагогічного персоналу для неформальної освіти дорослих в Україні* 122
***Горетько Тетяна.** Забезпечення інформаційно-освітнього середовища навчання IT-менеджерів в університетах Сполучених штатів Америки* 125
***Калюжна Тетяна.** Інноваційні підходи у розвитку методичної компетентності педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти* 127
***Лук'янова Лариса.** Професійна підготовка андрагогів: зарубіжний досвід* 130
***Султанова Лейла.** Корпоративна культура в закладах вищої освіти* 133
***Хлєбнікова Таліна, Григораш Віктор.** Організація навчання в умовах післядипломної освіти на засадах особистісно зорієнтованого підходу* 135
***Юда Лариса.** Освіта впродовж життя як чинник гендерної рівноваги* 137
НАУКОВИЙ ЧАТ 4. **ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ** **140**
***Агзамова Дільдора**. Роль когнітивної лінгвістики у вивченні мови (англ.)* 140
***Бацула Наталія.** Проблеми розвитку професійної компетентності вчителя* 142
***Бурієва Уміда.** Дискурс-аналіз та його роль у сучасній лінгвістиці (англ.)* 144

Зінько Марина. *Вивчення техніки сухого валяння* 147
Калалб Міхаіл, Калаб Ліліана. *Роль цифрового зворотного зв'язку в класі (англ.)* 148
Сабірова Нілуфар. *Паронімія в діапазоні споріднених явищ (омонімія, синонімія, полісемія, антонімія) (англ.)* 151
Садуллаєва Нілуфар, Садуллаєва Севара. *Неповнота пропозиції як формально-граматичне поняття (рос.)* 153
Стрельчук Роман. *Проектування багаторівневих оціночних засобів для діагностики якості інженерно-графічної підготовки студентів* 157
Теловата Марія. *Дистанційне навчання – нова перспектива для підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти України* 159
Тропіна Марія. *Використання цифрових технологій – неодмінна вимога успішного розвитку освіти, науки та бізнесу* 161
Чернова Тетяна. *Основні принципи дистанційного навчання майбутніх вчителів технологічної освіти* 164
НАУКОВИЙ ЧАТ 5. **АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ** **168**
Білик Надія. *Адаптивно-педагогічне управління інформаційним простором освіти дорослих у Полтавському регіоні* 168
Гавлітіна Тетяна. *Пошук адаптаційних можливостей стажування науково-педагогічних працівників* 170
Єльникова Галина, Суліма Євген. *Філософські засади адаптивного управління* 174
Єрьоменко Ольга. *Запровадження адаптивної системи професійної підготовки магістрів управління навчальним закладом* 178
Лаврентьєва Олена, Завальнюк Олена. *Компетентне педагогічне управління науково-дослідницькою діяльністю студентів* 181
Лучанінова Ольга. *Адаптація освітньо-виховної системи закладу вищої освіти: науково-парадигмальні підходи до вимог суспільства* 183
Михасюк Оксана. *Становлення системи громадсько-державного управління закладом загальної середньої освіти на адаптивних засадах* 188
Савєльєва Тетяна. *Дослідницька діяльність в коледжах на адаптивних засадах як засіб підвищення якості підготовки фахівця* 190
Скрипка Катерина. *Проєктна діяльність як педагогічна технологія впровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти* 192
Суховерхова Олена. *STEM проект як соціально-педагогічна система адаптивними характеристиками* 195
НАУКОВИЙ ЧАТ 6. **НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СЕРЕДОВИЩА** **198**
Білік Олена. *Методика здійснення навчальної діяльності засобами змішаної освіти (англ.)* 198
Богданова Віолетта, Кіріяк Любомир. *Платформа цифрового видавництва Joomag для організації самостійної роботи студентів (англ.)* 201
Бондаренко Тетяна. Хотченко Ірина *Методика виділення прихованих змінних з великих даних в інституційних дослідженнях майбутніх фахівців (англ.)* 202
Віротченко Світлана, Ковальчук Анастасія. *Використання хмарних технологій Google Forms при проведенні емпіричного дослідження з вибору мови перекладацького скоропису при усному послідовному перекладі* 204

Гермак Ольга. *Методичні основи застосування електронних освітніх ресурсів у підготовці електромонтерів* 206
Градинарь Оксана. *Модель формування інформаційної компетентності в контексті навчальних та позашкільних занять (англ.)* 210
Кардосо Луїс. *Цифрова освіта: підвищення рівня освіти, технологій та педагогічних інновацій (англ.)* 212
Кондратьєв Сергій. *Досвід створення систем телеприсутності зі школярами та студентами (рос.)* 216
Литвин Ольга. *Педагогічний дизайн у сфері розроблення електронних освітніх ресурсів як інструмент формування якісного освітнього простору* 218
Литвин Світлана. *Сучасні виклики цифровізації в умовах трансформації змісту освіти* 219
Нечуйвітер Олеся. *Педагогічні аспекти використання нових інформаційних операторів для проблем цифрової обробки сигналів та зображень під час підготовки магістрів з інженерної педагогіки (англ.)* 221
Павлюк Любов. *Підручник нового покоління в системі підготовки майбутніх вчителів* 223
Садуллаєва Нілуфар, Махмудова Мафтуна. *Складання електронних словників – нагальне питання розвитку перекладу сучасності (англ.)* 225
Сажко Галина. *Хмарні технології в розвитку електронного навчання: теоретичні аспекти (англ.)* 232
Стрілюк Олена. *Особливості викладання курсу «Шкільні інноваційні освітні технології в Європі: досвід і найкращі практики»* 234
Трохимчук Сергій, Бурлачка Анастасія. *Відеоконференцзв'язок у сучасній освітній діяльності* 238
Трохимчук Сергій, Федяй Ксенія. *Поєднання дистанційних та онлайн платформ при викладанні дисциплін комп'ютерного профілю* 239
НАУКОВИЙ ЧАТ 7. **ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ І ПОЛІТИЧНІЙ ОСВІТІ** **241**
Кашаба Ольга, Щербина Ірина. *Вплив політичної освіти на розвиток українського суспільства* 241
Палькевич Юлія. *«Економічна інженерія» як напрям української освіти майбутнього (англ.)* 244
Петришин Людмила, Жидовська Наталія. *Процес управління портфельними цінними паперами в умовах трансформації фондового ринку України (англ.)*.. 246
Прохорова Вікторія, Чобіток Вікторія. *Сучасні трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання* 249
Русанова Марина. *«Імперії» в умовах сучасного інформаційного простору* 252
Тавшунський Олег. *Модернова кафедра в сучасному освітньому просторі* 255
НАУКОВИЙ ЧАТ 8. **ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ Й СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ** **257**
Годецька Тетяна. *Психологічні аспекти у вихованні інноваційної людини* 257
Ігнатович Олена. *Інформаційно-комунікативні технології в професійному консультуванні особистості* 259
Ісаєва Людмила. *ІКТ-компетентність як складова професійної компетентності сучасного фахівця* 261

Котляр Юлія. *Феномен «професійна ідентичність» як категорія психологічної науки* 265
Хайдарова Гафхар. *Мовленнєвий етикет і ввічливість: привітання в різній лінгвокультурології (англ.)* 267
НАУКОВИЙ ЧАТ 9. **ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ** **271**
Вараксіна Наталія. *Використання методів онтологічного моделювання у бібліотечній справі* 271
Гуралюк Андрій. *Система підтримки експертної оцінки електронних ресурсів* 274
Карпенко Світлана, Ніколаєва Тетяна. *Діяльність Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії в наукометричній оцінці публикаційної активності закладів вищої освіти* 277
Селецький Андрій. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського в інформаційно-аналітичному й інформаційно-бібліографічному забезпеченні галузі освіти* 280
НАУКОВИЙ ЧАТ 10. **ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЇ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ** **284**
Маматова Фіруза. *Евфемізми та проблеми їх перекладу (англ.)* 284
Лугова Тетяна. *Канви геймдизайну як перспективний напрям навчально-методичної роботи* 287
Цегольник Петро. *Випереджальний розвиток освітньо-наукової інституції як імператив формування та розбудови суспільства знань* 292
Шеремет Ольга. *Інтернаціоналізація наукової освіти на прикладі позашкілля (Мала академія наук України)* 294
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ **297**
ОНЛАЙН-КОНКУРС «НАЙКРАЩІ ІДЕЇ В ПУБЛІКАЦІЯХ «FORUM-SOIS, 2020» **299**
ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РІШЕННЯ WEB-ФОРУМУ **318**
ПЕРСОНАЛІЇ **322**
ФОТО-ЗВІТ **341**
ГЕОГРАФІЯ ФОРУМУ **347**
АНАЛІТИЧНІ ДАНІ **349**

CONTENTS

OPENING **15**

SCIENTIFIC CHAT 1. **TRANSDISCIPLINARY PARADIGM OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL AND LABOR POTENTIAL OF THE STATE** **16**

Vasiuchenko Pavel. *The Phenomenon of a Competence Oriented Approach to Training Specialists in Modern Conditions of Informatization of the Educational Space (ukr.)* 16

Honcharov Eduard. *The Transdisciplinary Paradigm of the Formation and Development of the Labor Potential Country (ukr.)* 18

Danylyuk Myroslav. *Features of the Development of Information and Communication Competence of a Teacher of a Vocational Education Institution (ukr.)* 25

Ivashchenko Valeriy, Shvachich Gennadiy. *Innovative Methods for Improving the Quality of Teaching Fundamental Disciplines (rus.)* 27

Klimashevskiy Leonid, Luchaninova Olga. *Formation of Professional Competence of Future Specialists by Means of STEM-training (ukr.)* 34

Kuzmenko Olha. *Implementation of Stem-Education Technologies for «Epistemic Knowledge» Competence Formation in the Context of Digitalization of Higher Education Technical Institutions (ukr.)* 38

Lazarashvili Mariam. *The Principles of Multicultural from the American Perspective: Goals and Dimension (eng.)* 41

Mekvabidze Ruizan. *Transforming Education Through the Managerial Decision Making on the Basis of the Unified Information Space (UIS) (eng.)* 44

Pavlish Tetiana, Utkina Galina. *Organization of Distance e-Education in Higher Education Institutions (ukr.)* 46

Pitukh Liliia. *Modern Approaches to Digitalization of the Activities of Vocational Education Institutions (ukr.)* 48

Proydak Yuriy, Luchaninova Olga. *Information Space as a Complex Open System (ukr.)* 50

Rostoka Marina, Rostoka Alina. *The Phenomenon of «Transdisciplinarity» in the Modern Educational Space (ukr.)* 54

Cherevychnyi Gennadii. *The Motivational Component of the Didactics of History (ukr.)* 59

SCIENTIFIC CHAT 2. **PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF EDUCATORS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY** **60**

Bieliaiev Serhij. *Teacher Training for the Development of Authoring Pedagogical Technologies in the Process of Continuing Education (ukr.)* 60

Brovdii Alla. *Scientific and Theoretical Foundations for Creating Advanced Training Technology for Teachers of Higher Educational Institutions in the Field of Intellectual Property (ukr.)* 64

Brovdii Alla, Tikhonova Daria. *The Study of the Problem of Legal Regulation of Relations Arising in the Process of Creating an Official Work (ukr.)* 68

Hornostaieva Olga. *Formation of Competence in the Field of Intellectual Property as a Component of Training Engineering Students (ukr.)*..... 70

Kravchuk Nadiia. *Diagnostic Component of the Process of Formation of Professional Competence of Teachers of Secondary Schools in the Field of Intellectual Property (ukr.)* .. 73

Kulakovsky Alexander. *Intellectual Property Competency as a Component of the Integrated Competence of a Graduate of a Higher Education Institution (ukr.)* 76

Kulinich Olha. *Life-long IP-education: Educational Projects of the State Enterprise «Ukrainian Institute of Intellectual Property» (ukr.)* 78

Lipeiko Victoria. *The Concept of Intellectual Property in Law Lessons (Practical Course) (ukr.)* 79

Luniachek Vadim. Ignatenko Lina. *The Role of Public Authorities in Diversifying In-Service Teacher Training in Ukraine (ukr.)* 82
Luniachek Vadim, Ruban Natalia. *Technology Transfer as a Form of Continuing Education For Educators (ukr.)* 86
Nizhnik Alexander. *The Dynamics of the Processes of Diversification of Services to Improve The Qualifications of Educators: Practical Aspects (ukr.)* 90
Ostapenko Alla. *The Structure of the Methodological Competence of a Technology Teacher (ukr.)* 92
Pererva Petro. *Transformation of the Intellectual Potential of the National Technical University «Kharkov Polytechnic Institute» in to Innovative Trajectories of the Knowledge Economy (ukr.)* 96
Rubashka Vladimir. *Modeling as a Method of Pedagogical Research (ukr.)* 99
Streltsov Volodymyr, Kleyshmidt Yurii. *Significant Changes in Intellectual Property Protection System in Poland (eng.)* 100
Timaniuk Irina, Timaniuk Valeria. *Intellectual Property Management in Higher Education Institutions as a Tool for Successful Commercialization of Intellectual Property (ukr.)* 102
Timaniuk Valeria. *Management by Research Activity and Intellectual Property in the Universities of Ukraine (ukr.)* 105
Fesenko Natalia. *Formation of Professional Competence of Employees of the Educational System in the Field of Intellectual Property (ukr.)* 107
Fomenko Larisa. *Preparing Future Teachers for Innovative Pedagogical Activities (ukr.)* 110
Chernenko Julia. *Advanced Training of Employees of Higher Educational Institutions in the Field of Intellectual Property as Part of the National Development Strategy of Ukrainian Society (ukr.)* 112
Yureva Olga. *Problems of Managing the Processes of Intellectual Property Commercialization in Higher Education Institutions (ukr.)* 115
SCIENTIFIC CHAT 3. **ADULT EDUCATION IN THE DYNAMIC DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY** **119**
Banit Olga. *Foreign Experience in Training Specialists for Non-Formal Adult Education (ukr.)* 119
Vashchenko Lubov. *The Problem of Training Teachers for Non-Formal Adult Education in Ukraine (ukr.)* 122
Goretko Tetiana. *Providing an Information and Educational Environment for the Training of IT Managers at Universities of the United States of America (ukr.)* 125
Kaluzhna Tatiana. *Innovative Approaches in the Development of Methodological Competence of Teaching Staff in the System of Postgraduate Pedagogical Education (ukr.)* 127
Lukianova Larysa. *Andragogue Training: Foreign Experience (ukr.)* 130
Sultanova Leila. *Corporate Culture in Higher Education Institutions (ukr.)* 133
Khlebnikova Talina. *Organization of Training in Postgraduate Education Based on a Personality-Oriented Approach (ukr.)* 135
Yuda Larysa. *Lifelong Learning as a Factor of Gender Balance (ukr.)* 137
SCIENTIFIC CHAT 4. **THEORY AND PRACTICE OF DEVELOPMENT OF EDUCATION AND SCIENCE IN THE CONDITIONS OF MODERN TRANSFORMATIONS** **140**
Agzamova Dildora. *The Role of Cognitive Linguistics in the Study of Language (eng.)* 140

Batsula Natalya. *Problems of Developing Professional Competence of a Teacher (ukr.)* 142

Burieva Umida. *Discourse Analysis and its Role in Modern Linguistics (eng.)* 144

Zinko Marina. *Study of the Technique of Dry Felting (ukr.)* 147

Calalb Mihail, Calalb Liliana. *The Role of Digital Feedback in Classroom (eng.)* 148

Sabirova Nilufar. *Paronymy in the Range of Related Phenomena (Homonymy, Synonymy, Polysemy, Antonymy) (eng.)* 151

Sadullaeva Nilufar, Sadullaeva Sevara. *Incompleteness of a Sentence as a Formal-Grammatical Concept (rus.)* 153

Strelchuk Roman. *Designing Multi-Level Assessment Tools for Diagnosing the Quality of Engineering-Graphic Training of Students (ukr.)* 157

Telovata Maria. *Distance Learning – a New Perspective for Improving the Efficiency of the Educational Process in Higher Education Institutions of Ukraine (ukr.)* 159

Tropina Mariia. *The Use of Digital Technologies is an Indispensable Requirement for the Successful Development of Education, Science and Business (ukr.)* 161

Chernova Tatiana. *Basic Principles of Future Remote Learning Teachers of Technological Education (ukr.)* 164

SCIENTIFIC CHAT 5. **ADAPTIVE MANAGEMENT OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SYSTEMS** **168**

Bilyk Nadia. *Adaptively-pedagogical Management of the Information Space of Adult Education in the Poltava Region (ukr.)* 168

Gavlitina Tetyana. *Search for Adaptation Opportunities for Internships of Scientific and Pedagogical Staff (ukr.)* 170

Yelnykova Halyna, Sulima Yevhen. *Philosophical Foundations of Adaptive Management (ukr.)* 174

Yeromenko Olha. *Introduction of an Adaptive System of Professional Training of Masters of Management of Educational Institution (ukr.)* 178

Lavrentieva Olena, Zavalnyuk Olena. *Competent Pedagogical Management of Students' Research Activities (ukr.)* 181

Lucianinova Olga. *Adaptation of the Educational System of Higher Education Institutions: Scientific and Paradigmatic Approaches to the Requirements of Society (ukr.)* 183

Mykhasiuk Oksana. *Formation of a System of Public-State Management of a General Secondary Education Institution on Adaptive Principles (ukr.)* 188

Savelyeva Tatyana. *Adaptive College Research as a Means of Improving the Quality of Specialist Training (ukr.)* 190

Skripka Katerina. *Project Activity as a Pedagogical Technology for the Implementation of Inclusive Education in Institutions of General Secondary Education (ukr.)* 192

Suhoverhova Elena. *STEM-Project as a Social Pedagogical System with Adaptive Characteristics (ukr.)* 195

SCIENTIFIC CHAT 6. **SCIENTIFIC AND PRACTICAL PRINCIPLES OF DIGITAL EDUCATION: TOOLS, METHODS, TECHNOLOGIES, ENVIRONMENTS** **198**

Bilic Elena. *Method of Implementation of Educational Activities by Means of Mixed Education (eng.)* 198

Bogdanova Violeta, Chiriac Liubomir. *The Digital Publishing Platform Joomag for Organizing Independent Work of Students (eng.)* 201

Bondarenko Tetiana, Khotchenko Iryna. *Methods of Allocation of Latent Variables From Big Data in Institutional Researches of Future Specialists (eng.)* 202

Virotchenko Svitlana, Kovalchuk Anastasiya. *Successful Google Forms Technologies During Empirical Progress with the Vibration of the Rewriting Cursive in the Case of Regular Post-One Re-Writing (ukr.)* 204
Germak Olga. *Methodical Bases of Application of Electronic Educational Resources in the Preparation of Electricians (ukr.)* 206
Gradinari Oxana. *Model for the Formation of Information Competence in the Context of Curricular and Extracurricular Activities (eng.)* 210
Cardoso Luis. *Digital Education: Enhancing Education, Technology and Pedagogical Innovation (eng.)* 212
Kondratiev Serhii. *Experience in Creating Telepresence Systems with Schoolchildren and Students (rus.)* 216
Lytvyn Olha. *Pedagogical Design in the Field of Development of Electronic Educational Resources as an Instrument of Formation of Quality Educational Space (ukr.)* 218
Lytvyn Svitlana. *Modern Challenges of Digitalization in Conditions of Transformation of Education Content (ukr.)* 219
Nechuiviter Olesia. *Pedagogical Aspects of Using New Informative Operators for the Problems of Digital Signal and Image Processing While Teaching Masters of the Engineering Pedagogics (eng.)* 221
Pavliuk Liubov. *A New Generation Textbook in the Future Teacher Training System (ukr.)* 223
Sadullayeva Nilufar, Makhmudova Maftuna. *Compiling Electronic Dictionaries is the Urgent Issue of Nowaday's Translation Development (eng.)* 225
Sazhko Halyna. *Cloud Technologies in the Development of the E-Lerning: Theoretical Aspects (eng.)* 232
Striliuk Olena. *The Characteristics of Teaching Course «School Innovative Educational Technologies in Europe: Experience and the Best Practices» (ukr.)* 234
Trokhymchuk Sergii, Burlachka Anastasia. *Videoconferencing in Modern Educational Activities (ukr.)* 238
Trokhymchuk Sergii, Fediai Kseniia. *The Combination of Distance and Online Platforms for Teaching Computer Disciplines (ukr.)* 239
SCIENTIFIC CHAT 7. **INNOVATIVE TRANSFORMATIONS IN ECONOMIC AND POLITICAL EDUCATION** **241**
Kashaba Olga, Shcherbyna Iryna. *The Influence of Political Education on the Development of Ukrainian Society (ukr.)* 241
Palkevich Julia. *«Economic Engineering» as a Direction of Ukrainian Education of the Future (eng.)* 244
Petryshyn Lyudmyla, Zhydovska Nataliia. *The Process of Management Portfolio Securities Under Transformation of Stock Market of Ukraine (eng.)* 246
Prokhorova Viktoriia, Chobitok Viktoriia. *Modern Transformations in the Process Intellectualization Management the Holistic Development Business Entities (ukr.)* 249
Rusanova Marina. *«Empire» in the Modern Information Space (ukr.)* 252
Tavshunskyi Oleg. *Modern Department in the Modern Educational Space (ukr.)* 255
SCIENTIFIC CHAT 8. **PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL AND SOCIAL COMMUNICATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF A SINGLE OPEN EDUCATIONAL INFORMATION SPACE** **257**
Godetska Tatiana. *Psychological Aspects in the Education of an Innovative Person (ukr.)* 257
Ihnatovych Olena. *Information and Communication Technologies in Professional Counselling (ukr.)* 259

Isaeva Lyudmila. *ICT-competency as a Component of the Professional Competence of a Modern Specialist (ukr.)* 261
Kotliar Yuliia. *The Phenomenon of «Professional Identity» as a Category of Psychological Science (ukr.)* 265
Khaydarova Gavkhar. *Speech Etiquette and Politeness: Greeting in Different Linguoculturology (eng.)* 267
SCIENTIFIC CHAT 9. **INFORMATION-BIBLIOGRAPHIC AND INFORMATION-ANALYTICAL SUPPORT OF MODERNIZATION AND REFORM OF EDUCATION** **271**
Varaksina Natalia. *Use of Ontological Modeling Methods in Library Business (ukr.)* 271
Guraliuk Andrew. *Electronic Resources Peer Review Support System (ukr.)* 274
Karpenko Svitlana, Nikolaieva Tetiana. *The Activities of the Scientific Library of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy in Scientometric Evaluation of the Publication Activity of Higher Educational Institutions (ukr.)* 277
Seletskiy Andrey. *V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine in the Information-Analytical and Information-Bibliographic Support of the Education Sector (ukr.)* 280
SCIENTIFIC CHAT 10. **INTERNATIONALIZATION OF SCIENCE EDUCATION: STRATEGIES FOR ADVANCING THE DEVELOPMENT OF THE KNOWLEDGE SOCIETY** **284**
Mamatova Feruza. *Euphemisms and their Translation Problems (eng.)* 284
Luhova Tetiana. *Canvases of Game Design as a Promising Direction of Educational and Methodical Work (ukr.)* 287
Tsegolnik Petro. *Advance Development of an Educational and Scientific Institute as an Imperative for the Formation and Development of a Knowledge Society (ukr.)* 292
Sheremet Olga. *Internationalization of Scientific Education on the Example of Out-of-School (Junior Academy of Sciences of Ukraine) (ukr.)* 294
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE OF EDUCATION DURING LIFE **297**
COMPETITION «THE BEST IDEAS IN PUBLICATIONS FORUM-SOIS, 2020» **299**
CONCLUSIONS AND PROPOSALS, THE DECISION OF A WEB FORUM **318**
PERSONALITIES **322**
PHOTO REPORT **341**
GEOGRAPHY OF THE FORUM **347**
ANALYTICAL DATA **349**

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні учасники Другого Міжнародного науково-практичного Web-форуму «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя»!

Щиро вітаю Вас на цьому заході, який цього року поєднав понад 200 науковців і педагогів майже з десяти країн!

Форум має певну історію. Початок його ідеї народився під час очних науково-практичних заходів, які було присвячено реформуванню і модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти. Об'єднуючи дві потужні ланки сучасного українського освітнього простору, профтехосвіту й вищу освіту, в інформаційному освітньому середовищі Української інженерно-педагогічної академії виникала нова цікава думка про інноватизацію умов проведення заходів. Згодом ідея набувала своєї вартості і зросла до масштабів спочатку у 2018 році – Всеукраїнського науково-практичного Web-форуму «Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу». З минулого року Форум став міжнародним, зареєстрованим заходом, з новою назвою.

У цьому році проведення Форуму прийшлося на складні часи для світової спільноти. Пандемія коронавірусної інфекції призвела до карантинних заходів як у сьому світі, так і в Україні. Тому формат Форуму – веб-конференція – зараз є єдиним, що уможливлює спілкування однодумців науки і практики. Наш Форум традиційно проводиться в такому режимі, тому організаторам не прийшлося нічого змінювати.

Багато питань Форуму пов'язано з розвитком сучасних освітянських й педагогічних технологій, у тому числі й інформаційних. І якщо до цього року інформаційні технології були важливим, але не обов’язковим елементом навчального процесу закладів освіти, то в умовах карантину вони стають єдиним можливим засобом організації освітнього процесу. Тому, прогнозуючи зазначаємо, що у наступному році всім науково-педагогічним працівникам буде що сказати за тематикою Форуму і поділитися своїм досвідом, який нами щойно набувається. Відтак, Українська інженерно педагогічна академія вже багато років широко застосовує зміщанене навчання в освітньому процесі. Всі навчальні предмети за всіма спеціальностями тут забезпечено дистанційними курсами, майже всі студенти й викладачі зареєстровані в системі навчального менеджменту Moodle, а з початком карантину було поширено застосовування й інших онлайн технологій з проведення занять. Це дає змогу вдосконалюватися й тримати підготовку професіоналів, інженерів-педагогів та інших фахівців на високому рівні не зважаючи на складні часи, в які почувається весь глобальний простір світу. Наукове співтовариство Форуму, яке представлено співорганізаторами, надає нам вагомі поради, пропозиції, рекомендації щодо подальшого розвитку технології організації і проведення науково-практичних заходів, спрямованих на випереджальні шляхи підготовки молодого покоління. Будемо уважно прислуховуватися до порад і корисних ідей учасників Форуму.

Бажаємо всім учасникам Форуму плідної співпраці і обміну надбаними прийомами розбудови відкритого освітнього простору з долученням інформаційних технологій. Плідної праці й всім нам якнайшвидше подолати пандемію і повернутися до стабільного життя. До роботи, колеги!

З повагою, ОЛЕКСАНДР КУПРІЯНОВ

НАУКОВИЙ ЧАТ 1
ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

Scientific Chat 1.
Transdisciplinary Paradigm of Formation and Development of Intellectual and Labor Potential Labor Potential of the State

Модератори:

Ростока Марина Львовна,
кандидат педагогічних наук (доктор філософії), старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна;

Гончаров Едуард Вячеславович,
директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області, м. Краматорськ, Україна

Васюченко Павло[1]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: pvasyuchenko@gmail.com

ФЕНОМЕН КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Автором розглянуто питання особливостей формування компетентностей у процесі підготовки фахівців, в сучасних умовах інформатизації освітнього простору.
Ключові слова: *компетентності, компетентнісний підхід, якість підготовки фахівців, інформатизація освітнього процесу, дистанційне навчання, активізація пізнавальної діяльності студентів.*

Автором рассмотрены вопросы особенностей формирования компетентностей в процессе подготовки специалистов в современных условиях информатизации образовательного пространства.
Ключевые слова: *компетентности, компетентностный подход, качество подготовки специалистов, информатизация образовательного процесса, дистанционное обучение, активизация познавательной деятельности студентов.*

The article deals with the peculiarities of competence formation in the process of training specialists in the modern conditions of Informatization of the educational space.
Keywords: *competence, competence-oriented approach, quality of training of specialists, Informatization of the educational process, distance learning, activation of students cognitive activity.*

У нових соціально-економічних умовах, суттєвої інформатизації в цілому усіх сфер життєдіяльності людини, та зокрема освітнього простору, суспільство та роботодавці висувають підвищені вимоги до якості підготовки фахівців різного рівня, які не тільки повинні мати необхідні знання у своїй професійній

[1] © Васюченко Павло (Vasiuchenko Pavel)

сфері, але й володіти вміннями їх комплексного застосування під час розв'язання виробничих завдань з перших днів самостійної професійної діяльності.

Основна мета професійної освіти – це підготовка кваліфікованого працівника відповідного профілю і рівня, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного та відповідального. У більшості наукових робіт, висувається ідея формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпосередньо викладачами дисциплін, згідно з навчальним планом закладу освіти. Однак, багато досліджень обмежуються загально педагогічним розглядом процесу формування професійних компетентностей без прив'язування до дисциплін навчального плану.

На сьогодні вже створено наукові та практичні передумови удосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців з конкретних навчальних дисциплін, але сучасність вносить суттєві корективи в наукові підходи, з урахуванням зміни навчального навантаження, змісту освіти, необхідного об'єму знань, швидкості зміни у часі багатьох секторів знань та вмінь.

Дослідження стану даної проблеми в теорії й практиці дає змогу виявити ряд аспектів у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців з урахуванням інформатизації навчального процесу в закладах вищої освіти, а саме: недостатньо чітко відображена в педагогічній літературі сутність компетентнісно орієнтованого підходу до підготовки фахівців; як правило, зміст професійної підготовки студентів не відповідає вимогам майбутньої професійної діяльності; координація діяльності в області формування професійної компетентності в студентів між викладачами різних дисциплін недостатньо організована та узгоджена; під час формування компетентності майбутніх фахівців відсутня системність, часто цей процес відбувається стихійно, хаотично.

Перераховані вище недоліки посилюються цілою низкою суперечностей між: традиційною метою освіти, що полягає у формуванні в студентів знань і умінь у конкретній галузі, і вимогою компетентнісного підходу в наближенні мети навчання до майбутньої трудової діяльності студентів; спрямованістю на перехід до реалізації компетентнісного підходу в навчанні і непідготовленістю викладачів вишів в даній області в теоретичному та практичному аспектах; необхідністю надання процесу формування професійної компетентності системного характеру й недостатнім теоретичним обґрунтуванням його побудови; існуючим хаотичним, стихійним характером формування в студентів

професійної компетентності та необхідністю організації цього процесу на основі положень системного педагогічного проектування та моделювання.

Слід зазначити, що компетентнісний підхід – це засіб для приведення у відповідність професійної освіти до потреб ринку праці. Компетентнісний підхід пов'язаний із вимогою високорівеневої професійної освіти як з боку роботодавців, так і суспільства в цілому, коли потрібен компетентний фахівець. Компетентнісний підхід – це підхід, при якому результати освіти визнаються значущими і за межами системи освіти.

Використані джерела:

1. *Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс. М., 2002. 212 с.*
2. *Васюченко П. В. Феномен компетентнісно орієнтованого підходу до підготовки фахівців. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: зб. наук. праць. Серія «Педагогічні науки». Вип. 2. Хмельницький: НАДПСУ, 2009. № 2. С. 17–26.*
3. *Вербицкий А. А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение. М., 2000. 200 с.*

Гончаров Едуард[2]
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області, м. Краматорськ, Україна; e-mail: nmcptodon@meta.ua

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

Автор розкриває тісний зв'язок трудового потенціалу з категоріями «робоча сила», «трудові ресурси» та «людський капітал» формувався історично і зумовив становлення його як самостійної економічної категорії. Презентовано Навчально-методичний центр професійної освіти у Донецькій області, який сприяє розвитку цього напряму, у якому щорічно плануються та проводяться семінари, вебінари, круглі столи зі створення міждисциплінарного простору за майже всіма напрямами підготовки кваліфікованих робітників області. Розкрито питання щодо застосування трансдисциплінарного підходу на уроках, котрий вимагає значної підготовки, як викладачів, так і здобувачів освіти, тому, звичайно, їх неможливо проводити часто. Наголошено, що такі уроки проведені не заради зовнішнього ефекту, а для систематизації знань, формування переконань у зв'язності предметів, є важливим етапом у формуванні світогляду, розвитку, мислення молодої людини.

Ключові слова: *реформування, професійна (професійно-технічна) освіта, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області, трансдисциплінарний підхід, систематизація знань, кваліфікований робітник, міждисциплінарний простір, розвиток особистості.*

Автор утверждает, что тесная связь трудового потенциала с категориями «рабочая сила», «трудовые ресурсы» и «человеческий капитал» формировалась исторически и обусловила становление его как самостоятельной экономической категории. Презентовано Учебно-методический центр профессионально-технического образования в Донецкой области, который

---

[2] © Гончаров Едуард (Honcharov Eduard)

способствует развитию этого направления, в котором ежегодно планируются и проводятся семинары, вебинары, круглые столы по созданию междисциплинарного пространства почти по всем направлениям подготовки квалифицированных рабочих области. Отмечается, что применение трансдисциплинарного подхода на уроках требует значительной подготовки, как преподавателей, так и соискателей образования, поэтому, конечно, их невозможно проводить часто. Но такие уроки, проведенные не ради внешнего эффекта, а для систематизации знаний, формирования убеждений во взаимосвязи предметов, являются важным этапом в формировании мировоззрения, развития, мышления молодого человека.
Ключевые слова: *реформирование, профессиональное (профессионально-техническое) образование, Учебно-методический центр профессионально-технического образования в Донецкой области, трансдисциплинарный подход, систематизация знаний, квалифицированный рабочий, междисциплинарное пространство, развитие личности.*

Vocational education has recently undergone significant reform. On the one hand, it is a component of crisis phenomena and challenges, and on the other – it becomes a transformational agent, a carrier of change, produces a new reality, new social relations, acts as a mechanism for the formation and reproduction of human potential, its life. Vocational education is in constant motion and development, focusing on the realities of life and the demands of today. The close connection of labor potential with the categories «labor», «labor resources» and «human capital» was formed historically and led to its formation as an independent economic category. The educational and methodological center of vocational education in Donetsk region contributes to the development of this area, and seminars, webinars and round tables on the creation of an interdisciplinary space are planned and conducted annually in almost all areas of preparation of skilled work areas. Applying a multidisciplinary approach to lessons requires considerable training for both teachers and job seekers, so of course it cannot be done often. But such a lesson, conducted not for the sake of external effect, but for the systematization of knowledge, the formation of beliefs in the connectedness of objects, is an important stage in the formation of the worldview, development, thinking of the young man.
Keywords: *reforming, vocational (vocational-technical) education, Educational-methodical center of vocational-technical education in Donetsk region, transdisciplinary approach, systematization of knowledge, skilled worker, interdisciplinary space, personality development.*

Економіка будь якої держави являє собою складну багатовимірну систему, в якій одним з найбільш чутливих елементів є її трудовий потенціал. Тісний зв'язок трудового потенціалу з категоріями «робоча сила», «трудові ресурси» та «людський капітал» формувався історично і зумовив становлення його як самостійної економічної категорії. На сьогодні трудовий потенціал являє собою найбільш повно збалансовану систему показників та характеристик людських здібностей й можливостей до праці. Наявність сформованого трудового потенціалу забезпечує країні отримання значних конкурентних переваг. Водночас трудовий потенціал потребує постійного розвитку шляхом

покращення його якісних характеристик, у першу чергу, за рахунок освіти та професійної підготовки.

Саме тому в сучасних соціально-економічних умовах наша держава потребує цілісної системи професійної освіти, що відповідає національним інтересам і світовим тенденціям, забезпечує підготовку кваліфікованих робітничих кадрів і молодших спеціалістів, спроможних навчатися впродовж життя, підвищувати рівень своєї кваліфікації, здобувати при необхідності іншу професію. Не варто забувати, що і ринок праці сьогодні потребує працівників високої кваліфікації, які мають здібності і можливості швидко опановувати нові знання, засвоювати вміння і навички, необхідні для ефективної роботи.

Останнім часом професійна освіта України зазнає суттєвого реформування. З одного боку вона є складовою кризових явищ і викликів, а з іншого – стає трансформаційним агентом, носієм змін, продукує нову реальність, нові соціальні стосунки, виступає механізмом формування й відтворення людського потенціалу, його життєдіяльності. Професійна освіта знаходиться у постійному русі й розвитку, орієнтується на реалії життя та вимоги сьогодення. У сучасній професійній освіті України простежується тенденція розробки, обґрунтування та застосування в освітній процес нових підходів і технологій. Одним із таких новітніх впроваджень є трансдисциплінарний підхід. Справа в тому, що однією з проблем модернізації сучасної освіти є потреба у створенні інтеграційної цілісності знань. А трансдисциплінарний підхід, по суті, і є одним із шляхів інтеграції знань. Він передбачає поєднання знань у контексті проблеми і з метою її вирішення. Інтеграція знань пов’язана із можливостями пізнання людиною світу. Адже величезне розмаїття інформаційного ресурсу, яке оточує людину, змінюється із шаленою швидкістю. І в умовах інтеграції знань людина не лише нездатна засвоїти величезні обсяги інформаційного ресурсу, а й скласти з фрагментів інформаційних знань цілісну картину.

На відміну від традиційних освітніх технологій, які побудовані за жорстким дисциплінарним принципом та спрямовані на вивчення окремих структурованих дисциплін, технологія інтегрованого навчання, спрямована на побудову цілісної системи знань. Інтеграція конкретних дисциплін у практиках трансдисциплінарності передбачає не просто поєднання певної суми знань, які запозичені із низки дисциплін. Вона спрямовується на створення певного міждисциплінарного простору, в якому продукується якісно новий освітній продукт. Навчально-методичний центр професійної освіти у Донецькій області сприяє розвитку цього напряму, щорічно проводяться семінари, вебінари, круглі столи, відкриті уроки зі створення міждисциплінарного простору за майже всіма напрямками підготовки кваліфікованих робітників області. Досвід

закладів професійної освіти та методисти нашого Центру, які продовжують педагогічну практику в закладах освіти області, у повній мірі підтверджують важливість та необхідність розвитку таких зв'язків.

Впродовж останніх років педагогічні працівники ЗП(ПТ)О Донецької області застосовують трансдисциплінарний підхід в інтеграції знань, таким чином перетворюючи освітній процес у середовище розвитку і продукуючи проблемний характер навчання. Так, найбільш цікавими та характерними останніми прикладами трансдисциплінарного середовища на Донеччині є:

1. Практичний семінар «Інтеграція і комплексний підхід як сучасна форма навчання» від 31 травня 2019 року на базі Курахівського професійного ліцею. Практичною частиною семінару стало проведення відкритого уроку-гри «Масони – вільні каменярі», на якому інтегрували англійську мову, інформатику та мулярні роботи (рис. 1).

Рис. 1. Урок-гра «Масони – вільні каменяри»

2. Теоретично-практичний семінар «Інтегровані уроки: від теорії до практики» для викладачів природничо-математичних дисциплін та спеціальних предметів від 12 лютого 2020 року, на якому продемонстровано інтеграцію математики, хімії та спеціальних предметів.

Присутні почули багато цікавого, різноманітного досвіду, який вдало поєднав знання з математики, хімії та професій сфери послуг. Це і нестандартні математичні задачі, незвичайні історичні факти, корисні поради, яскраві малюнки.

Результат своєї роботи група перукарів представила у вигляді демонстрації зразків геометричного манікюру, вражаюче яскравого дефіле моделей суконь колекції «Квіти» та моделей симетричних і асиметричних зачісок (рис. 2).

Творча група кухарів представила борошняні вироби з дріжджового тіста різних геометричних форм до свята Масляної.

Рис. 2. Дефіле моделей суконь колекції «Квіти» та моделей симетричних і асиметричних зачісок

3. Відкритий інтегрований урок у Білозерському професійному гірничому ліцеї на тему: «Підключення кнопкових постів управління КУ до шахтних магнітних пускачів», який сумісно провели викладач спеціального предмета «Гірнича електротехніка» та майстер виробничого навчання з професії «Електрослюсар підземний» (рис. 3).

Рис. 3. Інтегрований урок у Білозерському професійному гірничому ліцеї

Така форма проведення професійного навчання сприяє поглибленню та розширенню знань здобувачів освіти, діапазону їх практичного застосування.

Отже, трансдисциплінарна інтеграція уроків – одна з розповсюджених та ефективних форм реалізації інтеграції знань із кількох навчальних дисциплін.

Такі уроки дозволяють інтегрувати знання із різних областей знань для рішення однієї об’єднуючої проблеми і дають можливість застосувати отримані знання на практиці.

Впродовж минулого року кабінетами професійної та загальноосвітньої підготовки НМЦ ПТО у Донецькій області проведено моніторингове дослідження щодо впливу формату проведеного уроку на рівень засвоєння навчального матеріалу здобувачами професійної освіти. Результати проведеного опитування викладачів предметів спеціального та загальноосвітнього циклу, а

також майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти Донецької області виявились дуже показовими (рис. 4).

Рис. 4. Результати моніторингового дослідження

Ми бачимо на діаграмі цікаву тенденцію більш ефективного засвоєння навчального матеріалу здобувачами професійної освіти під час зміни форм і методів проведення занять, а також при застосуванні трансдисциплінарного підходу на уроках.

Ми можемо із впевненістю сказати, що сучасна молодь більш позитивно сприймає уроки у вигляді дискусії та гри, і це звісно не новина, а найбільш якісно здобувачами освіти засвоюється навчальний матеріал при використанні трансдисциплінарного підходу.

При чому цей результат стосується всіх предметів, які включені до трансдисциплінарного уроку: математика або хімія, фізика або люба мова разом із спеціальними дисциплінами професійного спрямування, урок виробничого навчання разом з предметами теоретичного циклу. У залежності від змісту програмного матеріалу кожен такий урок має свої особливості й не може будуватися по встановленому шаблону. Важливим етапом підготовки інтегрованого уроку є спільне, ретельне планування.

Звичайно, ці уроки проводяться на етапі творчого застосування матеріалу, і на них зважуються цікаві, практично значимі й доступні здобувачам освіти проблеми на основі міжособистісної взаємодії. Результати роботи завжди мають практичну цінність.

Застосування трансдисциплінарного підходу на уроках вимагає значної підготовки, як викладачів, так і здобувачів освіти, тому, звичайно, їх неможливо проводити часто. Але такий урок, проведений не заради зовнішнього ефекту, а для систематизації знань, формування переконань у зв'язності предметів, є важливим етапом у формуванні світогляду, розвитку, мислення молодої людини.

Інтегровані уроки слугують засобом підвищення мотивації навчання, тому що створюють умови для практичного застосування знань, розвивають у здобувачів освіти навички самоосвіти, аналітичні здібності й винахідливість, володіють величезним виховним потенціалом. На таких уроках створюється більше можливостей для рішення пізнавальних задач, висловлення пропозицій реалізації творчого потенціалу, словом, створюються умови для повного розвитку особистості.

Навчально-методичний центр професійної освіти у Донецькій області сприяє та рекомендує педагогам закладів професійної освіти поступово відходити від перенасичення навчального процесу інформаційним матеріалом, відкидати слабкий зв'язок між його дисциплінарними складовими, а відтак, припиняти формалізацію навчальної діяльності.

Викладачі та майстри виробничого навчання закладів професійної освіти все частіше схиляються до того, що в основі інтегрованих уроків повинна бути гуманістична спрямованість. Це означає, що знання набувають характеру особистісно-важливих, близьких кожному здобувачу освіти. Стирається знеособленість знань, на перший план виходить соціальна важливість навчального матеріалу. Це спрямовує педагогічних працівників системи професійної освіти на пошук яскравих, живих прикладів, на особисту значимість навчального матеріалу для кожного здобувача освіти.

Отже, завершуючи свій виступ, я хочу сказати, що використання трансдисциплінарного підходу в процесі створення інтеграційної цілісності знань на сучасному етапі реформування професійної освіти є необхідною умовою її розвитку, оскільки в сучасних умовах та в середньостроковій перспективі на ринку праці будуть затребувані кваліфіковані робітники, спеціалісти, чия професійна підготовка базується саме на такому універсальному, багатоплановому та ефективному трансдисциплінарному підході.

Данилюк Мирослав[3]
Вище професійне училища №13, м. Івано-Франківськ, Україна;
e-mail: vpu13@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Автором розглядаються особливості розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності педагога професійного (професійно-технічного) освіти і застосування їм інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності.
Ключові слова: *інформатизація освіти, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-цифрова компетентність, компетентності педагога.*

Автором рассматриваются особенности развития информационно-коммуникационной компетентности педагога профессионального (профессионально-технического) образования и применения им информационно-коммуникационных технологий в своей профессиональной деятельности.
Ключевые слова: *информатизация образования, информационно-коммуникационные технологии, информационно-цифровая компетентность, компетентности педагога.*

The article deals with the peculiarities of the development of information and communication competence of the teacher of professional (vocational-technical) education and the use of information and communication technologies in his professional activity.
Keywords: *informatization of education, information and communication technologies, information and digital competence, teacher's competence.*

Сьогодні в нашій країні відбувають освітні трансформації, які орієнтовані на входження в європейський освітній простір.

Педагог професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) перестав бути основним джерелом знань для учнів, які живуть сучасному інформаційному суспільстві та черпають інформацію з різноманітних джерел: телебачення, відеофільмів, комп'ютерних програми, Інтернет-ресурсів тощо.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [1] в розділі «Інформатизація освіти» зазначається пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Інформатизація суспільства, яка з кожним роком пришвидшує темпи свого розвитку, зумовлює необхідність інформатизації системи освіти, в тому числі і

[3] © Данилюк Мирослав (Danylyuk Myroslav)

закладів П(ПТ)О (далі – ЗП(ПТ)О). Тому в сучасних умовах організація процесу навчання в ЗП(ПТ)О переходить на інший якісно новий рівень. У зв'язку з цим необхідно, щоб кожен викладач чи майстер виробничого навчання володів знаннями, вміннями й навичками по створенню педагогічних програмних засобів та міг застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) у процесі професійної діяльності, тобто був ІКТ-компетентним педагогом.

Інформатизація ЗП(ПТ)О, привела до створення нових вимог, зміни ролі та кваліфікації педагога, адже саме він спілкується з молодим покоління, більшість з яких, мають досить розвинені навички роботи з сучасними інформаційними та цифровими технологіями. Тому, на даному етапі розвитку інформаційного суспільства, педагоги П(ПТ)О особливо гостро відчувають необхідність у розвитку своєї компетентності в галузі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

Достатній рівень інформаційно-цифрових компетентностей при підготовці кваліфікованого робітника економічного профілю в П(ПТ)О вимагає від викладача не тільки уміння здійснювати пошук матеріалів в мережі Інтернет, але й передбачає: знання про роботу з різноманітними засобами ІТ-простору; знання орієнтовного переліку існуючих Інтернет-ресурсів та їх використання в освітньому процесі та в самоосвітній діяльності; розроблення змісту та методики використання Інтернет-ресурсів у навчально-виховному процесі; розроблення простих веб-сайтів та їх використання під час викладання свого предмету; удосконалення професійної майстерності; уміння організувати самостійну навчальну діяльність учнів навчального закладу з використанням засобів ІТ-простору [3].

Завдання професійно-технічної освіти визначається вимогами сучасного суспільства до підготовки фахівців в умовах інформаційного суспільства (середовища).

Рівень ІТК майбутнього кваліфікованого робітника сприяє успішній його адаптації на робочому місці, до вимог сьогодення, і гарантує оволодіння ефективними методами й засобами збору, накопичення, обробляння та передачі інформації впродовж усієї професійної діяльності [2].

Отже, в умовах інформаційного суспільства наявність належного рівня інформаційно-цифрової компетентності у педагога П(ПТ)О уможливлює ефективне керування освітнім процесом впродовж уроку.

Використані джерела:

1. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf.*
2. *Майборода Л. А. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності педагога професійного навчання (на прикладі професій галузі зв'язку): методичні рекомендації. К. : ФО-П Поліщук О.В., 2012. 104 с.*

3. *Пітух Л. Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів на уроках професійно-теоретичної підготовки економічного профілю засобами ІТ-простору. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: матер. Першого Всеукр. відкритого наук.-практ. форуму (Open Forum-ITME-CRS-2019); [упор. М. Л. Ростока, за заг. ред. О. Є. Стрижака, М. Л. Ростоки, Г. К. Барвіцької, О. А. Блажка]. Одеса : Вид-во «Екологія», 2019. С. 33–35. 222 с.*

Іващенко Валерій, Швачич Геннадій[4]
Національна металургійна академія України, м. Дніпро, Україна;
e-mail: sgg1@ukr.net

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРЕПОДАВАНИЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Викликам часу, практичному вирішенню мають відповідати дослідження щодо фахової підготовки здобувачів вищої освіти. Головний принцип сучасної вищої освіти – навчити людину мислити, приймати рішення, орієнтуватися в самих різних ситуаціях. Математичним дисциплінам в освіти інженера, економіста належить особлива роль. А середовище MathCAD, правильність отриманого самостійно «класичного» вирішення тієї чи іншої задачі робить процес освоєння матеріалу цікавим, мотивованим, активним.
Ключові слова: *середовище MathCAD, математична модель, сучасні технології.*

Вызовам времени, практическому решению должны отвечать исследования по профессиональной подготовки соискателей высшего образования. Главный принцип современного высшего образования – научить человека мыслить, принимать решения, ориентироваться в самых разных ситуациях. Математическим дисциплинам в образовании инженера, экономиста отведена особая роль. А среда MathCAD, правильность полученного самостоятельно «классического» решения той или иной задачи делает процесс освоения материала интересным, мотивированным, активным.
Ключевые слова: *среда MathCAD, математическая модель, современные технологии.*

To the challenges of time, the practical solution should be answered by studies on the professional training of higher education applicants. The main principle of modern higher education is to teach a person to think, to make decisions, to navigate in a variety of situations. Mathematical disciplines in the education of an engineer, economist have a special role. And the Mathcad environment, the correctness of the self-obtained «classic» solution of a problem, makes the process of material development interesting, motivated, active
Keywords: *MathCAD environment, mathematical model, modern technologies.*

Академик В. Арнольд считал, что «проблемы, стоящие перед современной системой образования, – главное, что должно сегодня беспокоить человечество» [1].

Почему так важно сослаться на авторитетное мнение именно известного специалиста в области математики? Если ответить кратко, то, «во-первых,

---

[4] © Іващенко Валерій (Ivashchenko Valery), Швачич Геннадій (Shvachich Gennadiy)

потому, что математика – та база, тот скелет, который делает область знания настоящей наукой. А на науке стоит вся наша цивилизация. А во-вторых, математика как дисциплина строгая и насквозь формальная, подчиняющаяся строгим логическим законам, определенным образом формирует мышление человека. Дисциплинирует его с самого детства. Учит думать строго» [2].

Математическим дисциплинам в образовании инженера и экономиста принадлежит особая роль. По словам Эммануила Канта, «в каждой естественной науке заключено столько истины, сколько в ней есть математики» [3].

Советские традиции преподавания точных наук, в частности, математических, в технических учреждениях высшего образования всегда сочетали глубокое изучение теории и практики, закладывая тем самым фундамент для освоения прикладных наук и специальных курсов. По многочисленным свидетельствам, качество преподавания математических дисциплин в тот период не только не уступало, но в чем-то превосходило как европейские, так и мировые стандарты.

В последние годы рывок в образовании сделали Норвегия, Китай, Индия, Финляндия и ряд других стран. Кстати, в Финляндии популярен опыт системы образования, устроенной по университетскому принципу, главный смысл которого – научить человека мыслить, принимать решения, ориентироваться в самых разных ситуациях.

Вообще в мире немало учебных заведений, на которые следует равняться. Но это чаще – элитарные учреждения высшего образования (например, знаменитый Массачусетский технологический институт, Принстонский, Йельский, Колумбийский, Оксфордский университеты, Гарвард и др.), занимающие лидирующие позиции в самых престижных мировых рейтингах, располагающие и солидными научными школами, и немалым бюджетом. Для рядовых же учережднений высшего образования, как на Западе, так и у нас (в частности, тех, кто присоединился к Болонской конвенции), существует немало общих проблем. В частности, это уже упомянутая проблема повышения качества образования.

Наличие высокопрофессиональных преподавателей – это необходимое, но не достаточное условие для успешного ее решения.

Образовательный процесс – это улица с двухсторонним движением, где в качестве встречного движения выступает наличие мотивированных и хорошо владеющих школьной программой студентов.

Известно, что еще в далеком 1970 году появилась специальность «Прикладная математика и информатика», созданная академиком А. Тихоновым

и его научной школой. Ее характеризует сочетание фундаментального математического образования и профессиональной подготовки по использованию современных информационных технологий для решения прикладных задач. С тех пор прошли десятилетия, но потребность в специалистах по прикладной математике и информатике постоянно растет. Более того, в современных условиях такой подход приобретает особую актуальность.

Для внедрения подобной методики в учебный процесс группой преподавателей кафедры прикладной математики и вычислительной техники Национальной металлургической академии Украины был подготовлен и издан учебник, в котором при изучении классического курса высшей математики также предлагается использовать современные информационные технологии, в частности, универсальную математическую среду MathCAD [4].

Это достигается за счет того, что в нем, наряду с изложением материала общего курса высшей математики, сопровождаемого «классическими» решениями конкретных задач, параллельно приводятся решения почти всех этих задач, но уже при помощи среды MathCAD. При этом студенты должны провести анализ полученных решений и сделать соответствующие выводы.

Такой подход к изучению общего курса высшей математики стимулирует студента к сочетанию освоения как общих положений курса (без этого невозможно применение вычислительной среды), так и основ информационных технологий. И если формальное внедрение новых стандартов процесса образования и оценивания знаний не всегда способствуют получению системных и глубоких знаний, то возможность проверить при помощи информационных технологий, в частности, среды MathCAD, правильность полученного самостоятельно «классического» решения той или иной задачи делает процесс освоения материала интересным, мотивированным, активным.

Возрастает «самостоятельная составляющая» в процессе обучения, что в принципе является хорошим показателем вне зависимости от модели обучения.

Отметим, в том числе, что среда MathCAD может успешно использоваться для решения задач линейной и векторной алгебры, для отыскания пределов функций, а также производных и интегралов, при суммировании рядов, исследовании их сходимости и разложении функций в ряды Тейлора и Маклорена. Приведем несколько характерных примеров. В частности, рассмотрим решение системы линейных алгебраических уравнений методом Гаусса в среде MathCAD. При этом заметим, что математическая модель множества задач из самых разных областей механики, экономики, статистики и

т. д. успешно описывается именно системами линейных алгебраических уравнений. Таким образом, с подобным классом задач приходится иметь дело весьма часто. Итак, рассмотрим систему линейных алгебраических уравнений вида:

$$\begin{cases} 2x_1 - 3x_2 + 4x_3 = -6, \\ x_1 + 4x_2 - x_3 = 3, \\ 5x_1 - 6x_2 + 3x_2 = -1. \end{cases}$$

Решение ее традиционным способом опустим, ограничившись лишь решением в среде MathCAD. Вводим матрицу коэффициентов системы ***A*** и матрицу-столбец свободных членов ***B***.

Продемонстрируем этапы введения, например, матрицы ***A***:

a) вводят переменную ***A*:**

При этом на экране отображается ***A* :=** ;

b) открывают панель операций с матрицами и определителями, подведя курсор к соответствующей кнопке на панели математических инструментов и щелкнув левой клавишей мыши;

c) на панели операций с матрицами и определителями нажимают на кнопку формирования матрицы и указывают порядок вводимой матрицы (3x3);

d) вводят элементы матрицы.

При этом на мониторе компьютера отобразится следующее:

$$A := \begin{bmatrix} 2 & -3 & 4 \\ 1 & 4 & -1 \\ 5 & -6 & 3 \end{bmatrix}; \quad B := \begin{bmatrix} -6 \\ 3 \\ -1 \end{bmatrix}.$$

После введения матриц *A* и *B* необходимо присвоить переменной ORIGIN значение, равное единице. Это выполняется для того, чтобы среда нумеровала строки и столбцы матриц, начиная с единицы.

Итак, вводим ORIGIN: = 1.

Для того, чтобы сформировать расширенную матрицу системы, используется функция:

augment (A, B). Данная функция добавляет к столбцам матрицы коэффициентов системы *A* справа столбец свободных членов *B*.

Таким образом, вводится выражение: ROZSHM := *augment*(*A*, *B*)

1. Для вывода расширенной матрицы на экран компьютера в среде MathCAD вводят ROZSHM =.

При этом на экране отображается такая информация: ROZSHM:

$$= \begin{bmatrix} 2 & -3 & 4 & -6 \\ 1 & 4 & -1 & 2 \\ 5 & -6 & 3 & -1 \end{bmatrix}$$

2. Для реализации метода Гаусса используют встроенную функцию *rref( )*. Для этого вводят соотношение TRM := *rref*(ROZSHM).

3. Непосредственно треугольный вид расширенной матрицы на экран компьютера вызывается записью TRM =. При этом на мониторе отображается результат TRM:

$$= \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & -2 \end{bmatrix}$$

Понятно, что последний столбец содержит значения корней системы. Используя эту матрицу, можно записать систему, эквивалентную данной, в следующем виде:

$$\begin{cases} x_1 + 0x_2 + 0x_3 = 1, \\ 0x_1 + x_2 + 0x_3 = 0, \\ 0x_1 + 0x_2 + x_2 = -2. \end{cases}$$ Откуда имеем: $x_1 = 1$; $x_2 = 0$; $x_3 = -2$.

4. Программно последний столбец расширенной матрицы (столбца решений) можно отделить при помощи встроенной функции *submatrix* (*A*, *ir*, *jr*, *ic*, *jc*).

Такая функция формирует матрицу, которая является блоком матрицы *A*, расположенным в строках от *ir* до *jr* и в столбцах от *ic* до *jc*. Итак, отделим решение от расширенной матрицы при помощи функции *submatrix (A, ir, jr, ic, jc)* следующим образом: *X* := *submatrix*(TRM, 1, 3, 4, 4)

5. Результат решения системы уравнений на экран компьютера можно вывести при помощи обращения X =

После чего там появляется решение X= $\begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 2 \end{bmatrix}$.

6. Проверка решения выполняется при помощи обращения $A \cdot X - B =$

На мониторе появляется $A \cdot X - B = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$.

Заметим, что в рассматриваемой среде стандартная функция *rref( )* ориентирована на реализацию как прямого, так и обратного хода метода Гаусса.

На рис.1 представлен фрагмент среды MathCAD, ориентированный на решение системы линейных алгебраических уравнений. Далее, рассмотрим пример из раздела «Неопределенный интеграл». Выбор этого примера также не

случаен. Неопределенный интеграл – это «инструмент» для решения многих задач в различных областях знаний: геометрии, теории дифференциальных уравнений, теории вероятностей и т. д.

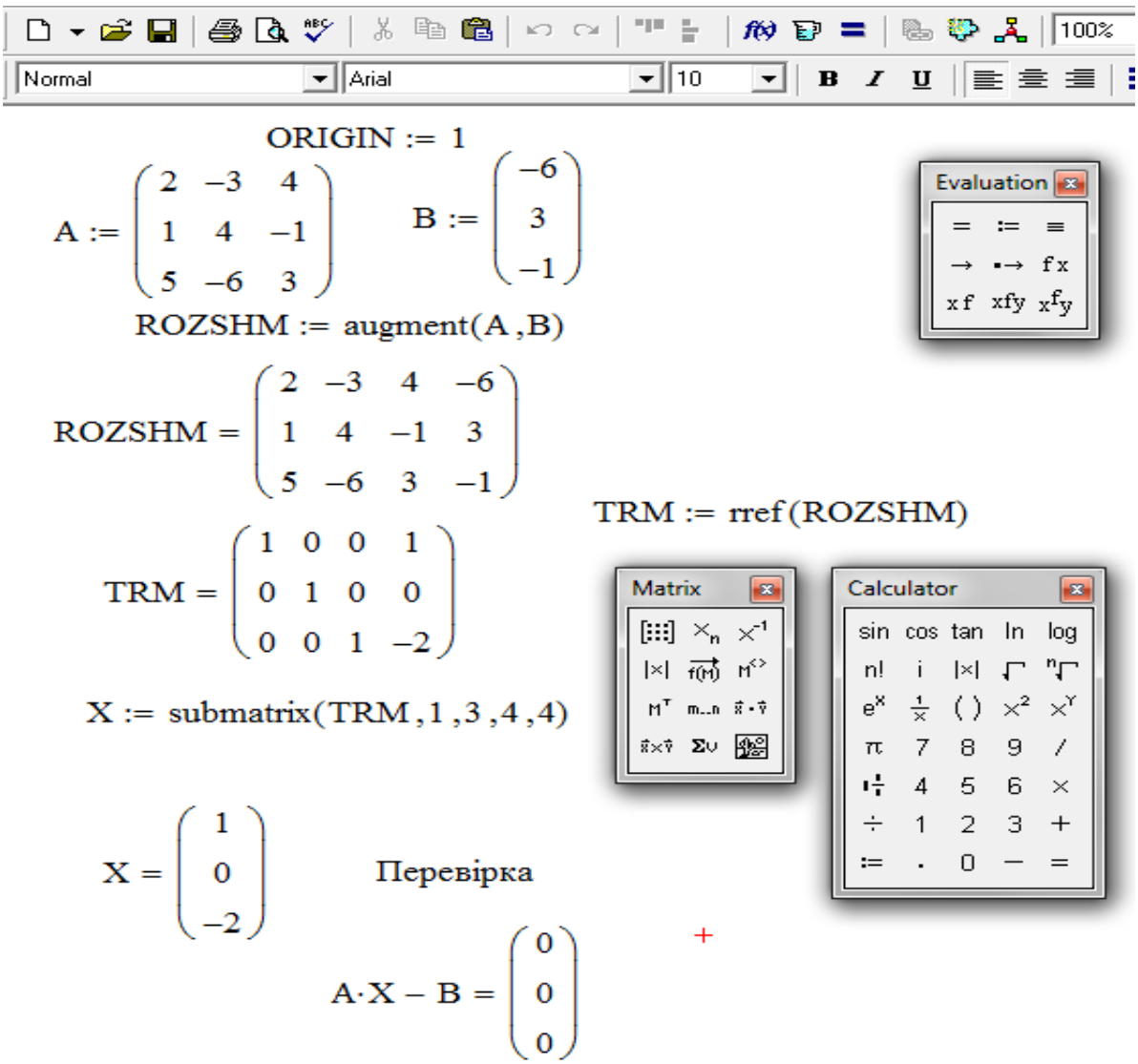

Рис. 1. Решение системы линейных неоднородных алгебраических уравнений при помощи среды MathCAD

Итак, требуется найти неопределенный интеграл $\int \frac{5x^3 + 9x^2 - 22x - 8}{x^3 - 4x} dx$.

Для нахождения неопределенного интеграла, используя средства среды MathCAD, необходимо на панели «Calculus» выбрать оператор неопределенного интеграла и вставить его шаблон в документ. В выделенные позиции необходимо ввести подынтегральную функцию и переменную интегрирования.

После этого следует воспользоваться оператором символьных преобразований («→ ») на панели «Evaluation». Первообразная будет отображена справа от оператора «→ ». Отметим, что произвольная постоянная интегрирования *C* в результат не записывается.

В рабочей части документа представлены панели инструментов, которые используются для решения представленной задачи (рис. 2).

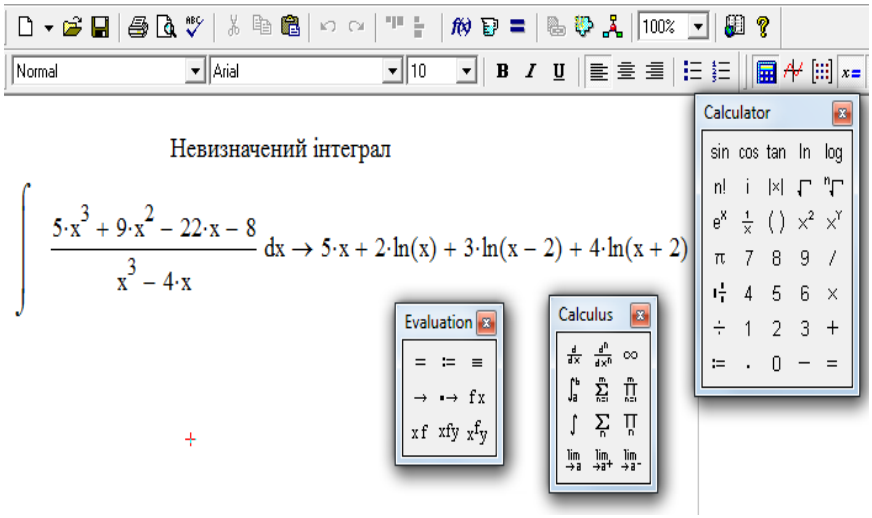

Рис. 2. Нахождение неопределенного интеграла от дробно–рациональной функции при помощи среды MathCAD

Следует отметить, что интегрирование дробно-рациональных функций при «ручном» способе решения требует значительных затрат времени для выполнения пусть и простых, но громоздких вычислений. Поэтому применение среды MathCAD представляется более эффективным при решении задач, связанных с интегрированием такого рода функций.

Авторы считают, что подход, основанный на «параллельной» иллюстрации классических решений и приемов, основанных на использовании IT-технологий, позволит мотивировать студента к самостоятельному освоению материала, дает возможность также самостоятельно оценить глубину и прочность полученных знаний и, как «методический ход» при изложении материала, заслуживает внимания при изучении большого числа фундаментальных и прикладных дисциплин.

Резюмируя, отметим, что мы затронули далеко не все проблемы, с которыми пришлось столкнуться нашему образованию в последние годы. Внимание было акцентировано на анализе уровня школьной подготовки и путях устранения имеющихся недостатков, что позволило бы повысить качество подготовки студентов, а также на внедрении в учебный процесс новых технологий и инструментов. Такой подход позволяет не только познакомить студентов с инновационными методами изучения курса высшей математики, но и стимулируют интерес студентов к самостоятельной работе, что в нынешних реалиях приобретает особую роль, поскольку отчасти компенсирует уменьшение количества аудиторных занятий.

Використані джерела:

1. *Арнольд В. И. «Нужна ли в школе математика?» Доклад на Всероссийской конференции «Математика и общество. Математическое образование на рубеже веков» в Дубне 21 сентября 2000 г.*
2. *Цитаты о математике. URL: http://www.Dkursy.ru/mod/glossary/view.php?id=725.*
3. *Никонов А. Конец феминизма. М. : ЭНАС; СПб.: Питер, 2009. 368 с.*
4. *Вища математика із застосуванням інформаційних технологій: підручник; В. П. Іващенко, Г. Г. Швачич, В. С. Коноваленков, Т. М. Заборова, В. І. Христян. Дніпропетровськ, 2013. 424 с.*

Клімашевський Леонід, Лучанінова Ольга[5]
Національна металургійна академія України, м. Дніпро, Україна;
e-mail: Klimolya@ukr.net; 2017olgapetrovna@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ STEM-НАВЧАННЯ

Найважливішою проблемою сучасної освіти є підвищення якості навчання, що полягає в удосконаленні вже існуючих і впровадження нових методик викладання як в середній, так й у вищій школах. Одним з основних напрямів підвищення ефективності і якості навчання є використання системи STEM-навчання в процесі викладання в закладах середньої та вищої освіти.
Ключові слова: *STEM-освіта, STEM-навчання, QR-код, професійна компетентність.*

Важнейшей проблемой современного образования является повышение качества обучения, что заключается в усовершенствовании уже существующих и внедрении новых методик преподавания как в средней, так и в высшей школах. Одним из основных направлений повышения эффективности и качества обучения является использование системы STEM-обучение в процессе преподавания в учреждениях среднего и высшего образования.
Ключевые слова: *STEM-образование, STEM-обучение, QR-код, профессиональная компетентность.*

The most important problem of modern education is to improve the quality of education, is to improve existing and introduce new teaching methods in both secondary and higher schools. One of the main directions of increasing the effectiveness and quality of training is the use of the STEM-training system in the teaching process in secondary and higher education institutions.
Keywords: *STEM education, QR code, professional competence.*

Формування компетентностей майбутніх фахівців припускає насамперед розвиток відповідних моральних якостей, основ наукового світогляду, творчого відношення до праці, глибоких та міцних, загальних знань, а також гнучкого оперування ними та вміння користуватися на практиці.

Одним із найважливіших завдань сучасної освіти стає підготовка студентів до дослідницької діяльності, формування навичок дослідницького пошуку. STEM-освіта направлена на розвиток у студентів креативного мислення та формування інформаційної компетентності дослідника, передбачає вміння

[5] © Клімашевський Леонід (Klimashevskiy Leonid), Лучанінова Ольга (Luchaninova Olga)

працювати як в команді, так і самостійно. На відміну від традиційного навчання STEM-освіта репрезентує унікальний підхід у викладанні та освоєнні знань, коли навчальні дисципліни поєднуються між собою, інтегруються в технології.

STEM-навчання (освіта) – це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує здобувачів вищого навчання до успішного працевлаштування, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять в області фізики, інформатики, математики, та інших технічних дисциплін [4].

Поряд з поняттям «інформаційна компетентність» часто використовуються такі поняття, як «комп'ютерна компетентність», «інформаційно-технологічна компетентність», «інформаційна культура». QR-код відіграє важливу роль у формуванні компетентностей майбутніх фахівців.

«QR-код» – QR-код (з англійської Quick Response Code «швидкий відгук») – це графічне зображення, в якому зашифрована певна інформація, посилання на сайт чи окрему його сторінку [1]. Такі графічні позначки є вдосконаленням лінійних штрих-кодів. Однак на відміну від них, QR-коди дозволяють отримати миттєвий доступ до будь-якої інформації з мережі Інтернет за допомогою смартфонів. Принцип такого кодування було створено японською компанією Denso-Wave у 1994 році. Такі коди спершу призначалися для потреб машинобудування, наразі вони використовуються практично повсюдно. На відміну від штрих-коду, сканування якого можливе за допомогою тонкого лазерного променя, зчитування QR-коду відбувається за допомогою звичайної камери типового смартфона. Для цього на ньому має бути попередньо встановлена відповідна програма-сканер.

Нині інтенсивність проблеми розвитку інформаційної компетентності студентів зросла через зростання рівня технологічного прогресу. Збільшення кількості технічних засобів, що оточують учнів як на уроках, так і у повсякденному житті привели за собою проблему розвитку інформаційної компетентності студентів. Задля кращого та більш швидкого засвоєння навчальних матеріалів студентам необхідно освоїти методи використання технічних засобів при вивченні дисциплін/предметів, а саме освоїти методи роботи зі STEM-навчанням. STEM – це великий вибір можливостей професійного розвитку, надання доступу до технологій.

Сьогодні, коли світ перетинається комп'ютерними мережами, студенти створюють цифровий контент, обмінюються ним та використовують його у великих масштабах. Вони запускають веб-сайти, знімають фільми на телефони, створюють власні ігри тощо.

Особливою формою STEM-навчання є інтегровані уроки/заняття, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків і сприяють формуванню у студентів цілісного, системного світогляду, актуалізації особистісного ставлення до питань, що розглядаються на уроці/занятті.

Розвиток творчості студентів (технічний, фізико-математичний, інформаційний) – важливий засіб формування особистості розвиненого студента.

Формування компетентностей припускає насамперед розвиток відповідальних моральних якостей особистості, основ наукового світогляду, творчого відношення до праці, глибоких та міцних, професійних і загальних знань, а також гнучкого оперування ними та вміння користуватися на практиці.

Інтегровані уроки/заняття можуть проводитися шляхом об'єднання схожої тематики кількох дисциплін або формування інтегрованих курсів чи окремих спецкурсів шляхом об'єднання навчальних програм таких курсів/предметів. Основою ефективності даних уроків/занять є чітке визначення мети і їх планування для забезпечення різнобічного розгляду студентами певного об'єкта, поняття, явища. Наприклад, досить поширене явище в закладах вищої освіти, коли викладачі інформатики та англійської мови розробляють та проводять бінарні заняття, у ході яких студенти створюють певні продукти (презентації, текстові документи тощо) англійською мовою, закріплюють знання загальних принципів роботи з програмами, удосконалюють навички аудіювання та усного мовлення, розвивають творчі здібності та удосконалюють мовленнєві та комунікативні навички. Особливість планування і проведення інтегрованих, бінарних занять полягає в тому, що вони можуть проводитись як одним викладачем, який викладає інтегровані дисципліни, так і декількома.

Використання викладачем провідного принципу STEM-освіти – міжпредметної інтеграції – дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу, застосовувати сучасні технології під час навчання з метою формування компетентностей якісно нового рівня, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять [2].

Інформаційна компетентність, як предметна, передбачає впевнене критичне та безпечне використання IT-засобів, а саме QR-кодів у навчанні й повсякденному житті, здатність студентів сприймати, обмінюватись та використовувати інформацію в конкретній життєвій або навчальній ситуації.

Інформаційна компетентність виявляється у таких ознаках: усвідомлювати власні інформаційні потреби; виявляти джерела інформації та здійснювати результативний пошук; здійснювати аналіз й оцінку якості інформації; організовувати та структурувати інформацію; ефективно використовувати

інформацію; створювати нові знання й обмінюватись ними. На відміну від штрих-коду, сканування якого можливе за допомогою тонкого лазерного променя, зчитування QR-коду відбувається за допомогою звичайної камери типового смартфона. Для цього на ньому має бути попередньо встановлена відповідна програма-сканер [3].

Із залученням QR-кодів можна зашифровувати та отримувати швидкий доступ фактично до будь-якої інформації у мережі Інтернет: відео на YouTube, певної геолокації на Google картах, e-mail, посилання на сторінку профілю у соціальних мережах, аудіофайл, книгу тощо. Або у такий спосіб може бути закодовано невеличкий текст чи номер телефону, який можна «зчитати» навіть без доступу до мережі Інтернет.

Переваги використання QR-кодування: швидко: дозволяє отримати миттєвий доступ до закодованої інформації; зручно: вміщує великі об'єми відомостей у невеликому зображенні (4296 символів, а це більше, ніж 2 аркуші машинописного тексту); просто: розміщувати код можна на будь-якій рівній поверхні.

Отже, науково-практичні засади цифрової освіти щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців засобами STEM-навчання мають майбутнє: за допомогою QR-кодів можна урізноманітнити навчальний процес: кодування посилань на завдання чи практичні роботи (наприклад, якщо їх виконання передбачає використання гугл-форми, гугл-диску тощо); проведення квесту, підказки до кожної схованки якого будуть зашифровані у вигляді відповідного QR-коду; організація виставки у бібліотеці чи коридорами вишу, інформацію до експонатів якої можна отримати після сканування відповідного QR-коду; розміщення коридорами відповідних кодів, кожний з яких буде містити посилання на непересічні факти, цікаві статті.

Використані джерела:

1. *Академічний тлумачний словник: он-лайн-версія «Словника української мови» в 11 т. URL: http://sum.in.ua/s/robota.*
2. *Вчити по-новому. URL: https://vn.20minut.ua/Podii/vchiti-po-novomu-gru-minecraft-pochali-vikoristovuvati-u-shkoli-10562386.html.*
3. *Дзвінчук А. В. Формування інформаційної компетентності учнів нової української школи засобами STEM-навчання. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матер. XXI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Переяслав, 2019. 280 с. С. 113–115.*
4. *STEM-освіта. URL: https://imzo.gov.ua/stem-osvita/.*

Кузьменко Ольга[6]
Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна;
e-mail: Kuzimenko12@gmail.com

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ STEM-ОСВІТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ЕПІСТЕМНЕ ЗНАННЯ» В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Автором обґрунтовано доцільність використання елементів цифровізації і формування компетентності «епістемного знання» як одного із складових елементів STEM-освіти. Розглянуто природно-наукова грамотність як здатність суб'єкта навчання вивчати і вирішувати питання, пов'язані з природничими науками і математичною обробкою даних, а так само є актуальним для вивчення фізики і професійно орієнтованих дисциплін у технічному закладі вищої освіти.
Ключові слова: *інновації, STEM-освіта, цифровізація, компетентність «епістемне знання», технічна вища освіта, технології STEM-освіти.*

Автором обоснована целесообразность использования элементов цифровизации и формирования компетентности «эпистемного знания» как одного из составляющих элементов STEM-образования. Рассмотрена естественно-научная грамотность как способность субъекта обучения изучать и решать вопросы, связанные с естественными науками и математической обработкой данных, а также является актуальным для изучения физики и профессионально ориентированных дисциплин в техническом учреждении высшего образования.
Ключевые слова: *инновации, STEM-образование, цифровизация, компетентность «эпистемное знание», техническое высшее образование, технологии STEM-образования.*

The article substantiates the feasibility of using the elements of digitization and the formation of competence «epistemic knowledge» as one of the components of STEM education. Science literacy considered as a person's ability to study and unleash issues related to the natural sciences and mathematical processing of data, which is relevant for the study of physics and professionally oriented disciplines in technical engineering.
Keywords: *innovation, STEM education, digitalization, epistemic competence, technical higher education, STEM education technologies.*

Сучасний підхід впровадження інноваційних методів, розробок в освітній процес закладів вищої освіти (далі – ЗВО) є важливим показником економічного стану країни, здатності членів суспільства до дійсних ринкових перетворень за рахунок створення, впровадження, поширення та практичного використання нової техніки, технологій, нової продукції, послуг і сировини, сучасних методів організації виробництва.

Без упровадження інновацій система не може розвиватися належним чином, відповідаючи власним потребам та враховуючи вимоги часу. Актуальні проблеми впровадження інновацій в контексті STEM-освіти відображено в

[6] © Кузьменко Ольга (Kuzmenko Olha)

працях Н. Гончарової, О. Мартинюка, М. Ростоки, І. Савченко, О. Стрижака, І. Сліпухіної, І. Чернецького та ін.

Цифровізація передбачає насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливлює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [3].

Цифровізація технічного ЗВО має важливе значення для забезпечення освітнього процесу та модернізації методики навчання фізики та професійно зорієнтованих дисциплін.

Планом інноваційного розвитку технічного ЗВО України в контексті STEM-освіти передбачено: розробку плану заходів щодо стимулювання розвитку «Індустрії 4.0», а саме підтримку технологічних, наукових та інноваційних парків; розвиток партнерства з міжнародними та європейськими ініціативами «Індустрії 4.0» (Horizont 2020, Factories of the Future); розробку із залученням бізнесу та освітньо-наукових кіл щодо розвитку цифрових навичок громадян та модернізації системи вищої освіти, інститутів перекваліфікації з урахуванням підготовки фахівців для потреб економіки; підготовку пропозицій щодо модернізації освіти для підтримки розвитку IT-індустрії, зокрема посилення фізико-математичної підготовки, збільшення кількості навчальних закладів, що орієнтовні на впровадження технологій STEM-освіти.

Важливою умовою для впровадження інновацій в технічному ЗВО є підготовка конкурентоспроможного фахівця, що здатний розв'язувати будь-які питання в технічній галузі.

Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів України за роками наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Дані індексу конкурентоспроможності талантів України за 2016–2019 рр.

Критерій	Рейтинг 2016 р.	Рейтинг 2017 р.	Рейтинг 2018 р.	Рейтинг 2019 р.
Ринкові та нормативні можливості	91	103	99	96
Індекс приваблювання талантів	97	94	98	105
Шанси для кар'єрного зростання	72	64	66	68
Індекс утримання талантів або здатність утримувати кваліфікований персонал	56	54	58	66
Виробничі навички співробітників	40	66	44	45
Глобальні знання	61	53	42	37
Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів	**66**	**69**	**61**	**63**

Важливим чинником для розвитку суб'єкта навчання в освітньому процесі з впровадженням технологій STEM-освіти є набуття компетентностей, одною з яких є наукова грамотність [1]. Ця компетентність досліджена в PISA та розкриває вагомість природничо-наукових дисциплін в закладах загальної середньої (далі – ЗЗСО) та вищої освіти.

Рейтинг України за показником критерію «глобальні знання» у 2018-2019 рр. відображено на рис.1.

Рис.1. Показники критерію «глобальні знання» [5]

Природничо-наукова грамотність ґрунтується на наукових знаннях, що відображено в одному із складників STEM-освіти (Science) та є фундаментальним теоретичним компонентом. З урахуванням даного складника формується компетентність «епістемне знання», що поширюється на вивчення природничих дисциплін, а саме: перевірка наукових ідей, що підтверджуються експериментом чи практикою та логічне обґрунтування. В дослідженнях PISA розподіл завдань припадає на 61% – базових знань, 28 % – процедурні та 11% – епістемне знання [2; 4].

Отже, для того, щоб сформувати в суб'єктів навчання в процесі навчання фізики та професійно зорієнтованих дисциплін на основі технологій STEM-освіти в технічних ЗВО потрібно враховувати: наукові факти, гіпотези, моделі, теорії, спостереження; мету та завдання згідно вивчення тих чи тих дисциплін; зміст науковості та технологічності в освітньому процесі технічного ЗВО; важливість наукових обґрунтувань.

Використані джерела:

1. *Литвинова С. Г. Білінгвальний підхід у формуванні компетентностей учнів з природничо-математичних предметів на засадах комп'ютерного моделювання. Фізико-математична освіта. 2019. Вип. 3(21). С. 84–92.*

2. *Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.*
3. *Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р (дата звернення: 20.03.2020).*
4. *PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. Є. Шумова. Київ, 2018. 119 с.*
5. *Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2019. 80 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2019/07/03/stan-innov-diyaln-2018f.pdf (дата звернення: 19.03.2020).*

Lazarashvili Mariam[7]
Gori State Teaching University, Gori, Georgia;
e-mail: mariamlazarashvili90@gmail.com

THE PRINCIPLES OF MULTICULTURAL EDUCATION FROM THE AMERICAN PERSPECTIVE: GOALS AND DIMENSIO

Важливо, щоб навчальні заклади кожної країни відповідали на її все більшу расову, етнічну та мовну різноманітність та здобували освітян з поняттями, парадигмами та поясненнями, необхідними для того, щоб стати ефективнішими практиками. Вони пройшли болісний процес до створення загальноприйнятої для всіх людей системи, що була свідком великих подій та значних змін та підтримує свій шлях до більш консолідованого та широко прийнятого у світі. Враховуючи цю ситуацію, полікультурна освіта – це ідея, рух за реформу освіти та процес. Він спрямований на створення однакових освітніх можливостей для всіх студентів, у тому числі з різних расових, етнічних та соціальних груп, що може бути досягнуто за допомогою єдиної інформаційної системи. Представлені ключові аспекти полікультурної освіти на прикладі мультикультурної системи США, як однієї з найбільш етнічно різноманітних країн. США є джерелом і відправною точкою мультикультуралізму, і в системі освіти США мають бути враховані певні питання. Клас, етнічна приналежність, стать, мова, релігія та винятковість – одні з найпоширеніших проблем. Незважаючи на те, що країна пережила деякі болісні розуміння, вони послужили вирішальними прикладами потенційного прогресу. Як такі, вони мають бути адаптовані до нашої системи освіти для досягнення полікультурного середовища.
Ключові слова: *мультикультуралізм, полікультурна освіта, імміграція, етнічне розмаїття, США.*

Важно, чтобы учебные заведения каждой страны соответствовали ее все большему расовому, этническому и языковому разнообразию и готовили педагогов с понятиями, парадигмами и пояснениями, необходимыми для того, чтобы стать более эффективными практиками. Они прошли мучительный процесс к созданию общепринятой для всех людей системы, которая была свидетелем великих событий и значительных изменений,

[7] © Лазарашвілі Маріам (Lazarashvili Mariam)

которая поддерживает свой путь до более консолидированного и широко принятого в мире. Учитывая эту ситуацию, поликультурное образование – это идея, движение за реформу образования и процесс. Он направлен на создание одинаковых образовательных возможностей для всех студентов, в том числе из разных расовых, этнических и социальных групп, что может быть достигнуто с помощью единой информационной системы. Представленные ключевые аспекты поликультурного образования на примере мультикультурной системы США, как одной из самых этнически разнообразных стран. США является источником и отправной точкой мультикультурализма, и в системе образования США должны быть учтены определенные вопросы. Класс, этническая принадлежность, пол, язык, религия и исключительность – одни из самых распространенных проблем. Несмотря на то, что страна пережила некоторые болезненные понимания, они послужили решающими примерами потенциального прогресса. Как таковые, они должны быть адаптированы к нашей системе образования для достижения поликультурной среды.
Ключевые слова: *мультикультурализм, поликультурное образование, иммиграция, этническое разнообразие, США.*

It's important that every nation's educational institutions respond to its increasing racial, ethnic, and language diversity and acquire educators with the concepts, paradigms, and explanations needed to become more effective practitioners. It went through a painful process until the establishment of a well-accepted system for all people, which witnessed major developments and significant changes and is maintaining its journey to become more consolidated and widely accepted in the world. Considering this situation, Multicultural education is an idea, an educational reform movement, and a process. It seeks to create equal educational opportunities for all students, including those from different racial, ethnic, and social-class groups which can be achieved by using the unified information system.
There are presented key dimensions of multicultural education on example of the United States multicultural education system, as one of the most ethnically diverse country. The U.S. is the source and starting point of multiculturalism and there are certain issues to take into consideration in U.S. education system. Class, ethnicity, gender, language, religion, and exceptionality are among the most common issues. Although the country has endured some painful realizations, these have served as crucial examples of potential progress. As such, they should be adapted to our education system to attain a multicultural environment.
Keywords: *Multiculturalism, Multicultural Education, Immigration, Ethnic diversity, United States.*

The United States is a nation of immigrants. Since its inception, the thousands who have entered the U.S. borders bring with them their culture, customs, beliefs, and practices [1]. Multiculturalism is reflected in the increased enrollment of international students in the U.S. schools, which is exceptionally prevalent in U.S. higher education institutions. Multicultural education is a way to meet the expectations of academic achievement for all students in the U.S. Although it is impossible to say that it can remove the social inequality or prevent low student achievement, it can give young people a chance to gain required skills, knowledge, and critical awareness to function in a diverse and democratic society [2].

Three basic elements can be identified in order to achieve multicultural education system: an idea or concept, an educational reform movement, and a process [3].

Also, multiculturalism can be challenging to an institution as well as the international students. Given language barriers, which encompass difficulties in communicating verbally and differences in social skills and experiences, an institution must adjust its curriculum, programs, policies, and practices to meet and be inclusive of the ever-changing needs of its culturally changing student body.

Creating a diverse viewpoint through curricular practices is the main impetus of multicultural education.

The U.S is among the leading countries in adopting multicultural curricular practices. When the curriculum implementations in the U.S are considered, four major practices and issues come to the ground. Integrating cultural diversity and pluralism, constructing a non-biased way of communication, curriculum designs for diversity and social justice, and equality of educational opportunity are among the most common issues in almost every state [4].

The importance of implementing multicultural education has many advantages that all students should gain to be active participants in the society. Educators should understand and adhere to the key dimensions of multicultural education and give up all different practices that hinder its implementation.

Eventually, educational institutions should encourage diverse social groups to form their own unions and organizations, implement engaging activities and programs that would help narrowing the achievement gaps between diverse learners, promote solidarity, teamwork and morality.

Multicultural education should not be perceived as integrating only some pieces of cultural components into the content. Indeed, it should be an extensive change and this change should be carried off in every piece of the whole system.

Використані джерела:

1. *Bolter J., & Batalova J. Frequently requested statistics on immigrants and immigration in the U.S. URL: https://www.migrationpolicy.org/article/frequently-requested-statistics-immigrants-and-immigration-united-states [Accessed: 25.03.2020].*
2. *Alghamdi Yahya, Multicultural Education in the US: Current Issues and Suggestions for Practical Implementations, International Journal of Education, Vol. 9, 2017. URL: file:///C:/Users/admin/Desktop/11316-41717-1-PB.pdf [Accessed: 21.03.2020].*
3. *Banks J. A. Multicultural education: Historical development, dimensions, and practice. San Francisco, CA: Joosy-Bass. 2004.*
4. *Nieto S. Affirming diversity: The sociopolitical concept of multicultural education. The United States: Longman Publishing. 1992.*

Mekvabidze Ruizan[8]
Gori State Teaching University, Gori, Georgia;
e-mail: gsu@gmail.ge

TRANSFORMING EDUCATION THROUGH THE MANAGERIAL DECISION MAKING ON THE BASIS OF THE UNIFIED INFORMATION SPACE (UIS)

Сучасна цифрова промислова епоха та її вплив на спрямованість освіти, як правило, досягають значного вдосконалення учнів нового покоління та пропонують можливості для розвитку ідеї, включаючи процес навчання та навчання. Прийняття управлінських рішень за допомогою використання Єдиного інформаційного простору розглядається як процес трансформації освіти, за допомогою якого вчителі вивчають дані оцінювання для виявлення сильних і недоліків викладання та навчання та застосовують ці висновки до своєї практики з головним питанням: як можна розвивати належне прогресування інтеграційних знань, компетентностей загальної та вищої освіти та предметних знань через основи єдиного інформаційного простору.
Ключові слова: *сучасна індустріальна епоха, ІС, трансформація освіти, прийняття рішень, принципи дизайну.*

Современная цифровая промышленная эпоха и ее влияние на направленность образования, как правило, достигают значительного совершенствования учащихся нового поколения и предлагают возможности для развития идеи, включая процесс обучения и учения. Принятие управленческих решений с помощью использования единого информационного пространства рассматривается как процесс трансформации образования, с помощью которого учителя изучают данные оценки для выявления сильных сторон и недостатков преподавания и обучения, а также применяют эти выводы к своей практике с главным вопросом: как можно развивать должное прогрессирование интеграционных знаний, компетентностей общего и высшего образования и предметных знаний через основы единого информационного пространства.
Ключевые слова: *Современная индустриальная эпоха, ИС, трансформация образования, принятия решений, принципы дизайна*

The Modern Digital Industrial Age and its impact on the orientation of education tends to reach substantial improvement of new generation learners and offer opportunities for the idea development of including the teaching-learning process. The managerial decision making by Using of the Unified Information Space is considered as the process for transforming education by which educators examine assessment data to identify teaching and learning strengths and deficiencies and apply those findings to their practice with the main question: how it is possible to develop good progression of integration knowledge, competencies of general and higher education science and subject knowledge through a Basis of the Unified Information Space.
Keywords: *Modern Industrial Age, UIS, Transformation of Education, Decision Making, Design Principals.*

Information plays a crucial role in reducing uncertainty in a structured decision-making process and the aspect of the quality of the information. Can we obtain

[8] © Меквабідзе Руисан (Mekvabidze Ruizan)

circumstantial/influence evidence of changes in the decision making process caused by developments of unified new information space. The unified Information on the internal and external environment of the organization is a crucial factor in the process of decision-making teaching. Precisely there, in the availability of information, a revolution has taken place in recent years with new information acquisition and analysis methods such as the Internet becoming common practice. Regardless of the setting, managerial decisions are necessarily made under conditions of uncertainty [1]. In order to make informed decisions under uncertainty, managers must learn to analyze and understand data concerning relevant variables and relationships and to make inferences and predictions on the basis of such data [2]. The ability to use data to effectively drive decisions is an integral part of modern management. It is include using data for decision making with discusson of different frameworks to support decision-making, and questions [3]:

– What is the role of data in decision making?
– What is the role design thinking for education?

Innovating through design thinking represents a structured, human-centered method for creatively solving complex problems that inspire and delight users.

ICT has a positive impact on student learning and learning and causes students to be more engaged. Because of the arrival of new technologies rapidly occurring globally, a creation and using of the unified information space (UIS) is more effectiv as it can be used as a tool for establishing meaningful projects to engage students and educators in critical thinking and problem solving. «..In its scale, scope and comlexity, the transformation will be unlike anything humankind has experienced before» [4]. Today, we need to know that the new industrial age presents a modern set of challenges that educators need to address in order to continue delivering relevant education to the day's students.

Використані джерела:

1. *Mekvabidze R. An Interpretation of Analitical and Conceptual Competencies for the Dinamics and Perform Plausible Decision Making for the Management Process. Erasmus + Mobility Agreement for Staff Mobility for Teaching. 7/05/18-11/05/18, Opole University of Technology, Poland.*
2. *Mekvabidze R. (2017). Following Educational Reforms: Framework of Knowledge Creation Research Through Student-Centered Teaching at the University. International conference of EDEN: Open Schools for Open Societies, 2017, 20-22/10/2017, in ATHENES(Greece) in the frame of Erasmus+ program.*
3. *Ruizan Mekvabidze (2015). Approaches to the Modern University: Student Engagement in Learning Outcome for Knowledge Creation According to the Competitive Market Requirements, (Online) Journal of System and Management Sciences. Vol. 5 (2015). No 4. P. 1-30. URL: http://www.aasmr.org/jsms/.*
4. *Shvab Claus. Head of the World Economic Forum, 2019. URL: https://www.weforum.org/about/klaus-schwab.*

Павлиш Тетяна, Уткіна Галина[9]
Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг, Україна;
e-mail: tanyagrigorivna@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У тезах проаналізовано переваги та недоліки дистанційної електронної освіти в закладах вищої освіти. Підкреслено значущість дистанційної електронної освіти та перспективи її розвитку.
Ключові слова: *дистанційна освіта, електронна освіта, дистанційна електронна освіта.*

В тезисах проанализированы преимущества и недостатки дистанционного электронного образования в учреждениях высшего образования. Подчеркнуто значимость дистанционного электронного образования и перспективы его развития.
Ключевые слова: *дистанционное образование, электронное образование, дистанционное электронное образование.*

The thesis analyzes the advantages and disadvantages of distance e-learning in higher education institutions. The importance of distance e-learning and its prospects are emphasized.
Keywords: *distance education, e-education, distance e-education.*

Нині організація процесу навчання за допомогою інформаційно-комп’ютерних технологій дозволяє підвищити, вдосконалити ефективність освітнього процесу. Освітній процес в якому активно задіяно такі інструменти як відео-чати, електронна пошта, різні сучасні способи демонстрації інформації (презентації, онлайн-конференції, документи різних форматів, вебінари, графіки і таблиці) і студенти та викладачі не контактують особисто, але при цьому постійно підтримують дистанційний зв'язок і взаємодіють один з одним дозволяє вирішувати цілу низку освітянських питань [3]. А саме, студенту: отримувати персоніфікований доступ до електронного навчального курсу та репозиторію, електронної бібліотеки через Інтернет, відкривати та завантажувати на власний комп’ютер навчально-методичні матеріали курсу, в тому числі і мультимедійні, відправляти виконані завдання для перевірки, проходити електронне тестування, спілкуватися з іншими слухачами курсу індивідуально чи в малих групах, ставити запитання викладачеві, переглядати електронний журнал обліку оцінок тощо.

А викладачу: самостійно створювати та редагувати ресурси електронного навчального курсу, надсилати повідомлення студентам, розподіляти, збирати та перевіряти завдання, вести електронні журнали обліку оцінок та відвідування, налаштовувати різноманітні ресурси курсу, організовувати електронне

[9] © Павлиш Тетяна (Pavlish Tetiana), Уткіна Галина (Utkina Galina)

обговорення актуальних проблем між студентами в групі або малих групах в синхронному чи асинхронному режимах тощо [2, с. 17].

Проаналізуємо визначення двох дефініцій: дистанційне та електронне навчання.

Дистанційне навчання – спосіб реалізації процесу навчання, заснований на використанні сучасних інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяють здійснювати навчання на відстані без безпосереднього, особистого контакту між викладачем і учнями [4, с. 50].

Електронна освіта – це дистанційне навчання, при якому освітній процес протікає за допомогою комп'ютерів і засобів електронного зв'язку через Інтернет.

Учень отримує матеріали і вивчає, потім своїми силами виконує вислані завдання, а потім відправляє їх викладачеві для перевірки і коригувань [3].

Необхідно зазначити, що дистанційна освіта дозволяє студентові опрацювати та практично втілити можливість вільного вибору плану, порядку та темпу засвоєння дисципліни.

Такий підхід розвиває ряд необхідних компетенцій для майбутнього спеціаліста, а саме: індивідуальні навички навчання й досвід застосування сучасних технологій для самоосвіти. Це можливо досягти при створенні у дистанційному курсі наступних умов:

– застосування шкали оцінювання з прозорими та доступними вимогами, система набору контрольної суми балів для проходження порогу модульного контролю;

– забезпечення доступу до різних видів інформації; лекційний матеріал у вигляді тексту, мультимедійної лекції, «живих» посилань на джерела, проходження практичних, лабораторних з підтримкою в чаті, закріплення знань у тестовій системі;

– створення та підтримання комфортного середовища для освітнього процесу;

– обрання темпу вивчення матеріалу зручного для кожного особисто, набір балів через систему тестів та завдань, можливість безпосередньо контролювати власні досягнення.

Отже, враховуючи вище зазначене, дистанційна електронна освіта – це сучасна освітня технологія з використанням комп’ютерних засобів та Інтернету без безпосереднього, особистого контакту між викладачем і студентами, що сприяє зростанню ефективності освітнього процесу та набуття студентами необхідних компетенцій самоконтролю та самоосвіти.

Використані джерела:

1. *Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npd_2013_1_50.pdf.*
2. *Савонова О. В. Організаційно-методичні засади створення електронних навчальних курсів на факультеті фізичного виховання. Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Харків, 19–20 квітня 2018 р.). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 96 с.*
3. *Електронне навчання: переваги та недоліки. URL: https://ukr.media/science/384312/.*
4. *Кадемія М. Ю., Кобися В. М. Технології дистанційного навчання: словник-глосарій. Вінниця: ФОП Тарнашинський О. В., 2016. 284 с.*

Пітух Лілія[10]
Вище професійне училища № 13 м. Івано-Франківськ, Україна;
e-mail: liliyaif@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Автор визначає роль і сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в підготовці кваліфікованих робітників закладами професійного (професійно-технічного) освіти.
Ключові слова: *цифровізація, цифровізація освіти, цифрова економіка, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології.*

Автором рассматриваются роль и современные подходы к использованию информационно-коммуникационных и цифровых технологий в подготовке квалифицированных рабочих заведениями профессионального (профессионально-технического) образования.
Ключевые слова: *цифровизация, цифровизация образования, цифровая экономика, информационно-коммуникационные и цифровые технологии.*

The article examines the role and modern approaches to the employment of information and communication and digital technologies in the training of skilled workers in the trade (vocational technical) education institutions.
Keywords: *digitalization, digitalization of education, digital economy, information and communication technologies and digital technologies.*

Формування цифрової економіки та інтеграція України у світовий освітній простір вимагає впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що забезпечить подальше вдосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. На нашу думку, сьогодні перед кожним закладом освіти стоїть завдання пройти цифрову трансформацію.

Цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливлює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір.

[10] © Пітух Лілія (Pitukh Liliia)

Інформаційно-комунікаційні та цифрові технології надають можливість інтенсифікувати освітній процес, підвищити рівень та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

Застосування «цифрових» технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволять інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. «Цифрові» технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним [1]. Невід'ємною складовою цифровізації освіти, в тому числі і закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) є готовність педагогів до використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в процесі передавання знань, що означає постійну, неперервну освіту. На нашу думку, до підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників в системі П(ПТ)О цифрова економіка висуває додаткові вимоги. А ключовими ресурсами її розвитку є особистість учня та його цифрові компетенції.

На сьогоднішній день модернізація сучасного змісту діяльності ЗП(ПТ)О базується на продовженні розроблення та реалізації на практиці державних стандартів, заснованих на компетенціях; модернізації матеріально-технічної бази; впровадженні інформаційно-комунікативних та цифрових технологій у навчально-виробничий процес та забезпеченні науково-методичного супроводу всіх навчальних дисциплін.

Використання ІКТ у навчально-виховному процесі закладів освіти значною мірою дозволяє реалізувати переорієнтацію навчання з інформативної форми на розвиток особистості людини, здійснення індивідуально-диференційованого підходу в навчанні та, відповідно, забезпечує ефективність оцінювання навчальних досягнень учнів.

Застосування засобів ІТ-простору та цифрових технологій при підготовці кваліфікованих робітників в ЗП(ПТ)О дозволить активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів та підвищити ефективність формування інформаційно-цифрових компетенцій через елементи дистанційного навчання і інструментальні засоби універсального характеру.

Активне використання молодим поколінням засобів ІТ-простору та різноманітних цифрових технологій відкриває реальні можливості для неперервної освіти, що стало ключовою ідеєю розвитку сучасної системи освіти в усьому світі, повсякденного співробітництва педагогів, закладів освіти, інших установ в Україні та за її межами. Спектр використання ІКТ та цифрових

технологій практично щоденно стрімкими темпами зростає, а властивості – удосконалюються. На нашу думку, використання засобів ІТ-простору на уроках, у сукупності із правильно підібраними технологіями навчання, створюють необхідний рівень якості, варіативності, диференціації й індивідуалізації навчання й виховання. Сукупність традиційних та інноваційних напрямів впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в системі П(ПТ)О створює передумови для їх широкого застосування на уроках професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки в училищах.

Таким чином, для досягнення мети інноваційного розвитку економіки України проблема впровадження ефективної цифровізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти є особливо актуальною.

Використані джерела:

1. *Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80.*
2. *Пітух Л. Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів на уроках професійно-теоретичної підготовки економічного профілю засобами ІТ-простору. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: матер. Першого Всеукр. відкритого наук.-практ. форуму (Open Forum-ITME-CRS-2019); [упор. М. Л. Ростока, за заг. ред. О. Є. Стрижака, М. Л. Ростоки, Г. К. Барвіцької, О. А. Блажка]. Одеса : Вид-во «Екологія», 2019. С. 33–35. 222 с.*

Пройдак Юрій, Лучанінова Ольга[11]
Національна металургійна академія України, м. Дніпро, Україна;
e-mail: projdak@metal.nmetau.edu.ua, 2017olgapetrovna@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК СКЛАДНА ВІДКРИТА СИСТЕМА

Сьогодні новітні інформаційно-комунікаційні технології, заполонивши інформаційний простір, мають величезний перетворювальний вплив на всі сфери сучасного суспільства. Інформаційний простір не має національних кордонів. Ми живемо в перехідний перехід від «індустріального суспільства» до «суспільства інформаційного». Надзвичайно важливим є розуміння технічного закладу вищої освіти як соціокультурної системи, функції якої не обмежуються підготовкою людини до професійної діяльності. Його необхідно розглядати як канал трансляції та відтворення культурних норм, цінностей, ідей, як простір генерування глобальної інформації, суспільної ідеології, яка разом із її носіями вросте в культуру й дасть свої результати.

Ключові слова: *інформаційний простір, відкрита система.*

Сегодня новейшие информационно-коммуникационные технологии, заполнив информационное пространство, имеют огромное преобразовательное влияние на все сферы современного общества. Информационное пространство не имеет границ. Мы живем в переходный переход от «индустриального общества» к «обществу информационному». Чрезвычайно важным является понимание технического учреждения высшего образования как социокультурной системы, функции которой не ограничиваются подготовкой человека к профессиональной

---

[11] © Пройдак Юрій (Proydak Yuriy), Лучанінова Ольга (Luchaninova Olga)

деятельности. Его необходимо рассматривать как канал трансляции и воспроизведения культурных норм, ценностей, идей, как пространство генерирования глобальной информации, общественной идеологии, которая вместе с ее носителями врастет в культуру и даст свои результаты.
Ключевые слова: *информационное пространство, открытая система.*

Today, the latest information and communication technologies, having filled the information space, have a huge transformative impact on all spheres of modern society. The information space has no national borders. We are in a transitional transition from an «industrial society» to an «information society» It is extremely important to understand the technical ZVO as a sociocultural system whose functions are not limited to preparing a person for professional activity. It should be seen as a channel for the broadcasting and reproduction of cultural norms, values, ideas, as a space for global information, generating a social ideology that, together with its carriers, will grow into a culture and produce results.
Keywords: *information space, open system.*

Дослідженнями інформаційного простору як відкритої системи займається багато науковців. Функціонування національного інформаційного простору регламентується певними законодавчими актами України та Європейського Союзу. Інформація сама є системою, починає керувати над усіма іншими системами і в деякому розумінні інформація починає існувати самостійно [2, с. 25].

У результаті розвитку загальної теорії систем і застосування системного підходу в науці сформувалася нова парадигма наукового мислення, яку можна назвати холістичною (цілісною) системою [6, с. 56]. Питання механізмів обміну інформацією між державою і суспільством та між суспільством і приватними мас-медіа для Україні в останні роки є актуальними. Йдеться про необхідність запровадження єдиної концепції державної пропаганди та посилення державного контролю за інформаційним обігом, повернення державі можливостей достатнього інформування суспільства про свої цілі та наміри [8, с. 23].

Інформаційний простір будь-якої держави є організаційно впорядкованою сукупністю інформаційних ресурсів, інформаційних технологій, що реалізовують інформаційні процеси, отже є системою [7].

А. Нестеренко (2011), вивчаючи фінансову системи України як частину міжнародної фінансової системи в умовах світової фінансово-економічної кризи, заявляє (спираючись на погляди В. Макаренка, А. Шияна, М. Зацеркляного, О. Шарапова), що «на сьогодні існує багато тлумачень поняття «система», а саме: цілісна взаємозалежна безліч об’єктів; цілісна безліч об’єктів, пов’язаних між собою взаємними відносинами; рядок, згідно з яким розташовується група понять для утворення єдиного цілого; сукупність

взаємозалежних, певним чином організованих і взаємодіючих елементів; організована безліч структурних елементів, що взаємопов'язані та виконують певні функції; сукупність взаємозалежних елементів, що відособлена від середовища та взаємодіє з ним як одне ціле» [4].

Узагальнюючи думки провідних економістів (М. Зацеркляний, О. Шарапов), котрі дають найповніші переліки властивостей складних систем, можна вказати на основні такі властивості: цілісність – наявність у системи таких властивостей, які не притаманні жодному зі складових елементів, взятому окремо поза системою; інтегративність – існування в межах системи системоутворюючих і системозберігаючих факторів, для яких важливі об'єднання та зв'язаність елементів, що посилює їх цілісність; ієрархічність – прояв закономірності на кожному рівні ієрархії, тобто підпорядковане розташування елементів від вищого до нижчого; динамічність – проявляється у зміні параметрів і структури систем у часі під впливом середовища; залежність від змін зовнішнього середовища – неможливість ізолювати процеси, що відбуваються в системах, від навколишнього середовища, аби спостерігати й досліджувати їх у чистому вигляді; активна реакція на нові фактори – здатність систем до активних, не завжди передбачуваних дій залежно від відношення системи до цих факторів, способів і методів їх впливу» [4, с. 154].

Цілісність і динамічний характер становлення системи як цілого підкреслюються сучасною наукою в якості ведучих її характеристик. «Система – це цілісне утворення, що володіє новими якісними характеристиками, що не містяться в утворюючих його компонентах» (Афанасьєв, 1981) [1].

Розмірковуючи про сутність поняття «система», вважаємо слушною думку Г. Монастирського (2014) [3], що «система – це певна сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів, що характеризується цілісністю, емерджентністю (наявність у будь-якої системи особливих властивостей, не властивих її підсистемам і блокам (*Уточнення з ін. джерела*) та стійкістю). З цієї позиції поняття «організація» відповідає поняттю «система». Проте поняття «організація» дещо ширше за поняття «система», оскільки відображає не тільки стан порядку, але і процеси впорядкування. Саме ця подвійність природи поняття «організація» робить його трактування набагато змістовнішим. Будь-яка система може розглядатися як результат організаційних перетворень, що змінюють один її стан рівноваги іншим».

Кризу у світі потрібно розглядати як переломний момент у розвитку системи, що дає простір новому витку економічних змін. Аналітики наголошують, що масштабні зміни в освіті неминучі в найближчі роки: освіта

буде безперервним, повсюдним, людино-орієнтованим, представленим безліччю форм процесом. Трансформація освіти – шанс для зростання бізнесу і економіки, інструмент впливу на глобальному ринку.

Орієнтовно з 2020 року: момент перегляду домінуючою моделі закладу вищої освіти (далі – ЗВО) у зв'язку з приходом до влади в ЗВО цифрового покоління. триває глобалізація освітньої системи. У результаті розвитку цифрових і мобільних технологій вся інформація (в т. ч. культурна спадщина і опис технологій) піддається оцифруванню, зберігається в Мережі і доступна з будь-якої точки планети [5; 9]. Відтак поступово відбуватиметься легітимізація індивідуальних освітніх траєкторій, прозорість освітнього процесу (навчання і оцінка), у т. ч. початок он-лайн трансляції захистів. Студенти використовують простір ЗВО як ресурс саморозвитку в професійній і бізнес-діяльності [5]. Характеризуючи прогнози на освіту взагалі, дослідники зазначають, що час школи-технопарку, молодіжної біржі праці, «трудового портфоліо», «ігрової економіки» вичерпується. Нині мова вже йде про «глобальні класи», онлайн-освіту, міські ігри-квести, навчання на основі симуляцій реальності і когнітивних технологій. У виші з їх набором традиційних форм і методів навчання прийдуть абітурієнти, які сприймають школу як ігровий простір.

Отже, єдиний інформаційний простір – це складна відкрита система, сукупність баз і банків даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, що функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами, що забезпечує інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб. Іншими словами, єдиний інформаційний простір складається з таких головних компонентів: інформаційні ресурси, організаційні структури, засоби інформаційної взаємодії громадян і організацій [10].

З огляду на вищезазначене, на часі освіта з фокусом на «формати мислення». Якщо найближче майбутнє – ЗВО як «холдинг» студентів, то студенти будуть використовувати простір ЗВО як ресурс для саморозвитку в професійній діяльності в умовах інформаційної системи.

Використані джерела:

1. *Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание и управление. М., 1981. С. 18–19.*
2. *Лачинов В. М., Поляков А. О.. Информодинамика или путь к миру открытых систем. СПб.,1992. 112 с.*
3. *Монастирський Г. Л. Теорія організації: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 288 с.*
4. *Нестеренко А. С. Фінансова система України як частина міжнародної фінансової системи в умовах світової фінансово-економічної кризи. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. (м. Одеса, 2011 р.) / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) [та ін.] ; О. : Юрид. літ., 2011. Вип. 62. С. 152–159.*

5. *Освіта в Європі у 2020–2030 роках. Прогноз. URL: http://www.pontydysgu.org/2010/01/crowd-sourcing-the-european-foresight-study-your-chance-to-be-an-expert/.*
6. *Урманов И. Синергетические связи как новая модель организации производства. Мир. Экономика и международные отношения. 2000. № 3. С. 23–29.*
7. *Шершньова Н. Національний інформаційний простір як відкрита система. URL: https://naub.oa.edu.ua/2012/natsionalnyj-informatsijnyj-prostir-yak-vidkryta-systema/.*
8. *Яковенко М. Інформаційний простір: філософські аспекти формування поняття. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» (Філософські науки) : зб. наук. праць. 2011. № 692. С. 22–27.*
9. *Trend Compendium 2030. Research by Roland Berger. URL: http://www.rolandberger.com/expertise/functional_issues/trend_compendium_2030.htm.*
10. *Єдиний_інформаційний_простір. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/.*

Ростока Марина, Ростока Аліна[12]
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна,
ІТІС «Гідо Дорсо», м. Авелліно, Республіка Італія;
e-mail: marilvross@gmail.com

Наука – це невпинна багатовікова робота думки звести докупи за допомогою системи всі пізнавані явища нашого світу. *А. Ейнштейн*

ФЕНОМЕН «ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ» У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Авторами актуалізовано проблему щодо виникнення феномену «трансдисциплінарність» у сучасному освітньому просторі, розглянуто фрагменти народження й розбудови трансдисциплінарної парадигми в часи становлення інформаційного суспільства, представлено аналітичні розвідки щодо внеску Жана Піаже, Басараба Ніколеску, Еріха Янча, Михайла Мокія та інших провідних учених світу в контекст означеної тематики. Наголошено на необхідності позиціювання запроваджень трансдисциплінарного підходу в освітню систему шляхом обміну досвідом й запропоновано в цьому напряму об'єднання однодумців в єдиному трансдисциплінарному середовищі «Forum SOIS».
Ключові слова: *Жан Піаже, Басараб Ніколеску, Еріх Янч, Михайло Мокій, трансдисциплінарність, трансдисциплінарний підхід, трансдисциплінарна парадигма, трансдисциплінарна освіта, «Forum SOIS».*

Авторами актуализирована проблема о возникновении феномена «трансдисциплинарность» в современном образовательном пространстве, рассмотрены фрагменты зарождения и развития трансдисциплинарной парадигмы во времена становления информационного общества, предсталены поточные результаты аналитических разведок относительно вклада Жана Пиаже, Басараба Николеску, Михаила Мокия и др. ведущих ученых в векторе обозначенной тематики. Отмечена необходимость позиционирования внедрений трансдисциплинарного подхода в образовательную систему путем обмена опытом и предложено в этом направлении объединение единомышленников в единой трансдисиплинарной среде «Forum SOIS».
Ключевые слова: *Жан Пиаже, Басараб Николеску, Михаил Мокий, трансдисциплинарность, трансдисциплинарный подход, трансдисциплинарная парадигма, трансдисциплинарное образование, «Forum SOIS».*

[12] © Ростока Марина (Rostoka Marina), Ростока Аліна (Rostoka Alina)

The authors actualized the problem of the occurrence of the phenomenon of «transdisciplinarity» in the modern educational space, examined fragments of the origin and development of the transdisciplinary paradigm during the formation of the information society, presented the flowing results of analytical intelligence regarding the contributions of Jean Piaget, Basarab Nicolescu, Mikhail Mokiy and other leading scientists in the vector indicated by subjects. The necessity of positioning the introduction of a transdisciplinary approach into the educational system through the exchange of experience is noted, and an association of like-minded people in a transdisciplinary single «Forum SOIS» environment is proposed in this direction.
Keywords: *Jean Piaget, Basarab Nicolescu, Mikhail Mokyi, transdisciplinarity, transdisciplinary approach, transdisciplinary paradigm, transdisciplinary education, «Forum SOIS».*

У науковій праці, іменованій як «Філософія інформаційної цивілізації», ще наприкінці 70-х – поч. 80-х рр., Р. Авдєєв розмірковує про те, що «історичний досвід вчить: там, де старі поняття, старий зміст формулюють по-новому, системно, в сенсі більш широкої теорії, завжди отримують щось більше, ніж повторення старого. Саме старе дістає в рамках нової понятійної системи нового змісту». Автор також наводить цитату Г. Клауса про те, що «інтерпретація старого, вже відомого, в новій системі часто є початком нових відкриттів» [1; 2]. У цьому сенсі й будемо намагатися з'ясувати суть наукової аномалії, яка вже пройшла певний шлях від зміни у розумінні суті феномену «дисциплінарність» до розуміння «міждисциплінарність» й врешті решт ввійшла до системи наукового знання як обумовлений сучасними трансформаціями феномен «трансдисциплінарність» (трансдисциплінарний підхід).

Відтак, Басараб Ніколеску, один із засновників Дослідницької групи з трансдисциплінарності в ЮНЕСКО (1992), розкриває основи трансдисциплінарного підходу і зазначає, що «трансдисциплінарність є відносно молодим підходом завдяки швейцарському філософу і психологу Жану Піаже, не зважаючи на те, що має сім століть по тому». Дослідник говорить про те, що вперше в 1970 році у Франції в бесідах Жана Піаже, Еріха Янча і Андре Ліхнеровича під час міжнародного семінару «Міждисциплінарність – проблеми викладання і досліджень в університетах» вперше вживалося слово «трансдисциплінарність» [9].

Тобто, у 1970 році Жан Піаже, як вважається, вперше запропонував у науковий обіг термін «трансдисциплінарність». Він зазначив, що «після етапу міждисциплінарних досліджень, слід очікувати більш високого етапу – трансдисциплінарного, який не обмежуватиметься міждисциплінарними відносинами, а розміщатиме ці відносини всередині глобальної системи, без

суворих меж між дисциплінами». Фактично учений розглядав трансдисциплінарність як нову галузь знань [11].

Дійсно, Жан Піаже вважав, що трансдисциплінарність є найвищим рівнем міждисциплінарних взаємозв'язків, що стирають будь-які грані між дисциплінами у процесі наукових досліджень. Проте, Басараб Ніколеску стверджує, що у часи Жана Піаже «трансдисциплінарність» вважалась новим етапом міждисциплінарності, найвищою її стадією. Адже у середині XX століття наукове суспільство ще не було підготовлено до сприйняття трансдисциплінарності як наукового знання про науки поза межами вивчення вузько спрямованих дисциплін. Дослідник вказує на те, що «інтелектуальний клімат ще не був готовий до отримання шоку від роздуму над можливістю простору знань поза дисциплінами» [9].

Позицій Басараба Ніколеску дотримується й Михайло Мокій, наголошуючи на тому, що «розвиток науки в XX столітті охарактеризувався появою міждисциплінарних, мультидисциплінарних й інтердисциплінарних підходів». Дослідник вважає, що «як наслідок, міждисциплінарні дослідження протікали набагато ефективніше, якщо їх супроводжував пошук загальних закономірностей поведінки систем принципово різної природи». Він зазначає, що при цьому «присутність загальних закономірностей доводилося констатувати, але не пояснювати їх природу і механізми формування» [3].

Тож так, Михайло Мокій вважає цікавим для себе таку знахідку як «трансдисциплінарність». Він пов'язує її з подихом повітря, яке є «своєрідним вісником свободи мислення». Йому довелося у свій час бути керівником трансдисциплінарної лабораторії в галузі людських наук в однієї із французьких науково-дослідних установ. Учений вбачає трансдисциплінарність як «спосіб розширення наукового світогляду, що полягає в розгляді того чи іншого явища фахівцем, який не обмежує себе рамками якоїсь однієї наукової дисципліни, моральна відповідальність якого за результати і наслідки своєї професійної діяльності ґрунтується на визнанні об'єктивного долженствування і обов'язковості елементів-фрагментів єдиного світу» [3; 4; 7].

Звісно, на нашу думку, учений, який обмежений рамками «академічної редуктивності» [10] має стримуватися й не у змозі повністю вкладати свій потенціал у процес наукового дослідження, тим самим гальмуються пошуки відповідей на багато питань, котрі потребують оперативних рішень, іноді це відкидається на багато десятирічь, а то ї століть. Адже трансдисциплінарність розширює можливості дослідників і виробляє стійкі позиції свободи мислення щодо народження нового наукового знання. Наприклад, французький математик і фізик Андре Ліхнерович до визначення трансдисциплінарності підходив суто з

математичної точки зору, вважаючи, що тільки лише математика зможе виразити всю глибинність трансдисциплінарного підходу. Тому поява цього ученого в галузі дослідників питання трансдисциплінарності сприймається науковим товариством як випадкова [3; 9]. Однак, погляди вченого, на нашу думку, мають рацію у сенсі того, що математичне бачення світу є одним із проявів трансдисциплінарного мислення.

У свою чергу, відомий австрійський астрофізик Еріх Янч висловлював думку про те, що трансдисциплінарність бажано вважати гіпердисципліною у векторі аксіоматичного підходу для коригування міждисциплінарних зв'язків педагогічної системи та інновацій. Він був упевнений в тому, що трансдисциплінарність віддзеркалює «новий простір без стабільних меж між дисциплінами» [8; 9; 10]. Саме «новий простір», розбудова якого є необхідністю й актуальним аспектом сьогодення, з нашої точки зору, має забезпечити функціонування і розвиток трансдисциплінарної парадигми.

Із вище вказаного слід відмітити те, що впродовж певного періоду народження нової парадигми існування суспільства – трансдисциплінарної, формуються певні погляди щодо трактування суті феномену «трансдисциплінарність». Проте, у плані проблематики проведених розвідок, наші думки на цей час збігаються десь у тої площині роздумів, яку окреслює Басараб Ніколеску, стверджуючи, що «трансдисциплінарність стосується того, що відбувається між дисциплінами, між різними дисциплінами та поза всіма дисциплінами, тобто її метою є розуміння сучасного світу, одним із імперативів якого є єдність знань» [9].

Отже, представлені вище вчені можливо вже тоді мали на увазі певне середовище для генерації єдності думок – те, чим й є тої, новий єдиний відкритий інформаційний простір науки і освіти, розбудова якого стоїть на меті «Forum-SOIS»? Саме на меті Міжнародного науково-практичного Web-форуму «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» [5; 6], який ось вже три роки поспіль об'єднує у своєму осередку однодумців та показує світу яким чином такі, на перший погляд, різноманітні напрями досліджень (наукових чатів) збирають коло учених, педагогів, практиків та інших громадян у міцну команду інноваційних суб'єктів діяльності. Форумчани мають спільну мету: донести світу ідеї, проміжні й заключні результати наукових досліджень, результати практичних апробацій і впроваджень, у більшості своєї навіть не усвідомлюючи, що динамічно розвивають трансдисциплінарну парадигму освіти, застосовуючи різноманітні форми просвітництва, налагоджуючи міждержавні взаємовідносини,

встановлюючи ефективний міст інтернаціональної співпраці закладів освіти й наукових установ. Адже стратегії «Forum-SOIS» спрямовані на випереджальний розвиток суспільства знань, суспільства, де пануватиме має вже людина нової генерації...

Отже, нині модернізацію та реформування освітньої галузі доцільно мабуть здійснювати з поглядом на майбутнє, враховуючи певні концептуальні положення випереджального розвитку освіти на засадах трансдисциплінарного підходу, який у часи становлення інформаційного суспільства стирає міждисциплінарні межі, виводячи на поверхню світової наукової свідомості трансдисциплінарну парадигму існування людства в цілому, освітянської галузі – зокрема?

Використані джерела:

1. *Авдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации. М. : Владос, 1994, 336 с. URL: http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000892/st000.shtml (дата звернення –22.03.2020).*
2. *Клаус Г. Кибернетика и философия. М. : Изд-во иностр. лит. 1963.*
3. *Мокий М. С., Мокий В. С. Трансдисциплинарность в высшем образовании: экспертные оценки, проблемы и практические решения. Современные проблемы науки и образования: электронный научный журнал. 2014. № 5 URL: https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=14526 (дата звернення – 19.03.2020).*
4. *Мокий В. С., Лукьянова Т. А. От дисциплинарности к трансдисциплинарности в понятиях и определениях. Universum: Общественные науки : электрон. научн. журн. 2016. № 7 (25). URL: http://7universum.com/ru/social/archive/item/3435 (дата звернення –19.03.2020).*
5. *Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. WEB-форуму; [за заг. ред. М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко та ін.]; (м. Київ-Харків, 22–23 березня 2018 р.). Кропивницький: Вид-во ЛА НАУ, 2018. 184 с.*
6. *Розбудова єдиного відкрито інформаційного простору освіти впродовж життя зб. матер. Першого Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму; (м. Київ-Харків, 22–23 березня 2018 р.). [упор. М. Л. Ростока; за заг. ред. М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко, О. В. Баніт]. Кропивницький: Вид-во ЛА НАУ, 2019. 300 с.*
7. *Трансдисциплинарность. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Трансдисциплинарность (дата звернення – 24.03.2020).*
8. *Янч Е. Самоорганизующаяся Вселенная. Общественные науки и современность. 1999. № 1. С. 143–158. URL: http://www.vixri.com/d/Janch%20E.%20_Samoorganizujushajasja%20vselennaja.pdf (дата звернення – 21.03.2020).*
9. *Basarab Nicolescu. Transdisciplinarity – Past, Present and Future. Published in Moving Worldviews – Reshapingsciences, Policies and Practices for Endogenous Sustainable Development. COMPAS Editions,Holland, 2006, edited by Bertus Haverkort and Coen Reijntjes, P. 142–166. URL: http://basarab-nicolescu.fr/Docs_articles/Worldviews 2006.htm#_ftn1 (дата звернення – 18.03.2020).*
10. *Erich Jantsch. Vers l'interdisciplinarité et la Transdisciplinarité Dans L'enseignement et l'innovation, in Léo Apostel et al, 1972. (дата звернення – 18.03.2020).*
11. *Piaget Jean. L'épistémologie des Relations Interdisciplinaires, in Léo Apostel et al, 1972. P. 144. (дата звернення – 18.03.2020).*

Черевичний Геннадій[13]
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна;
e-mail: gscherevichnyj@gmail.com

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ДИДАКТИКИ ІСТОРІЇ

Мотивація як така є рушійною силою людської діяльності, частиною якої є саме освітня. З точки зору навчання історії в закладах загальної середньої освіти вона становить практичну складову, що має потенціал підвищення ефективності засвоєння знань. Авжеж психоемоційна складова сприяє найкращому розкриттю пізнавальних можливостей учнів у навчанні.

Завдяки активізації мотиваційних чинників вдається досягти найефективної реалізації цілей, змісту і характеру освітнього процесу. Власне мова йде про результативність пізнавальної дії – здібності як такої.

Доречно розглядати дане питання в екзистенціально-когнітивному ключі, де власне задіяні психоемоційні та суто розумові чинники навчальної роботи. І саме зацікавленість історією є ключовим пізнавальним мотивом її дидактики, котрий у свою чергу має відповідну еволюційну диференціацію: епізодичне переживання, стійке емоційно-пізнавальне відношення до предмета, особистісний стійкий інтерес [1, с. 91].

Власне досягнення вказаного мотиваційного дидактичного рівня гарантує наявність сталого засвоєння навчальної історичної інформації, а також демонструє високі результати навчання, і, що головне: реалізує у повному обсязі концепт критичного мислення. Завданням дидактики у цьому сенсі постає збалансування фактологічної та теоретичної складової змісту навчання історії, активізація пізнавальних процесів з подальшим розкриттям його творчого чиннику. У такий спосіб доцільним й виявилося застосування наочності у навчанні історії, а саме: друкованих, екранних, звукових засобів. Зважаючи на загальну тенденцію пришвидшення сприйняття інформації, візуалізація є необхідною складовою потенційного зростання пізнавального інтересу учнів до історії як до навчального предмету.

Отже, використання наочності, як дидактичного компоненту, в різних її видах підвищує якість сприйняття отриманої історичної інформації. Це суттєво збільшує можливості мотиваційного аспекту дидактики.

Використані джерела:

1. *Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школах. Київ: Генеза. 2006. 328 с.*

[13] © Черевичний Геннадій (Cherevychnyi Gennadii)

Бєляєв Сергій[14]
Харківська гуманітарно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: belyaev_12@rambler.ru

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО РОЗРОБЛЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Забезпечення професійної підготовки учителів до розроблення та використання педагогічних технологій є об'єктивною необхідністю, на що вказують окреслені у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» перспективи удосконалення національної системи освіти у напрямі підвищення її якості на інноваційній основі [2].

Підготовка вчителів до розроблення авторських педагогічних технологій передбачає розуміння організації освітнього процесу в якості цілісної системи, яка передбачає широке упровадження освітніх технологій.

Практика педагогічної діяльності набуває нової якості, а інноваційні процеси базуються на засадах технологічного підходу, який описується кількома основними концепціями: інструментальною – використання технічних засобів навчання (В. Бухвалов, Б. Ліхачов, В. Паламарчук), комунікативною – створення алгоритмізованих систем взаємодії учасників освітнього процесу та специфічне представлення навчального матеріалу, що забезпечує поетапне оволодіння знаннями, оцінку власних досягнень (В. Беспалько, І. Зязюн, Б. Скіннер, В. Сластьонін, В. Монахов, М. Чошанов), системною – представляє педагогічну технологію в якості цілісної системи досягнення запланованих результатів (М. Кларін, В. Давидов, Г. Селевко, П. Мітчел), інтерактивною – забезпечує режим діалогу з навчальними комп'ютерними засобами навчання (А. Вовк, А. Гріник, А. Гуменюк, А. Неминуща, О. Теплицький). Спільною ознакою наведених концепції є розуміння професійної підготовки як сукупності теоретичних знань та практичних умінь, що вказує на необхідність визначення

[14] © Бєляєв Сергій (Bieliaiev Serhij)

механізмів формування теоретичної та практичної підготовки до розроблення авторських педагогічних технологій.

Теоретична підготовка передбачає формування системи знань про суть та зміст освітніх технологій, структуру педагогічної системи, критерії відповідності організації освітнього процесу вимогам технологічного підходу в освіті, структуру та ознаки педагогічних технологій, умови та характеристичні ознаки результатів їх упровадження, шляхи та можливості здійснення адаптації, модернізації, розроблення та використання педагогічних технологій, наукові теорії, що належать до традиційної психолого-педагогічної підготовки, а також теорії організації освітнього процесу, базові принципи інноваційної педагогічної діяльності, авторські технології навчання та виховання, ключові їх елементи. Вихідними положеннями, що мають слугувати основою теоретичної підготовки, виступають: хронологія еволюції наукових підходів до визначення суті педагогічних технологій, ознаки педагогічної технології, її переваги і відмінності у порівнянні з традиційними методиками викладання навчальних дисциплін, історичні етапи розвитку технологічного підходу в освіті, еволюція підходів ефективної організації освітнього процесу, хронологія розвитку наукових теорій забезпечення цілісності освітнього процесу та переходу до його технологізації на основі ідей кібернетики, що забезпечує формування мінімально необхідної теоретичної бази для наступної самостійної роботи щодо створення авторських технологічних рішень педагогічних задач. Урахування ефективності відомих методів навчання вказує на доцільність реалізації самоосвітньої діяльності під час теоретичного ознайомлення з основами впровадження технологій в освітній процес. Вчителі із базовою педагогічною освітою мають достатні теоретичні знання для встановлення відмінностей між методикою і технологією й визначення переваг останньої у вирішенні сучасних педагогічних задач.

Забезпечення практичної підготовки базується на аналітичній діяльності під час ознайомлення з авторською концепцією організації освітнього процесу з наступним виділенням сформульованого І. Дичківською «інноваційного потенціалу» [1] педагогічної технології з позиції сучасних психологічних і педагогічних теорій розвитку людини, організації педагогічної взаємодії в освітньому процесі. Об’єктом аналізу виступають базові положення концептуальної частини педагогічної технології в авторському варіанті.

Завданням аналітичної діяльності є також виділення продуктивних методів і способів організації освітнього процесу, оцінювання виділених елементів з позиції можливості та доцільності використання в сучасних закладах освіти з

огляду на оновлення змісту освіти та вимог щодо результативності освітнього процесу. У процесі аналізу методів і засобів реалізації цілей і завдань педагогічної технології встановлюється логічний зв'язок між науковою концепцією організації освітнього процесу та процедурою вибору форм, методів, засобів їх реалізації. Це забезпечує критичність мислення й формує систематизовані знання процедур визначення критеріїв вибору методів і засобів упровадження педагогічних технологій.

Порівняння пропонованих у межах авторської педагогічної технології методів і методичних прийомів розширює систему теоретичних знань про суть, можливості та специфічні вимоги до використання окремих педагогічних технологій, що створює теоретичну базу для наступного формування системи вмінь упроваджувати педагогічні технології.

Система фахових умінь розширюється шляхом набуття здатності визначати ступінь відповідності форм, методів і засобів організації освітнього процесу визначеним цілям, завданням, авторській концепції організації суб’єкт-суб’єктної взаємодії. Підготовка до розроблення авторських педагогічних технологій базується на самостійній роботі з синтезу, метою якого є розробка фрагментів уроків та виховних заходів із застосуванням педагогічних технологій, що передбачає добір навчального матеріалу та прийомів використання педагогічних технологій для розробки уроку з певної навчальної дисципліни. Здобуті знання та логічні зв’язки між науковою концепцією, цілями, завданнями та методами їх організації забезпечують пошук і відбір навчального матеріалу в змісті окремої дисципліни, відтворення фрагмента уроку за вимогами окремої технології.

Система педагогічних умінь у такий спосіб розширюється за рахунок оволодіння новими методами та прийомами організації освітнього процесу, що складають змістову частину технології. Як результат, індивідуальний методичний комплекс прийомів використання педагогічних технологій поповнюється придатними до використання та зрозумілими з позиції науково-методичного обґрунтування прийомами, які отримують індивідуальне суб’єктивне оцінювання.

Практична підготовка з розроблення педагогічних технологій на основі самостійної діяльності з синтезу прийомів використання педагогічних технологій в якості складової очікуваних результатів містить спектр професійних умінь: користуватись відомими освітніми технологіями, здійснювати їх адаптацію до конкретизованих умов, здійснювати їх модернізацію з метою розширення спектру професійних задач, що можуть бути вирішені засобами педагогічних технологій, розробляти власні методичні

прийоми запровадження педагогічних технологій; здійснювати пошук, відбір та впровадження відомих освітніх технологій одночасно з розробкою власної системи методичних прийомів їх застосування; комбінувати продуктивні елементи освітніх технологій з метою створення модернізованих, удосконалених аналогів ефективних авторських освітніх технологій; конструювати нові технологічні рішення, які визначаються в якості «радикальних інноваційних технологій» [1, с. 21] на основі знань суті технологічного підходу в освіті.

Дії синтезу забезпечують продуктивну діяльність на творчому рівні, змістом якої є моделювання комбінацій прийомів упровадження педагогічних технологій, теоретичне комбінування елементів різних освітніх технологій у незвичних конфігураціях з метою виконання традиційних та нових педагогічних функцій і задач на рівні технологічних рішень.

Таким чином, підготовка вчителів до розроблення авторських педагогічних технологій ґрунтується на самостійній діяльності з аналізу та синтезу. Накопичений досвід добору навчального матеріалу у відповідності до вимог концептуальної та змістової частин педагогічної технології забезпечує перехід до пошуково-творчої діяльності з адаптації та модернізації педагогічних технологій.

Самостійна діяльність з синтезу також виступає основою для розроблення авторських педагогічних рішень певної педагогічної ситуації.

Основою для таких дій виступає сформований індивідуальний методичний комплекс прийомів упровадження педагогічних технологій, власна критична оцінка їх ефективності, творче бачення можливостей об’єднання продуктивних елементів відомих освітніх технологій у нових конфігураціях, які в сукупності набуватимуть ознак педагогічної технології, а саме визначеного А. Рацул [3] моделювання дій учасників освітнього процесу під час оволодіння системою знань, досвідом репродуктивної, реконструктивної та творчої діяльності конкретизацією методів, засобів, форм реалізації.

Використані джерела:

1. *Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.*
2. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013 (дата звернення : 04.04.2019).*
3. *Рацул А. В. Розвиток педагогічних технологій навчання іноземних мов учнів старших класів (друга половина XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2009. 24 с.*

Бровдій Алла[15]
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна; e-mail: mihajlivna@ukr.net

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Урядом України сьогодні приділяється значна увага реформуванню системи освіти, як основної рушійної сили розвитку держави. У зв'язку з цим особливе значення для реалізації поставлених цілей повинно відводитися процесу підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти, які реалізовуватимуть стратегічні цілі реформи. У зв'язку з цим важливого значення набуває створення відповідної сучасним реаліям педагогічної технології.

Упровадження педагогічних технологій у практику освітньої системи, як зазначає О. Антонова, сприяє упорядкуванню праці викладача, постановці чітких цілей і визначення шляхів досягнення, тобто управління процесом навчання [1, с. 8].

С. Бондар, вказує, що педагогічна технологія – це інтегративна модель навчально-виховного процесу з чітко визначеними цілями, діагностикою поточних і кінцевих результатів, розподілом навчально-виховного процесу на окремі компоненти. Технологія навчання передбачає чітке та неухильне виконання певних навчальних дій в умовах оперативного зворотного зв'язку [2, с. 906–907].

Як зауважує В. Паламарчук та О. Барановська, поняття «педагогічна технологія» включає в себе не тільки сукупність методів, прийомів та способів навчання, а й педагогічну майстерність, творчий підхід до навчання та виховання учнів, створення ситуації для саморозвитку і успіху.

Аналізуючи підходи різних вчених до визначення поняття «педагогічна технологія», вони зробили висновок, що його можна розглядати як інтегративну систему, що містить цілісний комплекс методів, дій та операцій (за умови педагогічної майстерності вчителя,) які спрямовані на гарантоване досягнення дидактичних цілей – розвиток особистості учня, формування його мотиваційного, рефлексійного, інтелектуального та особистісного компонентів [3, с. 61].

Л. Товажнянський і О. Романовскький педагогічну технологію визначають як «послідовну, взаємопов'язану систему дій, операцій і процедур, виконуваних педагогом і спрямованих на вирішення педагогічних завдань, або як планомірне

[15] © Бровдій Алла (Brovdii Alla)

і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу, що має на меті досягнення конкретного, діагностованого й гарантованого результату» [4, с. 235].

Теоретичне і практичне значення освітньої технології полягає в тому, що освітня технологія є ще одним системо утворювальним чинником освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечує їх цілісність особистісну і соціально-економічну значущість [5]. Таким чином педагогічну технологію в процесі підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти слід розглядати як упорядковану, структурно-організаційну систему формування компетентностей педагогічних працівників закладів вищої освіти. Вказана педагогічна технологія перебуває у взаємозв’язку та взаємозалежності з технологіями формування компетентностей студентів закладів вищої освіти проте в процесі її створення необхідно враховувати особливості процесу підвищення кваліфікації, оскільки «ефективність навчання дорослих значною мірою залежить від таких чинників, як: створення умов для їх самовизначення; організація освітнього процесу з урахуванням принципів, що дають змогу долати стереотипи і бар'єри сприйняття; навчання дорослих ефективних методів освітньої діяльності; створення атмосфери, що сприяє зняттю психологічної напруги і тривоги, пов’язаних із залученням дорослих в освітню діяльність» [6].

У зв’язку з цим важливим є створення технології підвищення кваліфікації, яка повинна відповідати основним критеріям технологічності. У літературі щодо критеріїв визначення технологічності найбільш часто можна зустріти точку зору Г. Селевко, відповідно до якої ними є: концептуальність (кожна педагогічна технологія має спиратися на відповідну наукову концепцію, що охоплює філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей); системність (у педагогічній технології мають простежуватися всі ознаки педагогічної системи, логіка процесу, взаємозв’язок його частин, цілісність); керованість, яка припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів; ефективність (сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними витратами, гарантувати досягнення запланованого стандарту навчання); відтворюваність що передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб’єктами [7, с. 17]. Розглядаючи створення технології підвищення кваліфікації працівників закладів вищої освіти варто звернути

увагу на те, що існуючі проблеми забезпечення прав інтелектуальної власності у межах педагогічної діяльності є перешкодою у процесі забезпеченні якості вищої освіти, відповідно до Закону України «Про вищу освіту».

Концептуальна основа підвищення кваліфікації у цій сфері полягає у необхідності формування у викладачів закладів вищої освіти знань щодо принципів, способів та підстав захисту прав інтелектуальної власності, з метою створення превентивного механізму їх порушення та забезпечення розвитку освіти і науки.

Метою розробленої технології є розширення знань у сфері інтелектуальної власності, яка є основою здійснення наукової та педагогічної діяльності працівників закладів освіти.

До структури педагогічної технології, з точки зору П. Матвієнко, окрім концептуальної основи також відноситься: змістовна частина навчання: цілі навчання, зміст навчальної інформації; процесуальна частина – технологічний процес: організація навчального процесу (методи й форми навчальної діяльності учнів; діяльність педагога з управління процесом засвоєння інформації); та діагностика навчального процесу [8].

Змістова частина полягає у розробці програм та планів підвищення кваліфікації що включають перелік тем, як розкривають найбільш поширені проблеми порушення прав інтелектуальної власності, що зустрічаються у педагогічній діяльності, підготовці практичних завдань та вправ, що відображають реальні умови реалізації прав інтелектуальної власності.

Вибір форм і методів організації підвищення кваліфікації є процесуальним компонентом педагогічної технології та здійснюватиметься з точки зору найбільш оптимального способу отримання знань та навичок у сфері інтелектуальної власності. Діагностичний етап передбачає проведення тестування, опитування та застосування інших засобів контролю засвоєння інформації.

Кожен етап педагогічної технології має будуватись у взаємозв’язку з іншими етапами та спрямовуватись на досягнення єдиної мети – формування компетентності у сфері інтелектуальної власності педагогічних працівників закладів вищої освіти, що відбувається в процесі навчання в межах підвищення кваліфікації.

Вчені у галузі педагогіки в межах структури педагогічної технології виділяють такі основні елементи навчання (підвищення кваліфікації), як: підготовчий, мотиваційно-цільовий, змістовний, процесуально-діяльнісний, контрольно-оцінний.

Підготовчий етап підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності полягає у вивченні нормативно-правових актів, що регулюють порядок та умови підвищення кваліфікації та аналіз документів навчально-методичного забезпечення підвищення кваліфікації. Крім цього важливим є

вивчення організації процесу підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності, його інформаційного, кадрового забезпечення. Важливою складовою цього етапу є також оцінка правової свідомості та правової культури, як важливих показників стану сформованості компетентності педагогічних працівників закладів вищої освіти у цій сфері.

Мотиваційно-цільовий етап передбачає необхідність проведення мотивації педагогічних працівників закладів вищої освіти щодо необхідності формування в них компетентності в сфері інтелектуальної власності; забезпечення розуміння слухачами ролі компетентності у сфері інтелектуальної власності для їх подальшої професійної діяльності та формулювання ними цілей для досягнення необхідних результатів; впровадження інноваційних форм та методів навчання як елементу мотивації педагогічного працівника.

Змістовний етап технології передбачає створення навчальних планів і програм підвищення кваліфікації та формування їх змісту за відповідною структурою та у логічній послідовності та підготовку конкретних навчальних матеріалів.

Процесуально-діяльнісний етап передбачає розроблення найбільш оптимального алгоритму впровадження розробленої технології та організації процесу викладення матеріалу; створення підходів до формування практичних навичок у слухачів курсів підвищення кваліфікації та підбір необхідних методів та форм досягнення поставлених цілей.

Контрольно-оцінний етап передбачає створення матеріалів для оцінки засвоєння матеріалу та ефективності вибору методів та форм його викладення, проведення оцінювання знань на основі створеного інструментарію та корекція результатів впровадженої технології.

Таким чином, визначені завдання кожного з етапів педагогічної технології в межах підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти є базою для розробки програми підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти у сфері інтелектуальної власності та є основою розвитку і удосконалення інтегральної компетентності працівників вищої освіти.

Використані джерела:

1. *Антонова О. Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2; [НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. С. 8–15.*
2. *Енциклопедія освіти; [за гол ред. В. Кремінь; Акад. пед. наук]. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 1040 с.*
3. *Паламарчук В. Ф., Барановська О. В. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. Український педагогічний журнал. 2018. № 3. С. 60–66.*

4. *Основы педагогики высшей школы : учеб. пособ.; [Л. Л. Товажнянский [и др.]. Харьков: НТУ «ХПИ», 2005. 600 с.*
5. *Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1815/1/S_Sysoeva_PPTP_2_6_GI.pdf*
6. *Щербак О. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі неперервної освіти URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/ 1_2017/9A.pdf.*
7. *Селевко Г. К. Сучасні освітні технології : навчальний посібник. М. : Народна освіта, 1998. 256 с.*
8. *Педагогічні технології. Досвід. Практика : довідник статей; [за ред. П. І. Матвієнко]. Полтава : ПОІПОПП, 1999. 376 с.*

Бровдій Алла, Тихонова Дар'я [16]
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова;
Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, Україна;
e-mail: mihajlivna@ukr.net; tihonova.daria24@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ СЛУЖБОВОГО ТВОРУ

Основним активом суб’єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції та на етапі становлення ринкової економіки є інтелектуальний капітал його працівників.

Завдяки створенню об’єктів інтелектуальної власності підтримується конкурентоспроможність суб’єктів господарювання та створюється підґрунтя для розвитку національної економіки та підвищення іміджу країни в цілому. У в’язку з цим постає питання розподілу прав на об’єкти інтелектуальної власності та відповідно врегулювання правовідносин між вказаними суб’єктами.

Чинне законодавство України містить численні прогалин та колізії правового регулювання прав інтелектуальної власності працівників та роботодавців на службові твори, які створюються працівниками у зв’язку з виконанням трудового договору.

Відповідно до ст. 429 Цивільного кодексу України, майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором.

Поряд з цим, частиною другою статті 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачено, що виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем. Зазначена колізія законодавства негативно впливає на практику його застосування, оскільки більшість роботодавців керуються нормами

[16] © Бровдій Алла (Brovdii Alla), Тихонова Драр'я (Tihonova Daria)

спеціального закону, який визначає належність майнових прав роботодавцю без урахування інтересів авторів.

У Рекомендаціях щодо правового режиму службових творів визначено, що якщо в трудовому договорі (контракті) і (або) цивільно-правовому договорі між працівником і роботодавцем не передбачений інший порядок здійснення майнових прав на твір, то вони мають спільні права на використання такого твору. За відсутності договору між роботодавцем і автором-працівником про розподіл майнових прав або зазначенні в договорі положення про належність сторонам спільних майнових прав, жодна із сторін не має права розпоряджатися майновими правами на службовий твір без згоди іншої сторони.

Судова практика щодо використання таких об'єктів авторського права як службовий твір в першу чергу звертає увагу на належність майнових прав спільно авторові та роботодавцю, проте не виключає можливості укладання між ними договору на диспозитивних умовах (п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав»).

З вказаного можна зробити висновок про відсутність чіткого правового регулювання відносин з поділу майнових та особистих немайнових прав на службовий твір. Крім цього судова практика в умовах трансформації судової системи України не є обов'язковою для застосування, що створює додаткові питання у правозастосуванні. У зв'язку з цим, важливою є розробка та застосування цивільно-правового договору для опосередкування правовідносин працівника та роботодавця в частині розподілу майнових та особистих немайнових прав автора. При цьому у законодавстві важливо визначити істотні умови таких договорів та порядок їх укладення.

Використані джерела:

1. *Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.*
2. *Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3792-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.*
3. *Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав». URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/2FC06B3A2A888290C2257AF4004.*
4. *Рекомендації Державної служби інтелектуальної власності щодо правового режиму службових творів. URL: http://sips.gov.ua/ua/authors_rights.html.*
5. *Штефан О. О. Проблеми правового статусу суб'єктів «службового» твору. Приватне право і підприємництво. 2009. Вип. 8. С. 105–108.*

Горностаєва Ольга [17]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: olgaeremenko87@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Автором розглянуто законодавчі основи освіти в Україні, охарактеризовано основні нормативно-правові акти, що встановлюють необхідність формування компетентності у сфері інтелектуальної власності студентів інженерних спеціальностей.
Ключові слова: *інтелектуальна власність, компетентність, студенти інженерних спеціальностей.*

В статье рассмотрены законодательные основы образования в Украине, охарактеризованы основные нормативно-правовые акты, устанавливающие необходимость формирования компетентностей в сфере интеллектуальной собственности студентов инженерных специальностей.
Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, компетентность, студенты инженерных специальностей.*

The article deals with the legislative framework of education in Ukraine, describes the main legal acts that establish the need for the creation of competence in the field of intellectual property of students of engineering specialties.
Keywords: *intellectual property, competence, engineering students.*

Сучасне суспільство потребує всебічно розвинених соціально активних особистостей, які мають фундаментальну освіту та багату внутрішню культуру. Не залишає сумнівів те, що успішність професійної інженерної підготовки студентів у вищому навчальному закладі залежить не лише від професійно значущих особистісних якостей, а скоріше від правильно й доцільно організованого професійного виховання та професійно-спрямованого викладання дисциплін.

Відзначимо, що в Законі України «Про освіту», прийнятому в 2017 р, зокрема в ст. 17 інноваційна діяльність установи вищої освіти визначена як обов'язкова і невід'ємна частина їх освітньої діяльності [6]. А в ст.1 Закону України «Про вищу освіту» зазначено, що заклад вищої освіти (далі – ЗВО) спеціалізується на проведенні наукової, науково-технічної і інноваційної діяльності [5]. Ці закони забезпечують нову якість підготовки дипломованих фахівців, перед вищими навчальними закладами України стоїть першочергове завдання – підвищення ефективності підготовки фахівців. Проблема формування компетентності в сфері інтелектуальної власності (далі – ІВ) багатоаспектна і актуальна на кожному етапі розвитку професійних вмінь і навичок студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів.

[17] © Горностаєва Ольга (Hornostaieva Olga)

Питання щодо формування компетентності у сфері інтелектуальної власності досліджується вченими у сфері педагогіки.

У теорію навчання студентів інженерних спеціальностей суттєвий внесок зробили дослідники С. Ананьєв, С. Архангельський, С. Батишев, Т. Ільїна, І. Каньковський, О. Кондратюк, Н. Ничкало, Н. Тализіна, А. Щербаков та ін. Формування компетентності студентів в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) вивчали такі дослідники, як: І. Анненкова, І. Бардус, Н. Брюханова, Г. Єльникова, Г. Кравченко, В. Лунячек, Т. Сорочан, З. Рябова; проблеми підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності відображено в роботах О. Бутнік-Сіверського, Ю. Бошицького, Н. Глущенко, М. Лазарєва, М. Погорілої, А. Поліщук, О. Стороженко, Н. Рубан, В. Тіманюк, В. Троцької, П. Цибульова та ін. Проте питання формування компетентності в сфері інтелектуальної власності, як складова підготовки студентів інженерних спеціальностей в закладів вищої освіти залишається поза увагою українських науковців.

Формування компетентності в сфері ІВ студентів інженерних спеціальності дає можливість подолання відсутності знань, таких як: управління об’єктами ІВ, захисту прав інтелектуальної власності та авторського права, відповідальність за порушення прав власників ІВ, комерціалізація наукових досліджень, інтелектуального піратства та порушень академічної доброчесності. Деякі науковці говорять про необхідність організації системи науково-дослідницької діяльності студентів у рамках їх професійної підготовки [1, с. 67].

У нашій країні ця система історично була сформована на базі технічних закладах вищої освіти, але останнім часом зазнала занепаду. Між тим, у рамках розвитку інноваційної культури вкрай необхідним є навчання всіх студентів основам науково-дослідної діяльності. Зокрема, Ю. Бошицький звертає увагу на необхідності створення при закладах вищої освіти центрів наукових досліджень з проблем права інтелектуальної власності, про необхідність посилення роботи над дослідженням проблем у сфері інтелектуальної власності з використанням зарубіжного досвіду, акцентує увагу щодо посилення роботи над підготовкою підручників і монографій в галузі інтелектуальної власності [2].

Інноваційна діяльність студента інженерної спеціальності вимагає володіння професійними знаннями і навичками, вміння застосовувати засвоєні знання в практичній і технічній сфері, по-новому оцінювати і застосовувати вже існуючі досягнення, використовувати наявні знання з інших наукових галузей. При створенні інноваційної розробки повинні знати, як забезпечити правовим

захистом свої авторські розробки, оцінити можливість їх комерціалізації. Щоб здійснити реєстрацію будь-якого об'єкта інтелектуальної власності необхідно доказати, що цей продукт інтелектуальної праці є унікальним та оригінальним.

Для формування компетентності студентів інженерних спеціальностей в сфері ІВ потрібно впровадження в закладах вищої освіти розширеного курсу з дисциплін: «Система інтелектуальної власності в Україні», «Право інтелектуальної власності» та «Інформаційне забезпечення роботи з об'єктами інтелектуальної власності». Ці курси дозволять студентам інженерних спеціальностей ознайомитися з об'єктами і суб'єктами авторського права та патентного права, а також набути вміння щодо реєстрації, охорони та захисту цих об'єктів. Перелік об'єктів авторського права наведений у ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [4]. Ними є твори в галузі науки, літератури і мистецтва, що можуть виражатись у різних формах, а саме: як письмові твори, а також виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори, комп'ютерні програми, бази даних, створення яких є результатом щоденної діяльності в межах трудових відносин працівників закладів освіти або в межах навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти. Професійна підготовка студентів інженерної спеціальності в умовах вищого навчального закладу на сучасному етапі є неможливою без урахування основних положень компетентнісного підходу. Важливе теоретичне та практичне значення мають результати дослідження В. Лунячека щодо засад компетентнісного підходу як методології професійної підготовки студентів [3].

Компетентнісний підхід цим автором розглядається як підхід до проектування результатів освіти, заснований на компетенціях. Формування професійних компетентності студентів інженерної спеціальності в умовах вищого навчального закладу повинно відбуватись з урахуванням знань, пізнавальних та практичні навичок в сфері ІВ, як складова їх підготовки.

Використані джерела:

1. *Авшенюк Н. М. Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині XX– на початку XXI ст. : монографія. [Н. М. Авшенюк ; за ред. д-ра пед. наук, проф. М. П. Лещенко]. Київ : Ін-т обдаров. дитини, 2015. 448 с.*
2. *Бошицький Ю. Л. Оптимізація національної освіти у сфері інтелектуальної власності: сучасні вимоги та основні тенденції. Часопис Київського університету права. 2014. № 2. С. 227.*
3. *Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 1. С. 155–162.*
4. *Закон України «Про авторське право та суміжні права» № 1977-VIII від 23.03.2017р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12.*
5. *Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19. (дата звернення 10.08.2019 р.).*
6. *Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380.*

Кравчук Надія[18]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: nimvaybay@gmail.com

ДІАГНОСТИЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У роботі розглянуто підготовчо-діагностичний етап технології формування компетентності у сфері інтелектуальної власності вчителів ланки загальної середньої освіти, описано особливості педагогічної діагностики при формуванні компетентності у галузі.
Ключові слова: *інтелектуальна власність, компетентність, технологія формування педагогічної компетентності у галузі інтелектуальної власності.*

В работе рассмотрен подготовительно-диагностический этап технологии формирования компетентности в сфере интеллектуальной собственности учителей общего среднего образования, описаны особенности педагогической диагностики при формировании компетентности в исследуемой области.
Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, компетентность, технология формирования педагогической компетентности в области интеллектуальной собственности.*

The paper deals with the preparatory and diagnostic stage of technology of competence formation in the sphere of intellectual property of teachers of the general secondary education unit, describes the peculiarities of pedagogical diagnostics when forming competence in the field.
Keywords: *intellectual property, competence, technology of forming pedagogical competence in the field of intellectual property.*

У сучасних умовах інформатизації суспільства нагальними постають питання захисту власних інноваційних розробок та творів у сфері інтелектуальної власності. Таким чином актуальним питанням стає формування компетентності у галузі інтелектуальної власності вчителів загальної середньої освіти.

Підготовчо-діагностичний етап технології формування компетентності у сфері інтелектуальної власності вчителів ланки загальної середньої освіти передбачає проведення комплексу діагностичних дій для визначення стану сформованості компетентності на початковому етапі, для супроводження її подальшого ефективного формування під час процесу підвищення кваліфікації.

Проблема діагностики педагогічної діяльності вчителя актуальна в контексті безперервного навчання. Діагностика професійної діяльності вчителя дозволяє отримувати інформацію для аналізу та допомагає визначити напрями та можливі перспективи для професійного розвитку педагога, а також впливає на формування адекватної педагогічної самооцінки [5].

[18] © Кравчук Надія (Kravchuk Nadiia)

Подібна діагностика важлива при вирішенні проблем під час атестації педагога, оскільки усуває фактор суб'єктивізму при оцінюванні рівня педагогічної майстерності вчителя [1].

Результати педагогічної діагностики допомагають вирішувати різноманітні робочі питання, а також сприяють вірному вибору форм керівництва педагогічними кадрами, спираючись на рівень їх професійної майстерності та психологічні особливості.

Сутність поняття «педагогічна діагностика» знайшла відображення в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів. Основоположником напряму педагогічної діагностики вважають К. Інгенкампа, окрему увагу слід приділити працям В. Галузяка, О. Єфрємова, В. Аванесова, О. Романової, В. Максимова та ін. [1; 3; 5]. У працях вітчизняних вчених значну увагу приділено методології впровадження педагогічної діагностики у освітній процес, а також опису конкретних методик та технологій.

Останнім часом розглядаються питання пошуків нових підходів для діагностування рівня сформованості певних ключових та професійних компетентностей особистості. Серед професійних якостей вчителя, які можна виміряти, вчені виокремлюють рівень сформованості предметних знань, вмінь та навичок, систему особистісних цінностей, мету та завдання педагогічної діяльності, способи та методи її проведення, прагнення до професійного вдосконалення [4]. Для проведення діагностичної діяльності використовують такі групи методів [2]:

1. Первинне отримання діагностичної інформації (провести ряд анкетувань, опитувань для первинної оцінки рівня сформованості компетентності в сфері інтелектуальної власності вчителів ЗЗСО).

2. Інтерпретація діагностичної інформації (створення шкали оцінювання, використання методів математичної статистики для аналізу результатів первинної діагностики, рейтингове оцінювання).

3. Представлення результатів первинної діагностики у вигляді педагогічного діагнозу (підготовка висновків щодо результатів професійної діяльності педагога та рівня сформованості його компетентності).

4. Використання педагогічного діагнозу (надання рекомендацій щодо підвищення рівня компетентності у галузі інтелектуальної власності працівникам ЗЗСО).

5. Оцінка результатів діагностики (аналіз достовірності результатів, проведення контрольних заходів, статистична обробка отриманої інформації).

Об'єктом діагностики на нагальному етапі виступає рівень сформованості компетентності у галузі інтелектуальної власності.

У результаті проведення діагностичних дій визначається первинний рівень сформованості компетентності з метою підбору ефективного напрямку розвитку професійної майстерності педагога. Також за об'єкт ми можемо обрати безпосередньо форми, методи та прийоми технології, які використовуються для підвищення професійного рівня педагогічного працівника у процесі підвищення кваліфікації.

Суб'єктом виступає особа, яка проводить діагностичні дії.

Визначення стану сформованості компетентності у галузі інтелектуальної власності проводиться перед початком проходження курсів з підвищення кваліфікації на основі використання розробленого педагогічного інструментарію, як, наприклад, вирішення конкретних компетентісних завдань у галузі (оцінюються компетентнісні вміння). Окрім цього проводиться серія контрольних тестів та опитувань для оцінки загального рівня володінням базовим матеріалом у галузі (таким чином оцінюються компетентнісні знання).

Перед особою, що визначає попередній рівень сформованості компетентності постає проблема при оцінці компетентісних навичок, адже таке оцінювання повинно включати творчу складову, тому доцільним було б застосування методів оцінки типу есе, яке розкриває власне ставлення особи до конкретного завдання та дозволяє оцінити ступінь оволодіння певним теоретичним та практичним матеріалом.

Отже, підготовчо-діагностичний етап технології формування компетентності у галузі інтелектуальної власності є одним з найбільш важливих для подальшого підбору алгоритму заходів та методичних матеріалів для проведення занять із підвищення професійного рівня у галузі на основі проведення низки діагностичних процедур.

Використані джерела:

1. *Галузяк В. М. Педагогічна діагностика як система. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2018. № 55. С. 15–22.*
2. *Гриньова М. В. Педагогічні технології: теорія та практика: навч. метод. посіб. Полтава. 2006. 230 с.*
3. *Ефремов О. Ю. Педагогическая диагностика в современном образовании: системный подход к познавательно-преобразовательной деятельности педагога. URL: http://www.kpinfo.org.*
4. *Єльникова Г. В. Технологія інструментарію кількісного вимірювання якості освіти в навчальному закладі. URL: http://lib.iitta.gov.ua.*
5. *Ингенкамп К. Педагогическая диагностика; пер. с нем. Москва: Педагогика. 1991. 240 с.*

Кулаковський Олександр[19]
Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, Україна;
e-mail: sandron13-com@ukr.net

КОМПЕТЕНТІСТЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інтелектуальна діяльність є одним із основних важелів економічного розвитку держави в сучасному світі. Проте, наявність інтелектуального потенціалу та провадження роботи у цьому напряму не є запорукою ефективного ведення професійної діяльності.

Одним із важливих компонентів у цій сфері є знання, уміння, навички та інші здібності щодо ефективної реалізації та захисту прав інтелектуальної власності, які виникають внаслідок створення об'єктів авторського права та права промислової власності. Зазначені компоненти є складниками інтегральної компетентності випускника закладу вищої освіти. Відповідно до національної рамки кваліфікації інтегральна компетентність визначається як узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо результатів навчання та/або професійної діяльності [1].

У внутрішньому стандарті вищої освіти Української інженерно-педагогічної академії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 011 «Освітні педагогічні науки» сформульовано інтегральну компетентність як здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі освіти, що передбачає застосування певних теорій та методів освітніх, педагогічних наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу. Конкретизація інтегральної компетентності відображається у загальних та спеціальних (фахових) компетентностях, визначених відповідними стандартами. Крім цього варто зауважити, що наведений у розглядуваному внутрішньому стандарті перелік компетентностей і програмних результатів навчання не є вичерпним. Заклад вищої освіти при формуванні освітніх програм може вказувати додаткові компетентності і програмні результати навчання.

Формування інтегральної компетентності у студентів педагогічних закладів вищої освіти є важливою складовою підготовки висококваліфікованого фахівця. У сучасних умовах розвитку економіки держави важливе значення набуває розвиток інноваційної діяльності.

[19] © Кулаковський Олександр (Kulakovskyi Oleksandr)

Основою такого розвитку є створення об'єктів інтелектуальної власності та забезпечення захисту прав суб'єктів у цій сфері. Розглядаючи інтегральну компетентність депутатів місцевих рад С. Серьогін та І. Шпекторенко зазначали, що це знання, уміння, навички, інколи – інші важливі якості, способи й прийоми їх реалізації в діяльності, необхідні для успішного та відповідального виконання покладених на них завдань та обов'язків [2, с. 4].

Таким чином складові інтегральної компетентності доцільно розглядати виходячи з функцій, професійних завдань та сфери діяльності відповідного фахівця. Підготовка фахівців педагогічних спеціальностей має орієнтуватись на формування у них спроможності розрізняти порушення прав інтелектуальної власності, здійснювати захист прав інтелектуальної власності, які виникають в результаті проведення ними своєї професійної діяльності, розуміти порядок комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у господарському обороті. Вказане зумовлено змістом їх професійної діяльності, оскільки будь-яка педагогічна діяльність пов'язана зі створенням об'єктів інтелектуальної власності та необхідністю захисту прав на них.

Таким чином, важливим компонентом інтегральної компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти є спроможність ефективно реалізовувати свої права інтелектуальної (творчої) діяльності. До структури компетентності входять такі компоненти: знання, уміння, комунікація, автономія і відповідальність. Розглянемо зазначені компоненти у їх взаємозв'язку:

Знання – правові основи реалізації та захисту прав інтелектуальної власності; теоретичні основи абстрактного мислення; основні конституційні права і свободи людини у сфері інтелектуальної діяльності; порядок комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Уміння – здатність реалізовувати свої права як члена суспільства; здатність визначати, які діяння учасників суспільних відносин є порушеннями прав інтелектуальної власності; здатність здійснювати первинний захист порушених прав; здатність використовувати науково-технічну інформацію у професійній діяльності; здатність укладати договори про передачу майнових прав інтелектуальної власності.

Комунікація – здатність підтримувати сприятливі стосунки в колективі з іншими суб'єктами відносин у сфері інтелектуальної власності; здатність аргументувати свою точку зору у відносинах захисту порушених прав інтелектуальної власності, порушення договорі про передачу майнових прав інтелектуальної власності.

Автономнія і відповідальність – здатність брати на себе персональну відповідальність в процесі реалізації прав інтелектуальної власності; здатність до саморозвитку та самовдосконалення, здатність швидко реагувати на зміни в правовому регулюванні відносин у сфері інтелектуальної власності.

Отже, спроможність ефективно здійснювати права інтелектуальної творчої діяльності є важливим компонентом інтегральної компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти в умовах розвитку суспільства знань.

Використані джерела:

1. *Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова КМУ від 23 листопада 2011, № 1341. Офіційний Вісник України. 2011. № 101. Ст. 3700.*
2. *Серьогін С. М., Шпекторенко І. В. Структура інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1 (21). С. 1–15.*

Кулініч Ольга[20]
Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), Україна; e-mail: kulinich.olha@gmail.com

ІР ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ОСВІТНІ ПРОЄКТИ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

З метою ефективного функціонування та розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, підвищення рівня правової грамотності у сфері інтелектуальної власності у структурі Національного офісу інтелектуальної власності у 2019 році було створено навчально-науковий центр у сфері інтелектуальної власності (далі – IP Academy), згодом перейменований у Академію інтелектуальної власності, а нині – відділ навчальних програм та забезпечення просвітницьких заходів відділення розвитку відносин у сфері інтелектуальної власності Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності».

Відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності від 03.10.2019 року IP Academy отримала статус першого та єдиного в Україні Національного навчального центру інтелектуальної власності.

Місією IP Academy є надання освітніх послуг та проведення просвітницьких заходів з метою соціального, культурного та економічного розвитку країни, виховання поваги до прав творців об’єктів інтелектуальної власності у суспільстві, сприяння розвитку та зміцненню кадрового потенціалу у сфері інтелектуальної власності.

---

[20] © Кулініч Ольга (Kulinich Olha)

Зазначимо, що ІР-освіта впродовж життя складається з декількох освітніх проєктів.

По-перше, освітні проєкти для дітей та підлітків. Проєкт «Academy – children», спрямований на розвиток творчої особистості та інноваційного мислення. Проєкт «Academy – teenager» спрямований на формування культури поваги до інтелектуальної власності, набуття первинних навичок щодо основ інтелектуальної власності.

По-друге, це проєкт «Academy – students». Його метою є підготовка майбутніх професіоналів у сфері ІВ. Реалізується завдяки Міжнародної літньої школи з інтелектуальної власності; стажування на базі органів державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

По-третє, освітні проєкти для творчих особистостей або фахівців, що потребують додаткових «Creative Industries & Startup», що має метою підвищення рівня обізнаності представників креативних індустрій щодо забезпечення правової охорони результатів творчої діяльності.

Метою «IP Academy Basic & Next Level» є надання спеціальних знань у галузі інтелектуальної власності та медіації особам, що мають вищу освіту. В рамках цього напряму заплановано впровадити: курс навчання кандидатів у патентні повірені; курси підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності та медіації; Міжнародну школу з інтелектуальної власності для медіаторів.

Наразі освітні проєкти тільки формуються та частково втілюються в життя, а їх основною метою є підвищення рівня правової культури та правової обізнаності в сфері інтелектуальної власності, поглиблення спеціальних знань в сфері інтелектуальної власності. Можна сподіватися, що саме навчання інтелектуальної власності впродовж життя буде сприяти розвитку економіки, дотримання прав інтелектуальної власності та забезпечить уникнення включення нашої країни в Список 301 – країн з високим рівнем порушення прав інтелектуальної власності.

Ліпейко Вікторія[21]
Харківська спеціальна школа № 7 Харківської обласної ради, м. Харків, Україна;
e-mail: lipejko.v@gmail.com

ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА (ПРАКТИЧНИЙ КУРС)

Сьогодення вимагає ознайомлення здобувачів освіти на уроках правоведення з такими поняттями як «інтелектуальна власність»,

[21] © Ліпейко Вікторія (Lypeiko Victoria)

«авторське право», «охорона авторського права» тощо. Доцільно це проводити на уроках правознавства та у позаурочний час при виконанні завдань з цього предмету.
Ключові слова: *правоведення інтелектуальна власність,, авторське право, охорона авторських прав.*

Настоящее требует ознакомления соискателей образования с такими понятиями как «интеллектуальная собственность», «авторское право», «охрана авторских прав» на уроках правоведения и тому подобное. Целесообразно это проводить на уроках правоведения и во внеурочное время при выполнении заданий по этому предмету.
Ключевые слова: *правоведение, интеллектуальная собственность, авторское право, охрана авторских прав.*

The present requires familiarization of education applicants with such concepts as «intellectual property», «copyright», «copyright protection» in law classes and the like. It is advisable to conduct this in law lessons and outside school hours when completing assignments in this subject.
Keywords: *jurisprudence, intellectual property, copyright, copyright protection.*

Чинна навчальна програма предмету Правознавство (практичний курс) не розкриває проблеми захисту інтелектуальної власності.

Необхідність ознайомлення здобувачів освіти з цією проблемою викликана принциповими змінами в економіці, які сталися в Україні.

Уміння і розуміння, як захистити свої ідеї від неправомірного використання, як не порушувати права інших людей, виходять зараз на авансцену ринкових відносин.

Історія розвитку людства ясно показує, що в основі науково-технічного прогресу знаходяться матеріальні об'єкти, створювані інтелектуальною працею людини (об'єкти інтелектуальної власності).

Авторське право є частиною цивільного права, тому є сенс ознайомлювати з ним здобувачів освіти під час викладання курсу предмету Правознавство (практичний курс).

Для прикладів використовувати відносини, пов'язані з творами літератури, науки і мистецтва.

Ознайомлення здобувачів освіти з проблемою захисту інтелектуальної власності можливо під час вивчення Розділу 3 «Ти і цивільно-правові відносини» фрагментарно уроках № 5 «Право власності» та № 9 «Особисті немайнові та майнові права».

Завданням є короткий огляд основних юридичних і економічних положень, що стосуються охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Мета фрагментів уроків: ознайомити учнів з юридичними основами охорони, використання і умовами реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності (табл. 1).

Таблиця 1

Фрагменти уроків з предмету «Правознавство»

Номер і тема уроку	Поняття	Час (хв.)
Урок № 5 «Право власності»	Інтелектуальна власність. Авторське право як підгалузь цивільного права.	5
	Державне регулювання відносин у галузі охорони інтелектуальної власності. Основна термінологія: об'єкт інтелектуальної власності, об'єкт промислового права, об'єкт авторського права. Плагіат.	10
Урок № 9 «Особисті немайнові та майнові права»	Правова охорона промислових зразків, основні поняття і положення, об'єкти охорони. Історія і сучасний стан товарних знаків. Комерційна інформація, «ноу-хау»	5
	Реєстрація авторського права. Відповідальність за незаконне використання об’єктів авторського права	10

Ураховуючи стислий навчальний час, доцільно виділити такі поняття (апробовано під час викладання предмету «Правознавство» (практичний курс) у Комунальному закладі «Харківська спеціальна школа № 7» Харківської обласної ради у 2019/2020 навчальному році). Під час викладання матеріалу у здобувачів освіти необхідно сформувати стійке ставлення до інтелектуальної власності як до найціннішого ресурсу суспільства, що має широке соціальне значення. Захист інтелектуальної власності від несанкціонованого використання, зміни або знищення в уяві здобувачів освіти має набути важливого значення. Для домашнього завдання доцільно запропонувати такі практичні роботи: «Напиши приклади авторського права у сучасній українській естраді», «Зроби аплікацію (роздруківку) і письмові пояснення відомих тобі зареєстрованих товарних знаків», «Придумай та захисти авторським правом власну ідею». Для рефератів та/або дослідницької роботи можна запропонувати такі теми: «Відповідальність за порушення авторського права в українському законодавстві», «Об’єкти інтелектуальної власності у програмному забезпеченні сучасних персональних комп’ютерів», «Ноу-хау у діяльності закладу освіти».

Використані джерела:

1. *Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.*
2. *Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.*
3. *Інтелектуальна власність в галузі комп'ютингу: підручник [О. Б. Вовк, В. В. Пасічник, Н. Б. Шаховська, В. С. Якушев; за наук. ред. В. В. Пасічника; М-во освіти і науки, молоді та спорту України]. Л. : Новий Світ-2000, 2013. 317 с. : іл. (Серія «Комп'ютинг»). Бібліогр. : С. 287–290 (66 назв).*
4. *Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність: підруч. для студентів неюрид. ф-тів [Львів. нац. ун-т ім. І. Франка]. Львів: Галиц. друкар, 2015. 278, [1] с.*
5. *Цибульов П. М. та ін. Управління інтелектуальною власністю: монографія; [за ред. П. М. Цибульов]. К. : "К. І.С.", 2005. 448 с.*

Luniachek Vadim, Ignatenko Lina[22]
Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration, Kharkiv, Ukraine;
e-mail: vel2003@ukr.net, linaign8@gmail.com

THE ROLE OF PUBLIC AUTHORITIES IN DIVERSIFYING IN-SERVICE TEACHER TRAINING IN UKRAINE

The system of postgraduate pedagogical education in Ukraine in its modern form was mainly developed in the late 1930s;following the scheme implemented in all the republics of the USSR this system was embodied inthe institutesforadvanced teacher training (later called institutes for postgraduate pedagogical education), which were created at the level of every region. At the state level, as a rule, there was a central institute foradvanced teacher training(later named Central Institute for Postgraduate Pedagogical Education – CIPPE).

These structures were funded from relevant budgets and pursued a unified educational and ideological policy. Professional development of pedagogical staff beyond the framework of these institutions took place with the participation of methodological offices at the district departments of public education. These issues are discussed in detail in [9].

This system had not actually changed until 2017, when the Law of Ukraine «On Education» of 21.09.2017 No. 2145-VIII came into force [7]. It should be emphasized that since the independence of Ukraine was proclaimed in 1991, the Soviet system of professional development of pedagogical staff on the basis of CIPPE has practically not changed, which significantly affected the mentality of the teacher, theirtrust in educational authorities and, as a result, led to the incompleteness of a number of educational reforms, the scientific validity of some of which raises considerable doubts.

This was due to the fact that the Law of Ukraine «On Education» in the wording of 1991, though introduced some fundamentally new provisions (for example, Article 8, which proclaimed the depoliticization of educational institutions), did not fundamentally change the approaches to the process of professional in-service development of teaching staff, that put the teacher within clearly defined boundaries and, in fact, made him the object of this process, which was to follow the same training scheme for all and did not have the right to choose his own trajectory, despite the proclaimed processes of democratization of all spheres of life, including education. That is to say, the education management bodies decided how and where to upgrade the teacher without taking into account his or her point of view and individual competence assessment. That is, during this period the teacher was never treated as a subject of advanced professional in-service training.

[22] © Лунячек Вадим (Luniachek Vadim), Ігнатенко Ліна (Ignatenko Lina)

These processes did not improve teachers' trust in the authorities.

We would like to emphasise that the excessive centralization of education management in Ukraine has created a model of professional development of pedagogical staff, which is significantly different from the models used in developed countries, which are based on the principle of decentralization of educational management. This applies primarily to the United States.

The issue of in-service teacher training in this country is solved at the state level, and the direct organization of this work is delegated to districtschool authorities. These issues are not regulated by federal law. At the federal level, only specifically targeted programs can be implemented. A similar situation exists in Canada, where these issues are addressed at the level of provinces and territories that have autonomous education systems.

The training and content-development algorithm is defined by local education authorities. In-service teacher training systems in European countries are also provided forwith flexible schemes that focus on the needs of the teacher and the specific educational institution.

For example, in Finland, management board of an educational institution, by prioritizing professional development of teachers, may increase funding for their professional development by reducing operating costs (such as spendings on textbooks, heating, renovation, etc.).

An example of successful domestic experience of recent times is the activity of Ternopil Scientific and Methodological Center, which, with the support of the city authorities, has received a permission to act as a subject of advanced in-service training and actively organizes this work in the city [4].

A fundamentally new stage in the development of professional training began after the entry into force of the Law of Ukraine «On Education» of September 5, 2017 No. 2145-VIII, which legislatively normalized the diversification of the professional development of pedagogical and scientific-pedagogical staff and actually allowed them to be full-fledged subjects of advanced training enabling the choice of individual trajectory of their professional development.

It should be noted that although this reform of postgraduate teacher education began to be implemented from the ‘above’, it was extremely positively received by educational community and led to revitalization of the relevant educational services market, and finally gave the teacher some chance to develop in the profession. At the same time, we would like to emphasize that the Law of Ukraine «On Education» of 05.09.2017 No 2145-VIII legally enshrined the right of a teacher to choose an educational service in the conditions of diversification of education, however did not

provide real organizational and financial mechanisms for the implementation of this process, but, in fact,only suspended it.

We would like to note that it took two years to adopt the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 800 of 21.08.2019 «On Some Issues of In-Service Professional Development of Pedagogical and Scientific-Pedagogical Staff» of 21.08.2019No. 800, which confirmed and clarified the notion of diversification of professional development of pedagogical staff. In particular, it defined the «procedure, types, forms, volume (duration), periodicity, conditions of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical employees of educational establishments and institutions of all forms of ownership and spheres of management, including the mechanism of payment, conditions and procedure for recognition of the results of professional in-service training» [1].

The above mentioned Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukrainecan be considered as a positive step in further professional development of pedagogical staff who have welcomed its entry into force. At the same time, the document also had significant gaps in the mechanisms of its implementation, which created considerable difficulties for teachers and education authorities in its practical implementation. This is confirmed by the fact that in order to clarify certain provisions of the Cabinet of Ministers of Ukraine's Resolution No. 800 of 21.08.2019, a Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 1 / 9-683 of 04 November 2019 «On In-Service Training and Certification of Pedagogical Staff" was issued, detailing its implementation [8].

This document also had certain gaps, which led to publication of another Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 1133 of December 27, 2019 «On Amendments to the Procedure of In-Service Training of Pedagogical and Scientific-Pedagogical Employees», which finally clarified two main mechanisms of professional development of pedagogical staff, namely, an order of planning and allocation of funds for professional development and ways of forming the content of educational plans and programs of professional development, which will allow to accelerate the processes of diversification of professional development of teaching staff from 2020 on [5].

Summing up, we would like to emphasize that the analysis shows the hasty nature of preparation of normative documents and insufficiently developed theoretical and methodological basis for their preparation, which calls for intensification of scientific research in the field of postgraduate pedagogical education.

These limitations are clearly evident in the analysis of relevant scientific sources between 2017 and 2019.

With the purpose of elimination of the mentioned gap we have developed a number of models, in particular, «Model of In-Service Professional Development of Pedagogical Staff in Ukraine after 2017», «Conceptual Model of Professional In-Service Training of Pedagogical Staff in Institutions of General Secondary Education», «Model of Professional In-Service Development of Pedagogical Staff through Technology Transfer» and others, which are the basis for further development of a number of algorithms for training teachers in the conditions of diversification of this process [2–3].

It should be highlighted that successful implementation of this reform will significantly increase trust in education management bodies and public administration bodies in general from the side of pedagogical community and will positively influence the results of education reform in Ukraine at the present stage.

References:

1. *Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова КМ України № 800 від 21.08.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/l aws/show/800-2019-%D0%BF.*
2. *Лунячек В. Е Диверсифікації процесів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні: алгоритми реалізації. The 3 rd International Scientific and Practical Conference «Priority Directions of Science Development» (December 28-29, 2019) SPC «Sci-conf.com.ua», Lviv, Ukraine. 2019. 834 p., С. 429–433.*
3. *Лунячек В. Е., Рубан Н. П., Фесенко Н. С. Професійний розвиток працівників системи загальної середньої освіти в сфері інтелектуальної власності: [монографія]. Харків : ФОП Панов. 2018. 224 с.*
4. *Підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі науково-методичного центру міста : [рекомендації з організації роботи; упор. Л. Мозгова; О. Похиляк, Г. Литвинюк, Г. Свінних]. Київ: Асоціація міст України, 36 с.*
5. *Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова КМ України № 1133 від 27.12.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/l aws/show/1133-2019-%D0%BF.*
6. *Про освіту. Закон України від 10 травня 1991 р. № 1060–XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1060-12.*
7. *Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/ law/2231/.*
8. *Щодо підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників. лист МОН України № 1/9-683 від 04 листопада 2019 року. URL: https://www.pedrada.com.ua/ news/5088-mon-pro-pdvishchennya-kvalfkats-ta-atestats-pedagogchnih-pratsvnikv.*
9. *Luniachek V.Postgraduate Pedagogical Education in Ukraine // Vadym Luniachek[1], Tetyana Varenko[2]// Urban Studies and Public Administration. Vol. 1, No. 2. 2018. P. 199–209. URL: http://www.scholink.org/ojs/index.php/uspa/article/view/1559/1706.*

Лунячек Вадим, Рубан Наталія [23]
Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, Україна;
e-mail: vel2003@ukr.net, ruban_73@ukr.net

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ

У роботі розглянуті типи та форми некомерційного технологічного трансферу технологій. Запропоновано методику підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти шляхом трансферу технологій у вигляді детального алгоритму дій.
Ключові слова: *трансфер, підвищення кваліфікації, компетентність, працівники освіти, керівники.*

В работе рассмотрены типы и формы некоммерческого технологического трансфера технологий. Предложена методика повышения квалификации руководящих и педагогических кадров образования путем трансфера технологий в виде детального алгоритма действий
Ключевые слова: *трансфер, повышение квалификации, компетентность, работники образования, руководители*

The types and forms of non-commercial technological transfer of technologies are considered in the paper. The technique of advanced training of managerial and pedagogical personnel of education by transfer of technologies in the form of a detailed algorithm of actions is offered
Keywords: *transfer, professional development, competence, educator, managers.*

Вступ у дію Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII активізував процеси диверсифікації післядипломної педагогічної освіти, зокрема – підвищення кваліфікації педагогічних кадрів [4].

Теоретико-методологічне обґрунтування підґрунтя процесів підвищення кваліфікації в нових умовах поставило на порядок денний низку питань пов’язаний з модернізацією не тільки організаційних механізмів підвищення кваліфікації, а й відповідних форм, методів і технологій. Виходячи з цього кафедрою креативної педагогіки і інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії було розроблено методику підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти шляхом трансферу технологій. Частково ці питання висвітлені в наших попередніх роботах [2; 3].

Підкреслимо, що в широкому контексті наукові джерела розглядають трансфе́р технолóгій (також передача технології) як процес передачі навичок, знань, технологій, методів виробництва, зразків виробництва і складових об’єктів технологій між установами з метою забезпечення науково-технічного прогресу [1].

Трансфер робить технології доступними для широкого кола користувачів, це сприяє подальшому використанню і відтворенню технологій, а також

[23] © Лунячек Вадим (Luniachek Vadim), Рубан Наталія (Ruban Nataliia)

створення нових продуктів, процесів, матеріалів або послуг. Сьогодні виділяють такі типи трансферу технологій:

1. Некомерційний трансфер – найчастіше використовується в галузі наукових досліджень фундаментального та прикладного характеру, що супроводжується незначними витратами, може підтримуватися державою або проходити на основі особистих чи міжвідомчих контактів.

2. Трансфер комерційного характеру переважає у сфері виробництва та міжнародній економічній діяльності.

Форми здійснення некомерційного технологічного трансферу передбачають надання науково-технічної інформації (науково-технічна і навчальна література, довідники, стандарти, описи патентів, каталоги проспектів тощо); використання інтернет-ресурсів (публікації, відкриті бази даних, інформаційні сайти, каталоги й пошукові сервери, форуми та ін.); зустрічі: конференції, сесії, симпозіуми, виставки, круглі столи; курси: навчання та стажування вчених на безкоштовній основі або на умовах паритетного фінансування [5].

Представлені нижче матеріали були розроблені в межах реалізації теми НДР № 19-01 ДБ «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти у сфері інтелектуальної власності». Ми виходили з того, що педагогічні працівники за результатами самооцінювання особистої професійної компетентності визначають напрями для свого подальшого професійного розвитку та приймають рішення про форму і місце підвищення кваліфікації. У цих умовах актуалізується саме питання трансферу конкретних педагогічних технологій, які створені в сьогодні в системі вітчизняної та зарубіжної освіти. Розроблена методика передбачає наявність певного **алгоритму**, який передбачає:

1. Розробку науковцями ЗВО певної методики або технології в межах акредитованої спеціальності (або її підбір у відповідному банку даних);

2. Реєстрація авторських прав на розроблений продукт і отримання свідоцтва про реєстрацію авторських прав на службовий твір;

3. Заключення договорів з фізичними особами або з закладами освіти, що зацікавлені в опануванні розробленою методикою або технологією, щодо адаптацію та передачі (трансферу технологій) розробленого наукового продукту цим фізичним особам чи представникам закладу освіти;

4. Заключення договорів підряду з науковцями – розробниками методики або технології про її адаптацію згідно до запитів отримувачів науково-освітньої послуги та її передачу;

5. Підготовка наказу щодо адаптації та передачі розробленого наукового продукту згідно з договором;

6. Адаптація розробленої методики до вимог замовників та розробка науково-методичного забезпечення передачі методики, *а саме:*

– навчального плану, що містить кількість академічних годин і годин самостійної роботи за розділами розробленої методики або технології;

– робочої навчальної програми, що місить виклад конкретного змісту (тем) кожного розділу розробленої методики або технології, послідовність, обсяг(тривалість), що встановлюється в годинах та/або в кредитах ЄКТС, та організаційні форми їх вивчення, форми та засоби поточного і підсумкового контролю якості опанування розробленої методики або технології, перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться, а також оприлюднення її на відповідних веб-сайтах,

– методичного забезпечення по кожному розділу розробленої методики або технології (конспекту, методичних вказівок по виконанню практичних завдань, методичних вказівок по організації самостійної роботи, методичних вказівок по виконанню підсумкової випускної роботи, тестів, індивідуальних завдань, зокрема, компетентнісних задач, тощо),

– створення дистанційного курсу для опанування розробленої методики або технології, що містить відповідне розроблене науково-методичного забезпечення щодо її передачі, а також інші інформаційні матеріали для полегшення набуття обумовлених договором компетентностей;

– розладу занять, журналу обліку консультацій та контрольних заходів, теми випускних робіт, протоколу оцінювання випускних робіт споживачів науково-освітньої послуги, що надається;

7. Проведення занять в групі з опанування та використання методики або технології, що передається зо очно-дистанційною формою навчання, проведення підсумкового контролю;

8. У разі успішного опанування слухачами згаданої методики або технології – оформлення свідоцтв про підвищення кваліфікації за спеціальністю в рамках акредитованої спеціальності за якою надано науково-освітню послугу;

9. Оформлення акту приймання-здачі робіт із фізичними особами або з закладами освіти, відповідно до договорів, що були замовниками адаптації та передачі методики або технології;

10. Оформлення акту приймання-здачі робіт за індивідуальним договором підряду із ЗВО (науковою частиною) та учасником адаптації та впровадженні розробленої наукового продукту, відповідно договорів підряду;

11. Представлення на веб-сайті ЗВО інформації щодо виданих документів про підвищення кваліфікації слухачів згідно договорів, де наводиться: вид, спеціальність, обсяг (тривалість) в годинах і кредитах ЄКТС, ПІП слухачів, № свідоцтв, реєстраційні номера та дата видачі. Слід наголосити на важливості оцінювання впливу впровадженої методики або педагогічної технології на якість надання освітніх послуг у закладі освіти. Ця складова є найбільш складною й потребує подальшого науково-теоретичного обґрунтування й створення відповідних інструментів вимірювання як стандартних так спеціально створених.

Представлена форма підвищення кваліфікації є інноваційною та обмежено використовується в сучасній системі освіти в Україні. Наголосимо на тому, що певна кількість кредитів передбачених для підвищення кваліфікації педагогічних кадрів може бути відведена саме для опанування педагогічною технологією за вибором споживача на умовах комерційного чи не комерційного трансферу.

Разом із тим, констатуємо, що система освіти сьогодні майже не готова для такої форми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, тому що в Україні не створено ефективного банку даних педагогічних технологій, розміщеного в мережі Інтернет, в тому числі й представлених у численних дисертаційних дослідженнях. Відсутнє також необхідне для процедури трансферу педагогічних технологій документальне та правове забезпечення, що дозволяє оволодіти певною методикою або педагогічною технологією не порушуючи прав її автора.

З нашої точки зору, цільове опанування методикою або педагогічною технологією визначеною споживачем за результатом самоаналізу своєї професійної компетентності є більш ефективною процедурою для його професійного розвитку ніж прослухування певної кількості годин у межах діючих сьогодні навчальних планів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Важливою складовою, на нашу думку, є проведення низки роз’яснювальних семінарів щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом трансферу технологій, що дозволить пояснити освітянській спільноті алгоритм реалізації запропонованою методики.

Реалії підвищення кваліфікації за традиційними схемами у минулі роки свідчать про неготовність значної частини вчителів і керівників освіти до удосконалення своєї професійної компетентності за новими, інноваційними формами підвищення кваліфікації, що було підтверджено в процесі практичної реалізації зазначеної методики в Українській інженерно-педагогічній академії.

Використані джерела:

1. *Лисенко В. С., Єгоров С. О., Рудницький Є. А. Інформаційно-комунікаційні інструменти мережі трансферу технологій вищих навчальних закладів України. Математичні машини і системи. 2014. № 4. 104–107.*
2. *Лунячек В. Е. Рубан Н. П., Фесенко Н. С. Професійний розвиток працівників системи загальної середньої освіти в сфері інтелектуальної власності: монографія. Х. : ФОП Панво. 2018. 224 с.*
3. *Лунячек В. Е. Трансфер технологій як складова процесу підвищення кваліфікації керівників освіти. Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Вип. 52–53. Х.: Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2016. 410 с. С. 201–210.*
4. *Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/.*
5. *Типи та форми технологічного трансферу. URL: https://pidruchniki.com/1356061563567/pravo/tipi_formi_tehnologichnogo_transferu.*

Нижник Олександр[24]
Управління освіти адміністрації Основ'янського району Харківської міської ради, м. Харків, Україна; e-mail: kh.uoa.pr@ukr.net

ДИНАМІКА ПРОЦЕСІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПОСЛУГ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Процеси диверсифікації освітніх послуг щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні почали активно розвиватися після вступу в дію Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [1].

Водночас переважна більшість оприлюднених досліджень на цю тематику стосується моделювання, створення організаційних механізмів і змістовного наповнення процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у нових умовах [2; 3].

Представлені ж тези розглядають зазначену проблему з інших позицій, висвітлюючи на основі проведеного статистичного аналізу тенденції на ринку освітніх послуг з підвищення кваліфікації на прикладі Основ’янського району м. Харкова.

Наведені в цій роботі матеріали є результатом співпраці Управління освіти адміністрації Основ’янського району Харківської міської ради та кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії в межах НДР № 19-01 ДБ «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти у сфері інтелектуальної власності». У процесі проведення дослідження було поставлено завдання з’ясувати на прикладі окремого адміністративного району в межах великого міста динаміку процесів диверсифікації освітніх послуг працівникам освіти за період після вступу в дію Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [1]. Для цього було проведене дослідження серед закладів

[24] © Нижник Олександр (Nizhnik Alexander)

загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) Основ'янського району м. Харкова, на території якого розташовано 11 ЗЗСО.

Автором було проведено аналіз інформації з 2015–2016 навчального року по 2019–2020 навчальний рік щодо суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації, до яких зверталися працівники освіти Основ'янського району.

Суб'єктами підвищення кваліфікації поряд з Харківською академією неперервної освіти (КВНЗ «ХАНО»), яка в наявній сьогодні в Україні структурі післядипломної педагогічної освіти є обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти (далі – ІППО), виступали Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Українська інженерно-педагогічна академія, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. У процесі проведення дослідження було з'ясовано, що існує чітка тенденція щодо динаміки отримання освітніх послуг вчителями і керівниками освіти в різних суб'єктів цього процесу. Тенденція виникає саме після початку 2017–2018 навчального року (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка процесів диверсифікації послуг з підвищення кваліфікації працівників освіти на прикладі Основ'янського району м. Харкова

Суб'єкти підвищення кваліфікації	Навчальний рік									
	2015–2016		2016–2017		2017–2018		2018–2019		2019–2020	
	У	К	У	К	У	К	У	К	У	К
КВНЗ «ХАНО»	105	2	105	4	86	9	76	–	27	–
ХНУ імені Каразіна	–	–	6	–	4	3	13	1	12	–
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	–	–	–	–	1		1	–	2	–
УІПА	–	–	–	–	–	–	–	2	2	–
КЗ «ХГПА» ХОР	–	–	–	–	–	–	–	–	-	–
Інше	–	–	–	–	–	–	–	–	-	–
Всього	105	2	111	4	91	12	90	3	49	

Зауважимо, що проведений аналіз свідчить з одного боку про те, що Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII є каталізатором процесів диверсифікації послуг з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, але з іншого – процеси ці розвиваються занадто повільно, що обумовлено не тільки ментальністю вітчизняною освітянської спільноти, а й її низькою інформованістю щодо сучасних можливостей ринку відповідних освітніх послуг. Вчитель і керівник освіти сьогодні не відчувають себе в повній мірі суб'єктом підвищення кваліфікації, що є спроможним впливати на індивідуальну освітню траєкторію.

Використані джерела:

1. *Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/.*
2. *Лунячек В. Е., Рубан Н. П. Формування компетентності працівників закладів загальної середньої освіти в сфері інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації. Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Вип. 63. Х. : Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2019. 124 с., С. 16–29.*
3. *Luniachek V., Varenko T. Postgraduate Pedagogical Education in Ukraine. Urban Studies and Public Administration. Vol. 1, No. 2. 2018. P. 199-209.*

Остапенко Алла[25]
Центр громадянського виховання КНВЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків, Україна; e-mail: alla0102@ukr.net

СТРУКТУРА МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Процеси реформування освіти в Україні актуалізують потребу в висококваліфікованих педагогах, змінах у системі підвищення їх кваліфікації.

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, нові освітні стандарти орієнтують не тільки на оновлення структури української школи, а в першу чергу на механізми реалізації компетентнісного навчання, оскільки школа має готувати дітей до життя, формувати у них компетентності, надавати уміння і знання, які необхідні для успішної життєдіяльності у XXI столітті [8].

Також у Концепції серед пріоритетних завдань, що вирішує післядипломна педагогічна освіта, одним з ключових визначено формування методологічної культури педагогічних кадрів; забезпечення інтеграції науки і практичної педагогічної діяльності.

Метою освіти в Україні «є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству…, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3].

На уроках трудового навчання та технологій зазначена мета досягається шляхом залучення школярів до проектної діяльності «як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій» [7, с. 4].

Організація проектної діяльності учнів, реалізація компетентнісного підходу на уроках трудового навчання та технологій вимагають від учителя технологій високого рівня його методичної компетентності.

[25] © Остапенко Алла (Ostapenko Alla)

З метою її розвитку важливо дослідити складові цього поняття.

У науковій літературі це питання розглядали В. Адольф, Л. Барна, М. Барна та А. Степанюк, В. Галай, О. Лебедєва, О. Мартиненко, Г. Ковтун, Т. Кочарян, Ю. Пасов, С. Рягін та ін. Наведемо приклади деяких результатів досліджень. Так, В. Адольф у структурі методичної компетентності виділяє такі компоненти: особистісний, діяльнісний, пізнавальний (когнітивний). Особистісний компонент методичної компетентності співвідноситься з уміннями, пов'язаними з психологічною складовою особистості педагога: комунікативні, перцептивні, рефлексивні.

Діяльнісний компонент містить у собі накопичені професійні знання й уміння, вміння актуалізувати їх у потрібний момент і використовувати в процесі реалізації своїх професійних функцій.

Пізнавальний компонент ґрунтується на вміннях, що становлять теоретичну підготовку: аналітико-синтетичні, прогностичні, конструктивно-проектувальні [1].

В. Галай до структури методичної компетентності відносить такі компоненти: методичне мислення та методична культура. Методичне мислення автором розглядається як таке, що забезпечує вміння вчителя застосовувати наявні знання для реалізації цілей виховання і навчання відповідно до методичної теорії та конкретних умов навчання. У структуру педагогічного мислення він включив продуктивне, аналітичне, репродуктивне, творче і методичне мислення [2].

За твердженням О. Лебедєвої, компонентами методичної компетентності вчителя є загальнопедагогічні, дидактичні та конкретно-методичні [5]. О. Мартиненко, Г. Ковтун визначають, що методична компетентність вчителя математики включає знання методологічних і теоретичних засад методики навчання математики, концептуальних основ, структури та змісту засобів навчання, володіння інноваційними методами, формами й способами організації навчального процесу, готовність та здатність до творчої професійної діяльності [6].

Т. Кочарян уважає, що структуру методичної компетентності вчителя становлять професійні знання, професійні вміння та його особистісні якості [4].

С. Рягін виокремлює такі компоненти методичної компетентності: мобільність знань (постійне відновлення знань для успішного вирішення завдань тепер і в цих умовах), гнучкість методу (застосування того або іншого методу залежно від умов), критичність мислення (творче, нестандартне мислення), відповідальність за дії [9].

Слід зазначити, що вчені майже одностайні в розумінні сутності методичної компетентності, однак структура методичної компетентності вчителя, зокрема вчителя технологій, недостатньо досліджена, особливо її теоретичні основи розвитку.

Як слушно зауважує В. Галай, і ми з ним згодні, в педагогіці й дотепер не створена цілісна модель розвитку методичної компетентності вчителя в умовах трансформації сучасних освітніх технологій [2].

За нашими спостереженнями, доцільність дослідження структури методичної компетентності вчителя технологій зумовлюється ще й недостатньою науковою розробленістю проблеми методичної підготовки майбутніх учителів технологій.

На сьогодні не багато існує наукових праць, присвячених теоретичним засадам розвитку методичної компетентності вчителя технологій у післядипломній освіті.

Спираючись на результати вивчення складових методичної компетентності, що наведено вище, будемо використовувати структуру методичної компетентності, яка описана В. Адольфом: когнітивний (пізнавальний), особистісний і діяльнісний компоненти.

З'ясуємо їх сутність відповідно до сучасного змісту освіти та змісту освітньої галузі «Технології».

Розкриємо зміст кожної складової стосовно особливостей діяльності вчителя технологій.

Когнітивний компонент ґрунтується на вміннях, що становлять теоретичну підготовку вчителя. До таких умінь належать:

– аналітико-синтетичні (уміння аналізувати нормативні документи, нові навчальні програми, виявляти методичні проблеми й визначати шляхи їх вирішення, уміння класифікувати, систематизувати нові методичні знання);

– прогностичні (уміння прогнозувати ефективність обраних основних чи додаткових технологій для досягнення результату проектно-технологічної діяльності учнів, планування поетапного досягнення результатів освітньої діяльності учнів при виконанні окремих проектів);

– конструктивно-проектувальні (уміння структурувати і вибудовувати процес проектно-технологічної діяльності учнів, здійснювати вибір технології відповідно до об'єкта проектної діяльності учнів).

Особистісний компонент методичної компетентності співвідноситься з уміннями, пов’язаними з психологічною характеристикою особистості педагога. Адже для досягнення практичного результату діяльності важливо викликати інтерес учнів до реалізації того чи іншого проекту, для чого слід навчитися

проникати у внутрішній світ дитини, знати й розуміти особливості її особистості, тимчасових психічних станів.

Уміння вчителя технологій висловлювати свою думку чітко, просто, послідовно, емоційно сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, уміння працювати самостійно та в команді, усвідомлювати цінності праці; а також збереженню в учнів стійкого інтересу до спільних дій, засвоєнню алгоритму проектної діяльності, бажання докладати зусиль у трудовому процесі.

Особистісні якості вчителя технологій сприяють вихованню свідомої й активної життєвої позиції учнів, формуванню у них відповідальності, уміння обґрунтовано відстоювати власну позицію, що є передумовою підготовки майбутнього громадянина до життя в демократичному суспільстві.

Діяльнісний компонент містить у собі: накопичені професійні знання; уміння на базі професійних знань спланувати освітній процес у межах базового та варіативного модулів програми, змоделювати діяльність учнів, спрямовану на розширення та систематизацію знань учнів про технології й технологічну діяльність як основний засіб перетворювальної діяльності людини; творчий підхід до підготовки необхідного матеріалу і розміщення його в просторі; прагнення отримати результат своєї праці; уміння забезпечити безпечні умови праці учнів.

Названі вище компоненти методичної компетентності є основою для планування освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників під час реалізації професійного модуля. Успішна реалізація визначених завдань під час навчальних занять зі слухачами курсів підвищення кваліфікації залежить від практичної спрямованості навчання на розвиток усіх складових методичної компетентності вчителя технологій.

Відповідно до теоретичних основ навчання дорослих у системі післядипломної освіти, за результатами аналізу процесу розвитку методичної компетентності учителів технологій під час навчання на курсах підвищення кваліфікації та на підставі спостережень за діяльністю учителів технологій, узагальнених даних про особливості прояву методичної компетентності добираються ефективні форми та методи роботи з учителями технологій на засадах індивідуального та диференційованого підходів.

Використані джерела:

1. *Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя. Красноярск: Краснояр. гос. ун-т, 1998. 309 с.*
2. *Галай В. М. Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в умовах модернізації вищої освіти. Зб. наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; [за ред. М. Т. Мартинюк]. Умань: ПП Жовтий О. О., 2010. Ч. 2. 396 с.*

3. *Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Верховна Рада України. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 15.03.2018).*
4. *Кочарян Т. Э. Развитие методической компетентности преподавателя среднего профессионального учебного заведения в условиях последипломного образования: дис. … канд. пед. наук : 13.00.08. Ставрополь, 2004. 179 с.*
5. *Лебедева О. В. Развитие методической компетентности учителя как средство повышения эффективности учебного процесса в общеобразовательной школе: дис. … канд. пед. наук : 13.00.01. Нижний Новгород, 2007. 184 с.*
6. *Мартиненко О. В., Ковтун Г. І. Формування педагогічної компетентності вчителя математики та економіки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 3 (57). С. 398-406.*
7. *Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. 2017. URL: www.mon.gov.ua.*
8. *Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.16 року Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: https://www.kmu.gov.ua*
9. *Рягин С. Н. Проектирование содержания профильного обучения в старшей школе. Школьные технологии. 2003. № 2. С. 121–137.*

Перерва Петро[26]
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна; e-mail: pgpererva@gmail

ПЕРЕТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» В ІННОВАЦІЙНІ ТРАЄКТОРІЇ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

В основу підготовки фахівців з інтелектуальної власності в НТУ «ХПІ» покладено пріоритетні траєкторії європейської концепції інноваційного розвитку [1], суть яких може бути зведена до наступного.

Траєкторія 1: Створення інститутів, що стимулюють суб'єктів фінансової, наукової та промислової діяльності до впровадження інновацій.

Траєкторія 2: Створення сприятливого середовища для інноваційної економіки.

Траєкторія 3: Розвиток гуманітарного капіталу та формування в суспільстві загальної інноваційної культури.

На наш погляд, сучасне місце вищої школи на траєкторіях європейської концепції інноваційного розвитку забезпечується наступними діями [1,2]:

– створення сприятливого середовища (технопарків, технологічних інкубаторів, служб посередництва з промисловістю) для нових малих підприємств, створених на базі університетів;

– підвищення культури комерційного використання прав інтелектуальної власності, патентування і ліцензування результатів НДДКР;

[26] © Перерва Петро (Pererva Petro)

– стимулювання взаємодії у тріаді «університети – бізнес – промисловість»;

– розвиток гуманітарного капіталу та формування в суспільстві загальної інноваційної культури шляхом:

a) розширення викладання навчальних дисциплін з основ технологічного підприємництва, проектного менеджменту, інтелектуальної власності, стандартизації та сертифікації продукції;

b) підвищення якості підготовки фахівців за інтегрованим міжгалузевими напрямком «Інтелектуальна власність» (бакалаври та магістри);

c) забезпечення безперервності навчання протягом усього життя в умовах стрімко мінливих економічних реалій.

Схема реалізації ступеневої підготовки фахівців з інтелектуальної власності в НТУ «ХПІ» побудована на основі професійної діяльності фахівців згідно з потребами ринку. Вона включає в себе базову підготовку (бакалаврат), на яку працюють практично всі кафедри університету, фахову підготовку (магістри і спеціалісти) та підготовку фахівців вищої кваліфікації (кандидатів і докторів наук) з менеджменту та економіки інтелектуальної власності. У цілому система підготовки фахівців з ІВ в НТУ «ХПІ» забезпечується згідно концепції «Навчання впродовж всього життя» (рис. 1).

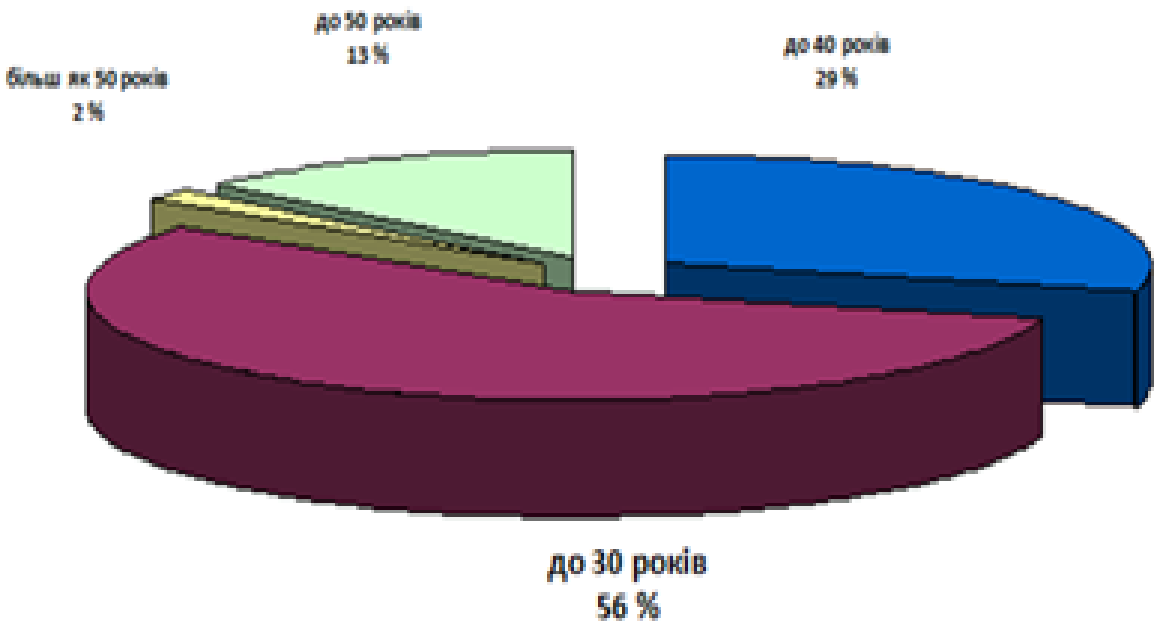

Рис. 1. Вікова структура підготовлених в НТУ «ХПІ» фахівців з інтелектуальної власності згідно концепції «Навчання впродовж всього життя»

Підводячи підсумки роботи по вдосконаленню підготовки фахівців з інтелектуальної власності в НТУ «ХПІ» слід відзначити узагальнені здобутки в цьому напряму: затверджена Структура системи управління знаннями НТУ «ХПІ»; створено Центр комерціалізації інтелектуальної власності; започатковане комплексне дослідження проблем та розробки механізмів підвищення ефективності використання інтелектуальної власності вищої школи при трансфері технологій з університетів у промисловість; у 138 навчальних групах та 22 лекційних потоках викладається дисципліна «Інтелектуальна власність»; створено Регіональний центр підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у сфері інтелектуальної власності.

Використані джерела:

1. *Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник; [П. Г. Перерва [та ін.] ; ред.: П. Г. Перерва, В. І. Борзенко, Т. О. Кобєлєва ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т»]. Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.*
2. *Косенко А. В. Перерва П. Г Преимущества интеллектуальной собственности. Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матер. 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. Харків: ХНУБА, 2018. Ч. 1. С. 146–149.*
3. *Косенко О. П. Кобєлєва Т. О., Перерва П. Г. Кон'юнктура технологічного ринку: оцінка ризиків комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2014. № 33 (1076). С. 76–87.*
4. *Косенко О. П., Долина І. В., Перерва П. Г. Методологічна сутність інноваційно-інтелектуальних технологій. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2013. № 66 (1039). С. 30–38.*
5. *Косенко О. П., Долина І. В., Перерва П. Г. Еколого-соціальна оцінка інтелектуально-інноваційних технологій. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр Харків : НТУ «ХПІ», 2013. № 67 (1040). С. 36-45.*
6. *Перерва П. Г., Косенко А. В., Косенко О. П. Розвиток організаційних структур трансферу технологій в ВНЗ (комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності). Механізм регулювання економіки. 2009. № 4, т. 2. С. 147–154.*
7. *Перерва П. Г., Глізнуца М. Ю. Дослідження зарубіжного досвіду оцінки інтелектуального потенціалу організацій. Бізнес Інформ. 2016. № 1.С. 49–55.*
8. *Перерва П. Г., Ткачов М. М. Економіко-правові причини порушення прав інтелектуальної власності. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2012. № 51 (957). С. 106–112.*
9. *Перерва П. Г., Гусаковська Т. О. Інтелектуальна власність в структурі інтелектуального капіталу. Вісник Національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. праць. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. № 1-2'. С. 161–168.*
10. *Перерва П. Г., Марчук Л. С Інтелектуальний потенціал як економічна категорія. Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 15 (1291). С. 53–63.*
11. *Перерва П. Г., Косенко О. П., Косенко А. В. Моделювання споживчої, виробничої, інтелектуальної та кадрової складових ресурсного потенціалу. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2012. № 51 (957). С. 68–73.*
12. *Перерва П. Г. Косенко О. П., Ткачов М. М. Розвиток методів вартісної оцінки нематеріальних активів та об'єктів інтелектуальної власності. Научные труды ДонНТУ : Серия экономическая. Донецк : ДонНТУ, 2014. № 4. С. 57–66.*
13. *Перерва П. Г., Косенко А. В. Розвиток організаційного механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на основі функціонального підходу. Економіка розвитку = Economics of development. 2009. № 1. С. 11–16.*

Рубашка Володимир[27]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: uipakpiv@gmail.com

МОДЕЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглядаються питання розкриття функцій та змісту метода моделювання. Дається визначення моделі. Особлива увага приділена проблемі співвідношення моделі і оригіналу і побудови процесу дослідження на основі моделей. Виявляються особливості наукових моделей і моделювання в педагогіці.
Ключові слова: *модель, оригінал, моделювання, дослідження, функції моделей, метод, педагогічна теорія.*

Рассматриваются вопросы функций и содержание метода моделирования. Наводится определение модели. Особое внимание уделено проблеме соотношения модели и оригинала, а также и построению процесса исследования на основе моделей. Определяются особенности научных моделей и непосредственно моделирования в педагогике.
Ключевые слова: *модель, оригинал, моделирование, исследования, функции моделей, метод, педагогическая теория.*

The article is devoted to the disclosure of functions and content of modeling method. It also defines the model. Special attention is paid to the problem of the relation between the original model and the research process and creation of research process on the basis of models. The features of scientific models and design appear in pedagogies.
Keywords: *model, original, modeling, research, function models, methods, pedagogical.*

Моделювання все глибше проникає не тільки в техніку, але і у всі сфери людської діяльності. Проте цей термін поки не має загальноприйнятого формального визначення, і його межі в смисловому відношенні ще чітко не обкреслені. Така ситуація характерна для будь-якого нового наукового напряму на стадії його становлення і швидкого розвитку [1]. З достатньо загальних позицій моделювання можна розглядати як один з методів пізнання реального світу в період формування так званого інформаційного суспільства, як інтелектуальне ядро інформаційних технологій, що швидко розвиваються. Цей метод не суперечить добре відомій формулі: «От живого созерцания к абстрактному мышлению и от него к практике».

Особливість моделювання полягає в тому, що абстрактним віддзеркаленням існуючого або створюваного об'єкту є його модель, аналіз якої дозволяє отримати нові знання про цей об'єкт. Під моделюванням в наукових дослідженнях розуміють адекватну заміну досліджуваного реального об'єкту або процесу відповідною спрощеною моделлю і її подальше вивчення [1].

[27] © Рубашка Володимир (RubashkaVolodymyr)

Моделювання як метод наукового дослідження менш знайомий педагогам, хоча майже в кожній дисертації останніх років на здобуття вченого ступеня доктора або кандидата педагогічних наук ми можемо бачити завдання «розробити модель якого-небудь процесу, явища».

Звернемося до процесу дослідження і спробуємо відповісти на наступні питання: У чому сенс моделювання в дослідженні? Його функції? Що принципово нове може дати використання цього методу в порівнянні з іншими? Модель – це лише зручна форма представлення результатів наукового пошуку або самостійний об'єкт вивчення? Яка структура процесу дослідження на основі моделей і моделювання? Чи є побудована в дисертації модель кінцевою метою і науковим результатом або це лише засіб подальшого наукового пошуку? [2]. Якою мірою створена модель відповідає реальному об'єкту, що вивчається?

Використані джерела:

1. *Зарубин В. С. Математическое моделирование в технике: учеб. для вузов; [под ред. В. С. Зарубина, А. П. Крищенко; 2-е изд., стереотип]. М. : Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2003. 496 с.*
2. *Землянская Е. Н. Моделирование как метод психолого-педагогического исследования. Преподаватель XXI века. 2013. Т. 1. № 3. С.35–42.*

Streltsov Volodymyr, Kleyshmidt Yurii[28]
Educational, Research and Productive Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Pomeranian Academy in Slupsk, Slupsk, Poland; e-mail: Kbuapa@gmail.com

SIGNIFICANT CHANGES IN INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION SYSTEM IN POLAND

Protection of intellectual property in Poland like in EU includes copyrights, inventions, utility models, industrial designs, trademarks, geographical indications and topographies of semiconductor products, databases, domain names. In order to obtain protection for an industrial property an application should be filed with the Polish Patent Office, which can also be done online.

During the registration procedure, an applicant can participate personally or through a representative, though it must be a patent attorney or – in a case of trademarks – also regular attorney or legal advisor.

But during last year's increasing number of intellectual property cases, their specific character were raised questions about specialized approach. The debate around intellectual property has brought an important change in the Polish legal system. It was decided that this issue would be best dealt with by IP Courts. The Act of 13 February 2020 on the amendment of the Act of 17 November 1964 – Code of Civil Procedure and certain other acts, established specialised intellectual property courts (IP Courts) in Poland, which would be handling the intellectual property

[28] © Стрельцов Володимир (Streltsov Volodymyr), Клейшмідт Юрій (Kleyshmidt Yurii)

matters on a day-to-day basis. The IP Courts from July 1, 2020 will be separate specialized units of the Polish common courts [1].

There is already a noticeable trend of establishing the specialised IP tribunals, not only in Europe but worldwide. Among the principle rationales, the countries creating the specialised courts note the development of IP expertise in specialised judges; harmonisation of courts' practices; and improvement of the consistency of judgments, which in turn will increase the legal certainty and the quality of IP adjudication [2].

The IP Courts will be competent to examine intellectual property matters, which according to the new law cover inter alia matters concerning claims in various regulations including the Act on Copyright and Related Rights, the Act on Combating Unfair Competition, and the Industrial Property Law.

The intellectual property matters fall within the jurisdiction of four courts which have been appointed to examine intellectual property matters, namely the District Courts in Gdańsk, Lublin, Poznań and Warsaw, and two Appeal Courts, namely the Courts of Appeal in Warsaw and Poznań. Apart from the above, the District Court of Warsaw will have exclusive jurisdiction in intellectual property matters concerning computer programs, inventions, utility models, topographies of integrated circuits, plant varieties and technical secrets of the enterprise.

Taking into account the specific nature of intellectual property matters, the legislator has introduced mandatory representation of the parties by a professional representative (attorneys, attorneys-at-law or patent attorneys) in all cases where the value of the dispute exceeds approximately 4500 Euro. However, in non-complex matters, the court, acting on party's request, may also exempt a party from compulsory legal representation. The purpose of the compulsory legal representation is to ensure that all claims and evidence materials are properly indicated. Maybe it also reduce the length of the proceedings.

The new law has introduced a new action in trademark or design infringement proceedings, namely a counterclaim connected with a request for cancellation or revocation of a trademark registration or cancellation of a design registration. It will be for the defendant to decide which way – civil or administrative – is more convenient to try to invalidate the above-mentioned IP rights.

Previously, the Polish Patent Office was the only authority competent to cancel or revoke a trademark and cancel a design. The new rules stipulate that a counterclaim against a trademark or design infringement is allowed only if it covers a request for cancellation or revocation of a trademark registration or cancellation of a design registration. However, the court will examine cases aimed at protecting the

plaintiff's trademark or design only if cancellation or revocation proceedings have not been earlier initiated before the Polish Patent Office [1].

Another specific action introduced by the new law is a lawsuit to establish that the actions the plaintiff has taken or intends to take do not constitute an infringement of a patent, supplementary protection right, design or trademark. Such action is possible when (i) the actions to which the claim relates have been found by defendant to infringe a patent, supplementary protection right, design or trademark; (ii) the defendant has not confirmed, within the time limit duly specified by the plaintiff, that the activities covered by the claim do not constitute an infringement of a patent, supplementary protection right, design or trademark [1].

The new law has also regulated certain measures which should be effective in infringement proceedings; namely a request for preserving evidence, a request for disclosing or issuing evidence and a request for ordering information. These legal measures should be helpful in obtaining information and evidence materials relating to an infringement from the infringer or even other party, of course under the conditions prescribed by the law. The creation of the specialised IP court illustrate the Polish government willingness to pay special attention to the IP field and raise the quality of IP adjudication, however, cooperation with other EU national courts is even more desirable as the IP courts will tend to create their own practices It is crucial to establish more formal communicative channels such as common platforms or portals, European guidelines, for accessing the decisions of the courts in all EU countries and considering the analysis of the other judges.

Використані джерела:

1. *Act of 13 February 2020 on the amendment of the Act of 17 November 1964 - Code of Civil Procedure and certain other acts. URL : http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000288.*
2. *ICC Report on Specialised IP Jurisdictions Worldwide, ICC (2016). URL: https://www.ccpit-patent.com.cn/sites/default/files/files/education/ICC%20Specialised%20IP%20Jurisdictions%20EN.pdf.*

Тіманюк Ірина, Тіманюк Валерія[29]

Національний фармацевтичний університет, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна; e-mail: timanjuk@gmail.com, timanjuk2010@gmail.com

МЕНЕДЖМЕНТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСПІШНОЇ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Менеджмент інтелектуальної власності у закладах вищої освіти розглядається в якості важливого інструменту введення об'єктів інтелектуальної власності в фінансово-господарський оборот шляхом легалізації службової і придбаної інтелектуальної власності.

[29] © Тіманюк Ірина (Timanyuk Iryna),Тіманюк Валерія (Timaniuk Valeria)

Ключові слова: *інтелектуальна власність, менеджмент інтелектуальної власності, легалізація інтелектуальної власності.*

Менеджмент интеллектуальной собственности в высшем учебном заведении рассматривается в качестве важного инструмента введения объектов интеллектуальной собственности в финансово-хозяйственный оборот путем легализации служебной и приобретенной интеллектуальной собственности.
Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, менеджмент интеллектуальной собственности, легализация интеллектуальной собственности.*

The management of intellectual property in the higher education institutions is considered as an important tool for introducing intellectual property into financial and economic circulation by legalizing official and acquired intellectual property
Keywords: *intellectual property, intellectual property management, legalization of intellectual propert.*

В даний час не існує важливішої проблеми, ніж низька якість управління інтелектуальної власністю (далі – ІВ) у закладах вищої освіти (далі –ЗВО). Це тягне за собою такі негативні наслідки, як: низька прибутковість, низька конкурентоспроможність, низька капіталізація українських організацій, низький приплив внутрішніх і зовнішніх інвестицій в проекти і розробки, – великий відтоку капіталу з країни в цілому.

Процес управління пов'язаний з комплексом робіт, які включають методології, методики, сукупність економіко-правових, нормативних, технологічних документів для забезпечення законності фінансово-господарської діяльності підприємства зі створення, обліку, визнання, використання результатів інтелектуальної діяльності, яким забезпечена правова охорона або вони є потенційно охороноспроможними.

Мета менеджменту ІВ – законне оформлення всіх прав на об'єкти інтелектуальної власності (далі – ОІВ) для безперешкодного використання в якості нематеріального активу підприємства або товару з метою отримання комерційної вигоди; попередження порушень прав третіх осіб, запобігання контрафакції, «піратства», плагіату; управління ризиками, які пов'язані з порушеннями майнових інтелектуальних прав; формування нормативно-правової бази для регулювання робіт і взаємин між суб'єктами ІВ і для виконання поставлених цілей.

В основі менеджменту ІВ закладено використання системного підходу, якій базується на таких принципах, як: визначення зовнішнього і внутрішнього середовища об'єкта; цілісності і взаємозв'язку об'єктів, процесів; структуризації, співпідпорядкованості елементів, визначенні меж об'єкта; ідентифікація та типізація об'єкта.

Між суб'єктом управління і об'єктом управління здійснюється функціонування двох каналів зв'язку: – прямий для керуючого впливу і зворотного – для передачі інформації про стан об'єкта, його функціонування, правової охороноздатності й законності [1].

При структуризації ІВ враховуються такі ознаки: факт виникнення; спосіб надходження; способи і прийоми правової охорони; участь ОІВ у власному виробництві; значимість в стратегічному плануванні; цільове призначення; етап включення в життєвий цикл інноваційного процесу; схильність до морального старіння; комерційна привабливість і оціночна вартість прав інтелектуальної власності; терміни дії охоронного документа; форми договорів на передачу та отримання прав на ОІВ. Основними завданнями менеджменту ІВ в сучасних умовах господарювання ЗВО є:

– виявлення потенційно конкурентоспроможних ОІВ; вибір проривних або перспективних продуктів і технологій;

– легалізація нематеріальних активів підприємства як ОІВ;

– створення системи внутрішнього документообігу інтелектуальної діяльності та ведення обліку майнових прав у складі нематеріальних активів;

– визначення форм, методів і вибір оптимального часу для придбання прав на ОІВ; організація робіт по маркетингу і рекламі конкурентоспроможних ОІВ;

– трансфер і комерціалізація ОІВ; підбір і керівництво персоналом для здійснення інноваційних проектів;

– забезпечення справедливої винагороди авторам – розробникам і сприяючим в успішній комерціалізації ОІВ;

– розробка ефективної ліцензійної політики використання майнових прав на ОІВ для реалізації інноваційних проектів;

– забезпечення заходів з охорони і захисту суб'єктів і об'єктів ІВ; припинення недобросовісної конкуренції.

Така робота найбільш ефективною може бути, тоді, коли вона здійснюється за єдиними правилами у всіх ЗВО України, тим більше, що в новому Законі України «Про освіту» в ст. 69 «Право ІВ і її захист» відображено, що у ЗВО ОІВ підлягають оцінки , їх вартість відображається у бухгалтерському обліку, проводиться трансфер технологій та ін. Особливої уваги потребують заходи щодо забезпечення підвищення кваліфікації керівних працівників ЗВО і фахівців – учасників інноваційної діяльності.

Використані джерела:

1. *Фокин Г. В. Менеджмент интеллектуальных ресурсов. Вопросы инновационной экономики. 2012. № 2. С. 35–49. URL: http://www.creativeconomy.ru/articles/19202.*

Timaniuk Valeria[30]
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine;
e-mail: timanjuk2010@gmail.com

MANAGEMENT BY RESEARCH ACTIVITY AND INTELLECTUAL PROPERTY IN THE UNIVERSITIES OF UKRAINE

Автором запропоновано алгоритм комплексного перетворення організаційних структур університетів, що займаються науково-дослідницькою діяльністю.
Ключові слова: *результати інноваційної діяльності, організаційні структури, менеджер з управління інноваційної діяльності.*

Автором предложен алгоритм комплексного преобразования организационных структур университетов, которые занимаются научно-исследовательской деятельностью.
Ключевые слова: *результаты инновационной деятельности, организационные структуры, менеджер по управлению инновационной деятельности.*

The author proposes an algorithm for the complex transformation of the organizational structures of universities that are engaged in research activities.
Keywords: *results of innovation, organizational structures, manager for the management of innovation.*

The effectiveness of the management of research activities in Ukrainian universities depends on the system of its organization, which allows to ensure in a timely manner all aspects of the innovation process related to the creation of new technology: scientific and technical, technological, legal, economic, financial, investment, management, organizational. On the basis of numerous studies [1–4], the main shortcomings, in terms of the organization of innovation activities at the university, carrying out scientific, development are: lack of sound innovation and patent strategies; lack of a flexible organizational structure focused on the effective commercialization of OIP;

lack of adequate market conditions of innovation results management system; passive waiting of priority prospects; lack of a scientifically sound price policy for scientific and technical products; weak stimulation of demand for innovative products; lack of an effective system of motivation of specialists engaged in R & D and promotion of new products to the market; insufficient knowledge of effective methods and techniques of innovation management in market conditions; lack of specialists who know the methods and techniques of IP management; lack of skills in the securities market and with venture capital; the lack of an effective cost management system for R&D, etc. The solution of these tasks can be achieved through a comprehensive transformation of the organizational structures of the

[30] © Тіманюк Валерія (Timaniuk Valeria)

universities engaged in research activities and the implementation of the system of organizational and economic measures within them. The implementation of the approaches proposed by us is considered on the example of the project of reorganization of the activities of the scientific department of the university. The main goal of the modernized scientific department should be the commercialization of promising innovative projects to create new technologies and products.

Our proposed organizational structure consists of a number of subsystems.

1. The administrative subsystem performs common traditional functions.

2. The innovative forming subsystem is the main source of innovations which are created by signing of the contracts on research and development, contracts, grants, carrying out initiative subject, etc.

3. Functional and control subsystem acting as technology transfer to internal and external market.

4. A Communication-providing subsystem is aimed at information support and distribution, accumulation, distribution of economic, commercial, analytical and other information.

The proposed organizational structure is based on a combination of several organizational structures. Administrative and innovative-forming subsystems are organized on a linear functional basis, which ensures a high level of work performance due to the openness of the structure, specialization of the activities of individual scientific departments and laboratories.

Functional-control and communication-support subsystems are proposed to be built on the principles of organization of functional-matrix structures on principles, provides high passableness of dataflows, openness, presence of direct and reverse links, both vertically and horizontally. In turn, the manager for innovation activity management must be subordinate to the department of strategic innovation planning and R&D forecasting; IP Commercialization Department; information department. This approach ensures the mobility of the organizational structure, favorably affects the flow of creative processes, and ensures the efficient use of the innovative potential of the university.

Використані джерела:

1. *Пірус В. О. Формування інноваційного розвитку вищого навчального закладу: теоретичні аспекти. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 3. С. 13–16.*
2. *Сауха П. Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : [монографія]. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с*
3. *Striukova Ludmila, and Thierry Rayna. 2015. University-industry knowledge exchange: An exploratory study of Open Innovation in UK universities. European Journal of Innovation Management. 18: 471–92.*
4. *Martín-Rubio, Irene, and Diego Andina. 2016. University Knowledge Transfer Offices and Social Responsibility. Administrative Science 6: 20. URL: https://www.mdpi.com/2076-3387/6/4/20.*

Фесенко Наталія[31]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: nataliya_fesenko@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Аналіз поточного стану справ свідчить про повну відсутність професійної компетентності з оформлення і захисту прав об'єктів інтелектуальної власності у працівників загальної середньої освіти та часткову її сформованість у переважної більшості науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Найбільш ефективним рішенням є масове підвищення кваліфікації працівників освіти в сфері інтелектуальної власності та їх подальший професійний розвиток в цій сфері.
Ключові слова: *інтелектуальна власність, освіту, працівники системи освіти, захист інтелектуальної власності,*

Анализ текущего состояния дел свидетельствует о полном отсутствии профессиональной компетентности по оформлению и защите прав объектов интеллектуальной собственности у работников общего среднего образования и частичную ее сформированность у подавляющего большинства научно-педагогических работников высших учебных заведений. Наиболее эффективным решением является массовое повышение квалификации работников образования в сфере интеллектуальной собственности и их дальнейшее профессиональное развитие в этой сфере.
Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, образование, работники системы образования, защита интеллектуальной собственности, управление интеллектуальной собственностью, компетентность, инновации.*

The analysis of the current state of affairs testifies to the complete lack of professional competence regarding the registration and protection of the rights of intellectual property objects to employees of general secondary education and its partial formation in the vast majority of scientific and pedagogical workers of institutions of higher education. The most effective solution to this problem is the massive training of intellectual property professionals and their further professional development in this area.
Keywords: *intellectual property, education, workers of the system of education, intellectual property protection, administration of intellectual property, competence, innovation.*

Сьогодні працівники освіти – це креативні особистості, які, з одного боку, є повноцінними суб'єктами наукового процесу, а з іншого, – створюють інноваційні розробки для досягнення цілей освітнього процесу. Разом із тим, за невеликим виключенням, вони не спроможні забезпечити правовим захистом свої авторські розробки, оцінити можливість їх комерціалізації, вжити заходів при здійсненні недоброякісної конкуренції. В умовах жорсткої конкуренції, що є результатом глобалізації економіки, відбувається перехід провідних країн світу

[31] © Фесенко Наталія (Fesenko Nataliya)

до модернізаційного шляху розвитку. Складовою цього процесу є процедури, пов'язані зі створенням, охороною, захистом і залученням в господарський обіг результатів інноваційної діяльності (далі – РІД). Рушійною силою економіки, заснованої на знаннях, є об’єкти інтелектуальної власності (далі – ОІВ).

Розбудова України як європейської держави актуалізувала питання подолання інтелектуального піратства, захисту прав інтелектуальної власності, комерціалізації наукових досліджень тощо. Входження України в коло держав, де гарантовано захищається інтелектуальна власність кожного громадянина, є дуже повільним. Це обумовлено, перш за все, непослідовними діями з боку органів державної влади щодо охорони інтелектуального продукту, відсутністю продуманої послідовної інноваційної політики, недосконалістю законодавчої бази тощо.

Україна як держава, що гарантує виконання міжнародних норм в галузі захисту авторських і суміжних прав, на своїй території стикається з низкою питань, пов’язаних із поліпшенням цієї роботи в окремих галузях економіки і суспільних відносин. У системі освіти сьогодні акцент переважно робиться на запобіганні академічному плагіату в царині вищої освіти і науки. У цьому контексті А. Шпак вказує на потребу гармонізації українського законодавства з нормативно-правовими актами Європейського Союзу щодо охорони інтелектуальної власності у сфері освіти з метою створення максимально сприятливих правових, організаційних та економічних умов для юридичних і фізичних осіб щодо набуття, здійснення та захисту прав на об’єкти інтелектуальної власності. Автор робить висновок про необхідність оновлення нормативно-правової бази шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку актів стосовно правової охорони освітніх інновацій як об’єктів інтелектуальної власності [1].

Слід наголосити, що питанням захисту інтелектуальної власності в системі загальної середньої освіти вітчизняні науковці приділяють недостатньо уваги. Роботи за цією тематикою є одиничними.

Так, на необхідності патентного захисту освітніх інновацій наголошує в своїй роботі, присвяченій проблемам організації інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти, Л. Даниленко [2].

На проблемі підвищення рівня знань працівників дошкільних, позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів із питань охорони прав інтелектуальної власності на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти вказує І. Шманько [3].

Т. Редчиць пропонує формування компетентностей у галузі дотримання авторських прав педагогічними і науково-педагогічними працівниками й

упровадження системного вивчення елементів права інтелектуальної власності в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Як приклад слід навести запроваджений Академією Всесвітньої організації інтелектуальної власності дистанційний курс DL-101 «Основи інтелектуальної власності» для самоосвіти педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти, програми якого мають на меті задовольнити потреби освітян у знаннях і навичках у галузі інтелектуальної власності.

Привертає увагу ще один аспект проблеми, що розглядається.

У процесі роботи було проведено патентний пошук щодо об’єктів інтелектуальної власності, які стосуються системи загальної середньої освіти України. Отримані результати висвітлили низку тенденцій, зокрема:

1. У вигляді патентів переважно зареєстровані прилади і пристрої для початкової школи, посібники для навчання грамоти, комплекси засобів навчання тощо. Разом із тим їх частка від загальної кількості отриманих охоронних документів є досить низькою.

2. Винахідниками і власниками цих патентів є переважно працівники освіти, які виступають у ролі фізичних осіб, а не представників певних навчальних закладів.

3. Зареєстровані розробки переважно не мають комерційного використання.

Таким чином, заклади загальної середньої освіти як суб’єкти інновацій не виступають ініціаторами оформлення охоронних документів на розробки своїх працівників, що, з одного боку, уповільнює процес створення інновацій, а з іншого уможливлює масове порушення прав на створену в цих закладах інтелектуальну власність. У сучасних умовах найбільш актуальним стає звернення не до знань, умінь і навичок, а до компетентності та компетенцій.

Компетенція – це необхідний для певної діяльності стандарт поведінки, а компетентність – рівень володіння цим стандартом поведінки, тобто кінцевий результат його застосування.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити наступні висновки: в Україні відсутня практико-орієнтована система захисту прав інтелектуальної власності працівників загальної середньої освіти в результаті здійснення ними інноваційної діяльності. Зокрема, керівниками органів управління освітою і загальноосвітніх навчальних закладів не забезпечується жорстке дотримання прав інтелектуальної власності під час публікації авторських матеріалів вчителів і інших підпорядкованих їм працівників. У зв’язку з цим є доцільним у процесі проведення атестації педагогічних і керівних працівників закладів

загальної середньої освіти вимагати надання авторського свідоцтва на узагальнений передовий педагогічний досвід, певні інноваційні наробки тощо. Паралельно необхідно розглянути питання комерціалізації авторських напрацювань працівників загальної середньої освіти як важливої складової інноваційної діяльності. Доцільним є розроблення системи стимулів (як моральних, так і матеріальних) для працівників загальної середньої освіти щодо оформлення охоронних документів на їх авторські розробки, що, в свою чергу, стане каталізатором інноваційних процесів в освіті.

Використані джерела:

1. *Шпак А. П. Правові засади охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти. Право і безпека. 2014. № 4 (55). С. 230–233.*
2. *Даниленко Л. І. Проблеми організації інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти. Теорія та методика управління освітою. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08dlisou.pdf.*
3. *Шманько І. Основи інтелектуальної власності – необхідна складова змісту вітчизняної загальної освіти. URL: http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/694-osnovi-intelektualnoyi -vlasnosti-neobhidna-skladova-zmistu-vitchiznjanoyi-zagalnoyi-osviti.*
4. *Редчиць Т. О. Проблеми обізнаності педагогів у сфері дотримання авторських прав в інформаційно-освітньому просторі. Інформаційні технології і засоби навчання. 2011. № 5 (25). URL: http://www.journal.iitta.gov.ua.*

Фоменко Лариса[32]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: larisa.fomenko82@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розкрито необхідність підготовки майбутніх учителів під час навчання в закладах вищої педагогічної освіти до інноваційної педагогічної діяльності. Акцентовано увагу на важливості розвитку їх пізнавальної активності як передумови ефективності такої діяльності.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, майбутні вчителі, пізнавальна активність, розвиток.*

Раскрыта необходимость подготовки будущих учителей во время обучения в учреждениях высшего педагогического образования к инновационной педагогической деятельности. Акцентировано внимание на важности развития их познавательной активности как предпосылки эффективности такой деятельности.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, будущие учителя, познавательная активность, развитие.*

The necessity of future teachers' preparation on training in institutions of higher pedagogical education for innovative pedagogical activity is revealed. Emphasis is placed on the importance of developing their cognitive activity as a prerequisite for the effectiveness of such activity.

Keywords*: innovative activity, future teachers, cognitive activity, development.*

---

[32] © Фоменко Лариса (Fomenko Larysa)

За умов реформування освіти в контексті інтеграції України в європейський та світовий освітній простори, інформатизації й глобалізації усіх галузей людської діяльності, швидкого розвитку науки, техніки й виробництва, перед сучасною освітою постає завдання надзвичайної ваги: виховувати активних та ініціативних громадян, які здатні орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, ефективно взаємодіяти під час виконання виробничих та економічних завдань. У зв'язку з цим виникає необхідність у вчителях, які орієнтовані на формування творчої особистості вихованців, готові до вдосконалення власної педагогічної діяльності через проєктування й запровадження інновацій у освітній процес закладів загальної середньої освіти, що, в свою чергу, актуалізує проблему підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

Питання, пов'язані з інноваційною педагогічною діяльністю, висвітлювалися в роботах таких педагогів, як: В. Ачкан, Ю. Будас, І. Гавриш, О. Гончарова, Л. Даниленко, Г. Золотарьова, Л. Козак, І. Коновальчук, М. Лазарєв, Л. Лісіна, В. Лунячек, О. Огієнко, Н. Петрова, Н. Рубан, Г. Сиротенко, С. Сисоєва, В. Тіманюк, В. Чайка та ін.

Інноваційна педагогічна діяльність вчителя має бути спрямована на вдосконалення освітнього процесу через аналіз, створення, запровадження й розповсюдження педагогічних інновацій. Успішність такої діяльності буде залежати від усвідомлення педагогом практичної значущості різних педагогічних інновацій як на професійному, так і на особистісному рівнях. У процесі такої діяльності учитель має усвідомлювати, що будь-яка інновація – це результат чиєїсь діяльності, а тому необхідно дотримуватись норм захисту прав інтелектуальної власності щодо доробок інших, а також уміти захищати результати власної інноваційної діяльності через отримання авторських свідоцтв, патентів тощо.

Вважаємо, що процес підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності має розпочинатися від перших днів їх перебування у закладі вищої педагогічної освіти й відбуватися під час аудиторних занять, самостійної роботи студентів, педагогічної практики, написання курсових та дипломних робіт.

Однією з передумов успішної підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності є розвиток їх пізнавальної активності. Пізнавальну активність майбутнього вчителя розуміємо як інтегративну якість особистості, що сприяє ефективній підготовці та здійсненню професійно-педагогічної

діяльності; виявляється в позитивному ставленні до змісту й процесу навчання, прагненні до самоосвіти, самовдосконалення, творчого зростання впродовж життя з метою успішної самореалізації.

Як зазначає В. Хріненко [1], пізнавальна активність відбиває ставлення вчителя до науки та інноваційного досвіду як джерела продуктивних ідей щодо вдосконалення й розвитку педагогічної практики, до професіоналізму, майстерності, до професійного й загальнокультурного значення професійної компетентності, до різних форм її підвищення. Підтримуючи думку автора [1], зазначимо, що розвиток пізнавальної активності сприятиме підвищенню мотивації майбутніх учителів, активізації навчальної діяльності, формуванню умінь акумулювати й творчо застосовувати отримані знання в нестандартних ситуаціях, планувати свою навчальну діяльність та здійснювати самоконтроль й самоаналіз, що, в свою чергу, створює умови для ефективної інноваційної діяльності.

Отже, вважаємо, що в процесі підготовки майбутніх учителів у закладах вищої педагогічної освіти необхідно розвивати пізнавальну активність, що, в свою чергу, сприятиме ефективності їх інноваційної педагогічної діяльності в майбутньому.

Використані джерела:

1. *Хріненко Т. В. Самоосвіта як умова формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 36. С. 412–415.*

Черненко Юлія[33]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: ychernenko678@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів в сфері інтелектуальної власності відзначено як перший етап у проекті національної стратегії розвитку даної сфери, що дає змогу захистити результати їхньої інтелектуальної діяльності та покращить інноваційний розвиток вищої освіти України.

Ключові слова: *підвищення кваліфікації, вищі навчальні заклади, інтелектуальна власність.*

Повышение квалификации научно-педагогических работников высших учебных заведений в сфере интеллектуальной собственности отмечено как первый этап в проекте национальной стратегии развития данной сферы, что позволит защитить результаты их интеллектуальной деятельности и улучшит инновационное развитие высшего образования Украины.

---

[33] © Черненко Юлія (Chernenko Yuliia)

Ключевые слова: *повышение квалификации, высшие учебные заведения, интеллектуальная собственность.*

Further training of scientific and pedagogical workers of higher educational institutions in the field of intellectual property (IP) is noted as the first stage in the draft national strategy for the development of the IP sphere, which will protect the results of their intellectual activity and improve the innovative development of higher education in Ukraine.
Keywords: *further training, higher education institutions, intellectual property.*

Розвиток українського суспільства активізував процеси захисту і комерціалізації інновацій, що стало стимулом для розроблення комплексу заходів, задля стимулювання і підтримки ефективного створення, використання, впровадження і охорони об'єктів права інтелектуальної власності (далі – ІВ, ОІВ). Наразі спільно з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) в Україні відбувається підготовка Проекту національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності (Київ, 06.11.2019) (далі – Стратегія).

Впровадження Стратегії буде здійснюватися в три етапи і наголошено, що для України вкрай важливі заходи щодо перепідготовки, підвищення кваліфікації для фахівців з питань інтелектуальної власності, управління інноваційною діяльністю для підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності органів державної влади, вищих навчальних закладів, наукових установ, інших установ та організацій [1].

Наголосимо, що саме перший етап Стратегії (у період 2020–2021 рр) передбачає відновлення системи перепідготовки та підвищення кадрів у сфері ІВ. У зв'язку з цим, нами було проведене дослідження, яке висвітило ситуацію на ринку підвищення кваліфікації працівників закладів вищої освіти (далі – ЗВО) у сфері ІВ, що пропонують свої послуги. Це низка профільних кафедр у ЗВО, зокрема: кафедра менеджменту інноваційного підприємництва і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків); кафедра інтелектуальної власності Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка; кафедра інформаційного права та права інтелектуальної власності Національного університету «Київський політехнічний університет ім. І. Сікорського» (м. Київ); Кафедра інтелектуальної власності та управління проектами Національної металургійна академії України (м. Дніпро). Крім того, Академія ВОІВ пропонує безкоштовне дистанційне навчання DL101 «Загальний курс з питань інтелектуальної власності». Зважаючи на актуальність Стратегії, її обговорення відбувалося на базі провідних ЗВО у різних частинах України (Київ, Львів, Одеса).

Зокрема у Харкові на базі наукового парку «Синергія» (ХНУРЕ) в жовтні 2019 року відбувся шостий етап – презентація та обговорення Національної стратегії розвитку інтелектуальної власності IP Strategy на 2020–2025 роки.

У заході взяли участь представники українського уряду, Національного офісу інтелектуальної власності, науковці в галузі права та громадські організації. Українську інженерно-педагогічну академію (далі – УІПА) було представлено кафедрою креативної педагогіки та інтелектуальної власності (далі – КПіІВ), та презентовано розроблені її співробітниками підходи до підвищення кваліфікації в сфері ІВ за сучасними стандартами.

Таким чином, виходячи з положень Стратегії та законодавчих вимог кафедрою підготовлено програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗВО у сфері ІВ «Система інтелектуальної власності в Україні» відповідно до освітньої програми «Управління інтелектуальною власністю», на 30, 60 та 180 годин, які представлені на сайті кафедри. Для прикладу: програма на 180 – годин розрахована на 6 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Курс триває: 6 тижнів (очно-дистанційна форма навчання); 60 годин – заняття з викладачами академії кафедри у м. Харків (очна форма навчання) та 120 годин – індивідуальна робота учасника програми на платформі Moodle (дистанційна форма навчання).

Підвищення кваліфікації закінчується захистом випускної роботи. Виходячи із викладеного вище наголошуємо, що в умовах диверсифікації освітнього простору, в підвищенні кваліфікації викладачів ЗВО особливої актуальності набуває формування у них компетентностей у сфері захисту прав ІВ, що сприяє подальшому інноваційному розвитку ЗВО і дозволяє захистити результати інтелектуальної діяльності науково- педагогічних працівників.

Отже, кафедрою креативної педагогіки та інтелектуальної власності УІПА розроблені гнучкі технології, що уможливлюють підвищення кваліфікації викладачів ЗВО в сфері захисту прав інтелектуальної власності за модульним принципом від 30 до 180 годин.

Використані джерела:

1. *Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020–2025 рр. URL : https://drive.google.com/file/d/1oqjabxZiTempwJjaZsO1NoLt7fvP_qxj/view.*

Юр'єва Ольга[34]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: olgik1970@i.ua

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Автором розглядаються проблеми управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності у закладах вищої освіти України, що потребують комплексного вирішення як на рівні держави, так і на рівні окремих установ. Проаналізовано зовнішні та внутрішні фактори, що стримують процеси комерціалізації інтелектуальної власності в закладах вищої освіти. Відзначено, що реаліями сьогоднішнього дня є зближення сфер освіти і бізнесу, тому політика сучасного установи вищої освіти має бути спрямована на досягнення високого рівня інвестиційної привабливості за рахунок розвитку нових напрямів науки і техніки та налагодження співпраці з провідними промисловими компаніями України і світу.
Ключові слова: *інтелектуальна власність, комерціалізація інтелектуальної власності, інноваційна діяльність, об'єкти інтелектуальної власності, заклади вищої освіти.*

Автор рассматривает проблемы управления процессами коммерциализации интеллектуальной собственности в учреждениях высшего образования Украины, которые требуют комплексного решения как на уровне государства, так и на уровне отдельных учреждений. Проанализированы внешние и внутренние факторы, сдерживающие процессы коммерциализации интеллектуальной собственности в учреждениях высшего образования. Отмечено, что реалиями сегодняшнего дня является сближение сфер образования и бизнеса, поэтому политику современного учреждения высшего образования необходимо направить на достижение высокого уровня инвестиционной привлекательности за счет развития новых направлений науки и техники, а также налаживание сотрудничества с ведущими промышленными компаниями Украины и мира.
Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, коммерциализация интеллектуальной собственности, инновационная деятельность, объекты интеллектуальной собственности, учреждения высшего образования.*

The article discusses the problems of managing the processes of commercialization of intellectual property in higher education institutions of Ukraine, which require a comprehensive solution both at the state level and at the level of individual institutions. The external and internal factors constraining the processes of commercialization of intellectual property in higher education institutions are analyzed. It is noted that the realities of today are the convergence of education and business, so the policy of a modern institution of higher education should be aimed at achieving a high level of investment attractiveness through the development of new areas of science and technology and the establishment of cooperation with leading industrial companies in Ukraine and the world.
Keywords: *intellectual property, commercialization of intellectual property, innovative activity, intellectual property objects, higher education institutions.*

[34] © Юр'єва Ольга (Yurieva Olha)

Соціально-економічний розвиток країни більшою мірою визначається здатністю до впровадження результатів інноваційної діяльності, оскільки будь-яка найамбітніша ідея залишатиметься безкорисною доки їй не знайдеться місце в реальному секторі економіки.

У сучасних умовах орієнтації на інноваційну модель економіки вищий навчальний заклад веде не тільки освітянську та наукову діяльність, але й інноваційну, створюючи через інноваційні розробки умови для соціально-економічного розвитку країни [3, с. 448].

Результатами науково-дослідної і творчої діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО) є об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, винаходи, корисні моделі, підручники, навчальні посібники, наукові статті, комп'ютерні програми тощо. Сучасні умови скорочення державного фінансування ЗВО, встановлення конкурсного порядку формування державних замовлень на підготовку кадрів є факторами, що впливають та обмежують можливості ЗВО створювати об'єкти інтелектуальної власності та впроваджувати перспективні інноваційні розробки в господарський обіг, що актуалізує тему дослідження.

Сутність, механізм та проблеми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у ЗВО розглянуто в працях багатьох іноземних та вітчизняних авторів, зокрема: Ю. Борко, О. Бутнік-Сіверського, Л. Гальперіна, А. Єременка, Л. Михайлової, О. Орлюк, С. Ревуцького, Н. Рудь та ін. Разом з тим, потребують подальшого детальнішого висвітлення проблеми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в ЗВО. Розвиток ЗВО нині багато в чому зумовлений комерціалізацією їх діяльності, оскільки сучасні економічні умови потребують пошуку нових джерел фінансування, нових технологій управління ЗВО, актуалізованих функцій учасників освітньо-наукового процесу, що доповнюються організаційно-технологічними, фінансовими та комерційними аспектами. В сучасних умовах комерціалізація науково-технічної діяльності університету є не просто необхідністю, а умовою успішного розвитку [1, с. 376].

Навчальні заклади усе активніше залучаються до інноваційного процесу. Таке припущення підтверджується статистичними даними. Так, у 2019 році національними заявниками – юридичними особами подано 6843 заявки на винаходи і корисні моделі, із яких організаціями, що підпорядковані Міністерству освіти і науки України подано 3225 заявок або 47,1 відс. від загальної кількості заявок, поданими юридичними особами [2]. Тобто, ЗВО генерують значну кількість об'єктів інтелектуальної власності, проте, як показує практика, ці об'єкти майже не використовуються в реальному секторі економіки. Однією з причин такого стану є відсутність ефективної системи управління та комплексного підходу до процесів комерціалізації інтелектуальної

власності в ЗВО. Процеси комерціалізації інтелектуальної власності в ЗВО стримуються чинниками, які доцільно розділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх чинників слід віднести:

– недосконалість нормативно правової бази, що потребує прийняття Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020–2025 р., що визначає візію та перспективи національної системи інтелектуальної власності, стратегічні цілі, шляхи їх досягнення та дії щодо їх реалізації та забезпечити імплементування її в практичне законодавство; прийняття змін до законів України щодо розвитку діяльності наукових парків та стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій, які спрямовані на дерегуляцію та запровадження співфінансування для реалізації спільних високотехнологічних проектів науковців та промислових підприємств тощо;

– незавершеність інституційної реформи у сфері інтелектуальної власності, що потребує створення єдиного національного органу з делегуванням йому повноважень з формування та реалізації державної політики у цій сфері;

– відсутність податкових, кредитних механізмів підтримки комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, одним із ключових аспектів якого мають бути доступність пільгових кредитних ресурсів та зміна акцентів від субсидіювання за рахунок бюджету чи створених фондів на пільгове кредитування, що підвищує відповідальність та ефективність використання коштів;

– нерозвиненість ринку інтелектуальної власності, що потребує прийняття нормативних актів щодо лібералізації підходів до створення та реєстрації об'єктів інтелектуальної власності за рахунок заходів стимулювання та надання пільг;

– нерозвиненість системи створення венчурних фондів з метою комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності;

– збільшення ставок та зборів за патентування об’єктів інтелектуальної власності для бюджетних неприбуткових установ, що провокує заявників подавати заявки за межами країни;

– відсутність послідовної політики у сфері освіти в напрямі підготовки кадрів з інтелектуальної власності, що потребує запровадження державного замовлення на підготовку та перепідготовку фахівців з цього напряму;

– неналежний рівень правової культури у сфері інтелектуальної власності;

До внутрішніх чинників, які не є вичерпними, слід віднести:

– відсутність єдиної внутрішньої політики в області створення і використання результатів інтелектуальної діяльності в ЗВО, яка має бути спрямована на досягнення високого рівня інвестиційної привабливості та налагодження співпраці з провідними промисловими компаніями країни і світу;

– відсутність сталого належного фінансування наукових досліджень на етапі їх розробки, інноваційних проектів, проектів з трансферу технологій в ЗВО;

– слабка ринкова орієнтація науково-дослідних робіт відповідно до світових передових тенденцій розвитку технологій, що виникає в результаті виконання переважної кількості таких робіт за відсутності ринку збуту та конкретних кінцевих споживачів на їх використання у вигляді бізнес-пропозицій для подальшої комерціалізації;

– скорочення замовлень на проведення наукових досліджень і розробок в ЗВО з боку підприємств;

– особливості оподаткування і бюджетного обліку в ЗВО;

– обмеження можливості ЗВО з ведення підприємницької діяльності через недосконалість нормативно-правової бази;

– відсутність принципів розподілу коштів від використання об’єктів інтелектуальної власності між авторами/винахідниками та ЗВО;

– відсутність дієвого підрозділу у структурі ЗВО, що інтегрований у діяльність ЗВО та є доступним для дослідників і підприємців. Законодавчими та нормативно-правовими актами передбачено створення у ЗВО структурних підрозділів з трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, проте не всі університети створили такі підрозділи, а ефективна діяльність створених підрозділів стримується проблемами політичного, правового, економічного та соціального характеру [4, с. 159].

Отже, проблеми комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності потребують комплексного вирішення як на рівні держави, так і на рівні окремих ЗВО. Політика сучасного ЗВО має бути спрямована на досягнення високого рівня інвестиційної привабливості за рахунок розвитку нових напрямів науки і техніки та налагодження співпраці з провідними промисловими компаніями України і світу, що загалом сприятиме розширенню джерел фінансування діяльності ЗВО.

Використані джерела:

1. *Маркіна І. А. Економічні аспекти розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Вісник КНУТД. 2012. № 6. С. 375–381.*
2. *Промислова власність у цифрах. Показники діяльності у сфері промислової власності за 2019 рік. URL: https://ukrpatent.org/atachs/promvlasnist-2019.pdf (дата звернення: 21.02.2019).*
3. *Чухрай Н. І. Академічне підприємництво за кордоном та в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Львів: Вид-во Львівської політехніки. 2011. № 714. С. 448–458.*
4. *Цибульов П. М. Проблеми комерціалізації інтелектуальної власності університетами України. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: наук.-практ. конф., 26 квітня 2019 р., м. Київ; [упоряд. : Фурашев В. М., Петряєв С. Ю., Барюаш В. А. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка», 2019. С. 157–162.*

НАУКОВИЙ ЧАТ 3.
ОСВІТА ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Scientific Chat 3.
Adult Education in the Dynamic Development of the Information Society

Модератор:

Баніт Ольга Василівна,
доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

Баніт Ольга[35]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна; e-mail: olgabanit@ukr.net

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ

Автор робить огляд зарубіжного досвіду підготовки фахівців для неформальної освіти дорослих. Зміст підготовки цих фахівців розроблено й реалізується в таких країнах, як США, Франція, Іспанія, Швеція, Фінляндія, Данія, Польща, а також у країнах пострадянського простору, зокрема, в Республіці Білорусь, Республіці Молдова, Узбекистані, Російській Федерації.
***Ключові слова**: неформальна освіта дорослих; підготовка фахівців; андрагогічні компетентності.*

Автор представляет обзор зарубежного опыта подготовки специалистов для неформального образования взрослых. Содержание подготовки этих специалистов разработано и реализуется в таких странах, как США, Франция, Испания, Швеция, Финляндия, Дания, Польша, а также в странах постсоветского пространства, в частности, в Республике Беларусь, Республике Молдова, Узбекистане, России.
***Ключевые слова**: неформальное образование взрослых; подготовка специалистов; андрагогические компетентности.*

The author reviews foreign experience of training specialists for non-formal adult education. The content of the training of these specialists has been developed and is being implemented in countries such as the USA, France, Spain, Sweden, Finland, Denmark, Poland, as well as in post-Soviet countries, in particular in the Republic of Belarus, the Republic of Moldova, Uzbekistan, and the Russian Federation.
***Keywords:** non-formal adult education; training of specialists; andragogical competence.*

В умовах пошуку нових підходів та моделей освіти, що створюють умови для неперервного процесу навчання й пізнання світу, неформальна освіта стала важливою складовою сучасного освітнього простору. Розвитку неформальної

[35] © Баніт Ольга (Banit Olga)

освіти приділяється велика увага з боку міжнародних організацій, зокрема, ООН, ЮНЕСКО, Європейським Союзом, Радою Європи та ін. [1, с. 156]. Саме тому неформальна освіта в розвинених країнах сприймається на рівні з формальною. Більше того, неформальна освіта дорослих стає однією з основних цілей у стратегіях освітньої політики провідних країн світу на національному й міжнародному рівнях.

У цьому контексті актуальною постає потреба підготовки компетентних фахівців, здатних не лише займатися постійною самоосвітою та самовдосконаленням впродовж життя, а й передавати ці знання іншим, тобто проводити кваліфіковане навчання різних категорій дорослого населення. Л. Лук'янова виділяє два чинники, які зумовили гостроту цієї проблеми. Перший пов'язаний з урізноманітненням категорій дорослих (мігранти, інваліди, люди третього віку, безробітні та ін.), другий – із зростанням кількості дорослих у віці від 25 років до 65 і старших, які беруть участь в освітніх програмах як формальної, так і неформальної освіти [3, с. 199].

Якщо в Україні тільки починають про це говорити, то в зарубіжних країнах підготовка таких фахівців здійснюється вже давно. Так, наприклад, ще в 1976 році ЮНЕСКО було підготовлено рекомендації, де зазначалося, що «підготовка викладачів до навчання дорослих повинна передбачати знання з теорії освіти дорослих, розуміння та особистісне ставлення до предмету, певні професійні уміння. У разі взаємодії цих складових підготовка повинна забезпечити формування дійсних практичних умінь з навчання дорослих слухачів».

У міжнародних програмних документах з освіти дорослих узагальнено визначення цієї категорії працівників – педагогічний персонал/кадри для роботи з дорослими. Це фахівці з організації процесу навчання, цілеспрямованого поетапного керівництва і супроводу учнів/слухачів у процесі набуття знань, умінь, навичок; створення простору для самостійної діяльності, допомоги у визначенні їхніх освітніх потреб; помічники, «поводирі» учня у процесі його навчання [3, с. 205]. У залежності від ролі їх називають: вчитель (teacher), інструктор (instructor), помічник (helper), фасилітатор (facilitator), консультант (consultant), посередник (broker), ментор, наставник (mentor) та ін. Зміст підготовки цих фахівців розроблено й реалізується в таких країнах, як США, Франція, Іспанія, Швеція, Фінляндія, Данія, Польща. У США, наприклад, більше 60 вищих навчальних закладів займаються підготовкою фахівців у галузі освіти дорослих [4, с. 410]. Професійна підготовка андрагогів здійснюється на рівні університету, де створено можливості для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів магістра, спеціаліста, доктора за різними напрямами підготовки в галузі освіти дорослих [5, с. 200–201].

Подальший професійний розвиток педагогічного персоналу для освіти дорослих в США забезпечується шляхом створення ресурсних освітніх центрів, професійних асоціацій фахівців освіти дорослих.

У Республіці Польща підготовка фахівців з андрагогіки пропонується на рівні магістратури. Потенційні вступники спеціальності «андрагогіка» – це випускники педагогічного ліценціату. Також можуть навчатися практикуючі вчителі й представники інших педагогічних спеціальностей, які планують працювати (чи вже працюють) в системі освіти дорослих – у сфері формального навчання в стаціонарних закладах освіти, неформального навчання і центрах опіки для дорослих [2].

Як свідчить аналіз наукових джерел, підготовка андрагогів практикується в країнах пострадянського простору, зокрема в Республіці Білорусь, Узбекистані, Російській Федерації. У Республіці Молдова, незважаючи на відсутність професії в класифікаторі, є можливість навчатись за спеціалізацією «андрагог» у магістратурі (спеціальність «освіта дорослих»). Підготовка викладача дорослих (андрагога) передбачена відповідними навчальними програмами (бакалаврат і магістратура) у вищих закладах освіти Естонії. Так, у 2011 р. в Естонії затверджено чотири нових стандарти професії «викладач дорослих», що цілком відповідають 8-рівневій загальній кваліфікаційній рамці [1, с. 157].

В Україні підготовка фахівців для роботи в неформальній освіті дорослих проводиться за програмою Curriculum globALE, розробленою Інститутом з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DVV). Головна мета цієї ініціативи полягає в тому, щоб підвищити професіоналізм педагогів, які навчають дорослих, шляхом надання загальних «вихідних рамок», підтримки провайдерів освітніх послуг для дорослих щодо розробки та впровадження програм підготовки тренерів [1, с. 158]. Таким чином можемо підсумувати, що в різних країнах світу приділяється значна увага розвитку професіоналізму фахівців для навчання дорослих (у тому числі у сфері неформальної освіти).

Водночас кожна країна має свої моделі та стратегії їхньої підготовки. Програми професійної підготовки значно різняться за обсягом, тематичним спектром навчальних дисциплін, рівнями кваліфікації та ступенем формалізації результатів.

Аналіз змісту підготовки фахівців для роботи у сфері неформальної освіти дорослих показує, що програми підготовки зорієнтовані на формування у слухачів передусім андрагогічних компетентностей: обізнаність теоретичних засад освіти дорослих; врахування психологічних особливостей і досвіду

відповідної цільової аудиторії, знання основ консультування й наставництва дорослих; уміння діагностувати навчальні потреби дорослих; керувати освітніми проектами; застосовувати новітні технології викладання; здійснювати рефлексію власної методики роботи з дорослих тощо.

Використані джерела:

1. *Аніщенко О. В. (2017). Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університета. 2 (19), С. 155–163.*
2. *Когут С. Я. (2013). Змістові аспекти підготовки фахівця зі спеціальності «андрагогіка» (з досвіду Польщі). URL: http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/B8.PDF?sequence=1&isAllowed=y.*
3. *Лук'янова Л. Б. (2016). Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти: монографія. Київ: ІПООД НАПН України. 265 с.*
4. *Терьохіна Н. О. (2016). Підготовка педагогів для системи освіти дорослих: американський контекст. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 1 (55), С. 405–412.*
5. *Чугай О. Ю. (2016). Професійна підготовка педагогічного персоналу для системи освіти для дорослих у США: дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ: ІПООД НАПН України. 368 с.*

Ващенко Любов[36]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна; e-mail: banit22@ukr.net

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку неперервної освіти постає проблема підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими. У закладах освіти України таких фахівців не готують. Альтернативою є тренінгові програми, що пропонують на сторінках Інтернету провайдери освітніх послуг. Однак вони не передбачають фахового набуття андрагогічних компетентностей.

Ключові слова: *педагогічний персонал, андрагог, освіта дорослих, неформальна освіта.*

На современном этапе развития непрерывного образования встает проблема подготовки педагогического персонала для работы со взрослыми. В учебных заведениях Украины таких специалистов не готовят. Альтернативой являются тренинговые программы, которые предлагают на страницах Интернета провайдеры образовательных услуг. Однако они не предусматривают профессионального приобретения андрагогических компетенций.

Ключевые слова: *педагогический персонал, андрагог, образование взрослых, неформальное образование.*

The problem of training teaching staff to work with adults is at the present stage of continuing education development. Such specialists are not trained in educational institutions of Ukraine. Alternatively there are training programs offered by educational service providers on the Internet. However, they do not imply professional acquisition of andragogical competence.

Keywords*: teaching staff, andragog, adult education, non-formal education.*

[36] © Ващенко Любов (Vaschenko Liubov)

У державних документах наголошується, що освіта дорослих є ключовим чинником неперервного навчання. Зокрема, в Законі України «Про освіту» зазначено, що «особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів» [3]. Формальна освіта забезпечується шляхом неперервного навчання у закладах середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти та інших офіційних освітніх закладах, після закінчення яких видається офіційний державний документ.

Неформальна освіта охоплює всі інші види освітньої діяльності, що не підпадають під описане визначення формальної освіти. Тому неформальна освіта може мати місце як в освітніх закладах, так і поза ними, може бути систематичною відносно навчальних цілей, часу і навчального забезпечення, однак вона не завжди завершується виданням певного документа (сертифіката, посвідчення, тощо). Останнім часом неформальна освіта набуває все більшого значення і пропонує широкий спектр освітніх послуг. А це, в свою чергу, вимагає відповідного професійного рівня педагогічного персоналу.

Для формальної освіти віддавна налагоджений процес підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників, однак програми цієї підготовки зорієнтовані на роботу педагогів з дітьми та молоддю. Натомість для неформальної освіти потрібні фахівці, здатні працювати з дорослими людьми різних категорій і різного віку. Л. Лук'янова наголошує, що на сучасному етапі розвитку освіти впродовж життя потребують переосмислення роль і функції викладачів для дорослих у навчальному процесі, що зумовлено різними ціннісними, цільовими настановами, віковими та іншими особливостями дорослих учнів [4, с. 196].

Наразі в літературних джерелах використовується низка термінів для позначення таких фахівців: викладач, наставник, коуч, тьютор, фасилітатор, тренер, інструктор, герагог, едукатор тощо. Це пояснюється тим, що основними сферами їхньої діяльності є не лише освітня, а й консультаційна, культурно-просвітницька, організаційно-управлінська, наданням психологічної та соціальної допомоги [2, с. 441]. Після внесення в 2019 році професії «андрагог» у Класифікатор професій України їх можна так і називати, хоча це слово ще не стало широко відомим і загальноприйнятним. Водночас, як зазначає О. Аніщенко, у закладах вищої освіти професійна підготовка андрагогів не здійснюється, у закладах післядипломної освіти не впроваджуються комплексні

освітні програми з андрагогіки для підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, а серед вітчизняних науковців дуже мало хто проводить комплексні дослідження проблеми професійної підготовки персоналу для освіти дорослих в Україні [1, с. 156]. Тим часом провайдери освітніх послуг пропонують численні тренінгові програми з підготовки фахівців для роботи з різними категоріями дорослих. Розглянемо детальніше одну з таких пропозицій на прикладі найбільш прибуткової та затребуваної нині в неформальній освіті спеціальності бізнес-тренера.

На одному з сайтів, що пропонують навчання в цьому напрямі, повідомляється: «Щоб бути тренером для бізнесу, не потрібно якоїсь спеціальної освіти, цієї професії поки що не навчають у вищих навчальних закладах. Досить мати фахову вищу освіту та досвід роботи в тій галузі, в якій ви збираєтеся проводити навчальні заходи. Тому часто бізнес-тренерами стають самі бізнесмени або успішні експерти, які бажають поділитися власними знаннями та досвідом» [5]. Автор програми вважає, що навчитися основам і тонкощам цієї професії можна кількома шляхами: закінчивши школу бізнес-тренерів або курси, які сьогодні працюють у більшості великих міст нашої країни, пройшовши індивідуальне навчання з досвідченим наставником чи ставши асистентом тренера, або вчитися самостійно емпіричним шляхом, на своїх помилках. Кожен шлях має свої переваги й недоліки.

Так, навчання в школах або на курсах проводиться у формі тренінгу, де слухачі одночасно освоюють матеріал і отримують практичні навички. Більш дорогою альтернативою попередньому є індивідуальна робота з досвідченим наставником. Якщо з точки зору контролю над процесом навчання й отримання необхідних знань і вмінь цей спосіб оволодіння професією не поступається курсам, то відсутність групи – суттєвий недолік. Адже виступи перед аудиторією або спостереження за виконанням завдань іншими учасниками групи – головні складові формування навичок, які знадобляться в майбутній професії бізнес-тренера.

Самонавчання основам професії тренера може мати місце для тих, хто вважає себе експертом у певній сфері. Однак цей метод не дає практичних навичок спілкування з аудиторією, а за відсутності контролю з боку досвідченого наставника неможливо виявити власні слабкі сторони та зони розвитку, і вчасно виправити недоліки в навчанні [5].

Натомість жоден із цих шляхів не передбачає фахового набуття андрагогічним компетентностей. Тож погоджуємося з думкою О. Аніщенко, що актуальною нині є проблема моніторингу якості надання подібних освітніх послуг, а також розроблення й упровадження механізмів визнання результатів

неформального та інформального навчання [1 с. 162]. Таким чином, розроблення освітніх програм підготовки педагогічного персоналу для неформальної освіти на андрагогічним засадах є актуальною необхідністю сьогодення.

Використані джерела:

1. *Аніщенко О. В. (2017). Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університета. 2 (19), С. 155–163.*
2. *Баніт О. В. (2018). Системи професійного розвитку менеджерів у транснаціональних корпораціях Німеччини і Польщі. (Дис. д-ра пед. наук). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ.*
3. *Закон України «Про освіту». (2017). Відомості Верховної Ради (ВВР), № 38–39, С. 380. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.*
4. *Лук'янова Л. Б. (2016). Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти: монографія. Київ: ІПООД НАПН України. 265 с.*
5. *Як стати бізнес тренером: з чого почати? (2020). URL: https://www.grabar-school.com/ua/blog/kak-stat-biznes-trenerom/.*

Горетько Тетяна[37]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна; e-mail: t.goretko@gmail.com

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ ІТ-МЕНЕДЖЕРІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Окреслено курси та освітні програми на базі МООС, що використовуються для дистанційного професійного навчання майбутніх ІТ-менеджерів в університетах США, а також визначено платформи, на базі яких розроблено ці курси та програми. Зроблено висновок, що найпопулярнішими платформами онлайн-навчання спеціалістів цього напряму є Coursera та edX.
Ключові слова: *ІТ-менеджери, МООС, платформи онлайн-навчання.*

Определены курсы и образовательные программы на базе МООС, используемые для дистанционного профессионального обучения будущих ІТ-менеджеров в университетах США, а также выделены платформы, на базе которых разработаны эти курсы и программы. Сделан вывод, что самыми популярными платформами онлайн-обучения специалистов этого направления являются Coursera и edX.
Ключевые слова: *ІТ-менеджеры, МООС, платформы онлайн-обучения.*

MOOC-based courses and educational programs used for distance professional training of future IT managers at the U.S. universities are outlined, and the platforms on the basis of which these courses and programs are developed are identified. It is concluded that the most popular online training platforms for specialists in this area are Coursera and edX.
Keywords: *IT managers, MOOC, online learning platforms.*

---

[37] © Горетько Тетяна (Goretko Tetiana)

Динамічний розвиток інформаційних технологій (ІТ) упродовж останніх десятиліть дав поштовх виникненню багатьох нових спеціальностей, у т. ч. ІТ-менеджерів – спеціалістів, які планують та організовують оптимальне застосування ІТ у компаніях. Стрімко зростаючий попит ринку праці на ІТ-менеджерів зумовлює необхідність забезпечення ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі. У закладах вищої освіти США і магістри, і бакалаври можуть здобувати освіту за напрямом «ІТ-менеджмент» в очній, дистанційній чи змішаній формі. Важливою частиною електронної дистанційної освіти останнім часом стають окремі курси та повноцінні освітні програми, які університети запроваджують на основі Масових відкритих онлайн-курсів (Massive Open Online Courses, MOOC), розміщених на різних платформах дистанційного навчання. Метою нашої розвідки є виявити найбільш популярні платформи, що використовуються для дистанційного професійного навчання майбутніх ІТ-менеджерів у США.

MOOC є загальнодоступним навчальним ресурсом, який з'явився у кінці 2010-х рр. завдяки зусиллям найбільших університетів світу, зокрема, Гарварду, Стенфорду, Массачусетського технологічного інституту, Колумбійського університету. Основними платформами, що реалізують MOOC, є Coursera (45 млн. студентів), edX (24 млн.), Udacity (11,5 млн.), FutureLearn та Swayam (по 10 млн.). Серед інших платформ можна згадати MIT Open Courseware, Khan Academy, Canvas Network, MyEducationKey. Найбільшу кількість курсів та мікропрограм пропонують Coursera (3,8 тис. та 420 відповідно) та edX (2,6 тис. та 292 відповідно), найбільшу кількість повноцінних освітніх програм – FutureLearn (23), Coursera (16) та edX (10). Найбільша частка курсів MOOC припадає на два напрями – «Бізнес» (19,7%) і «Технології» (19,8%) [3]. Відмітимо, що галузь ІТ-менеджменту існує на перетині саме цих двох областей знань, і освітні програми з ІТ-менеджменту переважно охоплюють ІТ- та бізнес-дисципліни.

Подібно до окремих курсів, найбільше повноцінних онлайн-програм на базі MOOC пропонується у сферах ІТ, обробки даних і бізнесу, а також на перетині цих сфер (наприклад, ІТ-менеджмент, кібербезпека). Із 50 онлайн-програм 8 запроваджені університетами США, в т. ч. одним із Ліги Плюща (Університет Пенсільванії, «Комп'ютерні та інформаційні технології»). Першу онлайн-програму на базі MOOC із можливістю отримання магістерського ступеня в галузі інформатики (Online Master of Science in Computer Science, OMSCS) було запроваджено Технологічним інститутом Джорджії у 2013 р. у партнерстві з Udacity. Восени 2019 р., коли на цю програму зареєструвалося більше 9 тис. студентів, вона стала однією з найбільших магістерських програм

з інформатики у світі. Ще дві онлайн-програми з інформатики пропонуються Університетом Іллінойсу в Урбана-Шампейн (Coursera) та Університетом Техасу в Остіні (edX), які входять у топ-10 університетів США у цій галузі.

Перша магістерська онлайн бізнес-програма (iMBA) була відкрита Університетом Іллінойсу в Урбана-Шампейн у 2015 р. на базі Coursera. Магістерська онлайн-програма з адміністрування бізнесу Бостонського Університету, 4-го найбільшого університету США, розроблена на базі edX [2]. Особливої уваги заслуговує магістерська програма з IT-менеджменту, що пропонується Університетом Індіани в Блумінгтоні на базі edX.

Програма складається з 10 курсів (30 кредитів ЄКТС) і розрахована на 21–36 місяців. Цільовою групою програми є як досвідчені IT-спеціалісти, які бажають покращити свої кар'єрні перспективи, так і початківці в галузі управління інформаційними системами.

Крім того, університет пропонує мікромагістерську програму з управління інформаційними системами (Information Systems MicroMasters Program), яка охоплює 30 % магістерської програми з IT-менеджменту і також розроблена на базі edX [1].

Отже, можемо підсумувати, що найбільш поширеними в США платформами онлайн-навчання, на базі яких пропонуються освітні програми та курси за напрямами, що вивчають майбутні IT-менеджери, є Coursera та edX. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей інформаційно-освітнього середовища навчання IT-менеджерів в університетах США на базі цих платформ.

Використані джерела:

1. *edX. Master's Degree in IT Management. 2020. URL: https://www.edx.org/masters/online-master-in-it-management-indiana-university [Accessed 10 March 2020].*
2. *Pickard P. 50 Legit Master's Degrees You Can Now Earn Completely Online. 2020. URL: https://www.classcentral.com/report/mooc-based-masters-degree.*
3. *Shah D. By The Numbers: MOOCs in 2019. 2019. URL: https://www.classcentral.com/ report/ mooc-stats-2019 [Accessed 10 March 2020].*

Калюжна Тетяна[38]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна; e-mail: tt-dd-kk@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Розглянуто інноваційні підходи у розвитку методичної компетентності педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти; виділено

[38] © Калюжна Тетяна (Kaluzhna Tatiana)

різноманітні інноваційні підходи та проаналізовано їх застосування; приділено увагу самоосвіті педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти.
Ключові слова: *методична компетентність, педагогічний персонал, післядипломна освіта, інноваційні підходи.*

Рассмотрено инновационные подходы в развитии методической компетентности педагогического персонала в системе последипломного педагогического образования; выделено разнообразные инновационные подходы и проанализовано их применение; уделено внимание самообразованию педагогического персонала в системе последипломного педагогического образования.
Ключевые слова: *методическая компетентность, педагогический персонал, последипломное образование, инновационные подходы.*

Innovative approaches to the development of methodological competence of teaching staff in the system of postgraduate teacher education are considered; A variety of innovative approaches are highlighted and their application is analyzed; attention is paid to the self-education of teaching staff in the system of postgraduate teacher education.
Keywords: *methodological competence, teaching staff, postgraduate education, innovative approaches.*

Вимогою сучасності є «навчання впродовж життя», відповідно чого людині пропонується можливість неперервно навчатися з метою удосконалення знань та умінь, формування й розвитку професійної компетентності.

Такий підхід є актуальним для фахівців різних сфер. Проте особливо важливим у цьому сенсі є постійне підвищення професійної компетентності, тобто здобуття нових знань і досвіду для цього саме педагогічними працівниками задля навчання своїх учнів.

Сучасний погляд на післядипломну освіту передбачає задоволення індивідуальних потреб педагогів щодо професійного зростання з метою забезпечення запитів держави, реалізації пріоритетних завдань розвитку освіти, підвищення її якості. Як зазначається у Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, «підготовка та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників розглядається … як важлива передумова, що забезпечує проведення модернізації освіти на основі осмислення національного і зарубіжного досвіду» [3].

Відтак М. Кириченко підкреслює, що післядипломна педагогічна освіта, як складник системи неперервної освіти, спрямована на формування еліти відкритого суспільства, тобто високоерудованих і конкурентоспроможних фахівців, які здатні забезпечувати випереджувальність розвитку країни, активно реалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг, налаштованих на сприйняття цивілізаційних змін як суспільної норми. Ефективність цього процесу залежить від узгодження таких важливих

складників, як зміст освіти, організація освітнього процесу, наявність інноваційного науково-методичного супроводу і науково-методичного забезпечення й відповідності цих компонентів соціокультурним та освітнім викликам [4, с. 29].

Актуальність проблеми формування методичної компетентності педагогічного персоналу у системі післядипломної педагогічної освіти пов'язана з новими вимогами до підготовки педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти та передбачає збільшення відкритості й доступності освітніх послуг і орієнтацію на індивідуальні потреби кожного педагога. Зупиняючись на інноваційних підходах у розвитку методичної компетентності педагогічного персоналу у системі післядипломної педагогічної освіти, необхідно наголосити на здатності педагога реалізувати комплексний підхід до проектування і впровадження інновацій в системі освіти:

– використовувати засоби оцінки ситуації, освітнього середовища і проектування необхідних інновацій;

– виділяти і аналізувати психолого-педагогічні чинники та умови, які перешкоджають інноваціям, створювати сприятливий для їх впровадження соціально-психологічний клімат;

– впроваджувати основи методології побудови освітніх технологій, які забезпечують адекватне співвідношення змісту, засобів, методів і організаційних форм навчання;

– застосовувати сучасні методи діагностики рівня розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер слухача, оцінювати новоутворення в цих сферах, що виникають в процесі навчання, зокрема з використанням інноваційних технологій [6].

Вагоме значення для розвитку методичної компетентності педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти має розвиток і вдосконалення особистісних якостей фахівців.

Післядипломна педагогічна освіта викладачів спрямовується на виявлення інтегрованих факторів розвитку методичної компетентності на основі міждисциплінарних підходів, формування ціннісно-смислової позиції, забезпечення варіативності та свободи вибору альтернативних моделей підвищення кваліфікації [5].

У процесі розвитку методичної компетентності педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти велика увага повинна бути приділена самоосвітній діяльності. Результатом самоосвітньої діяльності педагогічного персоналу є впровадження інноваційних педагогічних

технологій, розробка й проведення занять з використанням мультимедійних засобів, активна участь у різноманітних методичних заходах, створення навчально-дидактичних матеріалів нового покоління. Одним із способів продемонструвати найбільш значимі результати практичної діяльності педагогів допомагає портфоліо, що має на меті зафіксувати й оцінити особистісні професійні досягнення педагога, відстежити його творче самовдосконалення й саморозвиток, провести самооцінку власної роботи [2].

Підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок про велику значущість методичної компетентності педагогічного персоналу у системі післядипломної педагогічної освіти. Специфіка методичної компетентності педагогічного персоналу полягає у створенні креативного навчального середовища, адаптації до мінливих умов сучасності, самостійному набутті необхідних для успішної роботи знань, умінь та застосуванні їх на практиці.

Використані джерела:

1. *Мочук О. (2017). Формування ІКТ-компетентності педагога у системі післядипломної педагогічної освіти. URL: http://elar.ippo.edu.te.ua:8080/bitstream/123456789/4786/1/Mochuk.pdf.*
2. *Назаренко В., Кузьменко, В. (2018). Використання інформаційно-комунікаційних технологій у післядипломній освіті: навчальний посібник. Херсон. КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». 171 с.*
3. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 № 1176 «Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти». Інформаційний вісник Мін-ва освіти і науки України.*
4. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України (2016). Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (28 жовт. 2016 р., м. Київ); за заг. ред. В.В.Олійника. Київ. НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» 604 с.*
5. *Супрун В. (2017). Теоретико-методологічні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі професійної освіти України. URL: http://lib.iitta.gov.ua/710931/1/259D.pdf.*
6. *Шерстюк Л. (2017). Сутність та структура методичної компетентності майбутнього викладача-філолога. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID =&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=AS.*

Лук'янова Лариса[39]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна; e-mail: larysa.lukianova@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА АНДРАГОГІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Становлення професійної підготовки андрагогів як окремої галузі підготовки фахівців має історичні витоки з 1917 р., коли у Колумбійському університеті вперше серед вищих навчальних закладів було запроваджено курс «Освітні проблеми іммігрантів», а у 1920-х рр.

Педагогічний коледж Колумбійського університету започаткував серію курсів, призначених винятково для педагогів, які працювали з дорослими [5].

[39] © Лук'янова Лариса (Lukianova Larysa)

Слід зазначити, що сучасні європейські країни мають давні традиції у підготовці педагогічного персоналу для освіти дорослих та вагомі напрацювання у цій галузі. Практично в усіх європейських закладах вищої освіти є відділи, відділення освіти дорослих (Departments of Adult Education, Departments of Continuing Education, Departments of Further Education та ін.) або факультети й кафедри андрагогіки (наприклад, в університетах Великої Британії, Німеччини, Польщі, Сербії, Словенії, Чехії, Угорщини та ін.).

В уряді Великої Британії існує посада Міністра з подальшої освіти, кваліфікацій і навчання впродовж життя (Minister of State for Further education, Skills and Lifelong Learning).

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних учених показав, що на формування системи підготовки фахівців для роботи з дорослими зазвичай впливають сукупність чинників, серед яких глобалізація економіки, розвиток сфери послуг; збільшення обсягу знань, необхідних для адаптації змін у суспільстві; використання комп'ютерних технологій і мережі Інтернет; суттєве постаріння населення країни посідають чільне місце.

Зазначимо, що в європейських країнах, проблемі підготовки відповідних фахівців давно приділяється значна увага. Слід додати, що ці країни мають давні традиції в підготовці педагогічного персоналу для освіти дорослих та вагомі напрацювання у цій галузі. Практично в усіх європейських вищих закладах освіти є відділи, відділення освіти дорослих (Departments of Adult Education, Departments of Continuing Education, Departments of Further Education та ін.) або факультети й кафедри андрагогіки (наприклад, в університетах Великої Британії, Німеччини, Польщі, Сербії, Словенії, Чехії, Угорщини та ін.). В уряді Великої Британії існує посада Міністра з подальшої освіти, кваліфікацій і навчання впродовж життя (Minister of State for Further education, Skills and Lifelong Learning). Вивчення й узагальнення праць науковців зарубіжних країн, вітчизняних дослідників, урядових звітів та урахування інформації інтернет-сайтів університетів Великої Британії (Оксфорда, Кембріджа, Йорка та ін.), Польщі (Варшави, Познані, Лодзі та ін.), Угорщини (Дебрецена, Ніредьгаза, Печеї, Сегеди та ін.) дали підстави для висновку про те, що підготовка фахівців для роботи з дорослими має певні особливості, притаманні кожній країні, проте загалом цей процес має багато спільних рис, які набули характеру тенденцій.

По-перше, підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими здійснюється переважно на базі університетів, які є провідними провайдерами, а також коледжів, громадських організацій та асоціацій. Професійна підготовка

охоплює професійний (базова вища освіта) та постпрофесійний рівні. Освітні програми передбачають три рівні професійної підготовки, які ведуть до здобуття ступенів бакалавра, магістра та доктора. Підготовка може варіювати в залежності від статусу певної освітньої установи, місця роботи викладача. Наприклад, для роботи в університетах необхідно мати ступінь магістра, бакалавра або доктора. Тоді як для роботи у сфері неформальної освіти достатньо сертифікату про закінчення школи, громадського коледжу або короткотермінових курсів для роботи з дорослими [1; 2].

По-друге, підготовка може відбуватися за різними формами навчання: очне і заочне, денне або вечірнє; дистанційне – через Інтернет або участь в інтернет-мережах, з отриманням диплома або сертифіката [3; 4].

По-третє, контроль за підвищенням кваліфікації фахівців і якістю викладання в системі освіти дорослих зазвичай здійснюється на державному й місцевому рівнях.

Так на державному рівні відбувається контроль за вдосконаленням підготовки викладачів з урахуванням зрослих професійних і особистісних вимог; на місцевому рівні численні організації з підвищення кваліфікації й обміну досвідом, а також професійні асоціації освіти дорослих зобов'язують та заохочують викладачів співпрацювати з ними; на рівні освітніх установ і професійних об'єднань здійснюється навчання, стимулюється й підтримується постійний обмін досвідом педагогічного персоналу.

Водночас найбільш вагомою сучасною тенденцією, притаманною багатьом європейським країнам, є посилення уваги до проблем підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими. Передусім це пов'язуємо зі світовими соціально-економічними процесами інтеграції, інформатизації, збільшенням активного віку людини, міжкультурною взаємодією, зрослими міграційними процесами, збільшенням ролі людського капіталу, що загалом спонукають інтенсивний, випереджувальний розвиток системи освіти дорослих.

Використані джерела:

1. *Crandall J. A., Ingersoll G, Lopez J. Adult ESL Teacher Credentialing and Certification. Center for Adult English Language Acquisition. Retrieved January, 2008 from attachment:/1/tchrcred.html*
2. *Smith K. Non-formal education // The informal education homepage, First listing: July 1996. Last update: February 05, 2009// http://www.infed.org/biblio/b-nonfor.htm /06.04.2009.*
3. *Tight, Malcolm. Key Concepts in Adult Education and Training. 2nd edition. London and New York: Routledge, 2003.*
4. *Venkataiah S. Encyclopaedia of Contemprorary Education. First Edition. Edited by S. Venkataiah. Me-hra Offset Press: Dehli, 2002.*
5. *Литовченко І. (2012) Особливості професійної підготовки фахівців-андрагогів у США Порівняльно-педагогічні студії, № 1 (11).*

Султанова Лейла[40]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; м. Київ, Україна; e-mail: leilasultanova22.07@gmail.com

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Визначено сутність поняття «корпоративна культура». Представлені фундаментальні основи корпоративної культури і кодекс поведінки. Проаналізовано типи корпоративної культури і її значення в сучасному суспільстві.
Ключові слова: *корпоративна культура, кодекс поведінки, теорія корпоративної культури.*

Определена суть понятия «корпоративная культура». Представлены фундаментальные основы корпоративной культуры и кодекс поведения. Проанализированы типы корпоративной культуры и ее значения в современном обществе.
Ключевые слова: *корпоративная культура, кодекс поведения, теория корпоративной культуры.*

This defined the essence of the concept «corporate culture». The fundamental principles of corporate culture and the code of behavior are presented. The types of corporate culture and its significance in modern society are analyzed.
Keywords: *corporate culture, code of behavior, theory of corporate culture.*

Поняття «корпоративна культура» в науковий обіг увів Едгар Шейн (*американський психолог швейцарського походження, теоретик і практик менеджменту, засновник наукового напряму «організаційна психологія»*). Сформульовані ним концепції досі є провідними в теорії корпоративної культури і знаходять своє відображення практично в кожному дослідженні, присвяченому цій проблематиці.

Едгар Шейн визначає корпоративну культуру як сукупність колективних базових правил, винайдених, відкритих або вироблених певною групою людей у міру того, як вона навчалася вирішувати проблеми, пов'язані з адаптацією до зовнішнього середовища й внутрішньою інтеграцією, і розроблених досить добре для того, щоб вважатися цінними [2].

Процес формування корпоративної культури вимагає застосування низки понять. Це такі поняття як: комунікативний етикет; філософія компанії; етика управління.

Будь-яка корпоративна культура має певну фундаментальну основу та кодекс поведінки, які дослідники називають ядром корпоративної культури.

Так, фундаментальними основами корпоративної культури є місія і мета організації; ціннісні орієнтири (*корпоративні цінності відіграють роль*

[40] © Султанова Лейла (Sultanova Leila)

організуючого внутрішнього початку, добровільно укладеного однодумцями); етичні принципи (*наприклад: розуміння свого обов'язку, поваги прав і законних інтересів співробітників, безумовного дотримання обов'язків, повноти відповідальності за якість своєї професійної діяльності*).

Кодекс поведінки складається з певних традицій організації; правил комунікації (*правил ведення телефонних переговорів, ділового листування, правил поведінки у підрозділах організації*); фірмового стилю (*певні атрибути організації, стиль одягу, правила використання логотипів та інших знаків*) тощо.

У залежності від системи лідерства, стилів вирішення конфліктів, діючої системи комунікації, особливостей гендерних та міжрасових взаємодій тощо, а також – від прийнятої символіки виділяють чотири типи корпоративної культури (клан, адхократія, культура ринку, ієрархія).

Корпоративна культура типу клан передбачає стосунки всередині компанії аналогічні сімейним, де всі один одному допомагають, будь-який успіх загальний, будь-яка невдача – теж. До тих пір, поки співробітник поділяє ці погляди – йому будуть допомагати, підтримувати.

Адхократія – від виразу Ad hoc (*за потребою*). Це тип корпоративної культури де функції працівника залежать від потреб організації. У разі виникнення нової потреби, відповідно змінюється і функція працівника.

Культура ринку – працює за принципом конкуренції між співробітниками.

Ієрархія – передбачає чітке виконання службових інструкцій.

Зауважимо, що означені типи корпоративної культури не зустрічаються в чистому вигляді і кожен з них має свої сильні і слабкі сторони.

Отже, мінливі умови розвитку сучасного суспільства вимагають пошуку адекватних методів управління персоналом.

Одним із важливих інструментів такого впливу є формування та розвиток корпоративної культури, про що свідчать успіхи компаній різних країн світу, які декларують основні норми, засади та правила корпоративної культури, визнаючи її провідним чинником розвитку та конкурентоспроможності підприємства [1, с. 3].

Використані джерела:

1. *Волянська-Савчук Л. В. Формування та розвиток корпоративної культури на підприємствах машинобудування: дис. … канд. економ. наук: 08.00.04. Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2017. 256 с.*
2. *Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство; [пер. с англ. под ред. В. А. Спивака]. СПб: Питер, 2002. 336 с.*

Хлєбнікова Таліна, Григораш Віктор[41]
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С Сковороди,
м. Харків, Україна; e-mail: talinahlebnikova@ukr.net, vickhar1962@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Системоутворюючою якістю особистості є суб'єктність, тому організація особистісно зорієнтованого навчання має будуватися на основі індивідуальної освітньої програми, яка враховує соціально-педагогічний досвід особистості в процесі навчання і сприяє реалізації рівневої стратегії, диференціації та індивідуалізації, що забезпечує елективність у виборі змісту, методів і форм навчання.
Ключові слова: *особистісно зорієнтоване навчання, суб'єктність, суб'єктний досвід, соціально-педагогічний досвід.*

Системообразующим качеством личности является субъектность, поэтому организация личностно ориентированного обучения должна строиться на основе индивидуальной образовательной программы, учитывающей социально-педагогический опыт личности в процессе обучения и способствующей реализации уровневой стратегии, дифференциации и индивидуализации, обеспечивающей элективность в выборе содержания, методов и форм обучения.
Ключевые слова: *личностно ориентированое обучение, субъектность, субъектный опыт, социально-педагогический опыт.*

The backbone quality of personality is subjectivity, therefore, the organization of personal-oriented education should be based on individual educational program which takes into account socio-pedagogical experience of person in educational process and contributes to implementation of strategy levels, differentiation and individualization, provides electivity in content choice, methods and forms of studying.
Keywords: *personal-oriented learning, subjective experience, socio-pedagogical experience, individual educational program.*

Основним завданням післядипломної освіти є забезпечення професійно-особистісного розвитку педагога на засадах особистісної педагогіки. І. Якиманська розглядає суб’єкта навчання як особистість, системостворювальною якістю якої є суб’єктність. Зміст суб’єктного досвіду залежить від попереднього досвіду життя особистості, його перетворення під впливом різних джерел інформації та навчання. Саме тому, на думку С. Яценко [3], сучасна освіта, зокрема в контексті організації особистісно зорієнтованого навчання, може й має закладати засади розуміння світу як динамічно змінного, у якому особистість перебуває в стані постійного творення цього світу і самої себе. Під час організації навчальної діяльності здобувачів освіти в умовах післядипломної освіти будуємо освітній процес із урахуванням

[41] © Хлєбнікова Таліна (Khlebnikova Talina), Григораш Віктор (Grygorash Viktor)

провідного типу суб'єктного досвіду, ураховуючи особливість сприйняття ситуації, мотивацію, особистісну орієнтацію, конструктивність, здатність контролювати власні дії, засоби самовираження, самореалізації в динаміці навчальної ситуації, доцільність використання провідного типу суб'єктного досвіду в конкретній навчальній ситуації, результативність використання цього досвіду в навчальній ситуації [2].

Навчання не стільки задає вектор розвитку, скільки створює для цього всі необхідні умови, і його мета полягає не в плануванні загальної, обов'язкової для всіх лінії розвитку, а в тому, щоб допомогти кожній особистості, урахувати її досвід пізнання, допомогти вдосконалити свої індивідуальні здібності, розвиватися як особистість. На нашу думку, технологія організації особистісно зорієнтованого навчання здобувачів освіти в умовах післядипломної педагогічної освіти має включати: етап діагностики соціально-педагогічного досвіду; етап організації диференціації навчання на основі індивідуальних освітніх програм; аналітично-корекційний етап [1].

В умовах реалізації особистісно зорієнтованого підходу в закладі післядипломної освіти набуває значення навчання на основі диференціації навчального процесу. Технологізація особистісно зорієнтованого процесу передбачає підбір дидактичного матеріалу й розробляння методичних рекомендацій для його використання, конструювання типів навчального діалогу, навчального тексту, форм контролю за особистісним розвитком здобувачів освіти під час оволодіння знаннями. Дидактичне забезпечення дає можливість реалізувати принцип суб'єктності та правильно побудувати особистісно зорієнтований процес.

Організація навчальної діяльності відбувається з урахуванням мотивів навчання, які можуть бути однакові для здобувачів освіти всіх груп і враховувати специфічні мотиви, а це передбачає розроблення індивідуальних освітніх програм із урахуванням актуальних проблем стосовно тієї чи іншої категорії здобувачів освіти і дозволяє диференціювати навчальний процес. Індивідуальні освітні програми мають бути доповнені певними темами, курсами, формами, методами проведення занять (лекції, семінарські, лабораторні заняття, дискусії, «круглі столи», ділові й рольові ігри, моделювання, практикуми з проблеми, що цікавлять певну групу здобувачів освіти). Особливу увагу необхідно приділити розробленню тематики та змісту спецкурсів, щоб уникати будь-якої випадковості й виконувати функцію задоволення потреб здобувачів освіти.

Використані джерела:

1. *Хлєбнікова Т. М. Організація особистісно зорієнтованого навчання в системі післядипломної педагогічної освіти : монографія. Харків, 2019. 128 с.*

2. *Якиманская И., Рыжухина И. Предмет анализа – субъективный опыт. Директор школы, 1999. № 8. С. 54–55.*
3. *Яценко С. Л. Особистісно орієнтоване навчання: теоретичний та прикладний аспекти. Проблеми освіти : наук-метод. зб. Київ, 2015. Вип. 85. С. 231–237.*

Юда Лариса[42]
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна; e-mail: lorachernigiv@ukr.net

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК ЧИННИК ГЕНДЕРНОЇ РІВНОВАГИ

Автором запропоновано аналіз гендерної складової соціального процесу, а саме такої як освіта впродовж життя.
Ключові слова: *освіта впродовж життя, гендерна рівність, компетентності.*

Автором предложен анализ гендерной составляющей социального процесса, а именно такой как образование в течение жизни.
Ключевые слова: *образование в течение жизни, гендерное равенство, компетентности.*

The author offers an analysis of the gender component of such a social process as lifelong education.
Keywords: *lifelong education, gender equality, competencies.*

Цивілізаційне ставлення до гендерної проблематики у сучасній Україні є ознакою системних перетворень та ілюстрацією процесу формування гендерної свідомості. Що, у свою чергу, сприяє встановленню гендерної рівності як провідної стратегії розвитку кожної без винятку країни.

Реалізація принципу гендерної рівності передбачає створення належних умов для реалізації соціально-рольового статусу як жінок так і чоловіків. «Рівність соціальних статей насамперед зумовлена рівністю їхніх прав та свобод і рівністю можливостей» [1, с. 292].

Важливим чинником соціальних перетворень, спрямованих на суспільний прогрес, на створення умов для представників обох статей для збалансованості можливостей їх розвитку, для подолання усіх форм історичної несправедливості щодо ставлення до них і оцінки результатів їхньої діяльності, забезпечення умов для саморозвитку й самовираження жінки й чоловіка у різних сферах діяльності є освіта впродовж життя.

Адже, метою даної розвідки передбачається аналіз гендерної складової такого соціального процесу, як освіта впродовж життя, та обґрунтування її ролі й значення у формуванні професійних, соціальних та особистісних якостей, набуття необхідних умінь і навичок чоловіків і жінок. Зазначимо, що сучасна наука має низку фундаментальних праць, присвячених дослідженню проблем

[42] © Юда Лариса (Yuda Larysa)

гендерної рівності. На особливу увагу заслуговують публікації таких українських і зарубіжних дослідників: Е. Азарової, О. Артем'євої, Л. Бевзенко, Е.Бернштейн, Н. Гринчишиної, О. Голуба, А. Макаренко, Т. Мельник, Н. Оніщенко, Д. Смітт, Дж. Скотт, І. Суслової та багатьох інших. Не менш популярними сьогодні є питання освіти дорослих, освіти впродовж життя. Вони знайшли своє відображення у наукових працях Т. Андрющенко, О. Аніщенко, С. Архіпової, В. Бутенко, С. Зінченко, І. Зязюна, А. Кучиної, О. Маркозової, І. Руснака, О. Сухомлинської, Л. Сігаєвої, Н. Чаграк, Д. Щвеця та ін.

Відмітимо, що у Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. наголошується, що гендерна рівність передбачає рівні права для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також їхню однакову значущість, можливості, обов'язки та участь у всіх сферах суспільного й особистого життя. Так само вона означає рівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів та розподіл цих ресурсів між ними. Упровадження гендерної рівності матиме результатом більш осмислене прийняття політичних рішень, краще розподілення ресурсів та краще врядування [2]. До того ж Європейський вектор розвитку України зумовив низку аналітичних досліджень міжнародних інституцій, які зазначили, що Україна характеризується високим рівнем людського розвитку, у тому числі у вимірі показників гендерної рівності, вона має гендерно-нейтральне законодавство, відноситься до країн з відносно низьким рівнем гендерної дискримінації у соціальних інститутах [3]. Водночас, гендерна дискримінація жінок і чоловіків залишила на початку XXI ст. в Україні низку проблем: демографічну кризу, торгівлю людьми, насильство у сім'ї та насильство у суспільстві взагалі.

Економічна нерівність жінок підтримується системою ґендерної нерівності на ринку праці. Насамперед це стосується сфери професійної зайнятості, можливостей самореалізуватися різними шляхами, серед яких чільне місце посідає кар'єрне просування сходинками бюрократичного, професійного чи фінансового успіху. Згадані проблеми стали саме тими маркерами, які зумовлюють якісно новий підхід до створення умов реалізації особистісних якостей чоловіків і жінок у якісно-нових реаліях.

У житті людини за певний час відбувається переоцінка цінностей, усвідомлення своєї значущості або нікчемності, помилковості обраного шляху або неспроможності самореалізації в умовах нових обставин через вплив стереотипів, усталених поглядів меншовартості або недосконалості статі. Особливо це стосується соціально-рольового статусу жінки, яка, хоч і має вищий кількісний і якісний рівень освіти, не завжди може себе реалізувати. Звісно, що у часи революційних перетворень та кризових ситуацій жінка несе

на собі подвійний тягар, тому, що вона відповідає не тільки за себе, а й за своїх дітей. Психологічно жінка порівняно з чоловіком легше сприймає необхідність змінюватися, пристосовуватися до нових реалій життя, а, відповідно, й змінювати професію. Однак, необхідність змінюватися, пристосуватися до нових умов, самореалізуватися не обходить і чоловічий соціум (економічна криза, неоголошена війна, безробіття, проблеми переселенців).

Освіта дорослих має позитивне розв'язання багатьох із цих проблем. Гамбурзька конференція з освіти дорослих (1997 р.) окреслила основні аспекти нової концепції освіти дорослих: грамотність, визнання права на освіту та права навчатися впродовж життя, права жінок на освіту, культура світу, різноманітність і рівність, трансформація формальної і неформальної освіти й соціальна економіка, доступ до інформації [4, с. 19]. У більшості випадків вона є результатом емансипаційних рухів і здатна трансформувати життя; надавати людям нові можливості для працевлаштування; допомогти людям, які у свій час не закінчили навчання; компенсувати недостатню освіту в більш ранньому віці.

Неформальна освіта – ключовий інструмент у реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Відповідно, освіта впродовж життя відкриває і жінкам і чоловікам можливості для опанування такими компетентностями як: грамотність, мовна компетентність, компетентність у науках і технологіях, особиста, соціальна та навчальна компетентність, підприємницька компетентність, компетентність культурної обізнаності та самовираження.

Отже, набуття згаданих компетентностей уможливлюється за умови впровадження гендерного підходу в освіту дорослих. Саме він є складовою особистісно-орієнтованого підходу до навчання, передбачає врахування гендерних особливостей учнів, що є підґрунтям для створення сприятливого (гендерно комфортного) освітнього середовища, зорієнтованого на розвиток особистості відповідно до її природного потенціалу. Ключовими як раз є ті компетентності, що необхідні майже всім людям для підвищення особистісного потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства.

Використані джерела:

1. *Основи теорії гендеру: навчальний посібник. К.:«К.І.С», 2004. 536 с.*
2. *Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки. URL: https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4.*
3. *Оцінка гендерних питань в Україні. Київ : Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Світовий банк, 2026. 93 с.*
4. *Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник. Київ : Ніжин: Вид-ць ПП Лисенко М. М., 2014. 108 с.*

Agzamova Dildora [43]
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;
e-mail: draimjonova@mail.ru

THE ROLE OF COGNITIVE LINGUISTICS IN THE STUDY OF LANGUAGE

Автор рассматривает вопрос становления конгитивной лингвистики в мировом языкознании. Также приводятся точки зрения мировых ученых по отношению к когнитивной лингвистике.
Ключевые слова: *когнитивная лингвистика, мультидисциплинарная наука, когнитивная категория, лингвистика и психология, психологическая деятельность.*

Автором розглянуто питання становлення конгітівной лінгвістики в світовому мовознавстві. Також наводяться точки зору світових вчених по відношенню до когнітивної лінгвістики.
Ключові слова: *когнітивна лінгвістика, мультидисциплинарная наука, когнітивна категорія, лінгвістика і психологія, психологічна діяльність.*

The article deals with development of cognitive linguistics in modern linguistics. It is a cognitive linguistic approach to personalizing current knowledge.
Keywords: *cognitive linguistics, multidisciplinary linguistics, cognitive category, linguistics and psychology, psychological activity.*

Each language plays a major role in the development of human culture and is an important tool for the formation and dissemination of ideas. Linguistics studies these issues. It is a multidisciplinary science that serves as a system of characters' communication.

Cognitive linguistics is one of the most actively developing areas of modern linguistics, and there are still contradictions about theoretical and applied research and the methods used in them.

This problem highlights the need for research that reveals the theoretical and methodological foundations of language cognitive learning. Cognitive linguistics (*cognize* – know, understand, understand) is not limited to theories of cognition in

[43] © Агзамова Ділдора (Agzamova Dildora)

philosophy, but also deepens the scientific understanding of the psychological, biological, and neurophysiological aspects of language formation with its social, cultural, linguistic phenomena. Cognitive linguistics deals with units of understanding and concept in psychology. Concepts are based on meaning and image [2, c. 144].

Russian scientist E. Kubryakova writes that the concept of «cognitive» comes from psychology, which is translated into Russian as «related to knowledge» [6, c. 4]. Cognitive linguistics learns cognitive knowledge through language materials and has their own methods. In linguocognitive analysis, the study of methods and tools related to mechanisms that enable the linguistic expression of logical structures that occur in the process of cognition of the universe is central [8, c. 15].

Cognitive linguistics has been deeply explored since the 1980s and there is a lot of research in this area. In our country, cognitive linguistics is just beginning to attract the attention of scientists and the first steps are being taken in this area.

The birth of modern cognitive linguistics is connected with the scientific works of Lakoff, Ronald Langaker, Ray Jackendoff and others. English and American scholars divide cognitive linguistics into cognitive grammar and grammatical constructions.

Ronald Langaker introduced the term cognitive grammar to represent language theory. The scientist interprets grammar as a conceptualization and image in the Cognitive Grammar [1, c. 7]. In cognitive linguistics there is a new phase in the study of the relationship between language and thinking. Neurophysiologists, doctors and psychologists were the first to establish this direction. Neurolinguistics based on neurophysiology (L. Vygotsky, A. Luria) [4; 7].

Their research has revealed that linguistic activity takes place in the human brain, and that language learning, listening, speaking, reading, writing, and thinking are inextricably linked. Another great scholar on the subject of cognitive linguistics, I. Boduen de Curtene put forward the idea that linguistic knowledge in all spheres of existence and abstractness can be distinguished by the linguistic thinking [3, c. 312].

Modern cognitive linguistics is one of the disciplines that study cognitive theory based on specific techniques. According to E. Kubryakova, cognitology is an interdisciplinary field that is defined as several disciplines: cognitive psychology, cognitive linguistics, philosophical theory of cognition, logical analysis of language, and neurophysiology [5, c. 10-11]. The objectives of cognitive linguistics are to study the systems of knowledge of existence, the processes of information processing, and at the same time, to explore the general principles of human cognitive ability in a single mental mechanism and to find their interrelationships.

The basis of the cognitive theory of language is the following theoretical doctrines: the hypothetical deductive approach is replaced by the empirical approach; language has been interpreted as a mental phenomenon; there is a theory about the creative and innovative features of language activity; a semantic component is recognized as an integral part of grammar and grammatical interpretation of language.

The following new directions can be highlighted in cognitive linguistics: cognitive phonology (A. Abduazizov) [4]; cognitive grammar; cognitive lexicology; cognitive semantics, combining conceptual semantics and frame semantics; cognitive study of the discurse.

References:

1. *Croft W. and Alan Cruse D. Cognitive Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 347 p.*
2. *Абдуазизов А. А. Тилшунослик назариясига кириш. Тошкент: Шарқ, 2010. 176 б.*
3. *Бодуэн де Куртенэ. Количественность в языковом мышлении. Избранные труды по общему языкознанию. В 2-х томах. М. : Изд-во Академии наук СССР, 1963. 1 т. 384 с. 2 т. 391 с.*
4. *Выготский Л. С. Мышление и речь. Собр. сочин. В 6-ти томах. М. : Педагогика, 1982. Т. 2. 361 с.*
5. *Кубрякова Е. С. О когнитивной лингвистике и семантике термина "когнитивный". Вестник ВГУ, Серия лингвистика и межкультурная коммуникация. Воронеж, 2001. Вып.1. С. 4–10.*
6. *Кубрякова Е. С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики. Вопросы когнитивной лингвистики. Москва, 2004. С. 10–14.*
7. *Лурия А. Р. Основные проблемы нейролингвистики. М. : Либроком, 1975. 256 с.*
8. *Сафаров Ш. С. Когнитив тилшунослик. Самарқанд: «Сангзор» наш., 2006. 92 б.*

Бацула Наталія[44]
Харківська гімназія № 152 Харківської міської ради Харківської області;
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: baculanata@i.ua

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Автором розглянуто проблему розвитку професійної компетентності вчителя. *Зазначено, що протягом останніх років значно активізувалися дослідження проблеми підвищення професійної компетентності фахівців різних галузей, зокрема початкової школи, у зв'язку з гострою потребою у висококваліфікованих кадрах.*
З'ясовано, що у більшості науковців і дослідників немає єдиного бачення змісту та підходів до формування і розвитку професійної компетентності учителів в системі методичної роботи.

Ключові слова: *професійна компетентність вчителів, професійна самоосвіта, післядипломне навчання.*

Автором рассмотрена проблема профессиональной компетентности учителя. Отмечено, что в последние годы значительно активизировались исследования проблемы повышения профессиональной компетентности специалистов различных отраслей, в частности начальной школы, в связи с острой потребностью в высококвалифицированных кадрах. Выяснено, что в большинстве мнений ученых и исследователей нет единого видения

[44] © Бацула Наталія. (Batsula Natalia)

содержания и подходов к формированию и развитию профессиональной компетентности учителей в системе методической работы.
Ключевые слова: *профессиональная компетентность учителей, профессиональное самообразование, последипломное обучение.*

The article deals with the problem of teacher's professional competence. It has been noted that in recent years there has been a significant increase in research into improving the professional competence of specialists in various fields, including elementary school, due to the acute need for highly qualified personnel. and developing the professional competence of teachers in the system of methodical work.
Keywords: *professional competence of teachers, professional self-education, postgraduate study.*

Одним із ключових завдань сучасних освітніх реформ в усьому світі є створення умов для розвитку професійної компетентності вчителів. Трансформація національної системи освіти показала, що учитель є найбільш визначним носієм змін у реалізації реформ.

Подвійна роль вчителів у освітніх реформах – бути суб’єктом і об’єктом реформацій – робить розвиток професійної компетентності вчителів зоною виклику і посиленого науково-практичного інтересу з боку теоретиків та практиків освіти.

Проблема професійної компетентності вчителя завжди перебувала у центрі уваги педагогічної науки і практики. Різні її аспекти знайшли своє відображення у працях таких учених, як: Ю. Алферова, І. Бех, Н. Буринська, Л. Величко, Н. Бібік, І. Зязюн, Л. Калініна, Л. Мітіна, О. Пометун, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.; а також зарубіжних дослідників: Р. Бернса, С. Корчинськи, К. Роджерса, Дж. Равена та ін.

Впродовж останніх років значно активізувалися дослідження проблеми підвищення професійної компетентності фахівців різних галузей, зокрема початкової школи, у зв’язку з гострою потребою у висококваліфікованих кадрах, здатних до творчої праці та професійного розвитку, зокрема професійної компетентності вчителя (Н. Бібік, Г. Єльникова, Г. Кравченко, А. Маркова, Л. Паращенко, З. Рябова, О. Савенко, В. Сєров, С. Сисоєва, Е. Соф’янц, Л. Хоружа та ін.).

Аналіз наукової літератури та психолого-педагогічних досліджень останнього часу засвідчив, що у більшості науковців і дослідників немає єдиного бачення змісту та підходів до формування і розвитку професійної компетентності учителів в системі методичної роботи.

Таким чином, актуальність проблеми обумовило тему нашого дослідження «Розвиток професійної компетентності вчителів в системі методичної роботи початкової школи».

Метою дослідження визначено: з'ясувати науково-теоретичні основи розвитку професійної компетентності учителів початкової школи, теоретично обґрунтувати, розробити та перевірити модель розвитку професійної компетентності учителів початкової школи в системі методичної роботи. Об'єктом дослідження – методична робота в початковій школі закладу загальної середньої освіти. Предмет дослідження – розвиток професійної компетентності вчителів початкової школи. Відповідно до мети дослідження нами поставлено такі завдання: здійснити аналітичний огляд літературних джерел з теми дослідження та виокремити базові поняття; проаналізувати практичний аспект розвитку професійної компетентності вчителів у методичній роботі початкової школи у вітчизняних та зарубіжних закладах загальної середньої освіти; теоретично обґрунтувати, розробити та перевірити модель розвитку професійної компетентності учителів початкової школи в системі методичної роботи.

Наукова новизна дослідження полягатиме в тому, що вперше буде розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель розвитку професійної компетентності учителів початкової школи в системі методичної роботи та технологію її впровадження.

Використані джерела:

1. *Ілійчук Л. Компетентнісний підхід у підготовці вчителя початкових класів в контексті розвитку вищої освіти України. Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр. [Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. Чернівці: 2017. Вип. 575: Педагогіка та психологія. С. 64.*
2. *Кравченко Г. Ю. Управління розвитком людського потенціалу педагогічного колективу освітнього закладу на основі адаптивного управління розвитком. Імідж педагога: електронний фаховий журнал. № 7 (176). Полтава: ОІППО, 2017. С. 16–18.*
3. *Кравченко Г. Ю. Система управління методичною роботою в умовах закладу загальної середньої освіти. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків 18–19 березня 2019 року). С. 303–305.*

Burieva Umida[45]
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;
e-mail: Umida.Burieva.1984@mail.ru

DISCOURSE ANALYSIS AND ITS ROLE IN MODERN LINGUISTICS

Ця стаття про дискурсивної аналізі і його ролі в сучасній лінгвістиці тексту зіграла велику роль у розвитку лінгвістики в другій половині 20-го століття, вивела її за рамки пропозиції, підняла питання про мовну картину світ, який багато в чому визначає використання певних мовних одиниць. Ті ж питання ставляться і до області дискурсивного аналізу, але на більш широкій основі розуміння тексту, як об'єктивного, так і суб'єктивного, виходячи з життєвого та соціального досвіду людини.

Ключові слова: *дискурс, дискурс-аналіз, дискурс-дослідження, компетентність, очищення, пов'язаний текст, розмова*

[45] © Бурієва Уміда (Burieva Umida)

Эта статья о дискурсивном анализе и его роли в современной лингвистике текста сыграла большую роль в развитии лингвистики во второй половине 20-го века, вывела ее за рамки предложения, подняла вопрос о языковой картине мир, который во многом определяет использование определенных языковых единиц. Те же вопросы относятся и к области дискурсивного анализа, но на более широкой основе понимания текста, как объективного, так и субъективного, исходя из жизненного и социального опыта человека.
Ключевые слова: *дискурс, дискурс-анализ, дискурс-исследования, компетентность, очищение, связанный текст, разговор.*

This article is about discourse analysis and its role in modern linguistics of the text played a large role in the development of linguistics in the second half of the 20th century, took it beyond the scope of the proposal, raised the question of the linguistic picture of the world, which largely determines the use of certain linguistic units. The same issues are also in the field of view of discursive analysis, but on a broader basis of understanding the text, both objective and subjective, based on a person's life and social experience.
Keywords: *discourse, discourse analysis, discourse studies, competence, purification, connected text, conversation.*

The term «discourse» (from French **discourse**, English **discourse**, from Latin **discursus** "running back and forth, movement, circulation, conversation", speech, the process of linguistic activity, way of speaking) has gained wide popularity over the past decades. Perhaps this is due to the fact that there is no clear and universally recognized definition of **«discourse»** covering all cases of its use. A peculiar parallel of the polysemy of this term is the unstable stress in the word itself stress on the second syllable is more common, but stress on the first syllable is also not uncommon.

The term **«discourse»**, as it is understood in modern linguistics, is close in meaning to the concept of **«text»** however, it emphasizes the dynamic, time-unfolding nature of linguistic communication in contrast, the text is conceived primarily as a static object, the result of linguistic activity. Sometimes **«discourse»** is understood as including two components at the same time the dynamic process of linguistic activity inscribed in its social context and it is this understanding that is preferred. Sometimes there are attempts to replace the concept of discourse with the phrase **«connected text»** not very successful since any normal text is connected.

The structure of the discourse implies the presence of two fundamentally opposed roles - the speaker and the addressee. It is for this reason that the process of language communication itself can be considered in these two perspectives.

Modeling the processes of construction (generation, synthesis) of discourse is not the same as modeling processes of understanding (analysis) of discourse. In the science of discourse, two different groups of works are distinguished those that study the construction of discourse.

For example: the choice of a lexical tool when naming a certain object and those that study the understanding of discourse as an addresse.

In addition, there is a third perspective – consideration of the process of linguistic communication from the standpoint of the text itself that occurs in the process of discourse.

The interdisciplinary direction that studies discourse as well as the corresponding section of linguistics are called the same discourse analysis or discourse studies. As a scientific direction discourse analysis was formed only in recent decades.

This happened against the background of the prevailing linguistics for most of the XX century struggle for the **«purification»** of the science of language from the study of speech F. de Saussure believed that the true object of linguistics as opposed to speech N. Chomsky urged linguists to study linguistic **«competence»** and abstract from issues of language use.

Recently, however, cognitive attitudes in the science of language are beginning to change, and an opinion is gaining strength in accordance with which no linguistic phenomena can be adequately understood and described outside of their use without taking into account their discursive aspects.

Therefore, discourse analysis is becoming one of the central sections of linguistics. The formation of such a view was influenced by a number of theoretical trends in linguistics, philosophy, anthropology, and sociology.

One of the central places among them is occupied by the theory of speech acts created by J. Austin in the early 1950s of the last century and developed in the works of J. Searle. In this theory, language is considered not as a combination of universal or constantly redefined meanings, but as a field of actions by which people in everyday practice influence the behavior, thoughts and emotions of others.

Використані джерела:

1. *Akimova T. G. Theory of functional grammar. Quality. Quantification. St. Petersburg: Nauka, 1996.264 s.*
2. *Alefirenko N. F. Linguocultural Content of the Concept of «discourse» in Modern Cognitive linguistics. Russian Word in World Culture. 1999.V. 1.P. 9–18.*
3. *Bayramova L. K. Introduction to Contrastive Linguistics. Kazan: Kazan University Publishing House, 2004. 112 p.*
4. *Vereshchagin E. M. Communicative Tactics as a Field of Interaction Between Language and culture. Russian language and modernity. Problems and Prospects for the Development of Russian Studies: Reports of the All-Union Scientific Conference. T. 1. M.: Institute of languages. USSR Academy of Sciences, 1991.S. 32–43.*
5. *Vereshchak M. V. Language and its Social Power. World of the Russian word. 2002. No 5. S. 47–49.*

Зінько Марина[46]
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
Інженерно-педагогічний факультет, м. Київ, Україна; e-mail: marinazinko@ukr.net

ВИВЧЕННЯ ТЕХНІКИ СУХОГО ВАЛЯННЯ

Мала частина часу приділяється вивчанню техніки валяння. Хоча це доволі цікавий творчий процес, який розвиває уяву і техніку. Вироби з вовни виглядають дуже гарно, а різні речі створені в цій техніці можуть стати чудовим елементом у будь-якому інтер'єрі. І саме тут немає ніяких обмежень творчого бачення.
Ключові слова: *вовна, фелтінг, спеціальна голка.*

Малая часть времени уделяется изучению техники валяния. Хотя это довольно интересный творческий процесс, который развивает воображение и технику. Изделия из шерсти выглядят очень красиво, а разные вещи созданы в этой технике могут стать отличным элементом в любом интерьере. И здесь нет никаких ограничений творческого видения.
Ключевые слова: *шерсть, фелтинг, специальная игла.*

A small part of the time is devoted to studying the technique of felting. Although this is a rather interesting creative process that develops imagination and technique. Products made of wool look very beautiful, and different things created in this technique can be an excellent element in any interior. And there are no restrictions on creative vision.
Keywords: *wool, felting, special needle.*

Валяння вважається однією з найдавніших технік створення текстилю. Вовняні волокна настільки функціональні, що змогли проіснувати поруч з людиною дуже багато років. З цього матеріалу люди навчились робити предмети, які охоплювали абсолютно різні сфери життя, починаючи від предметів побуду і закінчуючи дитячими іграшками [2, с.44].

Вовна – унікальний натуральний матеріал, волокна якого переплітаються між собою, а потім з'єднуються і скорочуються при механічному впливі за певної температури і вологості. Матеріали, що використовуються для валяння, також зараз дуже доступні, їх можна придбати у будь-якому магазині для рукоділля. А кольорова гама шерсті налічує десятки відтінків базових кольорів.

Сухе валяння з вовни також відомо, як фелтінг. Це техніка систематичного і спрямованого ущільнення вовни, в результаті якого виходять різні фігури.

Спеціальні голки для фелтінга спутують вовняні волокна, утворюючи пружну і щільну поверхню. Для сухого валяння необхідний підручний інструмент – спеціальна голка із засічками на її стрежні. Ці засічки і будуть розривати волокна вовни і ущільнювати її при цьому [1, с. 6]. Сам процес валяння полягає в тому, щоб шматочки вовни рівномірно обтикала з усіх боків голкою. Таким чином, виріб набуває потрібної форми і щільність. Щільність

[46] © Зінько Марина (Zinko Maryna)

вироби може бути абсолютно різною, це залежить від необхідного кінцевого результату. Щоб домогтися певної форми необхідно варіювати кількість утикання голки [2, с.54]. Голки бувають різних розмірів, з різним поперечним типом розрізу, з різними по величині та кількості засічок, а також призначені для окремих етапів валяння. Голки виготовляються із загартованої сталі,кінчики при необхідності можна заточити дрібним напилком. Для виготовлення великих елементів шляхом валяння,може знадобитись спеціальна дерев'яна ручка,в якій закріплено від 4 до 8 голок. Це значно спрощує та пришвидшує процес ущільнення.

Використані джерела:

1. *Глушкова Т. Захоплюючий фелтінг. Ростов н/Д: Фенікс,2014, 142 с.*
2. *Шинковська К. Повсть. Всі способи валяння. М.: АСТ-ПРЕС КНИГА, 2011, 176 с.*

Calalb Mihail, Calalb Liliana[47]
Tiraspol State University, Chişinău, Republic of Moldova;
e-mail: com mcalalb@hotmail.com

THE ROLE OF DIGITAL FEEDBACK IN CLASSROOM

Досліджено роль цифрових систем оцінювання у забезпеченні зворотного зв'язку в рамках ряду сучасних дидактичних підходів. Розділене використання засобів ІКТ знижує ефективність навчання, тоді як постійне цифрове формаційне оцінювання в сучасній педагогіці збільшує фактор впливу на успішність студентів. Системи цифрового оцінювання є обов'язковим інструментом ІКТ у будь-якому середовищі цифрового навчання.

Ключові слова: *видиме викладання та навчання; середовище цифрового навчання, цифрове оцінювання; відгуки; конструктивістська педагогіка, заснована на ІКТ.*

Рассматривается роль цифровых систем оценки в обеспечении обратной связи в рамках ряда современных дидактических подходов. Раздельное использование инструментов ИКТ снижает эффективность обучения, в то время как постоянная цифровая формирующая оценка в современной педагогике увеличивает фактор влияния на успеваемость учащихся. Системы цифровой оценки являются обязательным инструментом ИКТ в любой цифровой среде обучения.

Ключевые слова: *видимое преподавание и обучение; цифровая среда обучения, цифровая оценка; Обратная связь; Конструктивистская педагогика на основе ИКТ.*

The role of digital evaluation systems in providing feedback within series of modern didactical approaches is examined. The separated use of ICT tools decreases the efficiency of learning, while permanent digital formative assessment within modern pedagogies increases the impact factor on students' academic success. Digital evaluation systems are mandatory ICT tool in any digital learning environment.

Keywords: *visible teaching and learning; digital learning environment, digital evaluation; feedback; constructivist ICT-based pedagogy.*

---

[47] © Калалб Михайло (Calalb Mihail), Калалб Ліліана (Calalb Liliana)

The modern educational approaches have three components: pedagogy; technology; and social interaction [1; 2].

There is a strong bound between them. For instance, the chosen pedagogy for a certain lesson will take into account both the available technological resources and tools and cognitive needs of each student. No component can be diminished or exaggerated to the detriments of others. The key lies in their creative combination. For example, nowadays the basic challenge in education is the absence of the students' motivation for learning. A wide spectrum of causes can be formulated: outdated or inappropriate content; teaching as presentation of information; digital divide between teachers and students etc. Here we will examine the issue of digital evaluation as a mandatory form of interactivity in digitalized learning environment or, simply digital classroom.

1. Feedback within most powerful didactic strategies.

Bidirectional link student – teacher is the compulsory element of any teaching strategy. According to Visible Teaching and Learning (VTL) theory, teaching and learning should not take place with closed eyes – the teacher does not know how the students received his/her message, and the students do not know and do not understand what the learning goals of the lesson are [3]. Within the VTL theory, the influence of over 250 factors on the academic success of the students was analyzed and measured. From these factors, we present some that directly influence the feedback:

– The teacher's a priori assumption about the student's abilities and potential. Impact factor – 1.62;

– Instant knowledge of students' response to the teacher's demarche. Impact factor – 1.29;

– Coordination of debates within groups. Impact factor – 0.82;

– Peer instruction. Impact factor – 0.74;

– Students know and accept the criteria of success. Impact factor – 0.7;

– Formative evaluation. Impact factor – 0.48;

– Quizzes. Impact factor – 0.48;

– Student-centered teaching. Impact factor – 0.36;

– Problem – based learning. Impact factor – 0.26.

In order to give an idea about the value of these numbers, we mention that if an experienced teacher *permanently* applies the same method or teaching procedure for two years, in the same class, then the impact factor on the academic success of the students will be about 0.4. Thus, a strategy with the impact factor 0.8, being applied permanently, the students being familiar with it, will double their academic success,

and a strategy with the impact factor 1.2 – will triple the academic success [4]. For instant and real feedback, we need to use permanently digital evaluation systems. With such a system, we will not «move on» to the next topic until most students will understand the new concept or law. Instant knowledge of the effect of the teacher's didactic action on the students' understanding of the subject is three times more valuable than the assumption that the student would have retained something (knowledge of the effect – 1.29, assumption – 0.4) [5].

2. Digital evaluation – indispensable tool for feedback.

The permanent use of digital evaluation makes the teacher apply other teaching strategies, not necessarily related to the direct feedback. For example, for an effective formative evaluation we have to structure the lesson into sequences, each sequence corresponding to a new notion. However, this is the case of inquiry-based learning, which among the teaching strategies has one of the highest impact factor 0.75 ÷ 0.80 [6].

Researches show that the application of the digital evaluation system leads to higher learning outcomes than in the case of classes without an evaluation system [7]. Namely, the tandem of technology with constructivist pedagogy brings the benefits. Studies show that separately ICT didactical tools have an impact factor only 0.21 (which should be seen as a negative one, because it is below 0,40). In this way, the synergy between the digital evaluation system and the pedagogy increases the impact factor on the academic success of the students by an additional 27 percentage points (see formative evaluation – 0,48)– which is equivalent to a year of hard work of an experienced teacher [4].

We should emphasize that digital classroom evaluation systems ensure efficiency for a wide variety of pedagogical strategies such as: group work strategies, anonymous responses, formative evaluation, scaffolding method.

3.Conclusions.

Digital evaluation systems are used at all school levels within K-12 spectrum and continuing with the university Permanent application of the digital evaluation system leads to the total absence of subjectivism in evaluation.

The student's success is automatically calculated with required precision, and each student has the opportunity to solve the test at his/her own pace (self-paced polling). Also, the use of the digital evaluation eliminates the contestations from students or parents.

References:

1. *Calalb M. The synergy between digital tools and modern constructivist pedagogies. Conference Proceedings TRIANGLE-2017, Fostering Knowledge Triangle in Moldova, P. 16–24. URL : http://www.integra-jm.md/wp-content/uploads/2017/05/1_Fostering-Knowledge-Triangle-in-Moldova-Conference-Proceeding_2017.pdf.*

2. *John Hattie. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. NY: Routledge. 392 p. (2008).*
3. *Shaun Killian, Hattie's 2017 Updated List of Factors Influencing Student Achievement. URL : http://www.evidencebasedteaching.org.au/hatties-2017-updated-list/.*
4. *Nicol D. J. and Boyle J. T. Peer Instruction Versus Class-Wide Discussion in The Large Classes: a comparison of two interaction methods in the wired classroom. Studies in Higher Education, Vol. 28, n 4, 458-73 (2003).*
5. *Calalb M. Pedagogia învățării prin investigație și impactul ei asupra deprinderilor de cercetare științifică și învățare pe tot parcursul vieții. Studia Universitatis Moldaviae, seria Științe ale Educației. nr.5 (105), P. 32-39 (2017).*
6. *Carmen Fies, Jill Marshall, Classroom Response Systems: A Review of the Literature, Journal of Science Education and Technology. Vol. 15, No. 1, March 2006. DOI: 10.1007/s10956-006-0360-1.*

Sabirova Nilufar[48]
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;
e-mail: sab-nilufar.88@mail.ru

PARONYMY IN THE RANGE OF RELATED PHENOMENA (HOMONYMY, SYNONYMY, POLYSEMY, ANTONYMY)

Стаття присвячена дослідженню паронімії в англійському мовознавстві, в якій аналізуються паронімічні (омонімічні, синонімічні, полісемічні, антонімічні) відносини в рамках споріднених явищ.
Ключові слова: *паронімія, синонімія, омонімія, антонімія, паронімічна пара, семантичне відношення, однокореневі слова, паронімічні відносини, мовне явище.*

Статья посвящена исследованию паронимии в английском языкознании, в которой анализируются паронимические (омонимические, синонимические, полисемические, антонимические) отношения в рамках родственных явлений.
Ключевые слова: *паронимия, синонимия, омонимия, антонимия, паронимическая пара, семантическое отношение, однокорневые слова, паронимические отношения, языковое явление.*

The article is devoted to the study of paronymy in English linguistics, in which the paronymic (homonymic, synonymic, polysemic, antonymic) relations within the framework of related phenomena are analyzed.
Keywords: *paronymy, synonymy, homonymy, antonymy, paronymic pair, semantic relation, single- root words, paronymic relations, language phenomena.*

Paronymic relations are characterized by an organic relationship with other types of relations of lexical units in the vocabulary. The language status of paronyms is most often determined in the interval between homonymy and polysemy, on the one hand, and synonymy, on the other.

This approach to the analysis of the system relationships of lexical units is not new and refers us to the «Categories» of Aristotle. Language categories are described by Aristotle as follows:

---

[48] © Sabirova Nilufar (Сабірова Нілуфар)

«Homonyms» are those items that only have a common name, and the corresponding name refers to the entity (logos tes oysias) is different, as, for example, dzoon means both a person and an image... «Co-names (synonyma) are those items that have a common name, and the corresponding name of the entity is the same, as, for example, «a living being» (dzoon) is both a man and a bull».

Finally, paronyms are items that get a name from something in accordance with its name, while differing in the end of the word, as, for example, from «courage» – «courageous» [Aristotle, 1978].

Paronymy covers not only the formal, but also the content aspects of words. This allows you to compare paronymy with other language phenomena that include the formal and semantic plans of the word. According to the principle of formal (sound) similarity, paronyms are closer to homonyms. The difference is as follows.

Paronyms have not completely identical pronunciation and different spellings; homonymy is based on formal identity and semantic differentiation. They have basically different vectors: for homonymy, semantic proximity is irrelevant despite the proximity of forms. L. Yarkova considers paronymy and homonymy as closely interrelated and interpenetrating areas. On the one hand, many paronyms become homophones in the speech of native speakers, often influenced by dialect features of pronunciation. On the other hand, the opposite process is constantly happening in the language: the language tries to get rid of homonyms that cause difficulties in communication. As a result, either one of the homonyms is displaced, or the homonyms are differentiated by form, i.e. «differences in semantics get a formal expression» [Yarkova, 1979].

A. Evgrafova clarifies the moment of demarcation of single-root synonyms and paronyms as follows: «... single-root words should be considered synonyms if they express the same concept, have the meaning of the same (rarely different) volumes, have the same lexical valence, belong to the same part of speech and, as a rule, are stylistically diverse. Single-root words should be considered paronyms if they express different concepts and have similar, but different in volume meanings of words» [Evgrafova, 1975].

The differential element of meaning is very significant, since it turns paronyms into a separate lexical grouping, which is manifested in the individual lexical compatibility of the members of the paronymic pair. The development of paronyms is facilitated by the knowledge of synonyms and antonyms [Shtyben, 1988]:

russ. сытый-неголодный-голодный (ant.);

сытный-калорийный-некалорийный;

engl. avocation= a by-work, a hobby (syn.);

vocation= work, employment.

Between paronyms and synonyms, there is a relationship similar to the interdependence of paronyms and homonyms: individual consonant synonyms (mostly single-root) from time to time pass into the category of paronyms. And, on the contrary, the incorrect use of one paronym in speech instead of another, repeated regularly, sometimes gradually begins to be perceived as the norm. There is a neutralization of semantic differences of paronyms and their transition to the category of synonyms [Yarkova, 1979].

All these facts seem to us sufficient to recognize paronymy as independent linguistic phenomena.

The emergence of paronymic relations is the result of a complex interaction of formal, semantic and functional factors. When analyzing paronymy, the focus of attention is not just the phenomenon of consonance, but the phenomenon of mixing, interaction in speech as an objective sign of a paronymic pair.

Використані джерела:

1. *Аристотель. Сочинения: В 4-х томах. Т. 2. М., 1978. 687с*
2. *Яркова Л. Г. Паронимия в современном немецком языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Л., 1979. 16 с. [As was the case, for example, with the old English verbs habban and hebban: the verb habban does not have an umlaut action; the form hebban fell out of use due to the fact that there was a homonymous verb of class 6 hebban "to raise" (Ilish, 1973:117)].*
3. *Евграфова А. А. Паронимия в современном русском языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Киев, 1975. 20 с.*
4. *Штыбен В. Н. Паронимия и задачи ее исследования с позиций психолингвистики. Психолингвистические исследования значения слова и понимания текста: сб. науч. трудов. Калинин, 1988. С. 90–98.*
5. *Головина Э. Д. К типологии языковой вариантности. Вопросы языкознания. 1983. № 2. С. 58–63.*
6. *Грабчиков С. М. Межъязыковые омонимы и паронимы. Минск, 1980. 216 с.*
7. *Пономаренко Т. Г. О термине "пароним". Филологические науки. Л., 1969. С. 41-43.*
8. *Снетова Г. П. Паронимия в русском языке. Лингвистический сборник. Вып. 2. М., 1973. С. 52–59.*

Садуллаева Нилуфар, Садуллаева Савара[49]
Национальный университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека,
м. Ташкент, Узбекистан; e-mail: nilufar_sadullaeva@mail.ru

НЕПОЛНОТА ПРЕДЛОЖЕНИЯ КАК ФОРМАЛЬНО-ГРАММАТИЧЕСКОЕ ПОНЯТИЕ

Авторами розглянуто неполні пропозиції, їх критерий, специфіка зв'язку з контекстом і ситуацією, їх місце в синтаксичній системі мови, розробляються типові пропозиції, і їхні стосунки до функціональних різноманітних і формальних речей.

Ключові слова: *еліпсис, граматика, неполні пропозиції, контекст, ситуація, структурні типи, синтаксичні явлення, типологія.*

---

[49] © Садуллаєва Нілуфар (Sadullayeva Nilufar), Садуллаєва Савара (Sadullayeva Savara)

В этой статье рассматривается неполные предложения, их критерий, специфика связи с контекстом и ситуацией, их место в синтаксической системе языка, структурные типы предложений, и их отношения к функциональным разновидностям и формам речи.
Ключевые слова: *эллипсис, грамматика, неполные предложения, контекст, ситуация, структурные типы, синтаксические явления, типология.*

This article considers incomplete sentences, their criterion, the specifics of communication with the context and situation, their place in the syntactic system of the language, the structural types of sentences, and their relationship to functional varieties and forms of speech.
Keywords*: ellipsis, grammar, incomplete sentences, context, situation, structural types, syntactic phenomena, typology.*

Как показывает история развития понятий эллипсиса и неполного предложения, многие вопросы теории неполных предложений остаются недостаточно разработанными, по многим вопросам высказываются различные, нередко противоположные суждения. Для раскрытия грамотической сущности неполноты предложения следует, прежде всего: уточнить критерий неполноты предложения; рассмотреть специфику связи неполных предложений с контекстом и ситуацией, как основными факторами, обусловливающими возникновение неполноты предложения; определить место неполных предложений в синтаксической системе языка и их отношение к структурным типам предложений; рассмотреть неполноту предложения в аспекте деления язык/речь, а также в ее отношении к функциональным разновидностям и формам речи. На этой основе станет возможным отграничение неполных предложений от смежных синтаксических явлений и определение типов неполных предложений современного английского языка. Сложность вопроса о неполноте предложения определяется неразрывной связью его с таким принципиальными проблемами языкознания, как сущность и границы предложения, соотношение предложения и суждения, структурная типология предложений и мн. др.

Граматически недифференцированному понятию эллипсиса следует противопоставить такое понятие эллипсиса, которое отражало бы специфические черты основных лингвистических единиц. Дифференцированное рассмотрение явлений эллипсиса на уровне слова, словосочетания и предложения сделает понятие эллипсиса грамматически определенным и внутренне однородным. Основной функцией предложения является оформление акта речевого общения, т. е. коммуникативная функция.

Выполняя коммуникативную функцию, предложение выступает, как выражение относительно законченной мысли; это оказывается возможным вследствие граматической оформленности предложения и соответствии с

исторически сложившимися нормами данного языка, воплощенными, в частности, в структурной типологии предложений. Коммуникативной природой предложения обусловлено сложное взаимодействие в нем интеллектуального и эмоционального моментов, поскольку в предложении находят выражение как логически отработанные формы мысли, так и эмоционально-волевые формы психической деятельности человека. Вопрос о границах предложения неоднократно являлся предметом обсуждения. Из сферы предложения обычно исключаются чисто эмоциональные знаки, хотя и они оказываются социально осмысленными и социально значимыми [1]. При анализе связи предложения с суждением возникают вопросы о том, могут ли односоставные предложения рассматриваться как выражение суждения и какое соотношение между суждением и вопросительными и побудительными предложениями [2]. В русском языкознании и логике всё с большей определенностью дается утвердительный ответ на первый вопрос и отмечается, чтобы основе вопросительных и побудительных предложений также лежит суждение, хотя и имплицитное [3].

В исследовании неполных предложений современного английского языка мы исходим из понимания предложения как грамматический организованной по законам данного языка целостной единицы речи, являющейся главным средством формирования, выражения и сообщения мысли. Важнейшими конструктивно-грамматическими признаками предложения являются инновация сообщения и предикативность, понимаемая как совокупность грамматических категорий, соотносящих содержание предложения с действительностью. Наличие этих признаков определяет природу предложения «как грамматически организованной единицы речевого общения, выражающей отношение говорящего к действительности и воплощающей в себе относительно закоченную мысль» [4].

Понимание предложения как основной коммуникативной единицы с необходимостью приводит к выводу о невозможности использования в качестве критерия неполноты предложения выполнение им коммуникативной функции. До тех пор, пока предложение сохраняет свое качество, оно необходимо выполняет коммуникативную функцию, т. е является единицей коммуникации, достаточный в конкретных условиях ее употребления для выражения содержания сообщения.

Предложение, которое «неполно» осуществляло бы коммуникативную функцию, утрачивало бы тем самым основной, наиболее существенный признак предложения, свое качество единицы речевой коммуникации. Поэтому с точки

зрения выполнения ими коммуникативной функции предложения могут быть только «полными»! Эта коммуникативная достаточность каждого предложения в конкретных условиях его употребления обусловлена неразрывной связью и внутренним единством языка и мышления.

Признавая неполные предложения предложениями, мы тем самым признаем их коммуникативную достаточность в конкретных условиях их употребления.

Единство грамматического оформления предложения и его смыслового содержания позволяет с различных точек зрения подходить к вопросу о сущности и критерия неполноты предложения. Поскольку каждое неполное предложение в конкретных условиях его употребления оказывается законченной единицей речевой коммуникации, критерий неполноты предложения усматривают обычно либо в его смысловом содержании, либо в его грамматическом составе.

Анализ смыслового содержания отдельно взятого предложения показывает, что только в отношении очень немногих структурно «полных» предложений можно говорить о полноте выражения ими смыслового содержания сообщения. В большинстве случаев излечение предложения из общей связи речи затемняет или даже полностью искажает его содержание. Это смысловая «неполнота» изолированного предложения получает формальное выражение в наличии в предложении слов, субъективных или указательных по своей семантике, реальные значение которых раскрывается лишь в контексте.

Широкое употребление в речи местоимений, заместителей существительных и глаголов, а также слов и словосочетаний, указывающих на связь данного предложения с другими, лишает «полноты» смыслового содержания даже структурно законченные предложение, если последнее рассматривается в отрыве от общей связи речи [5]. Поэтому попытка определить неполноту предложения на основе анализа смыслового содержания изолированного предложения неизбежно приводит к признанию неполноты, эллиптичность всякого языкового выражения [6].

Сложность грамматического оформления предложения определяется тем, что с грамматической точки зрения каждое предложения представляет собой единства своего состава, интонации и порядка слов. Являясь необходимым компонентом языковой формы предложения, формально-грамматический состав определяет лишь одну сторону предложения как грамматической формы выражения и сообщения мысли в процессе общения. Именно в этой стороне предложения – в его формально-грамматическом составе – и обнаруживается неполнота предложения.

Использованные источники:

1. *Виноградов В. В. Русский язык. Л., 1947.*
2. *Галкина-Федорук Е. М. Суждение и предложение. МГУ, 1956.*
3. *Попов П. С. Суждение и предложение. Вопросы синтаксиса современного русского языка. М., 1950.*
4. *Таванец П. В. Вопросы теории суждения. М., 1955.*
5. *Попова И. А. Неполные предложения в современном русском языке. Труды Института языкознания. М., 1953.*
6. *Ломтев Т. П. Основы синтаксиса современного русского языка. М., 1958.*
7. *Вейхман Г. А. Признаки неполноты предложения в современном английском языке. НДВШ, 1962, № 4, С. 99.*
8. *Назаров А. Н. Неполные предложения, условия их употребления и их структуры, автореф. дисс. ... канд. наук. Пенза, 1951.*

Стрельчук Роман[50]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: r.m.strelchuk@gmail.com

ПРОЕКТУВАННЯ БАГАТОРІВНЕВИХ ОЦІНОЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРНО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

У роботі показано, що технологія проектування оцінювальних засрбів з інженерної графіки має базуватися на моделі, що враховує багаторівневі, комптентнісно орієнтовані на цілі та критерії якості інженерно-графічної підготовки бакалаврів, а також принципи студентоцентризму, діагностованості, багатофункціональності, інтерактивності.
Ключові слова: *модель, багаторівневі оціночні засоби, організаційно-цільовий та технологічний блоки, метод групових експертних оцінок.*

В работе показано, что технология проектирования оценочных средств по инженерной графике должна базироваться на модели, учитывающей многоуровневые компетентностно-ориентированные цели и критерии качества инженерно-графической подготовки бакалавров, а также принципы студентоцентрированности, диагностичности, многофункциональности, интерактивности.
Ключевые слова: *модель, многоуровневые оценочные средства, организационно-целевой и технологический блоки, метод групповых экспертных оценок.*

It is shown in the work that the technology for designing assessment tools according to engineering graphics should be based on a model that takes into account multi-level competence-oriented goals and quality criteria for engineering-graphic preparation of bachelors, as well as the principles of student-centeredness, diagnostics, multifunctionality, interactivity.
Keywords*: model, multi-level assessment tools, organizational-target and technological units, method of group expert assessments.*

Однієї з найважливіших складових професійної компетентності випускника технічного вузу є *інженерно-графічна компетентність*, *що*

---

[50] © Стрельчук Роман (Strelchuk Roman)

представляє собою сукупність його кваліфікаційних і професійно-особистісних характеристик, що дають змогу вирішувати інженерно-графічні завдання, пов'язані з моделюванням і проектуванням у професійній діяльності.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1; 2], опитування роботодавців, власний досвід практичної діяльності автора показують, що якість інженерно-графічної підготовки студентів технічних вузів в останні роки суттєво знизилася. Це обумовлене не тільки споконвічно низьким рівнем геометричної шкільної основи студентів і складністю формування їхнього образного мислення, але й значним скороченням обсягу навчальних годин, виділених на інженерно-графічну підготовку в рамках підготовки бакалавра.

Для своєчасної корекції і керування якістю інженерно-графічної підготовки потрібні *нові оціночні технології, що* забезпечують викладачів надійною інформацією про процес формування інженерно-графічної компетентності студентів. Це уможливлює оперативність аналізу результатів та обґрунтованість визначення напрямів вдосконалювання робочих програм, методів, засобів навчання й відповідно педагогічних технологій.

Питання конструювання та застосування оціночних засобів з інженерної графіки розглядалися в комплексі з іншими інженерними дисциплінами, що становлять фундамент професійних знань і вмінь фахівця технічного профілю. Тому при розробці контрольних завдань слід насамперед, ураховувати принципи: професійної спрямованості, а також цілісності та структурованості оцінних засобів.

Необхідність інформатизації і випереджальної інженерно-графічної підготовки студентів в області комп'ютерних технологій підкреслюється в процедурі діагностики. При цьому вона зводиться до виконання комп'ютерних тестів і перевірці здатності студентів застосовувати інформаційні комп'ютерні технології для побудови плоских креслень і об'ємних моделей виробів.

Використані джерела:

1. *Бушмакина Н. С., Жуйкова О. В. Квалиметрический подход к определению структуры инженерно-графической компетенции студента в техническом вузе. Высшее образование сегодня. № 6. Москва, 2013. С. 20–23.*
2. *Коваленко О. Е. Методичні основи технології навчання: теоретико-методичний та практичний аспекти викладання дисциплін електроенергетичного циклу. Х. : Основа, 1996. 176 с.*

Теловата Марія[51]
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ, Україна;
e-mail: levochkomariya@gmail.com

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – НОВА ПЕРСПЕКТИВА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Для будь-якої професійної діяльності людини нововведення або інновації стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Одним із сучасних видів інновацій в організації професійної освіти закладів вищої освіти України, є впровадження дистанційного навчання [1].

Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу в закладах вищої освіти (далі – ЗВО), що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначена для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я.

Дистанційне навчання – це добре організована й контрольована самоосвіта з використанням комп'ютерної техніки й комунікаційних мереж. Поява дистанційної освіти не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов.

Питання «бути чи не бути» дистанційній освіті вже не є актуальним. У всьому світі дистанційна освіта існує, займає своє соціально-значуще місце в освітній сфері. У кінці 1997 року в 107 країнах діяло близько – 1000 навчальних закладів дистанційного типу. Кількість тих , хто здобув вищу освіту в системі дистанційної освіти, в 1997 р. становила близько – 50 млн чоловік, у 2000 р. – 90 млн, за прогнозами у 2023 р. становитиме – 120 млн чоловік [2].

В Україні близько 30% навчальних закладів заявили про те, що вже мають, або планують організувати навчання в режимі дистанційної освіти. Необхідно зауважити, що дистанційна освіта – це відкрита система навчання, яка передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання. Система дистанційної освіти має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів.

Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя. Варто зазначити, що інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших

[51] © Теловата Марія (Telovata Mariia)

механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи.

Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, саморозвитку, дистанційним освітнім програмам [3].

На сьогоднішній день, інформаційні технології є невід'ємною частиною нашого життя. Їх основу становить програмне забезпечення, яке проникло у всі сфери людського життя.

Так, впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти систему дистанційного навчання Moodle, має досить багато переваг та можливостей як для студентів, так і для викладачів.

У середовищі Moodle студенти отримують:

– доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) та засобів для спілкування і тестування;

– засоби для групової роботи (Вікі, форум, чат, семінар, вебінар);

– можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу студентом;

– можливість перегляд результатів проходження тесту;

– можливість спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат;

– можливість завантаження файлів з виконаними завданнями;

– можливість використання нагадувань про події в курсі [4].

Викладачам надається можливість:

– використання інструментів для розробки авторських дистанційних курсів;

– розміщення навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) у форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео, аудіо і презентаційні матеріали у різних форматах та через додаткові плагіни;

– додавання різноманітних елементів курсу;

– проведення швидкої модифікації навчальних матеріалів;

– використання різних типів тестів;

– автоматичного формування тестів;

– автоматизації процесу перевірки знань, звітів щодо проходження студентами курсу та звітів щодо проходження студентами тестів;

– додавання різноманітних плагінів до курсу дозволяє викладачу використовувати різноманітні сторонні програмні засоби для дистанційного навчання.

Необхідно зазначити, що Moodle – це безкоштовна, відкрита (Open Source) система управління навчанням. Вона реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем та студентами, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання.

На нашу думку, дистанційне навчання є досить новим явищем в Україні, яке швидко розповсюджується серед вітчизняних закладів вищої освіти. Серед великої кількості переваг у нашій країні воно зіткнулося з низкою проблем, адже новітні технології не є досконалими та рівень викладачів не забезпечують швидке освоєння та користування цим ресурсом. Дистанційна освіта в Україні повинна переймати досвід європейських країн для швидкого його розвитку та реформування.

Використані джерела:

1. *Андреев А. А., Солдаткин В. И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. М. : Изд-во МЭСИ, 2000. 350 с.*
2. *Татарчук Г. М. Институционализация дистанционного обучения: социологический аспект. Образование. 2000. № 1. С. 63–72.*
3. *Олійник Л. Дистанційна освіта – переваги та недоліки. URL : http://liyalno1.blogspot.com/2013/03/blog-post_24.html.*
4. *Осадча К. П., Осадчий В. В. Організаційні проблеми впровадження системи управління курсами у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. URL : http://2013.moodlemoot.in.ua/ course/view.php? id=24&lang=ru.*
5. *Жуйкова О. В. Квалиметрический подход к определению структуры инженерно-графической компетенции студента в техническом вузе. Высшее образование сегодня. № 6. Москва, 2013. С. 20–23.*
6. *Коваленко О. Е. Методичні основи технології навчання: теоретико-методичний та практичний аспекти викладання дисциплін електроенергетичного циклу. Х. : Основа, 1996. 176 с.*

Тропіна Марія[52]
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна; e-mail: mari.nort.18@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ – НЕОДМІННА ВИМОГА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ

Цифрова економіка стає глобальним трендом, що задає нову парадигму розвитку Україні. Прискорення її розвитку вимагає системного підходу за участю всіх зацікавлених сторін, в першу чергу, держави, суб'єктів бізнесу, системи освіти, науки. Серед актуальних підходів щодо підвищення

[52] © Тропіна Марія (Tropina Mariia)

ефективності та стратегічної співпраці бізнесу, науки і освіти є використання цифрових технологій.
Ключові слова: *цифрові технології, цифрова економіка, трансформаційні перетворення, бізнес-середовище*

Цифровая экономика становится глобальным трендом, который создает новую парадигму развития Украины. Ускорения ее развития требует системного подхода с участием всех заинтересованных сторон, в первую очередь, государства, субъектов бизнеса, системы образования, науки. Среди актуальных подходов по повышению эффективности и стратегического сотрудничества бизнеса, науки и образования является использование цифровых технологий.
Ключевые слова: *цифровые технологии, цифровая экономика, трансформационные преобразования, бизнес-среда*

The digital economy is becoming a global trend that creates a new paradigm for the development of Ukraine. Accelerating its development requires a systematic approach involving all interested parties, primarily the state, business entities, the education system, and science. Among the relevant approaches to improving the efficiency and strategic cooperation of business, science and education is the use of digital technologies.
Keywords: *digital technologies, digital economy, transformational transformations, business environment.*

Спільним для переважної більшості концепцій, які описують сучасні трансформаційні перетворення, постає визнання в цьому процесі домінуючої ролі інноваційної економіки. У наш час важко уявити успішну економіку без розвиненої системи інформаційних мереж, їх активного використання в усіх сферах: при проведенні наукових досліджень, підвищенні якості освіти, на всіх рівнях ведення бізнесу та ін. Орієнтація на цифрову економіку вимагає оновлення уявлень про використання цифрових технологій, що сприятимуть ефективному економічному розвитку країни, який має відповідати сучасним завданням суспільства, бути соціально орієнтованим і відображати баланс інтересів, існуючих в суспільстві.

За експертними оцінками, 70% нових цінностей, створених в економіці протягом наступного десятиліття, будуть засновані на платформах з цифровою підтримкою. Ухвалені останнім часом в Україні документи передбачають заходи, спрямовані на створення необхідних умов для розвитку цифрової економіки, формування інформаційного суспільства. У грудні 2017 року Міністерство економічного розвитку і торгівлі України презентувало «Цифрову адженду України – 2020» [2]. Цей документ став основою для схваленої Кабінетом міністрів України «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [3].

Нові цифрові можливості створюють сприятливі умови для проведення структурних реформ щодо всебічного розвитку ринкових відносин,

раціоналізації механізмів управління бізнесом, підвищення ефективності як макроекономічних показників, так і показників на мезоекономічних та мікроекономічних рівнях, адаптації людських резервів на ринках праці до мінливих технічних і соціально-економічних умов.

Світ навколо нас змінюється, а разом з ним змінюється і бізнес-середовище. Нові технології вже зараз активно впроваджуються в економіку, кардинальним чином змінюючи процес виробництва, підхід до ведення бізнесу та бізнес-процесів. Як наслідок, змінилися вимоги до вмінь і навичок працівників, їхньої освіти та професіонального досвіду. Компанії прагнуть залучати до роботи працівників, які можуть генерувати нові ідеї і швидко адаптуватися до змін і нововведень. Дослідження даних ринку праці свідчать, що кваліфікація випускників не задовольняє потреб роботодавців. Основне місце у виробництві нових знань належить освіті та науці, які виступають фундаментом інновацій та розвитку суспільства. Проте за умов відсутності їх взаємодії з бізнесом і суспільними інститутами та при відносній пасивній позиції державної влади, вони перестають виступати факторами розвитку економіки. Аналізуючи матеріали останніх всеукраїнських та міжнародних конференцій, які визначають майбутнє як цифровізацію всіх сфер діяльності людини, її адаптацію до новітніх технологій, проглядається тенденція до когнітивного розвитку суспільства як триєдиного вектору: науки, освіти та бізнесу. Поняття «когнітивність» має багато значень, але розглянувши його не в розрізі психології, а в умовах сучасних трансформацій, визначаємо, що когнітивність – це пізнання, вивчення, усвідомлення, тобто свідомий, науковий, інноваційний, виважений підхід до організації бізнесу, наукової та освітньої діяльності.

На ювілейному 50 Всесвітньому економічному форумі у Давосі серед чисельних питань обговорювали освітню програму та розвиток бізнесу в умовах технологічних і соціальних змін. Глава компанії Salesforce, американський мільярдер Марк Беніофф вважає, що поліпшити економічну ситуацію допоможуть цифрові технології.

Про цифровізацію бізнес-середовища, яке може стати рятівним колом для економік світу, говорили на багатьох профільних панелях форуму. На дискусії, яка була присвячена темі «Україна 2020 – нова реальність, новий наратив, нові виклики», виконавчий директор General Atlantic Біл Форд зазначив: «Ключовим елементом успіху є талант.

Україні поталанило мати потужну систему освіти і дуже потужні інженерні таланти. Має з’явитися покоління молодих людей, що побудують цифровий

бізнес в Україні та досягнуть справжнього успіху, залучаючи сюди нові технології» [4].

Безсумнівно, коли цифрова трансформація суспільства ввійшла в кожну сферу діяльності людини, важливо вибрати вірний вектор розвитку освіти. Задля досягнення мети інноваційного розвитку економіки необхідно сформувати високий рівень трудового потенціалу з цифровими уміннями, навичками і компетенціями відповідно до потреб сучасного ринку. Протягом 20 років 90% усіх робочих місць зажадають цифрових навичок. Використання цифрових технологій в освіті, є основою багатьох професій, вона призводить до створення знань нової якості, дає змогу сформувати компетентності, на яких наголошено в Законі України «Про освіту» [1].

В умовах радикальних технологічних, економічних, соціальних змін, які відбуваються сьогодні в Україні, виникає гостра потреба в структурній перебудові існуючих зв'язків науки, освіти, бізнесу, Їх інтеграція є невід'ємним елементом сучасного інноваційного процесу, необхідною умовою ефективного розвитку суспільства.

Залишаються дискусійними питання щодо вибору форм інтеграції науки, освіти і бізнесу та використання досвіду, поширеного в зарубіжній практиці, який можна адаптувати для України.

Використані джерела:

1. *Закон України «Про освіту» 5 вересня 2017 року (N 2145-VIII)//Голос України від 27.09.2017 // № 178-179 //Урядовий кур'єрвід 04.10.2017.*
2. *Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67 Р від 17 січня 2018 року «Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки».*
3. *Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року.*
4. *Матеріали Всесвітнього економічного форума у Давосі. URL: https://image.ua/diplomacy/ukraine-2020-new-reality-new-narrative-new-challenges/.*

Чернова Тетяна[53]
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна;
e-mail: teachcoaching@gmail.com

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Дистанційне навчання (далі – ДН) не лише сприяє розвитку інформаційних технологій та комунікацій, воно залучає до освітніх процесів справжніх професіоналів та актуалізує конкурентні переваги на світовому ринку освітніх послуг. «Саме цифровізація навчання відкриває для закладів вищої освіти

[53] © Чернова Тетяна (Chernova Tatiana)

(далі – ЗВО) України нові можливості у глобальному освітньому просторі» [2], що особливо важливо задля досягнення індивідуальної мети інноваційного розвитку суб'єкта освітнього процесу (далі – СОП) та формування високого рівня трудового потенціалу країни.

Варто зауважити, що національний ринок поки що не вирує різноманітністю освітніх послуг ДН. Це спричинено відсутністю інтернету в віддалених населених пунктах країни, високою вартістю послуг провайдера, недостатніми рівнями комп'ютеризації значної частини населення та периферії, наявністю стереотипів до якості ДН. Невирішеними залишаються питання його забезпечення на теоретико-методичному рівні, уніфікації програм та інвестицій. Швидке вирішення цих проблем не лише зміцнило би імідж нашої країни на світовому рівні, а також сприяло би залученню інвестицій в освітню сферу та входженню України у світову спільноту. Бездіяльність іноді спрацьовує проти нас, але можна подивитися на проблеми по-іншому.

Уповільнений розвиток ДН, дає нам додатковий час ґрунтовніше розглянути різні аспекти підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності. Конкурентоспроможні фахівці технологічної освіти мають досконало володіти цифровими уміннями, навичками, компетенціями відповідно до потреб сучасного ринку. Їх підготовка у закладах освіти різних рівнів та типів власності здійснюватиметься безперервно, упродовж життя на відкритих дистанційних освітніх платформах (далі – ДОП), які працюють на інноваційних та цифрових стратегіях. Закономірно та вкрай необхідно узгодити принципи ДН до загальних принципів дидактики, адже ми всі є активними учасниками змін правил існування в інформаційно-культурному середовищі у режимі он-лайн, формування дистанційно-інформаційної культури, і часто чуємо голоси, що дидактика, як наука вмирає. Ми вважаємо, що вона жива і активно трансформується у сучасну освіту.

Отже, до числа нових напрямів педагогічних досліджень варто віднести вивчення основних принципів ДН майбутніми вчителями технологічної освіти у ЗВО у світлі трансформацій «Великої дидактики» Я. А. Коменського, який порівнюючи людину з рослиною, говорив, що культурна рослина завжди потребує до себе уваги, адже ніхто не садить бур'яни та доглядає за ними [1]. На думку педагога, дитина повинна виховуватися та навчатися правильно, тому не випадково одним з ключових слів «Великої дидактики» є «порядок», а «навчання має бути легким, і в той же час міцним». Хіба це не залишається актуальним для ДН? Саме тому, під принципами ДН майбутніх вчителів технологічної освіти ми розуміємо педагогічні технології за допомогою яких у

здобувачів освіти (далі –ЗО) можливо сформувати та розвинути навички ефективної інформаційної діяльності та дистанційної взаємодії до високого рівня професійної компетентності. На нашу думку, у новому континуумі дистанційної освіти (далі – ДО) не лише використовуються основні дидактичні принципи, перевірені часом, відбувається їх трансформація та оновлення відповідно до сучасних організаційно-методичних умов ДН у ЗВО. Розглянемо основні дидактичні принципи, дотримання яких майбутніми вчителями технологічної освіти сприятимуть ефективності ДН, розвитку різних типів мислення та рівнів професійної компетентності ЗО.

Принцип виховання здорового ЗО не суперечить ДН і реалізовується в освітньому процесі через систему поєднання фізкультури з іншими видами виховання: моральним, естетичним, інтелектуальним. Чи варто актуалізувати, що здоров'я найцінніше, що має Людина та Держава? Без нього не мають сенсу інші принципи ДН. І це факт!

Принцип науковості потребує не лише добір структурованого матеріалу, а й перевірки наукових даних, пов'язаних з різними галузями знань, на постійній основі. Дотримання цього принципу забезпечує системність мислення ЗО через причинно-наслідкові зв'язки явищ, процесів, подій. Наче нічого нового, але змінюється світ, тому відбувається оновлення всіх сфер життя людини. Наука і освіта не можуть бути осторонь цих змін і формування критичного мислення у майбутніх фахівців. Інтерес до технології критичного мислення як освітньої інновації з'явився в Україні близько пятнадцяти років тому. Значна кількість ідей і положень такого підходу витримали перевірку часом і нині потребують поширення та запровадження в ЗВО та Новій українській школі. «Критичне мислення починалось як перехід від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення учнів» [4, с. 7].

Принцип доступності та дохідливості викладання, потребує від майбутнього вчителя дотримуватися правил послідовності: від простого до складного. Також цей принцип потребує від педагога застосування як вербальних так і невербальних засобів спілкування, точних та зрозумілих ЗО. Реалізація принципу доступності та дохідливості викладання не може існувати без розвитку коучингової компетентності майбутніми вчителями і без технології педагогічного коучингу [3]. Майбутній вчитель має тренуватися бути професійним.

Принцип зв'язку навчання з життям є особливо актуальним у ДН, адже його зворотній зв'язок та підтвердження конкретною практикою відбувається миттєво, а позитивний результат такої діяльності визначає рівень проактивність ЗО.

Принцип індивідуального підходу до учнів передбачає формування майбутнім вчителем навички діагностування рівня розумового розвитку ЗО, його працездатності, самостійності, ставлення до навчання.

Принцип емоційності навчання у ДН передбачає у ЗО формування навичок самодисципліни і реалізується через організацію он-лайн процесу та презентацію цікавих прикладів, жваву подачу матеріалу, застосування наочності та інноваційних технологій.

Принцип диференціації ДН потребує виваженого дозування майбутнім вчителем технологічної освіти навчального та практичного матеріалу, урахування індивідуального розвитку здобувача освіти. Оскільки дистанційна освіта знаходиться в активній стадії свого розвитку, доцільним буде проведення дослідно-експериментальної діяльності: від індивідуальної, з боку майбутнього вчителя до всеукраїнського рівня, коли в експериментальній роботі беруть участь заклади освіти різних рівнів.

Принцип безперервності освіти (навчання через все життя або life-long learning) передбачає вдосконалення ЗО рівня професійної компетентності упродовж життя через самоосвіту, самодисципліну, саморганізацію і вимагає свідомого відбору, освоєння та передачі інноваційного досвіду.

Отже, з розглянутих нами основних дидактичних принципів педагогічної освіти випливає, що дистанційне навчання майбутніх вчителів технологічної освіти у закладах вищої освіти базується на загальних принципах дидактики, які природньо трансформуються в різнорівневий розвиток професійної компетентності здобувачів освіти та створюють відкрите трансверсальне середовище, з рівним доступом кожного до побудови індивідуальної траєкторії розвитку професійної компетентності упродовж життя.

Використані джерела:

1. *Антонюк Г. Д. Ідеї Яна Амоса Коменського у вітчизняному освітньому просторі кінця XVI – початку XVII ст. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Ч. 2, 2013 2013. № 2. URL : http://znp.udpu.edu.ua/. Назва з екрана. Дата перегляду: 23.03. 2020.*
2. *Краус Н. М., Краус К. М. Інноваційне табло України. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 6. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/6-2017-ukr. Назва з екрана. Дата перегляду: 23.03. 2020.*
3. *Чернова Т. Ю., Голіяд І. С., Тіщук О. А. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб.; [за заг.редакцією Д.Е. Кільдерова]. Київ:2016. 166 с.*
4. *Технології розвитку критичного мислення учнів; [Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; Наук. ред., передм. О. І. Пометун]. К.: Вид-во «Плеяди», 2006. 220 с.*

Модератор:

Єльникова Галина Василівна,
доктор педагогічних наук, професор, професор Української інженерно-педагогічної академії,
Голова ради Громадської організації «Школа адаптивного управління
соціально-педагогічними системами», м. Харків, Україна

Білик Надія[54]
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського, м. Полтава, Україна; e-mail: bilyk@poippo.pl.ua

АДАПТИВНО-ПЕДАГОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ПРОСТОРОМ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ У ПОЛТАВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Акцентується увага на ролі адаптивно-педагогічного управління у створенні єдиного інформаційного простору освіти дорослих у закладах післядипломної педагогічної освіти на регіональному рівні.
Ключові слова: *адаптивно-педагогічне управління, інформаційний простір, хмарні технології, освіта дорослих, регіон.*

Раскрыта роль адаптивно-педагогического управления в создании единого информационного пространства образования взрослых в заведениях последипломного педагогического образования на региональном уровне.
Ключевые слова: *адаптивно-педагогическое управление, информационное пространство, хмарные технологии, образование взрослых, регион.*

The role of adaptive-pedagogical management in creating a single information space for adult education in postgraduate teacher education at the regional level is disclosed.
Keywords: *adaptive-pedagogical management, information space, nice technologies, adult education, region.*

Відомий британський історик Ніл Ферґюсон підкреслює, що нині інформація є рушійною силою технічного, економічного, культурно-комунікативного, соціального розвитку світу і людини, саме тому створення єдиного інформаційно-освітнього простору є дуже важлива річ для сучасної цивілізації [6, с. 35].

Уміти жити інформативним життям і відбирати найважливіше для свого професійного зростання досить актуальне питання для дорослих.

Наприклад, від учителів Республіки Польщі не тільки вимагали, щоб вони були спеціалістами у сферах своїх дисциплін і добрими вихователями, які можуть працювати з дітьми з різними навчальними потребами, але також

[54] © Білик Надія (Bilyk Nadia)

підкреслювалася важливість уміння тісніше співпрацювати з іншими вчителями, батьками й місцевою громадою. Тому було опрацьовано й упроваджено мотиваційний механізм для вчителів, який змушував би їх підвищувати свою кваліфікацію, вдосконалювати свої професійні вміння, працювати й співпрацювати для підвищення якості роботи школи [5, с. 80]. Цьому питанню приділялася увага і на Першому Міжнародному науково-практичному WEB-форумі «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя». Напрям роботи «Освіта дорослих в умовах сталого розвитку інформаційного суспільства» представляли співробітники та аспіранти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України [3; 5, с. 145–186].

Зазначимо, що одним із основних питань адаптивно-педагогічного управління є підвищення рівня професійної майстерності педагогічних працівників Полтавського регіону через школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної освіти, що повною мірою відображає сутнісні аспекти координації діяльності регіональних шкіл новаторства та відповідає його випереджувальному характеру і спрямоване на оптимізацію управлінських взаємозв’язків між координаторами шкіл новаторства всеукраїнського, регіонального та міжрайонного рівнів [4].

У свою чергу адаптивно-педагогічне проєктування бази даних в Інтернеті базується на принципах: системності; сумісності; актуальності інформаційних потреб користувачів; адекватності відображення стану предметної галузі; єдності джерела інформації; уніфікації лінгвістичного забезпечення; уніфікації технології; інтеграції в інформаційному масиві документів предметної галузі достовірності й своєчасної актуалізації інформаційних масивів.

Спираючись на вищезазначені принципи, створена мережева взаємодія через сайт «Полтавська регіональна школа новаторства» і 11 блогів зональних шкіл новаторства та сайт «Школа молодого вчителя Полтавщини», 19 персональних сайтів і блогів її учасників. Сайти і блоги по своїй суті є аналогами популярних сервісів публікування документів, відеоматеріалів, презентацій тощо [1].

Також ми стаємо свідками швидкого впровадження хмарних технологій і сервісів у системі середньої, післядипломної і вищої освіти для розбудови єдиного інформаційного навчального простору. Як показує досвід розвинених зарубіжних країн, відмінним рішенням вищеописаних проблем є розбудова інноваційної школи на засадах упровадження «хмарних технологій» в освітній процес [2].

Хмарні технології широко використовується у Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського для надання педагогічним працівникам персонального доступу до мережевих ресурсів, розміщених на сайтах. Це дає можливість редагувати свій розділ, не маючи доступу до інших сторінок, а також контролювати інформацію, що надходить, розвивати свою самостійність і відповідальність. Спрямування діяльності закладів освіти до віртуалізації, використання хмарних технологій та створення умов для освіти дорослих дає підстави стверджувати, що учасники освітнього процесу отримають вільний доступ до різноманітних даних незалежно від матеріального становища, національності, місця проживання і стану здоров'я. Отже, ключовим завданням освіти у XXI столітті є розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на створення умов мобільності освіти та навчання дорослих, їхньої продуктивної взаємодії.

Використані джерела:

1. *Білик Н. І. Управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників : монографія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. 461 с.*
2. *Василенко Н. В. Хмарні технології хмарні технології як засіб розбудови інноваційної школи України. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 5. С. 79–83.*
3. *Відкритий інформаційний простір освіти впродовж життя. URL : https://www.facebook.com/ipood.napn/posts/2174266765953826/.*
4. *Зелюк В. В., Білик Н. І. Інноваційний підхід до навчання дорослих у післядипломній педагогічній освіті. Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фаховий журнал. 2018. № 6 (183). С. 19–23. URL : http://isp.poippo.pl.ua/article/view/148178/149371.*
5. *Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. WEB-форуму (Київ-Харків, 22–23 березня 2018 р.) ; за заг. ред. : М. Л. Ростока, І. М. Савченко, Т. С. Бондаренко. Кропивницький : Вид-во Льотної академії Націон. авіац. ун-ту, 2018. 184 с.*
6. *Ферґюсон Ніл. Цивілізація. Як Захід став успішним. Пер. з англ. В'ячеслав Циба. Київ : Наш формат, 2017. 487, [17] с. : кольор.*

Гавлітіна Тетяна[55]
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна; e-mail: gavlitina@ukr.net

ПОШУК АДАПТАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СТАЖУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Розкрито питання пристосування науково-педагогічних працівників до нових можливостей підвищення кваліфікації у ході проходження стажування. Звернено увагу на адаптивний потенціал науково-дослідної роботи в закладах вищої та післядипломної освіти.

Ключові слова: *форми підвищення кваліфікації, стажування, адаптаційні можливості, науково-педагогічні працівники, адаптивний потенціал програми стажування.*

[55] © Гавлітіна Тетяна (Gavlitina Tetyana)

Раскрыты вопросы приспособления научно-педагогических работников к новым возможностям повышения квалификации в ходе прохождения стажировки. Обращено внимание на адаптивный потенциал научно-исследовательской работы в учреждениях высшего и последипломного образования.
Ключевые слова: *формы повышения квалификации, стажировка, адаптационные возможности, научно-педагогические работники, адаптивный потенциал программы стажировки.*

The question of adaptation of scientific and pedagogical staff to new opportunities for advanced training during the course of internship is discussed. Attention is paid to the adaptive potential of research work in institutions of higher and postgraduate education.
Keywords: *forms of advanced training, internships, adaptation opportunities, scientific and pedagogical staff, adaptive potential of the internship program.*

Стажування науково-педагогічних працівників було і залишається однією із найважливіших форм підвищення їх кваліфікації. Метою стажування є професійний розвиток, удосконалення чи набуття компетентностей науково-педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі вищої та післядипломної освіти, а також потреб закладів освіти щодо забезпечення якісного освітнього процесу з підвищення кваліфікації та професійного розвитку педпрацівників.

Стажування науково-педагогічних працівників передбачає різні організаційні форми, а саме: навчання за програмою стажування в інституті; навчання за програмою стажування в закладах вищої освіти, наукових установах; наукове стажування в закладах вищої освіти, наукових установах, зокрема й за межами України; наукове (мовне) стажування за програмою академічної мобільності.

Серед переваг наукового стажування варто виокремити проведення авторських досліджень із метою використання сучасного обладнання й технологій, опанування новітніх та унікальних методів викладання та набуття досвіду провадження науково-дослідної роботи.

З метою створення відкритого інформаційного простору наукової діяльності має вдосконалюватись зміст та форми і види стажування науково-педагогічних працівників. Усе викладене вище удосконалює адаптаційні можливості організації та здійснення стажування в умовах здійснення освітньої реформи та розвитку науки.

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, як і всі заклади вищої та післядипломної освіти, надає можливість пройти стажування як своїм викладачам, так і викладачам інших закладів вищої освіти регіону та України. Тобто, інститут не лише виступає суб’єктом надання освітніх послуг із

підвищення кваліфікації, а також є закладом-замовником і закладом-виконавцем цих послуг.

Із метою внесення змін у порядок стажування науково-педагогічних працівників в інституті розробляється окреме положення, в якому визначаються умови й особливості організації та здійснення стажування науково-педагогічних працівників. До цього спонукає заклади вищої та післядипломної освіти Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними окремою постановою від 27.12.2019 № 1133). Відповідно до нового порядку стажування й підвищення кваліфікації та враховуючи наявний досвід, спрямований на підвищення кваліфікації шляхом стажування, необхідно підготувати низку документів, зокрема:

– заяву про скерування на стажування, заповнену та підписану стажистом, погоджену ректором, завідувачем кафедри і головним бухгалтером (у випадку відриву від виробництва) закладу вищої освіти, де працює викладач; до заяви додається витяг із протоколу засідання кафедри із зазначенням конкретного терміну, місця та мети стажування, підписаний завідувачем кафедри;

– скерування на стажування, заповнене стажистом та підписане ректором закладу вищої освіти, де працює викладач;

– індивідуальну програму (план) стажування, заповнену стажистом та підписану завідувачем кафедри, де проходитиме стажування, і керівником стажування від цієї кафедри, а також затверджену ректором відповідного закладу вищої освіти;

– відрядження на стажування (у випадку стажування із відривом від виробництва чи за кордоном) із відміткою канцелярії закладу вищої освіти, де проходитиме стажування, про прибуття.

Після проходження викладачем стажування на відповідній кафедрі він отримує перелік досягнутих ним результатів за підсумками стажування, а також пропозиції щодо його упровадження в освітній процес закладу, тобто готується своєрідний звіт, який підписується завідувачем кафедри та керівником стажування, а вчена рада підтверджує якість його проходження. Однак на нині загальноприйняті підходи до стажування не враховують повною мірою потребу внесення необхідних змін до унормування стажування в кожному конкретному закладі вищої освіти, зокрема й у інститутах післядипломної педагогічної освіти. Важливість адаптації нових вимог до безпосередньої діяльності науково-педагогічних працівників вважається адекватною за умов оптимального співвідношення результативності їх діяльності та психофізіологічних витрат ресурсів організму, що спостерігаються у зв’язку з новими особливостями та умовами підвищення кваліфікації. Про підвищення ролі

адаптації до нових вимог свідчить нагальна потреба збереження результативності діяльності кожного науково-педагогічного працівника за умови поповнення резервів професійної активності, ознайомлення із досвідом викладацької діяльності колег в інших закладах, активізація власної працездатності після проходження стажування, що, в ідеалі, призведе до покращення результатів роботи та сприятиме виникненню нових, креативних наукових ідей та упровадження новацій.

В основу адаптаційних можливостей стажування науково-педагогічних працівників покладено такі основні моменти:

– чітке визначення термінів стажування, щорічне затвердження планів до 25 грудня, адже кожен викладач зобов'язаний не рідше одного разу на п'ять років проходити стажування та підвищення своєї кваліфікації;

– використання можливостей різних організаційних форм стажування та різних форм (очна, заочна, дистанційна, дуальна) підвищення кваліфікації;

– збереження різних видів стажування (довгострокове та короткострокове підвищення кваліфікації);

– дотримання загального обсягу стажування в академічних годинах та кредитах (не менше 6 кредитів ЄКТС (180 год.); упродовж одного тижня можна отримати один кредит; мінімальна тривалість стажування має бути не менше 1,5 місяця);

– щорічне накопичення годин, кредитів, тобто доповнення стажування різними цільовими програмами підвищення кваліфікації впродовж п'яти років за рахунок участі у семінарах, тренінгах, конференціях тощо;

– розробка та прийняття програми і планів стажування (для їх створення варто скористатися модульним підходом) науково-педагогічних працівників, їхнє тематичне наповнення має відповідати основним напрямам підвищення кваліфікації та ліцензованим програмам, за якими в закладі здійснюється перепідготовка та підвищення кваліфікації;

– укладання окремого договору із закладом вищої освіти, науковою установою на стажування окремо взятого чи групи науково-педагогічних працівників, в якому зазначається тривалість, форма навчання, назва структурного підрозділу, в якому здійснюватиметься підвищення кваліфікації, навчання з додатками індивідуальної (індивідуальних) програми (програм) стажування;

– посилення вимог до керівника (супервізора) стажування, який призначається з числа науково-педагогічних працівників інституту та має науковий ступінь та/або вчене звання, а також не менше 10 років досвіду роботи на посадах науково-педагогічних працівників;

– визнання результатів стажування вченою радою, яка заслуховує науково-педагогічного працівника щодо якості виконання програми стажування, результатів підвищення кваліфікації, дотримання умов договору закладом-виконавцем та приймає рішення про визнання чи невизнання результатів підвищення кваліфікації та ін.

Особливо актуальним залишається питання адаптивного потенціалу індивідуальної програми стажування науково-педагогічних працівників, до укладання якої варто підійти з особливою відповідальністю, зокрема врахувати наявність у ній окремих розділів відповідно до основних напрямів підвищення кваліфікації та цільового замовлення на спеціалізацію чи новий зміст підвищення кваліфікації, а також очікуваних результатів від виконання завдань програми та отримання відповідних рекомендацій щодо впровадження результатів навчання для поліпшення освітнього процесу та наукової роботи.

У Рівненському ОІППО науково-педагогічний працівник, який стажується, обов'язково готує наукову статтю за результатами виконання індивідуальної програми стажування. Крім того, результатом стажування науково-педагогічного працівника особисто чи спільно із членами кафедри, на якій він проходить стажування, можуть бути підготовлені підручники, посібники, рекомендації, розроблені лекції, засоби і технології навчання тощо.

Таким чином, для підвищення адаптивного потенціалу науково-дослідної роботи закладів вищої та післядипломної освіти під час стажування науково-педагогічних працівників необхідно створити належні умови для інформаційного обміну науковими досягненнями та розширення наукових контактів, набуття науково-педагогічними працівниками досвіду провадження науково-дослідної роботи на основі використання адаптаційних можливостей.

Єльникова Галина, Суліма Євген[56]
Українська інженерно-педагогічна академія, м.Харків, Україна;
Наглядова рада «Kyiv Global School», м.Київ, Україна;
e-mail: galina.yelnikova@gmail.com, msu2017@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У тезах розкриваються філософські засади адаптивного управління. Розглядаються напрями наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених із зазначеної теми. Порівнюються засади детерміністського та синергетичного підходів до управління. Розглядаються синергетичні процеси саморозвитку. Філософською основою визначається теорія нестабільності.

Ключові слова: *філософські засади, адаптивне управління, детерміністський та синергетичний підходи, саморозвиток, теорія нестабільності.*

[56] © Єльникова Галина (Yelnykova Halyna),Суліма Євген (Sulima Yevhen)

В тезисах раскрываются философские основы адаптивного управления. Рассматриваются направления научных исследований отечественных и зарубежных ученых по данной теме. Сравниваются основы детерминистского и синергетического подходов к управлению. Рассматриваются синергетические процессы саморазвития. Философской основой определяется теория нестабильности.
Ключевые слова: *философские основы, адаптивное управление, детерминистский и синергетический подходы, саморазвитие, теория нестабильности.*

Theses reveal the philosophical foundations of adaptive management. The directions of scientific researches of domestic and foreign scientists on the mentioned topic are considered. The principles of deterministic and synergistic approaches to governance are compared. Synergetic processes of self-development are considered. The philosophical basis defines the theory of instability.
Keywords*: philosophical foundations, adaptive control, deterministic and synergistic approaches, self-development, instability theory.*

Зміна соціально-економічних умов і трансформація світоглядних позицій в суспільстві, що викликає зміни в життєдіяльності, професійному зростанні і розвитку людей є предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців.

Учені намагаються дослідити зміни, що відбуваються у сучасному світі, обґрунтувати їх дію у мультинауковому плані. О. Дольська [2] дає характеристику простору освіти на стику філософії, психології, педагогіки, соціології. О. Марченко [7] звертається до проблеми трансформації освітнього простору в контексті «нової антропологічної реальності». Н. Лукашевич, В. Солодков розглядають основні категорії, об'єкт і предмет соціології освіти, особливості застосування соціологічних методів [6].

Адаптивне управління соціально-педагогічними системами, його закономірності, принципи, зміст і технологія впровадження в освітню практику представлено в роботах представників наукової Школи адаптивного управління соціально-педагогічними системами [3].

Авторська концепція адаптивного управління педагогічними системами розкрита в науковій праці авторського колективу у складі П. Третьякова, С. Мітіна, Н. Бояринцевої [12]. Г. Полякова [9] розкриває теоретичні основи становлення та розвитку адаптивного управління освітнім процесом. Т. Шамова та Т. Давиденко розглядають особливості управління освітнім процесом в адаптивній школі [11]. В. Кремень [5] виокремлює педагогічну синергетику як нову філософію освітнього процесу. Г. Немченко [8] розкриває рефлексивний підхід в управлінні освітою та наголошує, що рефлексивне управління має адаптивний характер і є різновидом адаптивного управління. О. Романовський, М. Чеботарьов дослідили сутнісні характеристики сучасного стану розвитку

теорії адаптивного управління в освітніх системах [10]. Адаптивне управління передбачає активізацію адаптивних процесів освітньої діяльності педагогічних працівників і здобувачів освіти, що зазначено в Концепції Нової української школи [4].

Поява адаптивного управління обумовлена необхідністю поєднання зусиль керуючої і керованої підсистем на основі досягнення балансу їхніх інтересів. Для спільної діяльності потрібна така взаємодія, що базується на організації діалогу між діаметрально протилежними векторами розвитку суб'єкта і об'єкта управління.

Якщо в авторитарному управлінні основним принципом організації взаємодії є переборювання і підпорядкування виконавців, то в адаптивному управлінні – це розвиток творчої ініціативи для досягнення різноманітності творчих індивідуальностей. Тому завдання керівників при адаптивному управлінні полягають в організації взаємопристосування власної поведінки і поведінки учасників управлінського процесу для вмотивованого виконання завдань на основі спрямованої самоорганізації. Функції структур управління і об'єктів управління при цьому мають сполучатися в діалогічних адаптаційних процесах, які відбуваються через регулювання цих функцій.

Адаптивне управління має ситуативний характер і спирається на взаємодію, виявлення ініціативи при виконанні професійних завдань, самоорганізацію і рефлексивний розвиток. Такий підхід обумовлює зміну світоглядних позицій керівника, зокрема філософських засад управлінського процесу. Зазвичай управління здійснювалося в контексті філософії детермінізму, що характеризується причинною обумовленістю як природних, так і суспільних явищ. Стрімкий розвиток інформаційних потоків у сучасному житті та трансформація ринкових стосунків активізували синергетичні процеси, що мають нестабільну основу.

У соціальних системах відбувається мимовільне встановлення взаємодії між виконавцями, виконавцями і управлінцями, оскільки їхні усвідомлені дії спрямовані на досягнення спільно виробленої соціально значущої мети. Це приводить до кооперативної поведінки, взаємоузгодження різновекторних впливів, різних точок зору і здійснення самоорганізаційних процесів, результатом чого стає поява нового стійкого стану новоутворення шляхом саморозвитку.

З позицій синергетики (від грец. synergein – спільно діючий) − теорії самоорганізації складних систем − можна виокремити чотири етапи саморозвитку: дестабілізаційний, орієнтаційний (складається з дисипативного та кооперативного підетапів), організаційний та результативний.

На дестабілізаційному етапі здійснюються флуктуації (коливання). Результатом розхитування системи є її дестабілізація.

На орієнтаційному етапі відбуваються біфуркаційні процеси. Вони проходять через два підетапи: дисипативний і кооперативний.

Дисипативний підетап характеризується розривом існуючих зв'язків та відсіюванням окремих складових, які в нових умовах стають неактуальними.

На кооперативному підетапі встановлюються нові зв'язки спільної дії, визначається рівнодіюча впливів. Це початок новоутворень.

Система поступово орієнтується на певний напрям розвитку.

На організаційному етапі новоутворення втягуються в упорядковані акти, виокремлюються точки перетину різноспрямованих дій (атрактори). Відбувається самоструктурування і самоорганізація.

На результативному етапі з'ясовуються якісні і кількісні зміни, фіксується розвиток/саморозвиток системи. Це досягається за рахунок спрямованого самовпливу (спрямованої самоорганізації) на досягнення власної мети в усталених межах зовнішніх вимог. Таким чином, задачі розвитку, який спрямовується ззовні, з синергетичних поглядів, переходять у проблему самоуправління [1, с.13].

Закономірності детерміністської теорії не можуть обумовлювати нелінійні перетворення. Нелінійний розвиток активізується багатофакторними і різноспрямованими впливами і пояснюється з позицій теорії хаосу/філософії нестабільності, на основі яких розвивається синергетика.

Отже, філософською основою адаптивного управління є теорія нестабільності, яка пояснює нелінійний розвиток системи. Управління здійснюється на партнерських відносинах, рушійною силою такого управління є мета. На практиці доцільно інтегрувати управління і самоуправління, узгоджуючи зовнішні вимоги, власні потреби виконавців та обставини, в яких здійснюється управлінський процес, що може забезпечити коеволюцію людини, суспільства і держави.

Використані джерела:

1. *Афанасьев В. В., Пидкасистый П. И. Управленческая проблема как объект педагогических исследований. Педагогика. 2001. № 5. С. 12–17.*
3. *Дольська О. О. Механізми нелінійної техніки мислення в просторі освіти. Теорія і практика управління соціальними системами. 2011 №3. С. 3–10.*
4. *Єльникова Г. В., Борова Т. А., Касьянова О. М. та ін. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: гол. монографія. За заг. ред. Г. В. Єльникової. Чернівці: Технодрук, 2009. 572 с.*
5. *Концепція Нової української школи. URL: http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepcziya.pdf/.*

6. *Кремень В. Г. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез. Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. № 3. С. 3–19.*
7. *Лукашевич Н. П., Солодков В. Т. Социология образования. Конспект лекций /Под ред. Н. П. Лукашевич. К.: МАУП. 1997. 224 с.*
8. *Марченко О. В. Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети. Теорія і практика управління соціальними системами. 2011 № 4. С. 62–68.*
9. *Немченко С. Г. Рефлексивний підхід в управлінні освітою. Управління освітою: рефлексивний підхід: кол. моногр. / за заг. ред.. проф. Крижка В. В. Бердянськ. Вид-ць Ткачук О. В. 2016. С. 133–264. 608 с.*
10. *Полякова Г. А. Становлення та розвиток адаптивного управління освітнім процесом. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». 2017. Вип. 2 (3). URL: http://am.eor.in.ua/images/adapt/vol3p/17_am_02_03_polyakova.pdf.*
11. *Романовський О. Г., Чеботарьов М. К. Сутнісні характеристики сучасного стану розвитку теорії адаптивного управління в освітніх системах. Теорія і практика управління соціальними системами. 2014 №1. С. 26-33.*
12. *Третьяков П. И., Митин С. Н., Бояринцева Н. Н. Адаптивное управление педагогическими системами : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 031000 Педагогика и психология, 033400 Педагогика / Под ред. П. И. Третьякова. М. : Academia. 2003. 368 с.*

Єрьоменко Ольга[57]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: mishola@ukr.net

ЗАПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

У тезах йдеться про включення адаптивних процесів у систему підготовки магістрів управління закладом освіти з метою створення умов для природньої самоорганізації та самоосвіти.
Ключові слова: *магістрант, адаптація, професійна підготовка, адаптивна система, самоосвіта, самоорганізація. адаптація, освітньо-виховна система, парадигмальні підходи.*

В тезисах говорится о включении адаптивных процессов в систему подготовки магистров управления учебным заведением с целью создания условий для естественной самоорганизации и самообразования.
Ключевые слова*: магстрант, адаптация, професиональная подготовка, адаптивная система, самоосвита, самоорганізація. адаптация, освежительно-оздоровительная система, парадигмальные отряды.*

The thesis deals with the involvement of adaptive processes in the system of training masters of educational institution management in order to create conditions for natural self-organization and self-education.
Keywords: *graduate student, adaptation, professional training, adaptive system, self-education, self-organization.*

Підготовку менеджерів закладу освіти в умовах магістратури ми розглядаємо з позиції теорії систем.

Система професійної підготовки магістрів трактується як різновид педагогічної системи, оскільки володіє всіма ознаками, притаманними такій

[57] © Єрьоменко Ольга (Olha Yeromenko)

системі: складається з взаємозв'язаних елементів; елементи складають єдине ціле; елементи всередині системи утворюють деякі підсистеми; будь-яка система є підсистемою системи вищого рівня. Також система професійної підготовки магістрів має загальні ознаки, для всіх соціальних систем: цілеспрямованість, цілісність, структурність, динамізм, взаємодія з середовищем і з системами нижчого і вищого порядку.

Водночас традиційна система підготовки магістрів управління закладом освіти має низку недоліків: відсутність гнучкості і адаптації в процесі підготовки магістрів у залежності від особистості студента і рівня його здібностей; складність обліку потреб ринку (замовників) і конкретних можливостей навчальних закладів (інтелектуального потенціалу); відсутність урахування можливостей і потреб конкретної особистості; невідповідність змісту програм і вимог до спеціалістів, здатних ефективно працювати в умовах сучасної ринкової економіки [1].

Забезпечити це можливо при включенні процесів адаптивності у систему підготовки фахівців, що виведуть магістранта на високий рівень розвитку, пристосовуючи його до своїх вимог, при цьому не втрачаючи орієнтацію на мету та специфіку організації освітнього середовища.

Необхідно підкреслити, що адаптація тут двостороння: освітня система в конкретному освітньому закладі пристосовується до індивідуальних особливостей магістранта і сам магістрант пристосовується до системи. Таке взаємопристосування дає поняття адаптивної системи, що передбачає взаємодію, в результаті чого відбуваються необхідні якісні зміни.

Адаптивна система підготовки магістрів управління закладом освіти створена для забезпечення швидкої, гнучкої та ефективної підготовки сучасних професійних керівників, здатних швидко реагувати на зміни у суспільстві, приймати самостійні лідерські рішення, зберігати рівновагу та виваженість у прийнятті управлінських рішень.

Педагогічний досвід показує, що найбільш ефективно завдання підготовки магістрів управління закладом освіти вирішується шляхом професіоналізації, креативності, самоорганізації та самоосвіти [2]. Це підтверджує нашу позицію про те, що адаптація забезпечує автономність, самостійність та незалежність дій учасників освітнього процесу при усвідомленні та привласненні зовнішніх вимог.

Адаптивні процеси забезпечують зміни у взаємодії студента магістратури, викладача та освітнього середовища (люди, навчальний процес, приміщення, програми, документи, предмети тощо), що відбуваються шляхом активного

взаємовпливу. Такий вплив завершується оптимізацією механізмів досягнення бажаного результату (реальної мети). Ми вважаємо, що результатом професійної підготовки магістрів має бути спрямована самоорганізація та самоосвіта в межах соціально значущої узгодженої реальної мети – режим неперервного педагогічного вдосконалення та пошуку.

Сучасний розвиток і модернізація вищої освіти стимулює освітянську спільноту модернізувати існуючі та підбирати досконалі методи роботи зі студентами магістратури, шукати нові системи підготовки магістрів. Це приводить учасників освітнього процесу в стан постійно змінюваного оточуючого освітнього середовища та стимулює їх підлаштовуватися під сучасну ситуацію, шукати додаткові ресурси, оптимізувати власну освітню діяльність, тобто активізувати потенційні можливості та розробляти власні механізми адаптації, моделюючи адаптаційні процеси.

Попередні спроби апробувати розроблену адаптивну систему несподівано викликала невеликий опір з боку студентів та викладачів через збільшення обсягу самостійної роботи для студентів і через недостатній рівень професійної компетентності викладачів для розроблення методичного забезпечення практико-орієнтованих самостійних завдань. Подолати ці труднощі можливо шляхом постійного включення в очні заняття самостійних завдань для розвитку здатності студентів працювати в команді, розвивати партнерські відносини, толерантно сприймати іншу точку зору, здобувати потрібну інформацію тощо. Для викладачів у подоланні зазначених труднощів необхідно створення умов з метою постійного підвищення рівня професійної компетентності завдяки вільного доступу до Інтернету, періодичного підвищення кваліфікації на курсах, відвідування професійних тренінгів, семінарів, конференцій, включення в інноваційну проектну діяльність тощо.

Таким чином, запровадження адаптивної системи підготовки магістрів має відбуватися шляхом зміни способів досягнення поставлених цілей, форм, методів, засобів, завдань, з метою створення умов для природньої самоорганізації та самоосвіти.

Використані джерела:

1. *Берека В. Є. Фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти: теорія і методика: Монографія. Хмельницький: ХГПА, 2008. 482 с.*
2. *Єльникова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти: дис. ...док. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2005. 443 с.*

Лаврентьєва Олена, Завальнюк Олена[58]
Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна;
e-mail: helav68@gmail.com

КОМПЕТЕНТНЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ

У публікації розкриваються основні ідеї компетентного педагогічного управління науково-дослідницькою діяльністю студентів; окреслюються основні напрямки, закономірності, принципи і підходи; подаються результати апробації засобів безпосереднього і опосередкованого педагогічного управління поетапним залученням студентів до науково-дослідницької роботи.
Ключові слова: *управління соціальними системами, науково-дослідницька діяльність студентів; педагогічне управління.*

В публикации раскрываются основные идеи компетентного педагогического управления научно-исследовательской деятельностью студентов; очерчиваются основные направления, закономерности, принципы и подходы; подаются результаты апробации средств непосредственного и опосредованного педагогического управления поэтапным привлечением студентов к научно-исследовательской работе.
Ключевые слова: *управление социальными системами, научно-исследовательская деятельность студентов; педагогическое управление.*

The paper reveals the main ideas of competent pedagogical management of students' research activities; the main directions, patterns, principles and approaches are outlined; the results of testing the means of direct and indirect pedagogical management of phased involvement of students in research work are presented.
Keywords: *social systems management, students' research activities; pedagogical management.*

Сьогодні на теренах вітчизняної вищої освіти склалася й ефективно функціонує система науково-дослідницької діяльності студентів.

У своїх попередніх дослідженнях ми наголошували на тому, що значущість такої діяльності важко переоцінити, оскільки за її допомогою студенти оволодівають академічними та практичними професійно значущими знаннями, комплексом дослідницьких компетентностей, а також методологією наукового пошуку, досвідом здійснення наукового дослідження, здатністю творчо застосовувати в практичній діяльності найновіші досягнення науково-технічного й соціального прогресу [2].

Науково-дослідницька діяльність студентів є динамічним системним об’єктом, яка включає та підпорядковує собі науково-дослідну й навчально-дослідницьку діяльність, науково-дослідницьку роботу й організаційно-наукові

[58] © Лаврентьєва Олена (Lavrentieva Olena), Завальнюк Олена (Zavalnyuk Olena)

заходи. Із огляду на ці складні завдання виокремлюється проблема належного управління науково-дослідницькою діяльністю студентів. Виходимо з того, що управління освітніми системами, підпорядковуючись загальним закономірностям управління соціальними об'єктами, ґрунтується на позиціях гуманізму. Із цієї точки зору компетентне педагогічне управління є свідомим цілеспрямованим впливом на студента з метою спрямування його діяльності, додання їй належної якості та ефективності, створення умов для особистісного й професійного розвитку майбутніх фахівців, сприяння переходу до самоуправління нею.

Серед закономірностей управлінської діяльності, виокремлених Г. Єльниковою, закцентуємо на тих, які є нагальними для компетентного управління організацією науково-дослідницької діяльності студентів, а саме: управлінням є втручання в саморух системи, спрямування його в бажаному напрямі; ефективність управління підвищується, якщо воно здійснюється з опорою на самоуправління; самоуправління як складова управління завжди має місце там, де зовнішні обставини створюють для суб'єкта ситуацію додаткової орієнтації і не є можливим без усвідомлення суб'єктом і забезпечення йому реалістичності мети діяльності [1, с. 41]. Головними суб'єктами управління науково-дослідницькою роботою студентів є наукові керівники. Проводячи студента сходами від навчально-дослідницької до науково-дослідницької діяльності керівник випробує себе в багатьох ролях, передусім помічника й вчителя, а також психолога, який надає психологічну підтримку, організатора й консультанта, тьютора, експерта й, нарешті, контролера результатів діяльності.

До провідних принципів компетентного педагогічного управління науково-дослідницькою діяльністю студентів належать: свобода вибору сфери наукових інтересів; поступове нарощування складності; створення атмосфери підтримки, стимулювання дослідницької діяльності; забезпечення взаємозв'язку науки й практики; індивідуальний підхід [2]. Залежно від виду інформаційно-комунікаційних зв'язків у системі «викладач–студент–студенти–науковий колектив», за допомогою яких повідомляються й узгоджуються цілі, реалізуються управлінські рішення, аналізуються результати й прогнозуються подальші дії, можуть бути визначені головні режими управління науково-дослідницькою діяльністю студентів, – безпосереднє, опосередковане й самоуправління. У своєму дослідженні [2] ми апробували й підтвердили ряд засобів педагогічного управління, зокрема безпосереднього через науково-методичне забезпечення і опосередкованого через аудиторні й дистанційні консультації за допомогою ІКТ та інструментів масової комунікації у вигляді методологічних семінарів, фокус-груп, тренінг-сесій, воркшопів

(дослідницьких, методичних, ігрових, проєктних, творчих), конференцій, блогів, сайтів і тематичних груп у соціальних мережах.

Використані джерела:

1. *Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: кол. монографія / Г. В. Єльникова, Т. А. Борова, З. В. Рябова та ін. / За заг. і наук. ред. Г. В. Єльникової. Харків : Мачулін, 2017. 440 с.*
2. *Завальнюк О. С. Педагогічні умови організації науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів географії в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Льотна академія Національного авіаційного університету. Кропивницький, 2020. 20 с.*

Лучанінова Ольга[59]
Національна металургійна академія України, м. Дніпро, Україна;
e-mail: 2017olgapetrovna@gmail.com

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: НАУКОВО-ПАРАДИГМАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИМОГ СУСПІЛЬСТВА

Важливу роль в адаптації освітньо-виховної системи закладу вищої освіти відіграють підходи до навчання й виховання у вищій школі. Досить виразно оформилися такі підходи: культурологічний, синергетичний, соціалізуючий, герменевтичний, аксіологічний, антропологічний тощо. Адаптаційні процеси в освіті прогресивно змінюються: від інтелектуалізму, раціоналізації та прагматизму Заходу українська педагогічна думка все динамічніше повертається в бік духовності, її пріоритету над інтелектуальним компонентом у навчанні та вихованні.
Ключові слова: *адаптація, освітньо-виховна система, парадигмальні підходи.*

Важную роль в адаптации образовательно-воспитательной системы закладу вищої освіти играют подходы к обучению и воспитанию в высшей школе. Достаточно отчетливо оформились такие подходы: культурологический, синергетический, социализирующий, герменевтический, аксиологический, антропологический и тому подобное. Адаптационные процессы в образовании прогрессивно меняются: от интеллектуализма, рационализации и прагматизма Запада украинская педагогическая мысль все динамичнее поворачивается в сторону духовности, ее приоритета над интеллектуальным компонентом в обучении и воспитании.
Ключевые слова: *адаптация, образовательно-воспитательная система, парадигмальные подходы.*

An important role in the adaptation of the educational system of HEA is played by approaches to education and upbringing in higher education. The following approaches have clearly emerged: cultural, synergistic, socializing, hermeneutic, axiological, anthropological, etc. Adaptation processes in education are progressively changing: from the intellectualism, rationalization and pragmatism of the West, Ukrainian pedagogical thought is increasingly turning towards spirituality, its priority over the intellectual component in education and upbringing.
Keywords: *adaptation, educational system, paradigm approaches.*

[59] Лучанінова Ольга (Luchaninova Olga)

Спрямованість системи освіти на переважне засвоєння системи знань, яка була традиційною й виправданою ще кілька десятиліть тому, вже не відповідає сучасному соціальному замовленню, яке вимагає виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у розв'язанні соціальних, виробничих та економічних завдань [4]. Добре освічені, висококваліфіковані громадяни є ознакою прогресу будь-якої держави XXI ст., коли світ є таким складним, суперечливим і конфліктним. Мова йде про відродження виховної системи у закладі вищої освіти (далі – ЗВО) на всьому пострадянському педагогічному просторі. Важливу роль в адаптації освітньо-виховної системи ЗВО відіграють підходи до навчання й виховання у вищій школі, оновлення виховної системи зокрема.

Нові підходи у навчанні й вихованні студентської молоді – це визначені й обумовлені конкретно-історичним моментом напрями передачі культурно-історичного досвіду людства, формування у студентів професійних знань, умінь і навичок, а також моральних, фізичних, розумових, естетичних та інших якостей. У психолого-педагогічній науці й теорії навчання та виховання досить виразно оформилися такі підходи: формуючий, культурологічний, синергетичний, соціалізуючий, герменевтичний, аксіологічний, антропологічний, психотерапевтичний тощо. Настав час перейти до парадигми самореалізації особистості у вільному суспільстві.

Отже, вимальовується основна мета освіти – формування особистості, здатної до постійної самореалізації. І головним у процесі навчальної, освітньої діяльності між студентом і викладачем повинно бути, так зване, діалогічне поле, в межах якого вільно може відбуватися проектування вихованої людини та фахівця. З огляду на це сьогодні заклади вищої технічної освіти адаптуються до умов сучасного суспільства: люди вимушені шукати способи виживання, що значно змінило акценти в напрямках їх діяльності.

Проте сьогодні питання формування технічної еліти поновлює значущість виховних практик у технічних закладах вищої освіти (далі – ЗВО), але втрати в цій царині вже наявні. Проблемність ситуації полягає в тому, що практичній реалізації задекларованих державними структурами цінностей та завдань освітян у ЗВО приділяється недостатньо уваги, а форми реалізації виховної роботи не завжди враховують особливості сучасних студентів.

Спостерігається (Савош, 2006) позиціонування виховання у технічному ЗВО за сучасних умов, коли ще недостатньо обґрунтована модель ефективної системи виховної роботи у технічних ЗВО, не з'ясовані механізми виховання щодо формування студентів у відповідності з моделлю фахівця; лише частково описані ризики у виховних практиках у зв'язку з приєднанням України до

Болонського процесу [6]. Зміни носять або лише зовнішній характер, або спрямовані на зміну змісту освіти за принципом оновлення навчальної інформації (Овчинникова, 2010). Зміна соціально-філософської та наукової парадигми апріорі визначає потребу зміни освітньої парадигми, фактично зміни освітньої парадигми немає. Традиційна «знаннієва» є тупиковим шляхом, а особистісно орієнтована парадигма освіти, у якій людина є суб'єктом пізнання, життя і особистісного розвитку, є перспективним шляхом [5].

На часі науково-перадигмальні підходи до розуміння природи, розвитку, оновлення або адаптації виховної системи, відповідно до особливостей парадигми педагогічної, як сукупності «теоретичних, методологічних та інших установок, які прийняті науковим педагогічним співтовариством на кожному етапі розвитку педагогіки, якими керуються у якості зразка (моделі, стандарту) при вирішенні педагогічних проблем, певний набір приписів (регулятивів)» [3, с. 233].

Дискусія, котра розгорнулася навколо ціннісних орієнтирів реформування сучасної освіти, відображає зіткнення чотирьох освітніх парадигм: когнітивно-інформаційної, особистісної, культурологічної, компетентнісної (Ямбург, 2000) [8]. Торкаючись цього питання, необхідно зазначити, що сьогодні адаптаційні процеси в освіті прогресивно змінюються: від інтелектуалізму, раціоналізації та прагматизму Заходу українська педагогічна думка все динамічніше повертається в бік духовності, її пріоритету над інтелектуальним компонентом у навчанні та вихованні. На часі нова суспільна парадигма, яка буде розглядати освіту як суспільне благо та відповідальність.

У силу того, що проблема має міждисциплінарний характер, зміни у виховній парадигмі треба розглядати у тісному зв'язку зі змінами в освітніх парадигмах. Має відбутися зміна освітньої парадигми із системи, «орієнтованої на викладача, до системи, орієнтованої на студента» (Сухарніков, 2012) [7, с. 28].

Сучасна вища школа вимагає доктринального переосмислення усієї системи виховання, оновлення змісту, форм і методів становлення особистості студентів, створення умов для самореалізації їх у різних видах творчої діяльності. Ми вважаємо, що гуманна педагогіка – це нова парадигма розвитку педагогіки й виховання, зокрема у XXI столітті. Це відкрита й творча система, яка спирається на певні принципи, має на увазі особистісний внесок і творчість кожного педагога. Без засвоєння педагогіки ми навряд чи уникнемо проблем сучасності: наркоманії, жорстокості та агресії серед підлітків, цинізму, соціальної байдужості і т.п. Якщо людина з дитинства, коли вона ще довіряє

дорослому, не орієнтується на пробудження й розвиток власної душі, їй важко буде пізніше встояти без справжньої опори. Гуманна педагогіка дає людині внутрішній стрижень, робить її по-справжньому сильною, здатною відстоювати те добро, яке вона відкриває в собі й для себе (Бойко, 1996) [1].

З огляду на зміни у вищій освіті, педагогічна наука вважає, що адаптація освітньо-виховної системи ЗВО носить міждисциплінарний, проблемно-орієнтований характер. Характеризуючи вищу освіту на зламі суспільного розвитку, зазначимо, що «вища школа мала надмірну ідеологізацію навчально-виховного процесу» (Згуровський, 2013). Виникла гостра потреба в переорієнтації національної системи вищої освіти і науки на підготовку такого людського капіталу, який би забезпечив інноваційний розвиток країни за рахунок тісної взаємодії вищої освіти, науки, бізнесу та влади [2].

Адаптація освітньо-виховної системи ЗВО може бути успішною, якщо постійно вести пошук педагогічно доцільних та інноваційно виважених підходів до виховної діяльності у закладі. Керівництву закладом вищої освіти треба враховувати соціально-економічні тенденції у суспільстві, а саме: розширення інформаційного середовища, зміни на ринку праці, зміна людиною декількох професій упродовж життя.

Компетентнісна парадигма у навчанні висуває нові вимоги до особистості здобувача вищої освіти: мобільність студентів як необхідна умова входження у Болонський процес, здатність до співпраці, уміння самостійно приймати рішення у ситуації вибору, почуття відповідальності за свою долю і долю держави. Нові цінності сучасної студентської молоді мають егоцентричний характер. Завдяки академічній мобільності вони придбали досвід організації студентського життя в інших європейських вишах.

Зауважимо, що пріоритет навчання над вихованням у вищій школі дав свої сумні наслідки. Декілька поколінь студентів не отримало досвід суспільної роботи, громадянської активності, виховання від професорсько-викладацького складу. Все це спонукає переглянути науково-парадигмальні підходи до адаптації освітньо-виховної системи ЗВО з позицій реалій сьогодення.

Виховна парадигма у XXI століття повинна, перш за все, мати розвиваючу, культуротворчу домінанту, націлену на «виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв’язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни».

Треба зауважити, що одна із особливостей виховної парадигми пов’язана з випереджальним характером освіти й виховання у XXI ст., тому що людина

живе в інформаційному суспільстві, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення для економічного й соціального поступу країни. І такі явища, як інтеграція й глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави на найближчі два десятиліття вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер.

Суспільство стає дедалі більш людиноцентристським. Індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов є, з одного боку, основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Ось чому найбільш пріоритетними сферами в XXI столітті стають наука – як сфера, що продукує нові знання, та освіта – як сфера, що олюднює знання та забезпечує індивідуальний розвиток людини, тобто виховує її. Розуміємо процес виховання у вищій школі як такий, що завжди спрямований на зміну поглядів, переконань, ідеалів, звичок, поведінки студентів.

Завдання вищої школи сьогодні – створити нову молоду людину, виховати такі її якості, як високий професіоналізм, активність, діловитість, мобільність, почуття відповідальності, уміння працювати, швидко орієнтуватися в ситуації, приймати самостійні рішення, поважати працю, формувати потребу в постійному оновленні знань і самовдосконаленні, розвивати культуру міжособистісного спілкування тощо. Всі ці завдання пов’язані зі зміною виховної парадигми у вищій освіті та адаптаційними процесами освітньо-виховної системи будь-якого ЗВО.

Використані джерела:

1. *Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації (підготовка вчителя до формування виховуючих відносин з учнями): навч.-метод. посібник. К. : ІЗМН, 1996. 232 с.*
2. *Згуровський М. Вища освіта на зламі суспільного розвитку «Дзеркало тижня. Україна"» № 5, 8 лютого 2013.*
3. *Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике. Москва: ИКЦ «Мар Т»; Ростов н/Д: Изд-ий центр «Мар Т», 2005. 448 с.*
4. *Лучанінова О. П. Зміна виховної парадигми вищої освіти України на початку XXI століття. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць; [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя, 2013. Вип. 32 (85). 596 с. С. 67–75.*
5. *Овчинникова М. Сучасні освітні парадигми: основні визначення. URL : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2010_25_1/ovhinn.pdf.*
6. *Савош Г. П. Особливості виховної роботи в системі вищої технічної освіти України: соціологічний аналіз : дис... канд. соціол. наук: 22.00.04; [Галина Петрівна Савош; Харківський гуманітарний ун-т «Народна українська академія»]. Х., 2006. 232 с.*
7. *Сухарніков Ю. В. Концептуальні підстави розробки і впровадження національної рамки (академічних) кваліфікацій України. Вища школа. 2012. № 3. С. 16–38.*
8. *Ямбург Е. А. Школа на пути к свободе: культурно-историческая педагогика. М. : «ПЕР СЭ» 2000. 351 с.*

Михасюк Оксана[60]
Богодухівська гімназія №1 Богодухівської районної ради Харківської області, м. Богодухів, Україна; e-mail: omikhasiuk@ukr.net

СТАНОВЛЕННЯ СИТЕМИ ГРОМАДСЬКО-ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ

У тезах обґрунтовано розвиток громадсько-державного управління закладом загальної середньої освіти в умовах адміністративно-територіальної реформи децентралізації. Визначено, що найбільш ефективним при цьому є використання основних аспектів адаптивного управління соціально-педагогічними системами.
Ключові слова: *система громадсько-державного управління, адаптивні засади, заклад загальної середньої освіти.*

В тезизах обосновано развитие общественно-государственного управления общеобразовательным учебным заведением в условиях административно-территориальной реформы децентрализации. Выяснено, что наиболее эффективным при этом есть использование основных аспектов адаптивного управления социально-педагогическими системами.
Ключевые слова: *система общественно-государственного управления, адаптивные основы, заведение общего среднего образования.*

The thesis substantiates the development of the public-state management of the general educational institution within the conditions of administrative-territorial reform of decentralisation. It has been found that the key aspects using of adaptive management of social and pedagogical systems are the most effective.
Keywords: *the system of public administration, adaptive foundations, the institution of general secondary education.*

На перехідному етапі формування громадянського демократичного суспільства відбувається реформування усіх сфер суспільного життя, у тому числі й освітньої, що зумовлена високим суспільним запитом на отримання якісних освітніх послуг. Адміністративно-територіальна реформа децентралізації передбачає створення оптимальної мережі закладів загальної середньої освіти, діяльність яких максимально задовольнятиме населення кожної територіальної громади в отриманні якісної освіти.

Із прийняттям Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», концепції «Нова українська школа» актуалізовано основні аспекти демократизації та децентралізації управління закладами загальної середньої освіти, становлення їх автономії, організації освітньої діяльності на засадах педагогіки партнерства, розвиток громадської складової в управлінні закладами освіти, консолідації зусиль громадських і державних інституцій. Адже, попри задекларoване державно-громадське управління, у ключових аналітичних документах галузі освіти [3] акцентується увага на необхідності його модернізації, трансформації у частині посилення ролі та активізації

[60] © Михасюк Оксана (Mykhasiuk Oksana)

громадськості. Відтак, досить перспективним є розвиток інноваційної системи громадсько-державного управління закладами загальної середньої освіти.

На основі аналізу наукових джерел визначено, що громадсько-державне управління – вид соціально-педагогічного управління, процесу взаємовпливу громадських і державних суб'єктів та об'єктів управління, їхній вплив на розвиток закладу освіти, заснований на спільній діяльності, партнерських зв'язках із метою реалізації соціальних замовлень та із забезпеченням пріоритету прав громадськості [2]. У ході дослідження встановлено, що для ефективного запровадження громадсько-державного управління важливим є використання провідних аспектів адаптивного управління соціально-педагогічними системами. За твердженням Г. Єльникової, адаптивне управління – процес взаємовпливу, що викликає взаємопристосування поведінки суб'єктів діяльності на діа(полі)-логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і спрямуванням дії на її досягнення, його провідною ознакою є взаємопристосування та органічне поєднання мети керівника і прагнення виконавця на основі вироблення гнучких моделей діяльності [1, с. 50].

Отже, відбувається взаємодія горизонтальних структур управління закладом загальної середньої освіти, широкого кола громадськості із вертикальними (субординаційними структурами) – державними органами управління освітою. Таким чином, формуються партнерські зв'язки, що ґрунтуються на принципах адаптації, гнучкості, мобільності, здійсненні моніторингу та самомоніторингу, демократичності співуправління громадських і державних суб'єктів управління закладом загальної середньої освіти [2], що сприяє створенню комфортного освітнього середовища на основі вивчення суспільних запитів та запровадження освітньої діяльності, що задовольняє освітні потреби не тільки учнів, їх батьків, а й населення усієї територіальної громади.

Використані джерела:

1. *Єльникова Г. В. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи : Колективна монографія / Г. В. Єльникова, Т. А. Борова, Г. А. Полякова та ін. [За заг. ред. Г. В. Єльникової]. Чернівці: Технодрук, 2009. 570 с.*
2. *Михасюк О. К. Теоретичні основи громадсько-державного управління загальноосвітнім навчальним закладом. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». 2017. № 2. URL: http://am.eor.by/images/adapt/vol3p/17_am_02_03_mykhasiuk.pdf.*
3. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні // НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя. К. : Ірпінь : Пед. думка, 2016. 448 с*

Савєльєва Тетяна[61]
Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В. І. Вернадського, м. Харків, Україна; e-mail: rosotanya@ukr.net

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В КОЛЕДЖАХ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

Автором розглядаэться проблема організації й проведення дослідницької діяльності в коледжах на адаптивних засадах з метою підвищення професійної якості підготовки майбутніх фахівців. Залучення студентів і викладачів до дослідницької діяльності дає розвиток інтелектуального потенціалу та забезпечує високоякісну професійну підготовку.
Ключові слова: *дослідницька діяльність студентів, адаптивні засади, розвиток професійної компетентності.*

Автором рассматриваются проблемы организации и проведения исследовательской деятельности в колледжах на адаптивных принципах с целью повышения профессионального качества подготовки будущих специалистов. Привлечение студентов и преподавателей к исследовательской деятельности даёт развитие интеллектуального потенциала и обеспечивает высококачественную профессиональную подготовку.
Ключевые слова: *исследовательская деятельность студентов, адаптивные принципы, развитие профессиональной компетентности.*

The article deals with the issues of organization, carrying out research activity in colleges on the adaptive basis in order to improve the professional quality of training of future specialists. Involvement of students and teachers in research activities develops intellectual capacity and provides high quality vocational training.
Keywords: *students' research activity, adaptive principles, professional competence development.*

Сучасний стан педагогічної діяльності закладів освіти має за мету підготовку високоякісного професійного фахівця, розвинену багатогранну особистість, що швидко та мобільно адаптується до змін виробничого середовища. Такі завдання мають реалізовуватись через творчу, інноваційну, нестандартну та продуктивну організацію роботи студента під час навчання в коледжі, що втілює дослідницька діяльність, запроваджена на адаптивних засадах. За новим «Законом про фахову передвищу освіту» в коледжах має здійснюватися дослідницька діяльність, що передбачає «проведення наукових досліджень з метою отримання і використання нових знань та здійснення технічних і науково-технічних розробок» [3].

Розробкою питань з науково-дослідницької діяльності студентів займалось багато вчених, а саме Л. Авдєєва, С. Гончаренко, І. Іващенко, Л. Квіткіна та ін.

На думку Ю. Беляєва "науково-дослідна діяльність студентів – це діяльність, пов’язана з пошуком відповіді на творчу, дослідницьку задачу із

[61] Савєльєва Тетяна (Savєlєva Tetyana)

заздалегідь невідомим рішенням. Вона включає у себе наступні етапи: постановку проблеми; вивчення теорії, що присвячена означеній проблематиці; добір методик дослідження і практичне оволодіння ними; пошук необхідного матеріалу, його аналіз та узагальнення; власні висновки" [1, с. 189].

Науковець С. Гончаренко визначає, що «дослідницька діяльність сприяє вихованню в учнів допитливості, ініціативності, прагнення до самостійного пошуку, розвиває активність їхніх розумових процесів» [2].

Учені досліджували питання науково-дослідницької роботи студентів і дійшли висновків, що такий вид діяльності є передумовою до саморозвитку особистості та формування професійно-технічного прогресу.

На сучасному рівні освітнього середовища науково-пошукова, дослідницька робота в коледжах організована як самостійна робота студента над визначеною тематикою під супроводом викладача і здійснюється у навчальний та позанавчальний час.

Організовуються та проводяться заходи, що вимагають певної підготовки та мають розвивати особистість студентів в різних сферах життя. Наприклад, проводяться конференції, конкурси фахового спрямування, семінарські заняття, проектна діяльність по розробці та написанню курсових проектів, працюють гуртки.

Підготовка до конкурсів потребує залучення кращих студентів, що формує відповідальність за досягнення результативної участі. Під час підготовки до семінарських занять, роботи гуртка або до написання курсового проекту в роботу залучаються всі студенти і формують самостійний пошук та добір необхідного матеріалу з досліджуваного питання, розвивають різносторонні погляди на зміст проблеми, відбувається генерація ідей. Через власні судження визначається особистісний потенціал студента, що мотивує його на досягнення кращих результатів під час проведення дослідницької діяльності.

Отже, дослідницька робота студентів дозволяє розкрити нестандартні та креативні думки студентів, що є важливим фактором розвитку компетентного фахівця та мотивує на підвищення професійного інтересу. Залучення студентів до дослідницької діяльності дає можливість розвиватись й викладачам через постійне збагачення власного досвіду та підтримки компетентності. Студенти, що залучені до дослідницької діяльності на адаптивних засадах, отримують знання, багатогранний погляд на проблему, уміння концентруватись, самостійно міркувати, аналізувати та приймати рішення.

Використані джерела:

1. *Бєляєв Ю. І., Стеценко Н. М. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету. Педагогічний альманах. 2010. Вип. 6. С. 188–191.*

2. *Гончаренко С. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 206 с.*
3. *Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19.*

Скрипка Катерина[62]
Управління освіти, культури, молоді та спорту Дергачівської районної державної адміністрації, м. Харків, Україна; e-mail: skripka.ks18@gmail.com

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Автором здійснено аналіз сутності понять «проєкт», «проєктна технологія» Визначено, що проєкт є певною сукупністю управлінських завдань та організаційних дій, методів і засобів, спрямованих на досягнення визначеної мети проєктної технології, а проєктна діяльність спрямована на пізнання та створення інклюзивно-освітніх продуктів. Відображено практику впровадження проєктної діяльності в Дергачівському районі Харківської області.
Ключові слова: *проєктна діяльність, проєкт, проєктна технологія, інклюзивне навчання, заклад загальної середньої освіти.*

Автором проведен анализ сути понятий «проект», «проектнная технология». Определено, что проект является определенной совокупностью управленческих задач и организационных действий, методов и средств, направленных на достижение определенной цели проектной технологии, а проектная деятельность направлена на познание и создание инклюзивного-образовательного продукта. Отражено практику внедрения проектной деятельности в Дергачевском районе Харьковской области.
Ключевые слова: *проектная деятельность, проект, проектные технологии, инклюзивное обучение, заведение общего среднего образования.*

The article analyzes the essence of the concepts of «project», «project technology». It is determined that the project is a set of management tasks and organizational actions, methods and tools aimed at achieving a certain goal of the project technology, and the project activity is aimed at the knowledge and creation of inclusive educational products. The practice of implementing project activity in the Dergachiv district of Kharkiv region is reflected.
Keywords: *design activity, project, design technologies, inclusive education, institution of general secondary education.*

Сучасна освіта перебуває в пошуках таких педагогічних технологій, які б не тільки забезпечували засвоєння певного обсягу інформації, але й сприяли готовності керівника закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) до впровадження інклюзивного навчання (далі – ІН). Основою педагогічної технології є проект. Н. Нечаєв проєктну діяльність розглядає як специфічну форму моделювання, спрямовану не тільки на пізнання елементів дійсності, а й на створення нових її елементів [4]. С. Гончаренко стверджував, що діяльність є способом буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність зміни. З. Рябова

[62] © Скрипка Катерина (Skripka Katerina)

зауважує, що проєктна технологія є сукупністю завдань, організації, методів і засобів управління для реалізації проекту [4].

З нашої точки зору, проєктна технологія управління готовності керівника ЗЗСО щодо впровадження ІН є складником системи професійного формування готовності, основою якого є процес реалізації проєктів в інклюзивно-освітньому просторі. Під час дослідження шляхом анкетування, бесід, проведених під час науково-практичних конференцій в Дергачівському районі Харківської області, ми встановили, що близько 20 % керівників ЗЗСО району можуть пояснити, що таке проєктний метод навчання, і знають характерні ознаки; водночас, лише 5 % керівників відзначили, що використовують проєктну діяльність в запровадженні ІН. Це й зумовило необхідність розроблення технології управління готовністю керівників ЗЗСО до впровадження ІН через проєктну діяльність.

Технологія управління в умовах проєктної діяльності реалізується на трьох рівнях, а саме: на *підготовчо-організаційному етапі* готуються тренери, консультанти, експерти, фахівці методичних служб, які взаємодіють з керівниками ЗЗСО щодо питань впровадження ІН.

Після цього підготовлені фахівці проводять з керівниками ЗЗСО проєкти у вигляді тренінг-курсів за визначеною програмою проєктної технології.

Перший етап передбачає формування групи керівників; по-друге, діагностику їх готовності до впровадження ІН; чітке визначення мети й завдань упровадження проєкту.

На другому етапі *діагностико-проєктувальному* відбувається практична підготовка керівників, де систематизуються знання з проєктного методу, отримуються базові навички впровадження ІН, визначається траєкторія саморозвитку, створюється професійна спільнота «Інклюзивна освіта: без меж».

Керівники залучаються до інноваційного освітнього проєкту щодо впровадження ІН: «Взаємодія», створюють міні-проєкти, беруть участь у тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах. Для навчально-методичної підтримки учасників проєктів запроваджуються веб-ресурси: сайт «Без меж», визначаються основні завдання.

Керівникам ЗЗСО: участь у чотирьох модулях-тренінгах спеціалістів спеціалізованого центру «Ладо» для дітей з особливими освітніми потребами; у тренінгу з форматом «Світове кафе» (тренер Босілька Шедліх м. Берлін); ознайомлення з досвідом роботи педагогів міста Таллінн (Естонія); проведення конкурсу для дітей з ООП «Дивовижна дитина в світі мистецтва»; організація діяльності мобільних груп «Бумеранг добра» з метою допомоги в соціалізації

особливих дітей; *заступникам директорів з навчальної роботи*: проведення конференції з питань інклюзивної освіти для педагогічної та батьківської громадськості; організація тренінгів для педагогів закладу освіти з питань упровадження інклюзивного навчання; *практичним психологам:* розроблення розвитково-корекційних занять для дітей з ООП за нозологіями; *учителям/вихователям інклюзивних класів/груп:* розробка і проведення циклу виховних заходів «Уроки толерантності»; участь у районному конкурсі на кращу розробку уроку, заняття в інклюзивному класі/групі; *асистентам вчителів/вихователів:* за участі команди супроводу розроблення карт динамічного розвитку дітей з ООП; створення дидактичних матеріалів для роботи з дітьми з ООП; проходження курсу менторської допомоги в межах тренінгу (GIZ); *логопедичній групі району:* здійснення обстеження учнів початкової школи з метою виявлення та профілактики мовленнєвих порушень; участь у районному батьківському форумі «Толерантність без меж».

На третьому *організаційно-рефлексивному* етапі відбувається конкретизація банку методів, прийнятих для використання в процесі педагогічного проєктування. На цьому етапі аналізуються ризики, коригується технологія проєкту, розробляються та проводяться заходи щодо оцінювання ефективності та якості.

Діагностика результатів визначає критерії, рівні та індикатори готовності керівника ЗЗСО впроваджувати ІН в умовах проєктної діяльності. Для здійснення діагностики використовується вхідне і вихідне анкетування керівників, захист проєктних робіт, аналіз участі в семінарах і конференціях регіонального, міжнародного рівнів, співбесіди, експертна оцінка фахівців. Діагностика результатів навчання відбувається за чотирма групами критеріїв: мотиваційно-ціннісним, пізнавальним, креативно-діяльнісним, оцінно-результативним.

Отримані результати спонукають до того, щоб на новому рівні розвивати готовність керівника ЗЗСО до впровадження ІН. Це зумовлено тим, що технологія управління готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН в умовах проєкту розглядається нами як складник професійного розвитку керівників ЗЗСО, основою якої є процес конструювання та реалізації проєктів в інклюзивному освітньому просторі. Аналіз особливостей зазначеної технології дозволив нам виявити її доцільну структуру, що складається із взаємозумовлених та взаємопов'язаних структурних складників: *підготовчо-організаційного,* у межах якого визначені складники, критерії та показники готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН, розроблена факторно-критеріальна субмодель готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН;

діагностико-проєктувального, метою якого є діагностика і стан готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН; планування і проєктування структури й змісту готовності керівника ЗЗСО до впровадження ІН; *організаційно-рефлексивного* – визначення ефективності апробації технології управління готовністю керівника ЗЗСО до впровадження ІН, що включає організацію процесу в умовах проєкту; оцінку, аналіз рівня готовності за результатами проєкту.

Проєктна технологія дає змогу керівникові ЗЗСО впроваджувати ІН. Її застосування повинно мати системний, послідовний характер, з дотриманням принципів науковості.

Слід підкреслити, що використання проєктної технології можна вважати домінуючим у вирішенні питання впровадження ІН. Її доцільно використовувати в оптимальному поєднанні з іншими технологіями для отримання конкретного позитивного результату.

Використані джерела:

1. *Герлянд Т. М. Сучасні підходи до впровадження проектної технології у процес загальноосвітньої підготовки закладів професійно-технічної освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2013. Вип. 13. С. 43–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2013_13_10.*
2. *Полат Е., Петрова И., Бухаркина М., Моисеева М. Что такое проект? Відкритий урок. 2004. No5—6. С 10—17.*
3. *Рябова З. В., Кравченко Г. Ю. Метод проектів у розвитку якості початкової освіти. Х. : Ранок, 2013.145 с.*

Суховерхова Олена[63]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: suva.elena@gmail.com

STEM-ПРОЕКТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА З АДАПТИВНИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ

Автор робить спробу показати доцільність використання STEM проектів в соціально-педагогічній системі закладів загальної середньої освіти. Наголошується на адаптивності даного виду проектів до використання в навчальному процесі.
Ключові слова:*STEM-проект, адаптивність, компетентність, соціально-педагогічна система.*

Автор делает попытку показать целесообразность использования STEM-проектов в социально-педагогической системе учреждений общего среднего образования. Отмечается адаптивности данного вида проектов к использованию в учебном процессе.
Ключевые слова: *STEM-проект, адаптивность, компетентность, социально-педагогическая система.*

---

[63] © Суховерхова Олена (Sukhoverkhova Olena)

The author makes an attempt to show the feasibility of using STEM projects in the socio-pedagogical system of institutions of general secondary education. The adaptability of this type of project to use in the educational process is noted.
Keywords: *STEM-project, adaptivity, competence, social-pedagogical system.*

Сучасне суспільство характеризується прискоренням темпів науково-технічного прогресу. Впровадження високотехнологічних інновацій та розробок впливає на усі сфери нашого життя, у т. ч. на освіту. Глобалізаційні процеси в суспільстві викликали появу і розвиток STEM технологій, що діють на основі інтегративного підходу.

Зміст STEM-освіти складається з різнопланових курсів/програм навчання, що дає змогу готувати учнів до успішного працевлаштування та освіти впродовж життя і вимагає технічно складних навичок, заснованих на математичних знаннях і наукових поняттях. Прогнозується, що 75 відсотків професій, які на даний час найшвидше розвиваються, потребуватимуть володіння навичками STEM [4].

Незважаючи на підвищений інтерес до предметів, які пов'язані зі STEM, учні мають дуже багато труднощів з вивченням предметів цього циклу. Це пояснюється тим, що школярі не бачать необхідності їх засвоєння через відсутність практичного використання знань і навичок, отриманих під час навчання. Перехід до системи освіти європейського рівня передбачає підготовку учнів, здатних пристосовуватися до сучасних умов, засвоювати та використовувати передові технології. Тому використання STEM технологій можна вважати важливим фактором розвитку сучасної національної освітньої системи. Більшість навичок та вмінь, необхідних для виживання і процвітання в цьому столітті, спирається на STEM.

Дослідження показують, що необхідні навички в цих сферах мають бути притаманні робочій силі майбутнього, тобто сучасному учнівству. Наприклад, дослідження, проведене в США за Столичною програмою, показало, що 20% усіх робочих місць в країні, що складає 26 мільйонів, вимагають високого рівня знань в одній з галузей STEM. Зокрема половина всіх робочих місць, які потребують фахівців зі знаннями STEM, є у виробництві, охороні здоров'я, будівництві тощо. Зрозуміло, що використання знань з галузей STEM надає можливості розвитку майбутньої робочої сили та є необхідним чинником для економічного зростання країни [2].

Соціально-педагогічна система, де поєднується вивчення предметів через STEM технології з елементами адаптивності, дає можливість реалізувати новий підхід до навчання та формувати ключові життєві навички учнів [4].

Характеристиками такої системи можемо вважати, адаптивність до різних стилів та темпів навчання; наявність можливості самоаналізу та рефлексії;

спроможність самостійно оцінити знання та активність і т. п. [3]. Компетентнісний підхід в цьому випадку реалізується на 100 відсотків успішно. Учні соціалізуються, вчаться брати на себе відповідальність за результат самостійної діяльності шляхом свідомого формування мотивів навчання, планування мети та спрямування своїх дій на досягнення результату. Найбільш ефективним засобом формування названих вище компетентностей є участь у STEM проектах [1].

Використані джерела:

1. *Азизов Р. Образование нового поколения: 10 преимуществ STEM образования. URL: https://www.linkedin.com/pulse/образование-нового-поколения-10-преимуществ-stem-rufat-azizov/t.*
2. *Basham J. D., & Marino M. T. (2013). Understanding STEM educationand supporting students through Universal design for learning. Teaching Exceptional Children, 45 (4), P. 8–15. URL: https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/004005991304500401.*
3. *Decoding adaptive. URL: https://www.pearson.com/content/dam/one-dot-com/one-dot-com/global/Files/about-pearson/innovation/Pearson-Decoding-Adaptive-v5-Web.pdf.*
4. *Heidi Kleinbach-Sauter. STEM 2.0: An Imperative for Our Future Workforce // Heidi Kleinbach-Sauter, Edie Fraser URL: https://www.stemconnector.com/wp-content/uploads/2016/12/STEM-2pt0-Publication-2nd-Edition-1.pdf.*

Bilic Elena[64]
Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova;
e-mail: elenacojoc1985@gmail.com

METHOD OF IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES BY MEANS OF MIXED EDUCATION

У статті представлені матеріали, що відображають аспекти реалізації методики змішаного навчання в Професійній Школі 4, мун. Белць для реалізації навчальної діяльності.
Ключові слова: *навчання, змішане навчання, електронне навчання, дистанційні освітні технології, навчальна діяльність.*

В статье представлены материалы, отражающие аспекты реализации методики смешанного обучения в Профессиональной Школе 4, мун. Бэлць для реализации учебной деятельности.
Ключевые слова: *обучение, смешанное обучение, электронное обучение, дистанционные образовательные технологии, учебная деятельность.*

The article presents materials reflecting aspects of the implementation of the blended learning methodology at Vocational School 4, mun. Balti for the implementation of educational activities.
Keywords: *training, blended learning, e-learning, distance learning technologies, educational activities.*

Blended learning is familiar to varying degrees with all teachers, but it is interpreted differently.

Therefore, we will consider the concept of blended learning – this is an educational approach that combines teaching with the participation of a teacher face-to-face with online learning, which presupposes an element of independent control and the choice of the student's paths of time place and pace of learning [1].

[64] © Білік Олена (Bilic Elena)

Integration of experience to realize blended learning in the classroom means to rely in your work on the principles of individualization of openness of variability and informatization. This system of didactic principles requires a certain approach to the design of the educational process.

The main characteristics of this approach are the orientation of the educational process on competencies, as well as the widespread introduction of information and communication technologies in the educational process. The changes that this approach brings completely change the role of the teacher in the educational process. From the traditional role of transmitting information, the teacher becomes the organizer, facilitator, expert in educational activities.

The implementation of blended learning requires a teacher to be creative, choose suitable models, and use various services and tools online. Learning activities of a student become more intense, the realization of both collective and individual creativity is possible [2].

The use of blended learning can become one of the key means of solving existing problems in the educational sphere. As a result of using a mixed form of education, the solution of problems of education can be greatly simplified. The advantages of using blended learning include: reducing the burden on teaching staff; improving the quality of training (including through the use of more effective teaching aids); providing effective learning management tools; an increase in the circle of people to whom quality education will become available; natural development by students of modern means of organizing work, communications.

The methodology for the implementation of blended learning can be depicted in the form of the circuit shown in Fig. 1:

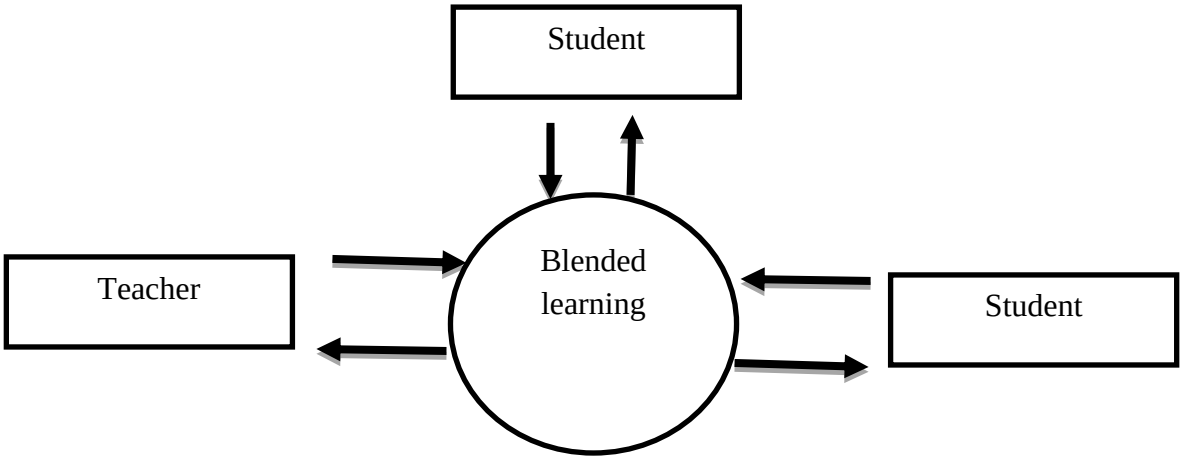

Fig. 1 Model of the methodology for the application of blended learning

From the presented model, we note that the student, when implementing blended learning at the lesson, interacts with the teacher, who transfers information to him, organizes his independent work, applies other active teaching methods for his training, and also interacts with classmates when teacher organization of group or frontal work, disputes, discussions, discussions. A review of the scientific literature on the introduction of blended learning made it possible to single out its models. There are many blended learning models, but they are all derived from the 6 basic blended learning models. Each model is characterized by the predominance of one of the three components of the technology of blended learning [3]: a component of the traditional direct personal interaction of participants in the educational process; a component of interactive interaction mediated by computer telecommunication technologies and electronic informational and educational online resources; a component of self-education. With the aim of introducing and implementing blended learning in the educational process at computer science lessons at Vocational School 4, mun. Balti developed the following electronic didactic materials: the

1. electronic course of the Information module on the Stepik platform (https://stepik.org/lesson/32868/step/1?unit=12656).

This resource is aimed at implementing the face-to-face model. Students receive the least amount of theoretical information to familiarize themselves with the new topic through the Stepik online platform. For a better perception of the new topic, a generalization is carried out based on the tasks proposed for solving. Students complement each other, sharing with the knowledge gained in order to solve the problem. The face-to-face model promotes the development of communication skills in students when discussing tasks, tolerance to the opinions of others, as well as group work skills.

2. didactic site (https://sites.google.com/site/curslamicrosoftoffice/).

This resource is used to implement the rotation model. The site has tasks for each of the work areas. One of the groups works on computers, performing tasks online, the other group works with a teacher. After a certain period of time, the groups change places. The didactic site contains materials for the first and second groups. In addition, Web 2.0 tools for teamwork (Voicethread, SoundCloud, Voki, Yooco, Prezi, Emaze, Wiki, Google Drive) are actively being introduced into the educational process. The listed web tools are used to implement an online learning model and an inverted class model.

These blended learning models are aimed at interacting within the group and with the teacher in the electronic environment, which contributes to the active development of mutual learning, to the formation of communicative competence, which allows students to enter into correspondence, exchange information and

opinions within their group, work on common projects, moral and aesthetic standards of online behavior [4].

Використані джерела:

1. *Chen B., Bryer T. Investigating Instructional Strategies for Using Social Media in Informal and Formal Learning. Ĩn: The International Review of Research in Open and Distance Learning, 2012, nr. 13(1), P. 87–104.*
2. *Десятова Л. В. Использование модели смешанного обучения (Blended Learning) для создания и апробирования курса ИКТ для поддержки обучения по базовой программе. М.: Изд-ий дом «Первое сентября», 2010. № 13. р. 7.*
3. *Bailey J., Schneider C., Vander T. Blended Learning Implementation Guide 2.0. Ĩn: Navigating the Digital Shift: Implementation Strategies for Blended and Online Learning. Digital Learning Now, 2013, P. 15–78.*
4. *Андропова Е. В. Технология смешанного обучения и ее роль в повышении качества образования. Ĩn: Информатика и образование. 2009, № 8. P. 112–114.*

Bogdanova Violeta, Chiriac Liubomir[65]
Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova;
e-mail: bogdanovaleta@gmail.com, llchiriac@gmail.com

THE DIGITAL PUBLISHING PLATFORM JOOMAG FOR ORGANIZING INDEPENDENT WORK OF STUDENTS

У статті описані можливості безкоштовної цифрової видавничої платформи Joomag. Описано способи створення методичних вказівок до практичних робіт. Розглянуто переваги електронних вказівок в порівнянні з традиційними.
Ключові слова: *самостійна робота, цифрова платформа Joomag, інтерактивний контент.*

В статье описаны возможности бесплатной цифровой издательской платформы Joomag. Описаны способы создания методических указаний к практическим работам. Рассмотрены преимущества электронных указаний по сравнению с традиционными.
Ключевые слова: *самостоятельная работа, цифровая платформа Joomag, интерактивный контент.*

In this paper we examine the features of the free digital publishing platform Joomag. There are considered the methods of creating guidelines for practical work of students. There are analyzed the advantages of electronic guidelines in comparing with traditional ones.
Keywords: *independent work of students, Joomag digital platform, interactive content.*

Modern educational standards provide up to 50% of the time for independent study of the discipline. Independent activities include scientific, educational and social occupation. Their effective combination allows to increase the level of professional and cultural competencies [1]. To provide methodological support for the organization of students' independent work, we use the free Joomag Digital Publishing Platform. Joomag allows interactive content creation, multi-channel

[65] ©Богданова Віолета (Bogdanova Violeta), Кіріяк Любомир (Chiriac Liubomir)

distribution, performance tracking [2]. An online publication can be quickly prepared by downloading the material in «pdf» format. A training manual can be prepared by downloading the material in «pdf» format. An experienced user can use ready-made templates, of which there are more than 100, and edit publications in real time.

To organize the independent work of the future economists during the study «Information Security», guidelines for the implementation of practical work by Joomag have been formed. In Joomag we published guidelines for future economists to practical studies of the «Information Security» and to organization their independent work. The electronic publication contains theoretical material, instructions, links, video and audio contents, a gallery of images. Students can use this electronic publication in practical classes and remotely with Internet access. The advantage of these electronic guidelines over traditional print guidelines is the free creation and placement, dynamic change, access from anywhere in the world with Internet access.

Organization of independent work allows students to form initiative. The teacher, solving issues of lack of classroom hours, through the organization of independent work can increase the theoretical volume of the course.

Використані джерела:

1. *Богданова В. А., Кирияк Л. Л. Внедрение информационных технологий в процессе изучения курса «Защита компьютерной информации» // 4-ая Конференция математического сообщества Р. Молдова. CMSM 4. Кишинев: Изд-во Тираспольского Государственного университета, 2017. 45 с.*
2. *Платформа для создания цифровых публикаций Joomag. URL: joomag.com.*

Bondarenko Tetiana, Khotchenko Irina[66]
Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine;
e-mail: bondarenko_tc@uipa.edu.ua, Irina_hot@ukr.net

METHODS OF ALLOCATION OF LATENT VARIABLES FROM BIG DATA IN INSTITUTIONAL RESEARCHES OF FUTURE SPECIALISTS

У статті описані методи «стиснення» інформації шляхом виділення латентних змінних з Big Data за результатами опитувань.

Ключові слова. *інституційні дослідження, опитування студентів, латентна змінна.*

В статье описаны методы «сжатия» информации путем выделения латентных переменных с Big Data по результатам опросов.

Ключевые слова: *институциональные исследования, опросы студентов, латентная переменная.*

The article describes the methods of «compression» of information by allocation latent variables from Big Data with the results of surveys.

Keywords: *institutional research, student survey, latent variable.*

[66] © Бондаренко Тетяна (Bondarenko Tetiana), Хотченко Ірина (Khotchenko Irina)

Context. In the world over many years of institutional researches that are conducted at various universities, a huge amount of data to inform executives has been accumulated [1]. Significant portion of this information is the results of surveys of students as the main consumers of educational service.

Purpose or goal. In the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, surveys of future engineering teachers have been conducted since 2007. During this time, more than 7,000 students took part in surveys, and over 500 thousand answers were collected in the database on various aspects of education and student life. The main method of analyzing the data from these surveys is item by item comparisons, as well as plotting graphs and charts that illustrate the answers to individual questions. However, due to the large amounts of data analyzed, these methods are ineffective and do not provide the ability to compare the results of surveys by year and various aspects of student life. In this regard, it is necessary to propose a method of information compression, which will allow a comparative analysis of the obtained data by year in various sections.

Approach. As a result of analysis various approaches to processing and compressing large volumes of information obtained from surveys, it was concluded that the best method of compressing information in this case is to select latent variables, each of which is determined on the basis of transformations of its own group of indicators.

Actual or anticipated outcomes. The database with the results of the survey of engineering teachers does not meet the requirements that are necessary for the allocation of latent variables (for example, not all indicators are measured on an interval scale; the scales of a question aren't the same for all questions; the survey uses dichotomous questions etc.). In this regard, we have proposed a method for allocation of latent variables from databases with survey results that contain various types of questions.

The technique includes the following steps: determining the composition of latent variables that can be calculated based on the available data set, filtering the data set with survey results, converting data and presenting them in a form suitable for processing, calculating the values of latent variables, analyzing the results, and evaluating their reliability. The paper discusses the process of allocating latent variables based on the proposed method on a specific example. The obtained results are discussed and proposals for improving the activities of the university are formulated, and the results of the application of the proposed technique for compressing large volumes of information, which is obtained as a result of surveys, are generally evaluated.

Conclusions/recommendations/summary: Based on the proposed method of allocating latent variables, we can convert any data array with survey results into a form suitable for statistical processing, and provide compression of the data array. Analysis of the latent variables obtained will allow the university management constantly monitor the trends in changing requirements, identify weaknesses in the organization of university activities, as well as design and implement appropriate corrective and preventive actions in a timely manner.

References:

1. *Survey Findings on the Quality of Undergraduate Education. NSSE Annual Results (2018). URL : http://nsse.indiana.edu/NSSE_2018_Results/pdf/NSSE_2018_Annual_Results.pdf#page=6.*
3. *Shmueli G., Peter C., Bruce P. C, Yahav I., Patel N. R., Kenneth C., Lichtendahl K. C. (2017). Jr.: Data Mining for Business Analytics: Concepts, Techniques, and Applications in R. John Wiley & Sons, 577 p.*
4. *Attewell P., Monaghan D. (2015). Data Mining for the Social Sciences: An Introduction. University of California Press, 264 p.*
5. *Mosyagin A. (2015). Using the Data Mining Methodology for Solving the Problems of Social Data Processing. Scientific Journal «Monitoring of Public Opinion». #2 (126). P. 143–147.*

Віротченко Світлана, Ковальчук Анастасія[67]
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна;
e-mail: s.a.virotchenko@karazin.ua, kovalchukanastasiia.ak@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ GOOGLE FORMS ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ВИБОРУ МОВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СКОРОПИСУ ПРИ УСНОМУ ПОСЛІДОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У тезах представлено процес використання хмарних технологій Google Forms при емпіричному дослідженні з вибору мови перекладацького скоропису при усному послідовному перекладі економічного тексту студентами 4 курсу і 1 курсу магістратури.

***Ключові слова**: хмарні технології, Google Forms, перекладацький скоропис.*

В тезисах описан процесс использования облачных технологий Google Forms при проведении эмпирического исследования по выбору языка переводческой скорописи при устном последовательном переводе экономического текста студентами 4 курса и 1 курса магистратуры.

***Ключевые слова:** облачные технологии, Google Forms, переводческая скоропись.*

The thesis describes the application process of Google Forms cloud technology in conducting an empirical study on the choice of the language of note-taking during consecutive interpreting of an economic text by 4-year undergraduate and 1-year graduate students.

***Keywords:** cloud technology, Google Forms, note-taking.*

[67] © Віротченко Світлана (Virotchenko Svitlana), Ковальчук Анастасія (Kovalchuk Anastasiia)

Хмарні технології в українській освіті розвиваються з початку 2010-х років, упровадження їх вивчення в учбові плани звісно підняли рівень обізнаності студентів і викладачів у цьому питанні, однак у широкомасштабних дослідженнях з гуманітарних дисциплін використання таких технологій, на кшталт Google, можна зустріти дуже рідко.

У тезах представлена реалізація використання Google технологій, зокрема Google Forms, при емпіричному дослідженні з вибору мови перекладацького скоропису (далі – ПС) при усному послідовному китайсько-англійському перекладі економічного тексту студентами 4 курсу та 1 курсу магістратури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (далі – ХНУ).

Перспективами впровадження хмарних технологій займалися такі українські науковці як О. Гриб'юк [1]. Дослідженням вибору мови ПС займалися Л. Черноватий [2], іноземні дослідники, наприклад, Шен Ву Ю (Sheng Wu Yu). В емпіричному дослідженні об’єктом вивчення є записи ПС студентів. Записи можуть бути зроблені англійськими літерами, китайськими ієрогліфами, піньінем, символами або взагалі вилучені.

Перший етап дослідження – відбір студентів, які можуть взяти в ньому участь. З огляду на рівень студентів усіх курсів, що вивчають китайську мову, ми обрали 4-ий курс та 1 курс магістратури.

Метод дослідження включає в себе опитування за допомогою інформаційно-комунікаційного засобу – Google Forms. Такий засіб ми вибрали, по-перше, для зручності, так як для проходження цього дослідження студентами знадобиться лише Інтернет та посилання на це дослідження, по-друге, для більш швидкої обробки отриманої інформації, програма сама зможе відрахувати частотність відповідей та те чи інше питання та оформити результати в Excel Документах. Були використані такі функції Google Forms, як завантаження зображення, текст, відповідь на питання (один зі списку), було додано відео, а саме посилання на відео-платформу You Tube, де було завантажено аудіо з текстом.

Студенти мали прослухати поданий текст, записати його ПС на окремому аркуші та відповісти на 23 питання, з яких 18 стосуються вибору способу запису та 3 щодо частотності цих записів. На даному етапі проведення дослідження ми маємо певні результати, які ще не є остаточними, проте ми можемо спрогнозувати, що студенти будуть більш схильні до використання англійських літер при ПС, адже складність написання китайських ієрогліфів значно вища. Отже, в українському перекладознавсті майже відсутні праці, пов’язані з перекладацьким скорописом зі східної мови на європейську, тому

проводиться емпіричне дослідження на базі факультету іноземних мов ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

Експеримент має вивчити вибір мови перекладацького скоропису при усному послідовному китайсько-англійському перекладі економічного тексту студентами 4 курсу та 1 курсу магістратури. Дослідження проводиться за допомогою хмарних технологій, а саме Google Form, для зручності студентів та для більш швидкої обробки зібраної інформації.

Використані джерела:

1. *Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті. Теорія та методика електронного навчання : зб. праць. Вип. IV. Кривий Ріг : Вид-ий відділ КМІ, 2013. С. 45–58.*
2. *Черноватий Л. М. Стратегії майбутніх перекладачів у застосуванні перекладацького скоропису в усному послідовному перекладі. Наукові записки. Вип. 128. Серія : Філологічні науки (Мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 297–302.*

Гермак Ольга[68]
Державний навчальний заклад «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування», м. Криівий Ріг, Україна;
e-mail: olij.germak@gmail.com

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПІДГОТОВЦІ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ

Автором наведено методичні основи застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів, що покладено в фундамент авторської методики.

***Ключові слова**: авторська методика, електронні освітні ресурси, професійна підготовка, електромонтери.*

Автором приведены методические основы применения электронных образовательных ресурсов в профессиональной подготовке будущих электромонтеров, которые положены в фундамент авторской методики.

***Ключевые слова:** авторская методика, электронные образовательные ресурсы, профессиональная подготовка, электромонтеры.*

The author provides the methodological foundations for the use of electronic educational resources in the training of future electricians, which are the foundation of the author's methodology.

***Keywords:** author's methodology, electronic educational resources, professional training, electricians.*

Потреби роботодавців у конкурентоздатних фахівцях, постійно зростаючі вимоги до якості підготовки майбутніх електромонтерів, необхідність підтримки освітнього процесу в умовах обмеженого фінансування зумовлюють пошук нових шляхів та вдосконалення існуючих умов професійної підготовки майбутніх електромонтерів. У зв'язку з цим особливого значення у системі їхньої підготовки набуває створення ефективних механізмів запровадження

[68] © Гермак Ольга (Germak Olga)

інноваційних освітніх методик, підтримка сучасних інформаційних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті та пошук варіантів їх подальшого вдосконалення. Тому під методикою навчання певному предмету слід розглядати спосіб організації практичної та теоретичної діяльності суб'єктів навчання, зумовлений закономірностями та особливостями змісту саме цього предмета. Проблема методу завжди була й залишається в центрі уваги філософської та наукової думки і обговорюється в рамках різноманітних вчень. Особливо питання методу й методології широко ставилось і розв'язувалось філософами, педагогами, психологами.

Зазначимо, що у цьому сенсі, системний підхід, що застосовується до вивчення педагогічних явищ і процесів, котрі мають множину різних елементів (компонентів, складників), пов’язаних між собою, об’єднаних спільністю функцій, мети, єдністю управління і функціонування, слугуватиме для виявлення цих «клітиночок» цілого, уможливлюватиме ретельне їх дослідження (вплив різних чинників на їх функціонування, вияв нових закономірностей тощо) і подальше поєднання на новій основі в системи з іншими якостями і властивостями [1]. Зауважимо, що розроблення певних методичних основ застосування електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР) передбачає такі взаємопов’язані етапи: виникнення суспільної потреби → формулювання мети і завдань розроблення методики → визначення науково-методичного підґрунтя майбутньої методики шляхом аналізу досліджень в галузі професійної педагогіки та існуючого практичного досвіду щодо підготовки фахівців енергетичної галузі → виокремлення інноваційних структурних компонентів, їх змісту, форм, способів зв’язку, методів та засобів, використання яких спрямовано на досягнення мети й вирішення поставлених завдань → розроблення нової методики застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів → підготовка методичних рекомендацій щодо практичного застосування запропонованої технології в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) [1; 3].

Аналіз літературних джерел дав змогу виокремити класифікаційні ознаки методики, врахування яких є необхідною умовою її проектування і створює основу розмежування понять «методика застосування», «методика розроблення» і «методика впровадження». За алгоритм розроблення методичних основ застосування ЕОР у професійній підготовці майбутніх електромонтерів використано досвід побудови алгоритму представлення певних педагогічних технологій, що запропоновано у наукових працях Г. Селевка [5; 6]

і М. Ростоки [3; 4, с. 119–124]. Наукові здобутки ціх учених й покладено в фундамент авторської методики [1]:

1. Назва методики: «Авторська методика застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів».

3. Визначення методики: застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів – це науково-обґрунтована педагогічна система професійної підготовки кваліфікованих робітників, що включає специфіку професії електромонтерів, застосовані критерії і показники результативності формування їхньої професійної компетентності та ІТ технології, володіння якими передбачає майбутня професійна діяльність.

4. Цільові орієнтації методики: забезпечити ефективну професійну підготовку майбутніх електромонтерів вплинути на рефлексивний саморозвиток особистості у процесі набуття професії, сформувати конкурентоздатний рівень професійної компетентності учнів (відповідно до вимог роботодавців), тим самим отримати соціально значущий результат – інноваційно підготовлених електромонтерів.

5. Теоретико-методологічне підґрунтя розроблення методики складають такі підходи:

– ***системний,*** що дає змогу обстежити елементи системи для утримання її функціонування у заданому стані;

– ***суб'єктно-діяльнісний,*** який уможливлює суб'єкт-суб'єктну взаємодію і сприяє: виробленню мотивів щодо опанування професією, створенню відповідного середовища для особистісного зростання учнів (і педагогів) при підтримці процесів самоорганізації та визнання індивідуальності кожного учня, формування його особистості в умовах, наближених до реального виробництва;

– ***компетентнісний,*** що інтегрує вмотивованість дії, знання, уміння, досвід, ставлення до своєї майбутньої професії, здатності самостійного вирішення професійних завдань та сприяє формуванню конкурентоздатності на ринку праці;

– ***технологічний,*** що характеризується технологізацією професійної і фахової підготовки електромонтерів, запровадженням інформатизації технологічних операцій, випереджальними елементами навчання, інтеграцією складових педагогічного процесу за видами підготовки у ЗП(ПТ)О;

6. Для розроблення методики ми виокремили її структуру, що представлена такими складовими:

– ***концептуальна*** (визначає мету, завдання, принципи методичного управління, рівень застосування, зазначені вище методологічні підходи); мотиваційна (передбачає підготовку педагогічних працівників до застосування

електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів шляхом засвоєння теоретико-методичних основ відповідного технологічного процесу, усвідомлення його мотиваційно-ціннісної ролі в підготовці учнів за професією та виробленні в них професійних інтересів із активізацією взаємодії і взаємовпливу);

– ***змістово-процесуальна*** (включає: освітній процес з орієнтацією на сфери і структуру особистості, характер технології, політехнічність; інтерактивну взаємодію суб'єктів; способи, методи і засоби застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів на основі активізації навчального процесу; позаурочні заходи),

– ***оцінювально-результативна*** (базується на певних функціях управління: моніторинг, поточне коригування/самокоригування, періодичне регулювання/саморегулювання за відповідним результатом й своєчасне прийняття компетентного рішення адміністрацією ЗП(ПТ)О щодо результатів застосування ЕОР у професійній підготовці майбутніх електромонтерів).

– ***мотиваційна*** складова стосується як педагогічних працівників, так і учнів. У ході її здійснення відбувається ознайомлення педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, що готують майбутніх електромонтерів, з теоретико-методичними основами формування їхньої професійної компетентності визначення пілотної групи з найбільш зацікавлених викладачів і майстрів виробничого навчання для первинної апробації та практичного застосування набутих знань з метою подальшого проведення ними майстер-класів для решти педагогічних працівників.

Отже, актуальність розроблення методики застосування ЕОР підтверджується встановленою суперечністю між сучасною потребою вдосконалення професійної підготовки майбутніх електромонтерів і недостатньою розробленістю відповідних педагогічних методик та науково-обґрунтованих рекомендацій щодо застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів у професійно-технічних освітніх закладах. Забезпеченість вирішення вказаної суперечності досліджено удисертаційній роботі автора [1].

Використані джерела:

1. *Гермак О. Л. Педагогічні умови застосування електроннихосвітніх рксурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04; [Ольга Леонідівна Гермак]. Київ: Національний авіаціний університет, 2019. 333 с.*
2. *Кадемія М. Ю. Кобися А. П., Кобися В. М., Подзигун О. А. та ін. Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні шкільного курсу: навч. посібник для пед. працівників, слухачів закладів післядипломної освіти, студентів пед. спеціальностей. Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2008. 230 с.*

3. *Ростока М. Л. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; [Марина Львівна Ростока]. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017. 350 с.*
4. *Ростока М. Л. Управління формуванням професійної компетентності кваліфікованих робітників на адаптивних засадах засобами авторської педагогічної технології. [Управління якістю освіти: досвд та інновації: кол. монографія; за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої, Л. М. Петренко, Н. В. Житник]. Павлоград: ІМА-прес, 2018. Кн. 2. С. 116–139. 276 с.*
5. *Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. М.: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.*
6. *Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. М.: НИИ школьных технологий, 2006. Т 2. 816 с.*

Gradinari Oxsana[69]
Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova;
e-mail: kira27092012@gmail.com

A MODEL FOR THE FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE IN THE CONTEXT OF CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

Автором розглянуто педагогічну модель формування інформаційної кометентності учнів професійних шкіл у контексті куррікулярної і екстракуррікулярної діяльності.
Ключові слова: *модель інформаційної компетенції.*

Автором рассмотрена педагогическая модель формирования информационной кометентности учащихся профессиональных школ в контексте куррикулярной и экстракуррикулярной деятельности.
Ключевые слова*: модель информационной компетенции.*

The article considers the pedagogical model of the formation of information competence of students in vocational schools in the context of curricular and extracurricular activities.
Keywords*: model of information competence.*

A modern specialist should be able to select, analyze, process the necessary material in a large flow of information and apply it in professional activities to solve the tasks. As a result, the formation of information competence becomes an urgent task.

The study of scientific literature gives us reason to argue that the formation of information competence is important in the educational process, since in a professional activity a modern specialist should be able to generate the received information (or new knowledge) for continuous professional growth.

Having examined the definitions of information competence proposed by C. S. Doyle [1], C. R. Mcclure [2], we can say that information competence is interconnected knowledge and skills that provide the ability to independently search, analyze, select, process, transmit and present the necessary information, including using ICT technologies.

[69] © Градинарь Оксана (Gradinari Oxsana)

Based on this definition, we distinguish the following components of information competence: information search, information analysis, information selection, information processing, information transfer, presentation of information, use of ICT technologies. In accordance with the possibilities of curricular and extracurricular activity, in our dissertation we distributed the components of information competence according to the principle of cognitive conformity (Table 1).

Table 1.

Distribution of Components of Information Competence by Forms of Training in Accordance with their Capabilities

Information Competency Components	Curricular activities	Extracurricular activities
information search	+	-
information analysis	+	-
information selection	+	-
information processing	+	+
information transfer	+	+
presentation of information	+	+
use of ICT technologies	+	+

Based on these provisions, we formulated the following hypothesis - the formation of information competence in the process of preparing students in vocational schools in the context of curricular and extracurricular activities will be ensured if the composition of the formed competence is divided between curricular and extracurricular activities. The separation of the composition is based on the principle of cognitive conformity and the principle of integration.

The model for the formation of information competence of students in vocational schools in the context of curricular and extracurricular activities includes: the goal is the formation of information competence; components of information competence; distribution of components in curricular and extracurricular activities based on the principle of cognitive conformity and the principle of integration; result – formed information competence.

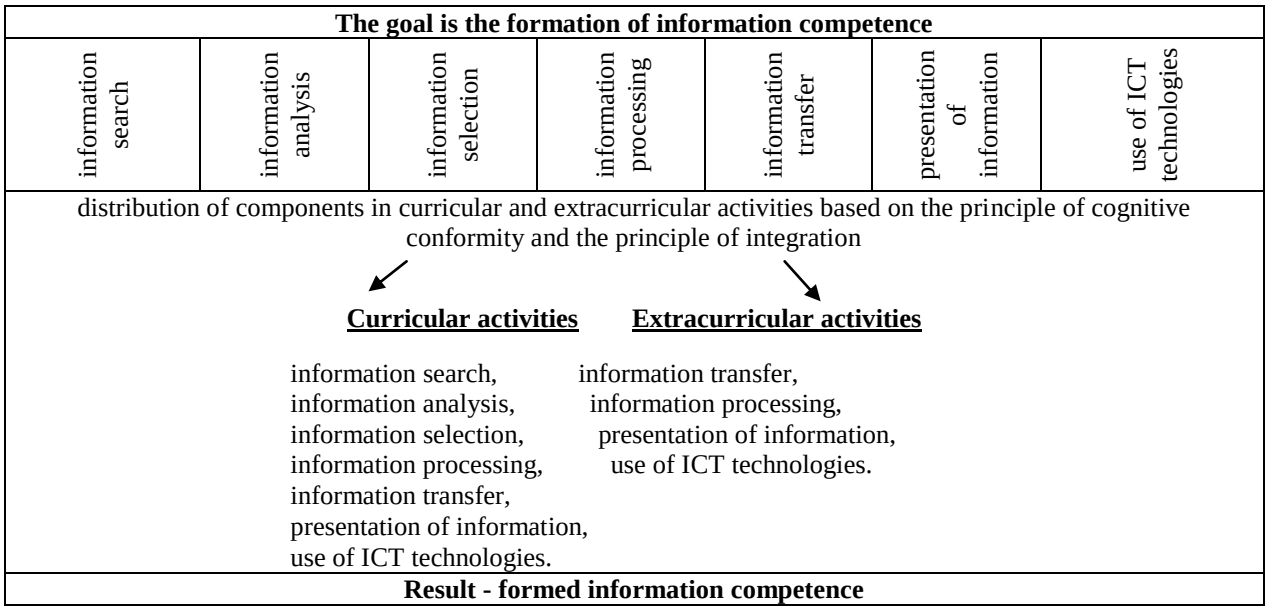

Fig. 1. Structural model of the formation of information competence of students of vocational schools in the context of curricular and extracurricular activitiesв

Thus, the proposed model for the formation of competencies of students in vocational schools in the context of curricular and extracurricular activities can be used in the field of training specialists in vocational education.

References:

1. *Doyle C. S. Information Literacy in Information Society: a concept for the Information Age. New York: Syracuse University, 1994. 83 p.*
2. *Mcclure C. R. Network literacy: a Role for Libraries. In: Information Technology and Libraries. Nr. 13, 1994. P. 115–125.*

Cardoso Luis[70]
Polytechnic Institute of Portalegre and University of Lisbon, Portugal;
e-mail: lmcardoso@ipportalegre.pt

DIGITAL EDUCATION: ENHANCING EDUCATION, TECHNOLOGY AND PEDAGOGICAL INNOVATION

У XXI столітті нам потрібна нова педагогічна парадигма, щоб (пере) визначити освіту та впоратися з усіма новими викликами, з якими стикаються школи та університети, дивлячись на нові горизонти знань, викладання та навчання. Педагогічна інновація, яка пов'язує освіту та технології, розглядає численні зміни в суспільстві, культурі та знаннях і змушує школи та університети переосмислювати навчальні програми, навички та майбутнє наших студентів не лише як професіоналів, але й як активних громадян.

Ключові слова: *освіта, технології, педагогічні інновації.*

В XXI веке нам нужна новая педагогическая парадигма, чтобы (пере) определить образование и справиться со всеми новыми вызовами, с которыми сталкиваются школы и университеты, несмотря на новые горизонты знаний, преподавания и обучения. Педагогическая инновация, которая связывает образование и технологии, рассматривает многочисленные изменения в обществе, культуре и

[70] © Кардосо Луис (Cardoso Luis)

знаниях и заставляет школы и университеты переосмысливать учебные программы, навыки и будущее наших студентов не только как профессионалов, но и как активных граждан.
Ключевые слова: *образование, технологии, педагогические инновации.*

In the XXI century, we need a new pedagogical paradigm to (re)define Education and cope with all the new challenges that schools and universities face looking at the new horizons of knowledge, teaching and learning. Pedagogical innovation, that connects Education and Technology, looks upon the multiple changes in society, culture and knowledge and is driving schools and universities to rethink curricula, skills and the future of our students, not only as professionals but also as active citizens.
Keywords: *Education, Technology, Pedagogical Innovation*

The twenty-first-century society is deeply heterogeneous, increasingly demanding in the codification and decoding of messages due to its complex, multicultural nature, in a permanent technological vortex, with a clear discursive hybridism, with different media and interactive information platforms, information oceans for which it rarely has the time and tools to analyze, filter and assimilate.

The youngsters of this generation are digital natives (Prensky, 2001) and teachers must necessarily follow this technological vertigo and this new type of student, contrary to what is often still found in many institutions, that is, full and clear integration of ICT in the classroom. In this regard, let us recall that UNESCO lists eight missions of higher education in the *World Declaration on Higher Education in the twenty-first century*, of which we highlight: «To educate and train highly qualified people, citizens and responsible citizens ... including professional training ... through courses that constantly adapt to the present and future needs of society»; «Providing opportunities for lifelong learning»; «Implement research in all disciplines, interdisciplinarity; «Creating new learning environments, ranging from distance education services to fully virtual institutions and higher education systems»; «Contribute to the protection and consolidation of the values of society (...) democratic citizenship, (...) critical and independent perspectives, humanistic perspectives»; «New pedagogical methods need to be associated with new evaluative methods». So innovation and technology walk side by side and universities have the responsibility to enhance curricula to give future professionals the best literacy skills to understand our changing world, our web-connected way of life and our information society.

Teachers of the XXI century believe in technology and use it in the classroom to bridge the gap from their students. There is a solid ground for the use of technology-based innovation pedagogies and teachers must have contact with them before becoming professionals, while they are studying at university, but also when they are teaching.

Picton states that recent studies show what are the main teachers' beliefs about using technology to support learning: «Research indicates that teachers' pedagogical beliefs, knowledge and experience are important factors in technology integration (Graham, 2008; Avramides, 2016; Ertmer, 2016). Furthermore, there is a consensus that teachers play a key role in supporting pupils to use technology effectively, as «…despite familiarity with personal technologies, learners are generally poor at deploying their digital skills in support of learning» (2019. p. 22)».

The European Union Council also emphasizes the need to favour digital skills that are crucial to pedagogical innovation and to engage the technological advances with success giving the future professionals and citizens the tools for understanding this new world: «Digital competence involves the confident, critical and responsible use of, and engagement with, digital technologies for learning, at work, and for participation in society. It includes information and data literacy, communication and collaboration, media literacy, digital content creation (including programming), safety (including digital well-being and skills related to cybersecurity), intellectual property related questions, problem-solving and critical thinking» (2018, p. 9).

Furthermore, the recommendations 3 and 5 of the High-*Level Group on the Modernisation of Higher Education* to the European Commission must be always considered: «Recommendation 3. The integration of digital technologies and pedagogies should form an integral element of higher education institutions strategies for teaching and learning.

Clear goals and objectives should be defined and necessary organisational support structures (such as the European Academy of Teaching and Learning) established to drive implementation. Recommendation 5. All staff teaching in higher education institutions should receive training in relevant digital technologies and pedagogies as part of initial training and continuous professional development» (2014, p. 54).

Europe has gained conscience about the need to act now so that the teaching system can follow these changes and the latest recommendation of the European Union Council about key competences for lifelong learning (22 of May 2018) focus on several guidelines for the European states and Literacies are essential for this effort to define the skills for the future: «Literacy is the ability to identify, understand, express, create, and interpret concepts, feelings, facts and opinions in both oral and written forms, using visual, sound/audio and digital materials across disciplines» (2018, p. 12)

We must bear in mind that there are three key features of the UNESCO' definition of literacy, as described by Montoya: «Literacy is about the uses people make of it as a means of communication and expression, through a variety of media;

Literacy is plural, being practised in particular contexts for particular purposes and using specific languages; Literacy involves a continuum of learning measured at different proficient levels» (2018, p.2) and most important of all: «Literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute, using printed and written materials associated with varying contexts. Literacy involves a continuum of learning in enabling individuals to achieve their goals, to develop their knowledge and potential, and to participate fully in their community and wider society (UNESCO, 2004; 2017)» (2018, p. 2).

In conclusion, we can state that pedagogical innovation demands different types of change from several key elements in school, as Chagas wrote: «In the curriculum, conceiving programs suitable for new purposes, which may imply a significant decrease in the contents to be studied, leaving free time for students to... Learn!; In the evaluation strand, creating and applying diversified methodologies, following the multiple objectives set out, which may imply a greater emphasis on formative evaluation; In the resource strand, providing the laboratory, computer, audiovisual and bibliographical resources that serve to support the creation of different learning environments; In an initial and continuous teacher training strand, allowing a systematic scientific and pedagogical update and a critical and reflective approach to educational practices; In the school, whose culture can facilitate or prevent any attempt to change» (2000, p. 10).

With this framework, we can succeed in building a new horizon for Higher Education if we truly believe that pedagogical innovation is a systematic change that includes teachers, students, universities, government policies and global awareness that the future is already among us.

References:

1. *Chagas I. (2000). Literacia científica. O grande desafio para a escola. In Actas do 1º encontro nacional de investigação e formação, globalização e desenvolvimento profissional do professor. Lisboa: Escola Superior de Educação de Lisboa.*
2. *EU (2014) Report to the European Commission on New Modes of learning and teaching in higher education by the High-Level Group on the Modernisation of Higher Education. Luxembourg: Publications Office of the European Union.*
3. *Montoya S (2018) Defining literacy.* Fifth Meeting *of the Global Alliance to Monitor Learning. Hamburg: UNESCO.*
4. *Picton I. (2019) Teachers' use of technology to support literacy in 2018. London: National Literacy Trust.*
5. *Prensky M. (Outubro de 2001). Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, Vol. 9 (Nº 5).*
6. *Prensky M. (Dezembro de 2001). Digital Natives, Digital Immigrants, Part II: Do they really think differently. On the Horizon, Vol.9 (Nº 6).*
7. *The Council of the European Union (2018) Council recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. Brussels: Official Journal of the European Union.*

Кондратьєв Сергій[71]
Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса, Україна;
e-mail: voshodvostok@gmail.com

ОПЫТ СОЗДАНИЯ СИСТЕМ ТЕЛЕПРИСУТСТВИЯ СО ШКОЛЬНИКАМИ И СТУДЕНТАМИ

Телеприсутствие – перспектива развития технологий IoT (рис. 1). Конечная цель технологии – это аватар пользователя в виртуальной реальности (играх), тренажерах для обучения, а также аватар пользователя для дистанционного контроля и управления в реальном мире.

Все эти технологи замыкаются в перспективе на интернет тел [3] и тактильный интернет [2]. Несмотря на передовую область данного направления, техническая её реализация оказалась в пределах возможностей уровня подготовленности для школьников и студентов.

Рис. 1. График уровней технологий IoT [1].

Для получения опыта в данном направлении были созданы 4 проекта:

1. Перчатка с гироскопом для управления игрой в среде Scratch (аватар для виртуальной реальности) [4].

2. Перчатка с гироскопом для дистанционного управления манипулятором через радиоканал Bluetooth (аватар для реальности) [6; 7].

3. Управление дистанционным манипулятором с помощью бесконтактного съема положения руки и передача управления через глобальную сеть интернет [5; 6].

4. Киберкостюм для съема положений рук, ног, туловища и головы пользователя для создания аватара в виртуальной реальности (играх) [4; 7].

[71] © Кондратьєв Сергій (Kondratiev Serhii)

Все проект были собраны, протестированы, выявлены достоинства и недостатки данных решений, предложены идеи для дальнейшей модернизации более полной реализации аватара. Для реализации проектов была выбрана платформа ардуино [8; 9]. Проекты не требуют сверхбыстрых вычислений, задержки отклика до 100мс незаметны для пользователя, поэтому данная платформа успешно решала поставленные технические задачи в короткие сроки. Все проекты были сняты на видео:

1. https://www.youtube.com/watch?v=M-YGYBtpGm4&list=PLHuTpWctP4jhEX8PIS6 _JxmtgfXz WlhqX&index=22.
2. https://www.youtube.com/watch?v=G0dZLNGwOoQ&feature=emb_log&fbclid=IwAR1SYeuXzvK-KCoOvd7kCj993-SHCmehCTLEd3CYopkK8LflM4 pImfS_CjE.
3. https://www.youtube.com/watch?v=e11_amF0CWw&list=PLHuTpWctP4jhEX8PIS6_JxmtgfXzWlhqX&index=34.
4. https://www.youtube.com/watch?v=uDgvsz6qPlU.

Дальнейшие планы модернизации проектов состоят в создании обратного тактильного канала.

На данный момент собрана перчатка, которая на каждый палец способна подать механические вибросигналы и нагрев/охлаждение с помощью элементов Пельтье [11]. С помощью неё удастся дистанционно почувствовать температуру через аватар в реальном и виртуальном мире, создав обратный тактильный канал. Ведутся поиски технических решений прямой подачи электрических сигналов через кожу в нервную систему человека, как это реализовано здесь:

https://www.youtube.com/watch?v=rSQNi5sAwuc&list=PLHuTpWctP4jg0hCyOObP87ieoyf0b8ORF&index=10.

В данный момент по этому проекту пишется дипломная работа. Все проекты вызвали живой интерес как школьников, так и студентов, так как позволяют получать новые возможности и ощущения, создавая мощную мотивацию в изучении соответствующих предметов, к которым относятся: физика, математика, электроника, информатика, сети, микроконтроллеры, биология.

Использованные источники:

1. *«Интернет вещей» изменяет восприятие жизни. URL: https://www.controlengrussia.com/innovatsii/internet-veshhej-izmenyaet-vospriyatie-zhizni.*
2. *Тактильный интернет в эпоху 5G. URL: https://postnauka.ru/faq/81008.*
3. *Интернет тела. URL: https://hightech.plus/2018/11/14/internet-tela-preobrazit-medicinu-no-u-vsego-est-cena.*
4. *GY-521 – модуль с гироскопом, акселерометром и термометром MPU-6050 для Ардуино. URL: https://mysku.ru/blog/china-stores/40178.html*
5. *Leap Developer. URL: https://developer.leapmotion.com/#101.*
6. *PCA9685 – 16-канальный 12-битный PWM/Servo модуль с I2C интерфейсом. URL: https://micro-pi.ru/pca9685-16-канальный-pwm-servo-i2c/.*
7. *Резистор изгиба своими руками. URL: https://habr.com/ru/post/225111/.*
8. *Arduino nano. URL: http://arduino.ru/Hardware/ArduinoBoardNano.*
9. *Ардуино, блокнот программиста. URL: http://robocraft.ru/files/books/arduino_ notebook_rus_v1-1.pdf.*

10. Датчик мышцы MYO v1.0: подключение к ардуино. URL: https://elemyo.com/ podderjka/ infoispolzovanie/myo_v1_0_arduino.
11. Элемент Пельтье. URL: https://www.asutpp.ru/chto-takoe-element-pelte-i-ego-primenenie.html

Литвин Ольга[72]
Українська інженерно-педагогічні академія, м. Харків, Україна;
e-mail: Litvinov@uipa.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У СФЕРІ РОЗРОБЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Авторка проаналізувала вплив педагогічного дизайну на розробку та ефективність впровадження електронних освітніх ресурсів для якісного освітнього простору закладів освіти
Ключові слова: *педагогічний дизайн, електронні освітні ресурси, інформаційні технології, мультимедіа.*

Автор проанализировала влияние педагогического дизайна на разработку и эффективность внедрения электронных образовательных ресурсов для качественного образовательного пространства учебных заведений
Ключевые слова: *педагогический дизайн, электронные образовательные ресурсы, информационные технологии, мультимедиа*

The author analyzed the influence of pedagogical design on the development and effectiveness of the introduction of electronic educational resources for the quality educational space of educational institutions
Keywords: *pedagogical design, electronic educational resources, information technologies, multimedia.*

Інформаційні технології, що застосовуються в освіті, відносяться до важливих компонентів сучасних освітніх систем усіх ступенів та рівнів. Інформатизація навчального процесу являє собою комплекс заходів, пов'язаних з нашими навчальними системами інформаційними засобами, інформаційними технологіями та інформаційною продукцією. Завдяки впровадженню інформаційних технологій в освіті створюються нові можливості для всіх учасників освітнього процесу: від скорочення часу до пошуку та доступних необхідних відомостей, зменшення оновлення змісту освіти до підвищення рівня індивідуалізації освіти, його особистісної орієнтації.

Ефективність, результативність та можливість застосувати всі електронні освітні ресурси залежать від логічного планування чи дизайну, який на професійному мові називається «педагогічним дизайном».

Педагогічний дизайн - відносно молодий термін. Як можна розуміти значення терміна Instructional Design, він складається з двох слів, Instruction та Design. В буквальному значенні Instruction означає низку заходів, здатних до вчення.

[72] © Литвин Ольга (Lytvyn Olha)

Слово Design – це загальний термін, відомий як будь-який «зразок творчості».

Сьогодні ми читаємо про дизайнерські дизайнерські речі і це означає, що годинник або плаття спеціально створені, то є унікальні. Щоб отримати унікальний процес, ми використовуємо знання, спостереження та творчі можливості. Мета педагогічного електронного дизайну передбачає планування та створення ситуацій, які розширюють можливості навчання для всіх учасників процесу. Це означає, що педагогічний дизайн передбачає таке планування змісту навчання, щоб це було ефективно та систематично спроектовано.

Педагогічна наука забезпечує теоретичне обґрунтування побудованих процесів навчання. Дизайн сам по собі вважається наукою і відзначає «план діючого, виконуючого з конкретною ціллю. Педагогічний дизайн розглядається як об'єктивна сучасна даність, відмінна від педагогічної науки та освітніх технологій. Педагогічний дизайн – це навчальна дисципліна, нова професія, теорія та зміст того, що базується на психології, теорії мультимедіа середовища.

Педагогічний дизайн – це педагогічний інструмент, завдяки якому навчальні матеріали стають в більшій мірі привабливими, ефективними, результативними.

Ствердження «у той час, як лікарі проектують здоров'я, а архітектори – простір, педагогічні дизайнери проектують освіту людини» підкреслює важливість педагогічного електронного дизайну.

Використані джерела:

1. *Harris Judi. Virtual Architecture: Designing and Directing Curriculum-Based Telecomputing. ISTE, 1998.*
2. *Reigeluth C. M. What is instructional-design theory, and how is it changing? [Текст] / C. M. Reigeluth (ed.), Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory, volume ii. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1999. P. 425^59.*
3. *Smith P. L., & Ragan T. Instructional Design [Текст]. New York: John Wiley & Sons., 1999.*

Литвин Світлана [73]
Українська інженерно-педагогічні академія, м. Харків, Україна;
e-mail: Litvinov@uipa.edu.ua

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Авторка проаналізувала сучасний стан підходів до цифровізації в закладах вищої освіти, описала особливості впливу цифрових технологій на сучасного здобувача освіти.
Ключові слова: *цифрові технології, онлайн-освіта, цифровізація.*

[73] © Литвин Світлана (Lytvyn Svitlana)

Автор проанализировала современное состояние подходов к цифровизации в учреждениях высшего образования, описала особенности влияния цифровых технологий на современного соискателя образования
Ключевые слова: *цифровые технологии, онлайн-образование, цифровизация.*

The author analyzed the current state of approaches to digitalization in higher education institutions, described the features of the impact of digital technologies on the modern educational recipient
Keywords: *Digital technologies, online education, digitalization.*

Система освіти, за самою своєю природою, досить інерційна. Але вища школа не може не реагувати на виклики цифровізації. Перш за все, цифровізація торкнулася саме організації освітнього процесу. Вже близько 10 років у багатьох закладах вищої освіти використовуються програми, за допомогою яких до кожного студента і викладача доводиться вся необхідна інформація, викладачі знайомлять слухачів з програмою курсу, домашніми і контрольними завданнями, ведеться облік проміжної і підсумкової атестацій.

У результаті освітній процес упорядковується і систематизується, стає прозорим для деканатів і освітніх офісів, інших служб закладу освіти. Та й для студентів знімаються багато питань, усувається грунт для непорозумінь і пересудів. Власне технічне обслуговування таких систем не надто складну. Але у викладачів з'являється додаткове навантаження по введенню і обробці інформації за кожним курсом, що викладається. При сумлінному ставленні до справи це займає щодня 1–1,5 години.

Широкий та інтенсивний розвиток комп'ютерних, перш за все – on-line, освітніх програм, радикально змінює процес і формат вищої освіти, є серйозним викликом вищій школі - як за змістом освітнього процесу, так і по його організації. Ці виклики потребують серйозного осмислення. Справа полягає не тільки і не стільки в запису лекцій, підготовці електронних версій підручників. Йдеться про «розгерметизацію» освіти, вихід її за межі навчальних аудиторій і лабораторій, а також бібліотек.

Цифровізація вимагає нових, зовсім інших компетенцій, відмінних від тих, якими володіють випускники закладів вищої освіти. Головною функцією навчання, освіти стає «навчити вчитися», бути готовим до змін, до роботи з більш складними проектами, запозичення передових, в тому числі - зарубіжних практик, розширення світогляду, відстежуючи тенденції в інших галузях і професіях.

Більш того, цифрова компетентність випускників закладів вищої освіти повинна перевищувати існуючу номенклатуру компетенцій – щоб працювати на випередження ситуації. Часи, коли лектор був першоджерелом дисципліни, а навчання зводилося до прослуховування лекцій і обговоренню на семінарах

додаткової літератури, зводиться найчастіше до рідера (фрагментами першоджерел), стрімко йдуть, а, взагалі-то, і вже пішли.

Студенти, озброєні гаджетами, навіть під час традиційної лекції можуть неодноразово звернутися до першоджерел, сучасним трактуванням, часто випереджаючи в такий поінформованості самого лектора. І ті викладачі, які вимагають на іспитах і заліках відтворення змісту своїх лекцій, ті заклади вищої освіти, які борються з доступністю інформації, забороняючи використання електронних джерел інформації, не тільки стають анекдотичними персонажами – вони просто «випадають» з професійної діяльності, стаючи неконкурентоспроможними і незатребуваними.

Цифрові технології радикально змінюють зміст дисциплін, що викладаються і форму її подачі.

Нині це не тільки ставші вже рутинними електронні презентації або використання відео. Можливі прямі підключення до електронних баз даних, новин, які проходять формами. У проведенні практичних занять можливе використання соціальних мереж. З використанням скайпу, месенджерів можлива участь в занятті провідного спеціаліста, експерта. Видавництва, що спеціалізуються на навчальній літературі все більше переходять на електронні версії підручників і навчальних посібників. Бурхливими темпами розвивається масова онлайн-освіта.

Використані джерела:

1. *Чесноков А. Н., Якупова М. М., Єпіфанов С. В. Комп'ютерне моделювання та інтернет-технології в загальноосвітньому процесі // Азимут наукових досліджень: педагогіка і психологія. 2014. № 4 (9). С. 133–137.*
2. *Яковлєва Є. Л., Селіверстова Н. С., Григор'єва О. В. Концепція електронного кочівника: ризики розвитку цифрової економіки // Актуальні проблеми економіки та права. 2017. Т. 11. № 4 (44). С. 226–241.*

Nechuiviter Olesia[74]
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine
e-mail: olesia.nechuiviter@gmail.com

PEDAGOGICAL ASPECTS OF USING NEW INFORMATIVE OPERATORS FOR THE PROBLEMS OF DIGITAL SIGNAL AND IMAGE PROCESSING WHILE TEACHING MASTERS OF THE ENGINEERING PEDAGOGICS

У доповіді розглядаються нові ефективні методи цифрової обробки сигналів та зображень, а також необхідність їх представлення студентам, які вивчають інженерну педагогіку.

Ключові слова: *цифрова обробка сигналів та зображень, нові оператори інформації.*

---

[74] © Nechuiviter Olesia (Нечуйвітер Олеся)

Доклад посвящен новым эффективным методам цифровой обработки сигналов и изображений, а также необходимости их представления студентам, изучающим инженерную педагогику.
Ключевые слова: *цифровая обработка сигналов и изображений, новые информационные операторы.*

The report deals with new effective methods in digital signal and image processing and necessity to present them to the students who study engineering pedagogics.
Keywords: *digital signal and image processing, new information operators.*

The experience of many countries demonstrates that a faster transfer to the new levels of development is impossible without domestic specialists that possess knowledge in the area of advanced scientific achievements. Using the newest scientific accomplishments complies with the features and nature of the future work of the engineering teachers who keep studying within their professional activity. It results in the need to improve and add theoretical and practical content of the courses that are laid out taking into account general didactics principles of higher school, in particular, principle of scientific nature. The principle of scientific character requires a teacher to know new scientific information, to systematize it in the curriculum, to teach students. Many Ukrainian educational establishments carry out professionals on engineering specialities; however, the theory of new informative operators [1] is represented only in some programs. One of the actual and the most often used engineering issues is a problem of digital signal and image processing.

Nowadays, methods for digital signal and image processing are widely used in scientific and technical areas such as astronomy, radiology, computed tomography, holography, radars etc.

Correspondingly, an issue of development new or improvement of known mathematical models arose, especially for new types of input information. There are the cases when input information about function is given on the set of traces of the function on planes, set of traces of the function on lines, and set of values of the function in the points.

Therefore, it is important to develop theoretical bases of teaching of using new information operators in such fields as digital signal and image processing.

References:

1. *Lytvyn O. M. and Nechuiviter O. P.. Methods in the multivariate digital signal processing with using spline-interlineation. Proc. of the IASTED International Conferences on Automation, Control, and Information Technology (ASIT 2010), (June 15–18 2010). Novosibirsk, 2010. P. 90–96.*

Павлюк Любов[75]
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна;
e-mail: lubov-vp@ukr.net

ПІДРУЧНИК НОВОГО ПОКОЛІННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розглянуто застосування в навчальному процесі підручників нового покоління як викладачами так і студентами. Підкреслено актуальність цифрової освіти і впровадження дистанційного навчання.
Ключові слова: *електронний підручник, студент, викладач, цифрове освіту.*

В статье рассмотрено применение в учебном процессе учебников нового поколения как преподавателями так и студентами. Подчеркнуто актуальность цифрового образования и внедрения дистанционного обучения.
Ключевые слова: *электронный учебник, студент, преподаватель, цифровое образование.*

The article deals with the use of new generation of textbooks in the educational process by both teachers and students. The relevance of digital education and the introduction of distance learning are emphasized.
Keywords: *electronic textbook, student, teacher, digital education.*

Сучасний підручник має бути наближеним до європейських підручників, якими користуються у всьому світі. Електронний підручник у Південній Кореї, Фінляндії, Угорщині, Румунії, Польщі та інших країнах є зручним сучасним цифровим виданням – альтернативою друкованому підручнику. В Україні е-підручник перебуває на етапі формування. Підручник нового покоління в системі підготовки майбутніх вчителів має відповідати суспільним вимогам щодо компетентнісного навчання, бути багатофункціональним комплексом, здатним задовольнити потреби сучасного студента та викладача. Щоб забезпечити максимальний ефект навчання, необхідно щоб навчальна інформація була представлена в різних формах і в різному вигляді (навчальні відеолекції, навчальні відеофільми, насиченість ілюстрованими матеріалами, тести для перевірки знань та містити гіперпосилання).

Підручник це модель педагогічної системи, тому йому притаманні такі основні компоненти: мета навчання, зміст навчального матеріалу, дидактичні принципи, організаційні форми та методи навчання. Нині підручник є не тільки джерелом знань, а й засобом навчання з відповідною методикою в умовах визначеної моделі освіти.

Інформаційна насиченість сучасного світу вимагає певної адаптації навчального матеріалу перед його поданням студентам для того, щоб у

[75] © Павлюк Любов (Pavliuk Liubov)

візуально доступному для сприйняття вигляді надати студентам основні, або необхідні відомості, які будуть зрозумілими, легкодоступними та легкозасвоюваними [1].

Забезпечення інформатизації освіти, передусім, повинно здійснюватись через введення у навчальний процес навчальних електронних видань, основним з яких є електронний підручник. Електронний підручник як компонент програмно-методичного комплексу має містити повний зміст навчального курсу, включати характеристики звичайного підручника, довідника, збірника задач або лабораторного практикуму тощо. Він повинен зберігати всі переваги друкованого підручника, повною мірою використовувати можливості сучасних інформаційних технологій, їхню мультимедійність і багатомодальність.

Сьогодні ні в кого не викликає сумніву той факт, що саме електронні підручники та навчальні посібники зацікавлюють сучасний студентів набагато більше ніж звичайні. Електронні навчальні посібники дозволяють збагатити освітній процес і роблять його більш цікавим, привабливим, глибшим, повнішим. Такі електронні освітні ресурси дають можливість кожному студенту незалежно від рівня його підготовки брати активну участь в освітньому процесі, індивідуалізувати своє навчання, здійснювати самоконтроль. Вони забезпечують доступність навчального матеріалу для всіх, хто бажає самостійно навчатися; вони є компактними, зручними у роботі, оскільки їх завжди можна мати під рукою у своєму смартфоні чи планшеті.

Головною особливістю сучасного підручника має бути орієнтація на потреби студентів, тобто з одного боку електронне навчальне видання має бути максимально доступним, а з іншого – не втрачати науковості, системності та інших принципів побудови підручника.

Методологічними та теоретичними засадами створення підручника нового покоління стали результати наукових пошуків вітчизняних дослідників В. Бикова, А. Гуржія, М. Жалдака, В. Лапінського, Н. Морзе та ін.

Розглядаючи досвід Австрії у використанні електронних підручників хочеться відмітити, що засвоєння навчальної програми відбувається на основі поєднання друкованого підручника з електронною книгою. Ці підручники замовляються через інтернет – платформу. Викладачі та студенти отримують доступ на порталі освіти до інтерактивного навчального матеріалу підручників, підготовлених відповідно до нових вимог [2].

Електронні освітні ресурси перетворюються на визначальний чинник систем навчання, а їх застосовування стає істотною умовою трансформації педагогічної діяльності. Сьогодні є надзвичайно актуальним питання дистанційного навчання. Відповідно для освітян на сайті Міністерства освіти і

науки України створено портал «Дія. Цифрова освіта», яка спонукає в професійній діяльності педагога застосовувати сучасний освітній контент.

Електронний підручник для викладача є незамінним на практичних заняттях, що дозволяє вирішити більшу кількість завдань та швидко контролювати знання студентів. За рахунок контрольних заходів та домашніх завдань забезпечує індивідуальну роботу з студентом, сприяє ефективному виконанню самостійної роботи.

Завдяки електронному підручнику студент має змогу:

– самостійно вивчити навчальний матеріал та використовуючи гіперсилки пройти самоперевірку знань;

– опрацьовувати навчальний матеріал в зручний для себе час, враховуючи пропущенні заняття;

– ознайомитися з новими моделями, установками завдяки ілюстраціям та моделям формату 3-D;

– дослідити технологічні процеси установок, їх будову, детально розглянути принцип роботи за допомогою навчальних відеофільмів.

Таким чином, електронний підручник має зберігати всі можливості звичайних підручників, але забезпечувати більш поглиблений рівень наочності, забезпечувати подання більших обсягів інформації і знань.

Узагальнюючи викладений матеріал, необхідно зазначити, що основою підручника нового покоління є полегшене розуміння та засвоєння навчального матеріалу студентами покоління Z, адаптація до потреб студента, рівня його підготовки, інтелектуальних можливостей.

Використані джерела:

1. *Житєньова Н. В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах, Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2016. Вип. 2. С. 144–157. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2016_2_13.*
2. *Цифрова платформа для шкіл. URL: http:// www.digi4school.at.*

Sadullayeva Nilufar, Makhmudova Maftuna[76]
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;
e-mail: m_mahmudova@bk.ru

COMPILING ELECTRONIC DICTIONARIES IS THE URGENT ISSUE OF NOWADAY'S TRANSLATION DEVELOPMENT

Recent modern researches show that today's developed and modernized world made translation its own crucial part in society and it plays an important role in progress of any country.

[76] © (Садуллаєва Нілуфар (Sadullayeva Nilufar), Махмудова Мафтуна (Makhmudova Maftuna)

According to some scholars' opinions translation is rendering the meaning of a text into another language in the way «that the author intended the text» (Newmark, 1988, p. 5), or from the reader's perspective, «in such a way that the receptors in the receptor language may be able to understand adequately how the original receptors in the source language understood the original message» (Nida, 1984, p. 119). The translation process can be described in three stages:

1) translation-related reception of the source language text;
2) transfer of text from the source language into the target language;
3) translation-related production of the target language text (Tarp,2004, p. 31).

The translator can be viewed as an advanced learner of the foreign language who faces problems identical in nature to those encountered by learners of the same level (Abu-Ssaydeh, 1991, p. 66).

Using dictionary is almost unavoidable during translation. In the process of translation, translator needs dictionaries, so fifty percent of the time spent on a translation task is devoted to consulting different types of reference sources.

Translator needs vary a great deal, ranging, particularly in language one (Uzbek) to language two (English) translation from the dictionary is regarded as a tool that everyone uses since childhood. Using dictionary is supposed to be familiar to everyone, the process of its use commonly understood. Its skills are so elementary that, in many people's mind, the usage of them only belongs in the primary education curriculum. However, if one asks to explain the use process in detail, even some language teachers can not give response satisfactorily.

Process of using dictionary is actually very complex, including various levels of physical and mental operations, which also vary depending on the types of dictionary, and the aim of its usage. This area of knowledge falls into the field of applied lexicography, which concerns the study of the dictionary. Several researches focus on the various aspects of the using dictionary, involving functions of the dictionary, how the dictionary is used for what purposes, users' attitude towards the dictionary, the teaching of dictionary use, and reviews of the dictionary. In recent years, more attention has been placed on training students to learn to use the dictionary systematically, at least in their native language dictionary.

Nowadays, as the English learner's dictionary became more popular, some scholars began to treat it as another area in dictionary use for development academically and pedagogically. In recent decades, the English learner's dictionary for Uzbek users has also paid attention. It is more in the form of English to Uzbek bilingualized dictionary, with the English definitions, examples, and usage notes translated into Uzbek. A number of studies on the use of the English to Uzbek bilingualized dictionary for reception on the secondary and tertiary levels were done,

since it is more widely used. Nevertheless, although less popular than the former one, the Uzbek to English dictionary has been neglected. It is in use in secondary schools and universities for production purposes: for translation and for writing in English. It is also used for non-native speakers of Uzbek to learn the language. For translators, its importance to Uzbek to English translation is the same as that of the English to Uzbek dictionary to translating from English to Uzbek. There is no doubt that the dictionary is indispensable to translation. The aim of using dictionary is esteemed by many, and occupies a very important position in people's minds. The dictionary is regarded as «thesaurus of all the collective knowledge of the society», «guardian of absolute and eternal truth», and «a patriotic emblem» (Bejoint, 2000, pp. 115-139).

Using the dictionary is an everyday activity that can easily be overlooked, proper understanding of the context by the help of dictionary can yield more fruitful results. On its history, several scholars such as Cowie, Nesi, Hartmann and Tono have provided comprehensive reviews. Since the early 1980s, there has been a rapid development of a new field of dictionary-related research, which focusses on dictionary users and uses (Cowie, 1999, p. 176).

Though probably not comprehended by many people, dictionary use is a really complex process deserving in-depth investigation from various perspectives. The User as a language learner is already conditioned by the acquisition stages, learning difficulty, and Language One (e.g.Uzbek/English) background. Actually three other elements, namely the Language, the Lexicographer, and the Dictionary, are in direct or indirect interactions with one another.

The Lexicographer creates the Dictionary with the expectations of the User in mind, while the User can give comment to the Lexicographer in return by verbal or actual purchase actions. The Dictionary is a product of the Lexicographer with the language data. In Hartmann's words (2001, pp. 90–91), there are ***seven stages*** in the consultation process:

1. The user realizes that there is a problem arising in the activity that s/he is engaged in, and wants to solve it.
2. The user determines which problem word which has to be looked up.
3. The user selects the most appropriate reference work.
4. The user searches for the appropriate headword in the macrostructure of the reference work.
5. Having found the appropriate entry, the user locates the sought data in the microstructure of the entry.
6. The user extracts the information from the entry.
7. The user integrates it into the context that prompted the reference process.

Dolezal and McCreary (1996, pp. 125–126) made an annotated bibliography of the 178 studies on dictionary use in the last thirty-seven years, and divided them into five categories:

1. experiential studies (73 in total);
2. comparative studies (29);
3. users' needs and skills surveys (26);
4. cultural Dictionary Text User context 22 articles (12);
5. experimental research (36).

While McCreary and Dolezal's categorization is mainly on the methods, Hartmann (1987, p. 12) concentrated on the subject: the users, and classified the studies by theme, including:

1. the most important types of linguistic information sought by dictionary users («dictionary typology»);
2. their assumptions and expectations in resorting to the dictionary («user typology»);
3. the reference needs of the users («needs typology»);
4. the training of the users' reference skills («skills typology»).

We may make a more comprehensive list of research areas based on Hartmann's and Hulstijn and Atkins's summaries: first of all we may put as an initial aspect ***history of using dictionary***, because at first we should analyze that when were first dictionaries used in history. In the next stage ***function of the dictionary*** is positioned, the reason is that we should understand what kind of purpose of using dictionary and its domain. The third postion will be classified with ***typology of dictionaries*** as well as next one is the ***image of dictionary.***

When we research on dictionaries we should certainly pay attention to ***the needs, attitudes, habits and preferences of dictionary users***, because before compiling dictionary lexicographer clarify the need and demand of dictionary users in order to create necessary and beneficial item. So there will be ***variation in using dictionaries*** such as comprehension, production, other test performance, vocabulary learning and etc.

Dictionary users utilize it due to various reasons: when someone is using it as translating somethings, others use it in order to learn new language's vocabulary. Moreover, it can be beneficial in ***reference skills*** due to understanding new language. Teaching dictionary skills is also one of the main research issues as well as critical comparisons and reviews of dictionaries

The overview above shows that research on dictionary use is developing, as the importance in more scholarship in dictionary use and its training is being recognized. It is an area in lexicography that is worth exploring, given the status of the dictionary

in people's life. Many aspects are studied, yet many others are left understudied. As dictionary use is characterized by a very personal intellectual experience, happening in a particular social and cultural setting, there can be vast differences as regards the language, the kinds of dictionaries and users (Tono, 2001, p. 65), so can be the methods used in studies. In addition, studies from the West occupy a dominant role.

Now we may survey types of dictionaries.

A standard bilingual dictionary has two object languages, and provides equivalents in the associated cultural environment in the target language for each word and expression in the source language (Hartmann, 2001, p. 44; Tarp, 2002, p. 64). It is bidirectional, consisting of two alphabetical listings, and should meet the encoding and decoding needs of speakers of both languages.

A bilingualized dictionary consists of a single alphabetical listing, in a language foreign to its intended users. It may be a full or partial adaptation of an existing monolingual learners' dictionary, with varying degrees of bilingualization. The source may be a general advanced-level dictionary or an abridgement of a major work (Cowie, 1999, pp. 193–194; Marello, 1998, pp. 295–296).

***An active, or production-oriented, bilingual di*ctionary** is intended to help a user to express a given idea in the target language of the user from the source language in a given context (Hannay, 2003, p. 145).

A passive, or reception-oriented, bilingual dictionary is for understanding a given lexical item in the target language of the user (Hannay, 2003, p. 145).

Electronic dictionaries are relevant to the present study, as many students in Uzbekistan use them for their Uzbek to English translation, although they mostly contain the information from already published dictionaries. Thus, the shortcomings of the print dictionaries can still be found in those electronic products, and may influence the user. At the same time, the search practice is conditioned by the functions of the device, and consequently students' use of the dictionary as well. The hand-held electronic dictionary use patterns of some Uzbek students will be explored in the present study. The process of their use of web-dictionaries, which are mostly the internet versions of the printed ones, and is an even more recent phenomenon, will be revealed in the think-aloud exercise. This gradual shift of the use of print dictionaries to electronic dictionaries is noteworthy, as it carries implications for both language learning and teaching. It is to this area that the present study can contribute, particularly on its use in translating.

Translators usually find more useful information in monolingual dictionaries, where words are defined and explained as part of the linguistic and cultural background in which they are embedded. However, this does not mean that lexical

material could not be arranged bilingually and contrastively in such a way that it would help the translator in choosing the best word or phrase to fit the particular text concerned. The problem is rather that lexicographers are still unfamiliar with the very sophisticated demands and specialized needs of the professional translator, whom they still tend to see as a kind of language learner, and publishers are reluctant to venture into what they see as a risky field with a limited market. The result is that translators have to use various dictionaries designed for other types of users (Snell-Hornby, 1995, pp. 539–540).

Monolingual dictionaries – together with bilingual dictionaries the other way round, e.g., Language Two to Language One – when translating from Language One into Language Two, and vice versa – are so far the best ones to provide solutions to a number of problems frequently popping up during the translation process (Tarp, 2002, p. 60).

Nonetheless, translators still use bilingual dictionaries more often than monolingual dictionaries (Abu-Ssaydeh, 1991, p. 66). The above situation anticipates a translation dictionary, one designed to assist the user in solving problems in the translation process (Tarp, 2002, p. 66).

The translator-oriented dictionary has to be self-contained as a guide to language use, i. e., it must list all the semantic, syntactic, collocational, grammatical and stylistic information that the translator needs, so as to use the vocabulary component with a native speaker's skill (Abu-Ssaydeh, 1991, p. 73).

It can be seen that translators have sophisticated and constant needs of the dictionary. While the monolingual dictionary is more satisfying in use than the bilingual one, translators still use the latter more often, as their job involves interlingual communication. The process of their use of these dictionaries should be further explored, so their needs could be more clearly identified, and consequently, met. Dictionaries can be divided up into bilingual and monolingual dictionaries.

Bilingual dictionaries provide translations from one language into another. «Bilingual dictionaries are designed so that the language learner can use his source language to understand the target language»; e. g. an English-German dictionary contains English headwords and German explanations (Battenburg 21).

Monolingual dictionaries, which provide all their information in one language, can be divided up further into monolingual dictionaries for native speakers and learner's dictionaries. Dictionaries for native speakers are often much more complicated in their use of the language, and they sometimes do not give information a learner of a language needs because it is information that is obvious for a native speaker. Dictionaries for native speakers usually contain a much greater number of headwords than learner's dictionaries. «They list more learned and technical words

and are more likely to include biographical and geographical entries» and in doing so share aspects of an encyclopedia (GRAMLEY 10).

Important English monolingual dictionaries for native speakers are the ***Merriam Webster's Collegiate Dictionary***, the ***Random House Webster's College Dictionary***, or the ***Encarta World English Dictionary*** for America and the ***Chamber's Dictionary,*** the ***Collins English Dictionary***, the ***Concise Oxford English Dictionary***, or the ***Longman Dictionary of the English Language*** for Great Britain.

English Learner's dictionaries are specially designed to meet the needs of a non-native speaker of English. «As pointed out in the quotation, English learner's dictionaries are monolingual and similar to the English desk dictionaries, but provide fewer headwords with more information, explained less complicated to correspond with the user's knowledge: «Dictionary users need to be able to find the information they need quickly, understand it once they have found it, and make use of it in their own speaking or writing. This dictionary arranges and presents information in a clear way, using short cuts in longer entries to help the user pinpoint the meaning they are looking for. The definitions are all written using a defining vocabulary of just under 3000 words, 500 fewer than in the previous edition […]. Our new usage notes, word-family boxes, topic and study pages show links between vocabulary items […]. All these features ensure that less experienced learners receive all the support they need, while the most advanced will always find something new and interesting to challenge them» (**OALD** vi).

The most important English learner's dictionaries are the ***Oxford Advanced Learner's Dictionary***, the ***Longman Dictionary of Contemporary English,*** the ***Collins Cobuild English Language Dictionary*** and the ***Cambridge International Dictionary of English*** (ENGELBERG/LEMNITZER 26). In conclusion, dictionary is one of the important media in learning English.

Along with the rapid development of mobile technology at this time, the various applications for mobile is widely developed as a medium of learning, one of them is the application of Android-based dictionary. Dictionaries on mobile devices are more practical than conventional dictionaries, as users can receive information quickly anywhere without space and time constraints. Related to this, the research aims to create a dictionary application of English-Uzbek fictional symbolized on android-based phones. This application is built to help and meet the needs of students majoring in fiction translation in searching for meaning and understand various English-Uzbek literary words related to human appearanve and character, nature and etc. The collection of words and phrases (word entries) related to the literary words is done through literature studies of books, internet and other relevant resources.

References:

1. *Atkins Sue. 1997. Template Entries. Unpublished SALEX seminar handout.*
2. *Beekman, John. 1968. Eliciting Vocabulary, Meaning, and Collocations. Notes on Translation 29: P. 1–11.*
3. *Grimes Charles E. 1994. Mapping semantic relationships in the lexicon using lexical functions. Notes on Linguistics 66: 5–25.*
4. *Grimes Joseph E. 1987. Relations and Linkages in the Lexicon. Prepublication Draft. Dallas: Summer Institute of Linguistics.*
5. *Louw Johannes P. and Eugene A. Nida. 1989. Greek-English Lexicon of the New Testament: Based on Semantic Domains, Vol. 1. New York: United Bible Societies.*
6. *Morehead Albert H. (Ed.). 1985. The New American Roget's College Thesaurus in Dictionary Form. New York: Signet.*
7. *Murdock George P., et al. 19875. Outline of Cultural Materials. New Haven: Human Relations Area Files.*
8. *Naden Tony. 1977. Words and Meanings. Ghana: Institute of Linguistics.*
9. *Newell Leonard E. 1986. Lexicography Notes. Manila: Summer Institute of Linguistics.*
10. *Roget Peter Mark. 1958. Roget's Thesaurus. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.*
11. *Summers, Della (Ed.). 1993. Longman Language Activator. Essex: Longman.*
12. *Trappes-Lomax, Hugh. 1997. Oxford Learner's Wordfinder Dictionary. Oxford: Oxford University Press.*
13. *Wierzbicka, Anna. 1996. Semantics, Primes and Universals. Oxford: Oxford University Press.*

Sazhko Halyna[77]
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine;
e-mail: sagko_gi@uipa.edu.ua

CLOUD TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF THE E-LERNING: THEORETICAL ASPECTS

Автором наводиться огляд стану проблеми формування інформаційно-освітніх середовищ на базі хмарних технологій в аспекті розвитку E-lerning, розглядаються методологічні основи і технічні варіанти реалізації освітніх сервісів на основі «хмари».
Ключові слова: *електронне навчання, інформаційно-освітнє середовище, хмарні технології, віртуальне середовище, інформаційний простір.*

В статье проводится обзор состояния проблемы формирования информационно-образовательных сред на базе облачных технологий в аспекте развития E-lerning, рассматриваются методологические основы и технические варианты реализации образовательных сервисов на основе «облака».
Ключевые слова: *электронное обучение, информационно-образовательная среда, облачные технологии, виртуальная среда, информационное пространство.*

The overview of the state of the problem of formation of educational environment based on cloud technologies in the development of e-learning is given in this paper. The author explore the available theoretical developments in this area, consider methodological basis and technical options for the implementation of educational services based on the «cloud»
Keywords: *E-lerning, informational and educational environment, cloud technology, virtual environment, information space.*

[77] © Sazhko Halyna (Сажко Галина)

In pedagogical practice the term «e-learning» can be considered a synonym for the term «distance learning» and thus «e-learning» in methodology and didactics can be defined as a synthetic, integral, humanistic form of instruction that is based on a wide range of traditional and new information -communication technologies and their technical means, used to deliver the educational material, its independent study, the dialogue between the teacher and the student.

Building an information and educational environment is the main objective of e-learning. The problems of formation of the information and educational environment are analyzed in the works of V. Bykov [1], U. Bogachkova [2], S. Kizim , L. Kucak, S. Ljuljchak [3] and other.

Cloud technologies in education began to develop after e-learning, the development of Internet simulators. This is one of the most promising innovations in the education system in recent times. Cloud technologies significantly reduce the cost of the information infrastructure, and to improve the quality of education, they create and distribute additional services. Introduction of cloud technologies in the process of training is one of the most promising innovations in the education system. When modeling a cloud-oriented information and teaching environment, the teacher needs to take into account the specifics of the subject content and the specific features of the student's learning activities.

The individual educational environment of the teacher can be made up with electronic lecture notes (created, for example, using conference systems), a lecture video library (posted on YouTube, Univer.tv), a system of tasks for independent work of students (including Documents «Google Docs», «Prezi.com»), a knowledge map (created, for example, with the help of «MindMeister»), educational monitoring tools («QuizeMaker», «TestServer»), a professional community (created, for example, Web service «Ning»).

The individual educational environment of the student can include a video course of lectures, a workshop on problem solving, and an adaptive testing system. Combining Web 2.0 features such as using blogs to share opinions, Wiki, Google Docs for collaborative teamwork on projects, the use of bookmarking services on important resources, YouTube for viewing and discussing video tapes, podcasts for listening to lectures in audio format, «Skype» for the organization of communication, students can create personal educational environments, thus gaining access to global learning resources and the opportunity to communicate.

Given the diversity and novelty of the existing approaches, methods and technologies for designing information and educational cloud environments, their formation and use in educational institutions, we can conclude that these questions

require experimental research, refinement of approaches, models, techniques, and possible ways of implementation. It should also be noted that the specificity of each separate information and educational environment affects the features of its construction and use.

References:

1. *Bykov V. Ju. Khmarna komp'juterno-tekhnologhichna platforma vidkrytoji osvity ta vidpovidnyj rozvytok orghanizacijno-tekhnologhichnoji budovy IT-pidrozdiliv navchaljnykh zakladiv. Teorija i praktyka upravlinnja socialjnymy systemamy: filosofija, psykhologhija, pedaghoghika, sociologhija. 2013. № 1. S. 81–98. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/1606/1/TPUSS_2013_1_Bikov_ Khmarna.pdf. (Data zvernennja 11.11.19 r.).*
2. *Boghachkov Ju. M., Bykov V. Ju., Pinchuk O. P., Manako A. F., Voljnevych O. I., Carenko V. O., Ukhanj P. S., Mushka I. V. Orghanizacija seredovyshha dystancijnogho navchannja v serednikh zaghaljnoosvitnikh navchaljnykh zakladakh: [posibnyk]; Nauk. red. Ju. M. Boghachkov. K. : Pedaghoghichna dumka, 2012. 160 s.*
3. *Kizim S. S., Kucak L. V., Ljuljchak S. Ju. Informacijno-osvitnje seredovyshhe jak zasib modernizaciji profesijnoji pidghotovky majbutnikh fakhivciv. Fizyko-matematychna osvita: naukovyj zhurnal. 2017. Vyp. 4 (14). S. 37–42. URL : https://cyberleninka.ru/ article/n/informatsiyno-osvitne-seredovische-yak-zasib-modernizatsiyi-profesiynoyi-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/viewer (Data zvernennja 11.11.19 r.).*

Стрілюк Олена[78]
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна; e-mail: olenastriliuk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ШКІЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЄВРОПІ: ДОСВІД І НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ»

У статті аналізується досвід викладання курсу про шкільні інноваційних освітніх технологіях в Європі. Особлива увага приділяється цілям, змістом, очікуваних результатів курсу.

Ключові слова: *інновації, Інтернет-технології, Європейський Союз.*

В статье анализируется опыт преподавания курса о школьных инновационных образовательных технологиях в Европе. Особое внимание уделяется целям, содержанию, ожидаемым результатам курса.

Ключевые слова: *инновации, Интернет-технологии, Европейский Союз.*

The experience of teaching a course about school innovative educational technologies in Europe is analyzed in this article. Particular emphasis is placed on the objectives, content, expected results of the course.

Keywords*: innovation, Internet technologies, European Union.*

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка за підтримки програми Європейського Союзу Erasmus+ напряму Jean Monnet ініціював проєкт «Європейський освітній простір: можливості та виклики для України» [1].

---

[78] © Стрілюк Олена (Striliuk Olena)

Мета проєкту – ознайомити студентів – майбутніх педагогів, з найкращими освітніми практиками європейських країн та розробити механізми їх впровадження в нашій країні.

Розуміючи, що сучасна школа потребує фахівців творчих, креативних, здатних швидко орієнтуватись в насиченому інформаційному просторі, а також ухвалювати нестандартні рішення, вчитися та розвиватися протягом всього життя, в рамках проєкту запропоновано вивчення курсу: «Шкільні інноваційні освітні технології в Європі: досвід і найкращі практики». Курс зорієнтований на те, щоб ознайомити зі структурою системи шкільної освіти в країнах ЄС, технологіями навчання та викладання, інноваціями в середній освіті. Теоретична та практична діяльність в рамках цього курсу поєднуються з метою забезпечення формування необхідних компетентностей майбутніх викладачів. Вже з перших лекцій студенти дізнаються про те, що Європа, занепокоєна значною кількістю осіб, які не закінчують старші класи середніх шкіл, прагне виробити загальний підхід, коли школи розглядаються як середовище спільної відповідальності педагогів, шкільних лідерів, батьків. Акцент робиться на тому, що якісна освіта має відповідати потребам учня, а не вимагати від нього пристосування до існуючої системи.

У країнах ЄС існує універсальна, цільова та індивідуальна підтримка учнів. Також значна увага приділяється загальному шкільному клімату, створенню широкого спектру служб підтримки, які турбуються про учня. Важливим моментом є також ефективні партнерські відносини між родиною та школою. Комунікація має бути взаємною, збалансованою, постійною. Батьківська участь у рішеннях, пов’язаних з навчанням, а також з організацією шкільного життя, сприяє прозорості, врахуванню реальних потреб родини та створює більше почуття відповідальності щодо освітнього процесу. Інструменти ІКТ можуть підтримувати спілкування з батьками (електронні щоденники, інформаційні бюлетені, інтерактивні вебсайти). Також важливою залишається співпраця з професіоналами та службами в різних сферах, тобто, залучення зацікавлених сторін [2].

Такий досвід країн ЄС може бути корисним і для нас, а тому студентам пропонується детальніше ознайомитись з особливостям шкільного управління в окремих країнах Європи, плануванням роботи та моніторингом шкіл, шкільним менеджментом.

Окрема увага приділена ставленню до вчительської професії та необхідності здобуття вчителем потрібних навичок та компетентностей, робиться наголос на необхідності постійного професійного зростання вчителів.

Студенти – майбутні педагоги, мають бути готові до того, що професія зобов'язуватиме вчитись впродовж всього життя.

Сучасне покоління більшість знань отримає з Інтернет-ресурсів. Проте, оскільки мотивація до навчання часто відсутня, то це призводить до нестачі базових знань та навичок, поверхневого кругозору, а знання, що здобуваються в режим он-лайн, здебільшого мають ситуативний характер. Щоб запобігти такій ситуації, а також підготувати студентів до майбутніх професійних викликів, кілька пар курсу присвячені питанням використання Інтернету в освітньому процесі. Особлива увага приділена хмарним технологіям та їх перевагам, використанню сервісів Google в освіті. Зі студентами обговорили, якими є правила успішного пошуку інформації, що собою представляють сервіси спеціалізованого пошуку Google Книги та Академія, які переваги надає доступ до Gmail та навіщо потрібне електронне сховище даних Google Диск. Тепер студенти знають, як працювати з Google Class та ефективно організовувати дистанційне та самостійне навчання учнів. Треба створити якісну презентацію чи блог, провести он-лайн опитування? З сервісами Google можливо все!

Більша частина лекційного курсу присвячується інноваціям в освіті. Студентам запропоновані теми, пов'язані з освітою для сталого розвитку, інформаційними та комунікаційними технологіями, обговорення питання синергії між освітою та культурою.

Під час практичних занять студенти більш детально зупинились на висвітленні історії освітньої політики ЄС, її нормативно-правовій базі, механізмах реалізації. Запеклі дискусії викликало обговорення питань щодо основних тенденцій у викладанні історії в країнах ЄС: зокрема, питання необхідності поглиблення гуманізації шкільної історичної освіти, багаторакурсності при викладанні історії, мультикультурності як основи історичної свідомості [3]. Студенти говорили про проблемні моменти запропонованих новацій до змісту шкільної історичної освіти в країнах ЄС, а також розмірковували, чи можна розглядати європейський досвід, як політичну технологію міжнаціонального примирення, яким має бути підручник зі шкільної історії. Слід зазначити, що частина практичних занять передбачає групову форму роботи, часто необхідна командна робота.

Наприклад, вивчаючи правила успішного пошуку інформації в Інтернеті, студенти працювали в групах. Метод проєктів дозволив студентам знайти відповіді на питання: «Цифрові технології на уроках: користь чи шкода?», «Чи існують якісні ресурси для навчання школярів?», «Чи будуть школярі користуватись проєктом Гутенберга?» [4], та, як відрізнити позитивний та достовірний онлайн-контент від емоційно забарвленого, фейкового. Інтерес

також викликало заняття щодо ефективності соціальних медіа в навчанні. У даному випадку працювали за допомогою методу кейсів. Студенти мали зайняти позицію у питаннях: «Соціальні мережі: за чи проти?», «Соціальні мережі – інструмент підвищення знань?» Також під час практичних занять обговорювали ефективність Інтернет-курсів, вебінарів та можливості їх використання в освітньому процесі, а також, які існують Інтернет-ресурси для успішного викладання історії.

Одне з практичних занять показало, що студенти-історики, масово користуючись «Вікіпедією», разом з тим часто не можуть дати відповіді на прості питання щодо того, хто, де, коли і навіщо її створив, назвати мови, якими написано більшість статей, або, наприклад, дати відповіді на такі питання: хто і навіщо пише статті для «Вікіпедії», чи є у неї редакційна політика, чи можна їй довіряти? Ну і головне, чи може вчитель використовувати «Вікіпедію», чи є вона помічником або ворогом вчителя, чи спонукає до критичного мислення? Маємо сподівання, що після опанування курсу студенти-історики також будуть вмотивовані створювати грамотні, коректні статті для української «Вікіпедії», вміти їх редагувати та вносити необхідні правки.

Інноваціям в освіті було приділено найбільше часу практичних занять. Студентам було запропоновано ознайомитись з європейським досвідом впровадження інновацій в двадцяти спочатку не самих успішних школах країн ЄС [5]. Вивчивши досвід цих шкіл, студенти дійшли цікавих висновків: по-перше, щодо самого трактування поняття інновацій, їх сутності; по-друге, щодо їх складових, а також їх класифікацій в освіті. Треба сказати, що студентам доводилось безпосередньо працювати з сайтом Європейської Комісії, документами ЄС, вдосконалювати свої знання з англійської мови. У групах ми пробували розібратись з такою технологією навчання як візуалізація. Наскільки вона є доречною, та яким чином може використовуватись на різних етапах уроку історії.

Проєктом передбачено написання творчих есе. Залік з курсу – практичний, в проєктному методі. Студенти презентують різні, заздалегідь визначені інноваційні освітні технології, з особливою увагою до переваг та недоліків, до специфіки їх впровадження, зокрема, у викладання історії. Безумовно, курс допомагає майбутнім вчителям оволодіти новітніми технологіями у навчанні історії та підготовки сучасних гуманітаріїв.

Важливим є також набуття навичок аналізу системи освіти Європейської союзу та України, щоб у подальшому мати змогу оцінювати, формувати та корегувати освітню політику.

Використані джерела:

1. *Перелік проєктів програми Жан Моне. URL: https://erasmusplus.org.ua/projects/zhan-mone/2604-yevropeiskyi-osvitnii-prostir-mozhlyvosti-ta-vyklyky-dlia-ukrainy.html.*
2. *Schools policy - A whole school approach to tackling early school leaving. URL: https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/schools-policy-a-whole-school-approach-to-tackling-early-school-leaving_en*
3. *Рекомендація CM / Rec (2011) 6 Комітету міністрів державам-членам «Щодо міжкультурного діалогу і образу Іншого у викладанні історії»: URL: http://www.coe.int/t/dg4/education/historyteaching/Source/Results/AdoptedTexts/CM%20Rec(2011)6_Ukrainian.pdf.*
4. *Project Gutenberg. URL: http://www.gutenberg.org/.*
5. *Study on supporting school innovation across Europe. URL: https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/innovation.*

Трохимчук Сергій, Бурлачка Анастасія[79]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: trohimchuk_sn@uipa.edu.ua, aburlachka7@gmail.com

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦЗВ'ЯЗОК У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасну освіту вже важко представити без інтернет-ресурсів, які дозволяють не тільки самостійно вивчати предмети та поглиблювати свої знання, але й дозволяють проводити діалог викладач – студент знаходячись на великий відстані один від одного.

В умовах сучасного інформаційного простору використання конференцзв'язку є одним з засобів комунікації між викладачем та студентом. У даній роботі хотілось би зосередитись на одному з лідерів сучасного відеозвя'зку, програмі ZOOM. Це проста і надійна хмарна платформа для відео- і аудіоконференцзв'язку, чатів і вебінарів з використанням різних мобільних і стаціонарних пристроїв, телефонів і конференц-систем.

Особливостями даного програмного рішення є: швидка інтеграція з можливостями організації конференцій, що дозволяють запускати, приєднуватися і брати участь в конференціях з використанням будь-якого пристрою; конференції Zoom синхронізуються з вашим календарем і ретранслюють потокові відеоконференції корпоративного рівня з ПК на мобільний телефон; забезпечується внутрішній і зовнішній зв'язок, конференції та тренінги в повному складі за допомогою однієї комунікаційної платформи; безліч учасників можуть спільно використовувати свої екрани і робити нотатки для досягнення максимальної інтерактивності; запис конференції на локальний накопичувач або в хмару, перегляд, складання нотаток та планів дій; підтримка планування або запуску конференцій через Outlook, Gmail або iCal; чати в групах, пошук по історії, інтеграція обміну файлами і 10-річний архів; простота масштабування викликів 1: 1 або в групах.

[79] © Трохимчук Сергій (Trokhymchuk Sergii), Бурлачка Анастасія (Burlachka Anastasia)

Отже, з програмою зручно працювати, вибравши потрібну опцію. І, нарешті, проривною ідеєю даного сервісу є використання для відеоконференцій мобільних пристроїв: смартфонів, планшетів, iPhone і IPad. Причому з цих пристроїв ви можете повністю управляти відеоконференцією так само, як з персонального комп'ютера.

Сервіс може бути гарною платформою для проведення сеансів віддаленого репетиторства або створення коротких навчальних відео, навіть для більш складних конструкцій дистанційного навчання. Можлива спільна віддалена творчість учнів по створенню проектів. Невеликим недоліком є те що в безкоштовній версії є кількісне обмеження в 50 осіб, але якщо група не перевищує цієї кількості, то це дає можливість безкоштовно і зручно відтворювати діалог викладач – студент. Таким чином, навіть безкоштовно ми отримуємо хороший інструмент для використання в роботі викладача.

Використані джерела:

1. *Конференції ZOOM. URL: https://zoom.us/ru-ru/meetings.html/.*

Трохимчук Сергій, Федяй Ксенія[80]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: trohimchuk_sn@uipa.edu.ua, ksiwong0@gmail.com

ПОЄДНАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТА ОНЛАЙН ПЛАТФОРМ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ

Розглядаються актуальні питання проведення навчання за допомогою поєднання дистанційних та онлайн платформ.
Ключові слова: *онлайн-платформи, дистанційні платформи, комп'ютерні дисципліни.*

Рассматриваются актуальные вопросы проведения обучения при помощи совмещения дистанционных и онлайн платформ.
Ключевые слова: *онлайн-платформы, дистанционные платформы, компьютерные дисциплины.*

Topical issues of conducting training by combining remote and online platforms are considered.
Keywords: *online platforms, remote platforms, computer disciplines.*

Сучасний стрімкий ритм життя не може не торкнутись освітнього процесу, і для того щоб встигати за швидким розвитком науки викладачам, студентам та школярам просто необхідно окрім традиційного навчання долучатись до онлайнових форм навчання та сприйняття інформації. На даний час існує безліч ресурсів за допомогою яких можна опанувати практично всі сучасні професії

[80] © Трохимчук Сергій (Trokhymchuk Sergii), Федяй Ксенія (Fediai Kseniia)

(окрім, звичайно робітничих, де без практичної підготовки неможливо отримати знання). Це Coursera, Udacity, Интуит, Постнаука, edx, Лекториум, Арзамас, Khan Academy Skillshare та інші.

Більшість закладів вищої освіти також мають дистанційну форму навчання, яка реалізується за допомогою систем дистаційного навчання. Їх також дуже багато, наприклад Moodle, Lotus Learning Space; Blackboard Learning System; REDCLASS; «Прометей»; «Віртуальний Університет»; ГЕКАДЕМ, e-University та інші. Є багато матеріалів, де є порівняльний аналіз цих та інших систем, їх недоліки та переваги [1]. Але незалежно від вибраної платформи студенти в зручний час можуть отримувати доступ до інформації а викладачі перевіряти завдання та відповідати на запитання.

Дистанційна освіта дає можливість отримувати знання в будь-який час не прив'язуючись до розкладу. Але ж не всі студенти можуть самостійно опановувати матеріали, тому очне спілкування з викладачем є необхідністю. Зараз дуже багато матеріалів знаходиться в онлайн-доступі. Але при перегляді відео іноді виникають питання, відповіді на які потрібно шукати самостійно, а відвідувати лекційні заняття немає можливості. Тут на допомогу приходять онлайн платформи, які дають можливість живого спілкування з викладачем.

Наприклад: Webinar.ru.,iMind, WebEx, GoToMeeting, MyOwnConference, WEBINAR.FM. Кожна з цих платформ надає можливість спілкування певної кількості учасників одночасно, показу презентацій, можливість демонстрації екрану, сумісний чат учасників та інші можливості.

Українська інженерно-педагогічна академія використовує систему дистанційного навчання Moodle, яка широко розповсюджена в світі та має велику кількість налаштувань і модулів для організації дистанційного навчання по будь-якому курсу, включаючи тестування, відео, аудіоресурси та ін.

Крім того при проведенні лекцій ми використовуємо онлайн-платформу MyOwnConference, яка дає можливість не тільки транслювати в онлайновому режимі лекцію, але й дозволяє проводити запис для тих, хто з якихось причин був відсутній в даний час. Під час лекції студенти в загальному чаті мають можливість задавати поточні питання, на які викладач відповідає під час лекції. Запис лекції потім викладається в систему дистанційного навчання, і студенти мають можливість повторити матеріал, що також необхідно для глибокого запам'ятовування.

Використані джерела:

1. *Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей. URL: https://www.academia.edu/931578/Системи_дистанційного_навчання_порівняльний_аналіз_навчальних_можливостей.*

НАУКОВИЙ ЧАТ 7.
ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ І ПОЛІТИЧНІЙ ОСВІТІ

Scientific Chat 7.
Innovative Transformations in Economic and Political Education

Модератори:

Теловата Марія Теодозіївна,
доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри обліку та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, професор Європейського інституту безперервної освіти Словаччини, сертифікований експерт Національної агенції забезпечення якості вищої освіти, Заслужений працівник освіти України, м. Київ, Україна

Щербина Ірина Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна

Кашаба Ольга, Щербина Ірина[81]
Українська інженерно-педагогічна академія, м.Харків, Україна
e-mail: olga.kashaba@ukr.net, shcheririna63@gmail.com

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У тезах авторами привертається увага науковців, політиків, освітян, широкого загалу до проблем розвитку політичної освіти громадян у сучасному українському суспільстві.
Ключові слова: *політична культура, політична освіта, демократизація суспільства.*

В тезисах авторы обращают внимание ученых, политиков, педагогов, широкой общественности на проблему развития политического образования граждан в современном украинском обществе.
Ключевые слова: *политическая культура, политическое образование, демократизация общества.*

The purpose of the article is to capture attention of scientists, politicians, teachers and public attention to the problems of political education in modern society.
Keywords: *political culture, political education, democratization of society.*

Освіта відіграє винятково важливу роль у розвитку суспільства. Про це свідчать накопичені попередніми поколіннями матеріальні та духовні цінності, знання і досвід. Підтримка досягнутого рівня культурного розвитку, його удосконалення, неможливі без оволодіння спадщиною і досвідом минулих літ. Ця проблема віршується в контексті соціалізації індивідів шляхом їх залучення до норм і цінностей культури та перетворення в повноправних членів суспільства.

Політична соціалізація особистості в цьому контексті відіграє важливу функцію, адже вона сприяє не тільки засвоєнню певного соціального і

[81] © Кашаба Ольга (Kashaba Olga), Щербина Ірина (Shcherbyna Iryna)

політичного досвіду, культурних традицій, цінностей й норм політичної діяльності, але й формує здатність до креативного перетворення соціальних і політичних відносин.

У цьому процесі виключна роль належить системі освіти. Адже вона, разом з іншими чинниками, є чи не найбільш потужним засобом формування особистості і здатна комплексно впливати на її свідомість. Саме тому, політична освіта, розглядається нами, як важливий механізм формування політичної свідомості.

У країнах Західної Європи закріпився термін, яким позначається процес отримання знань про політику та виховання громадянської культури. Здебільшого там використовують поняття «civil education», яке етимологічно відповідає поняттю «громадянська освіта». Однак у деяких країнах (Австрія, Німеччина), уживається поняття «політична освіта» («politische Bildung»). В цих поняттях, на наш погляд, поєднуються освітянські заходи з формування цінностей, змін і знань громадянина, які є принципово важливими для відтворення й розвитку демократичних механізмів у суспільстві.

В українському політологічному і соціогуманітарному дискурсі термін «політична освіта» тлумачать як практику систематичного поширення і засвоєння громадянами знань про їхні права, свободи та механізми їх здійснення. Також, політична освіта покликана віднайти шляхи розв'язання проблем суспільного життя, дати чіткі уявлення про політичну систему і інститути публічного врядування, процедури їхнього функціонування і способи впливу на них, що має наслідком компетентну участь громадян у суспільному житті.

Система політичної освіти включає в себе перш за все заклади, діяльність яких спрямована на навчання й виховання майбутніх громадян. Одним з дійових засобів здобуття політичних знань є вивчення курсу «Політологія», який покликаний дати майбутнім фахівцям цілісне уявлення про сутність політика, її роль і місце в житті суспільства. Проте, в сучасних умовах спостерігаємо тенденцію скорочення кредитів з дисциплін соціогуманітарного циклу, більшість з них переведена в вибіркову складову навчальних планів. Крім того ці дисципліни охоплюють тільки частину суспільства – студентську молодь. Політична ж освіта потрібна всім громадянам, які прагнуть вибудовувати свої відносини з владою на демократичних засадах.

Важливу роль у процесі політичної соціалізації особистості відіграють політичні еліти, громадські діячі, державні службовці, представники мас-медіа. Безперечно, всі вони мають усвідомлювати глибину своєї відповідальності за формування політичної культури, правосвідомості громадян. Компетентність,

професіоналізм, неухильне дотримання правил і норм стануть взірцем для наслідування, запорукою вкорінення законослухнянності, формування традицій цивілізованого політичного дискурсу.

Отже, різновидом політичної освіти є політичне інформування, спрямоване на пересічних громадян і покликане надати їм необхідні знання про існуючи проблеми та способи їх розв'язання, уміння брати участь у такому розв'язання й мотивуванні до цього.

Мета політичної освіти полягає у підвищенні рівня політичної культури громадян, коли вони добре розуміють головні ідеї й принципи демократії, здатні самостійно діяти для захисту власних інтересів та прав, інтересів своїх громад.

Велике значення політичних знань і зокрема, політичної освіти для розбудови демократичного суспільства визнають провідні західні та вітчизняні вчені і громадські діячі. Так, польський соціолог П. Штомпка стверджує, що «демократія потребує знань, освічених громадян, які не тільки звикли мислити у вузько егоїстичних категоріях, але й здатних охопити широкі загально соціальні проблеми та виклики, готових до використання шансів, що відкриваються перед ними, до подолання суперечностей». На думку Л. фон Мізеса. «політична освіта і наука покликані підготувати людину до виконання громадянських функцій через збагачення її знаннями про закономірності політичного життя та оптимізацію її політичної поведінки».

Особливого значення політична освіта набуває в сучасному українському суспільстві. Вітчизняні вчені соціогуманітарного та політологічного напрямів наголошують на важливій ролі політичної освіти у справі розбудови демократичного суспільства. О. Ситник зазначає, що «зміна способу мислення людей, їх ціннісних орієнтацій постає передумовою демократичних перетворень. Демократія є такою, якими є громадяни... Політична освіта формує прихильність до цінностей демократії, мотивує особистість до участі у розв'язанні проблем громадянського життя».

Таким чином, в українському суспільстві, яке є нестабільним протягом всього часу незалежності, значущість політичної освіти є безперечною. Актуальність і значимість ефективної політичної освіти є наразі для України, без перебільшення, питанням національної безпеки. Це визначається не лише недостатнім демократичним досвідом українських громадян, спадком минулого. Ідеться про ситуацію зовнішньої агресії з боку РФ, відсіч якій потребує зміцнення засад солідарності, єдності та консолідації українського суспільства.

Крім того проблема політичної освіти населення вкрай актуальна, адже за свідченнями соціологічних досліджень, громадянам бракує навіть

елементарних знань про свої права та обов'язки, обізнаності щодо політичних процесів в країні та у світі, без чого вони можуть стати легкою здобиччю авантюристів від політики, жертвою політичного популізму, демагогії і маніпуляції.

Встановлення демократичного режиму та побудова громадянського суспільства неможливі без участі у процесі прийняття політичних рішень активних і свідомих громадян. Щоб бути в смозі це здійснювати, громадяни повинні розуміти соціальну і політичну реальність і процеси, що в ній відбуваються.

Політична освіта спрямована на створення критичної маси громадян, які володіють повною і достовірною інформацією про політичну реальність, незалежно і критично формують власну думку та готові до громадської діяльності. Остання виступає життєво важливим елементом не лише побудови та створення демократичної громадянської держави, але й розвитку та ефективного функціонування всіх сфер суспільної життєдіяльності.

Отже, наявність політично освічених громадян є запорукою формування відповідальної та прозорої влади, яка ефективно та послідовно виконуватиме взяті на себе перед суспільством зобов`язання.

Використані джерела:

1. *Береза В. Політична освіта як предмет сучасного політологічного дискурсу. Вища освіта України. 2015, № 2. С. 21–29.*
2. *Іванов М. С. Політична освіта в контексті політичної трансформації суспільства: [монографія]. Миколаїв: МДГУ ім. П.Могили, 2004. 280 с.*
3. *Черняк Д. Політична освіта як один з чинників демократизації суспільства. Соціальна психологія. 2011, № 2. С. 38–43.*

Palkevych Yuliya[82]
Institute of Gas of NAS of Ukraine, Kiev, Ukraine;
e-mail: palkevich263@gmail.com

«ECONOMIC ENGINEERING» AS A DIRECTION OF UKRAINIAN EDUCATION OF THE FUTURE

Автором запропонований інтегральний підхід щодо майбутньої української економічної освіти.

Ключові слова: *економічна освіта, інженерія, менеджери.*

Автором предложен интегральный подход к будущему украинского экономического образования

Ключевые слова: *экономическое образование, инженерия, менеджеры.*

The author proposes an integrated approach to the future of Ukrainian economic education.

Keywords: *economic education, engineering, managers.*

---

[82] © Палькевич Юлія (Palkevych Yuliya)

Global transformations further push scientists and educators to immediate radical changes in the basic foundations of scientific activity and fundamentally new directions in approaches to the content and organization of education.

This thesis, in itself, is not new, but rather, on the contrary, has become apparent not only to scholars and educators, but to society in general. It is also indisputable that management education is entrusted with economic education, especially higher economic education, since it is traditionally assumed that economists have the knowledge, skills and ability to control and analyze socio-economic processes and phenomena, to implement strategies for the rational use of types of resources, stimulate and motivate the society to implement the developed strategies.

Therefore, it is the modern and future economics educators who need to become literate engineers of the future. The most urgent task is to prepare a galaxy of managers, analysts, stock market specialists, auditors who are able not only to anticipate and adequately respond to the challenges of the future. They must create that future. In view of this, we consider it necessary to promote the ideas of education capable of doing so, in particular:

– education should be of interest, release energy, actively engage each student to learn for themselves and help others to learn;

– to contribute to the formation of integral thinking, capable of perceiving, organizing, harmonizing and integrating different fragments to achieve a true understanding of reality;

– to provide inclusive education in which some forms and types of knowledge complement, but do not exclude others, which will facilitate opportunities for young people to see «the full range of conflicting and complementary perspectives».

The implementation of this idea is possible through the use of integrated teaching tools. Economic engineering is a new term and, at the same time, a new approach to economic education. It is well known that economics is a science that studies the directions, approaches, methods of rational distribution and use of any resources (financial, human, natural, intellectual, temporal, etc.).

The purpose of engineering is to create techniques, technologies and their effective use in the system of social production. It follows that engineering is an integral part of such management functions as design and control, the necessary tools for economic development and the professional effectiveness of future managers.

The introduction of economic engineering education for managers will be most effectively implemented, in particular through on-the-job training, soft skills, corporate universities. That is, «economic engineering» as an innovative educational technology requires a comprehensive legislative and financial approach.

Використані джерела:

1. *Бабайлов В. К., Левченко Я. С. Инженерия для экономистов: акцент на главном. [Харьковский национальный автомобиль-дорожный университет]. URL: http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/185729/185289.*
2. *Галасюк Віктор. Цикл відкритих лекцій «Економіна інженерія». URL: http://mmsa.kpi.ua/sites/default/files/2019_11_26_viktor_galasiuk_kpi_lectures.pdf*
3. *Сафонов Ю. М., Масленніков Є. І., Борщ В. І. Проблеми інноваційної підготовки і розвитку управлінського персоналу. Науковий вісник Полісся. 2018. № 2 (14) ч. 2.*
4. *Weizsaecker E., Wijkman A. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. Springer, 2018. 220 p.*

Petryshyn Lyudmyla, Zhydovska Nataliia [83]
Львівський національний аграрний університет, м. Львів, Україна;
e-mail: lydkar@ukr.net, znatalka_2909@ukr.net

THE PROCESS OF MANAGEMENT PORTFOLIO SECURITIES UNDER TRANSFORMATION OF STOCK MARKET OF UKRAINE

Авторами розглянуто процес управління портфелем цінних паперів банку та його складовими в умовах трансформації фондового ринку України.
Ключові слова: *цінні папери, портфель цінних паперів, банк, банківська діяльність, прибутковість, ліквідність, ризик, стратегія управління, критерії управління.*

Авторами рассмотрен процесс управления портфелем ценных бумаг банка и его составляющими в условиях трансформации фондового рынка Украины.
Ключевые слова: *ценные бумаги, портфель ценных бумаг, банк, банковская деятельность, доходность, ликвидность, риск, стратегия управления, критерии управления.*

The article deals with the process of managing a bank's securities portfolio and its components under conditions of transformation of the Ukrainian stock market.
Keywords: *securities, securities portfolio, bank, banking activity, profitableness, liquidity, risk, strategy of management, criteria of management.*

The activity of commercial banks in the stock market is a strong argument of increasing the authority of the bank. The current stock market is in constant development and under the influence of transformation processes in the economy. The trends of developing the domestic market and foundations its functioning very different from foreign markets of securities.

Today, on the modern stock market of Ukraine there is an increased demand for shares as an instrument of ownership enterprises of Ukraine. In this connection there is actual for this day the problem – increasing public interest in investing in securities of domestic and foreign issuers and problem that stems from it – forming of liquid securities portfolio and efficient management. An important role in the application of loan capital in the state banks play operations of bank with securities. Credit and financial institutions are carrying out operations on the securities market to

[83] © Petryshyn Lyudmyla (Петришин Людмила), Жидовська Наталія (Zhydovska Nataliia)

accumulate cash and normalize the monetary system. Most commercial banks actively advocate issuers of securities and enter into agreements as through the stock exchange and OTC securities market (bonds trading, the sale of shares, etc.) [1]. Current legislation provides for a variety of securities transactions. According to Law of Ukraine «On Banks and Banking Activity» commercial banks, addressing participants of the stock market, carry out the following operations: emission operation, ie issuance of own securities; purchase and sale of securities on behalf of clients; credit operation, ie credit issuing securities and loans against securities; service of checks, bills of exchange and other payment instruments; depositary operations, ie operations with custody of securities, realized and activities related to keeping registers of registered securities; stock and stock transactions [2].

In an effort to get high returns, investors often form variable (managed) portfolio securities which they manage according to their investment intentions. Under managing of portfolio should be understood art form and manage a set of different securities so that they retain their value and bring significant income, independent of the specific risk.

The strategy of portfolio management – a search (selection) the general of parameters and limits investment decisions for the whole investment policy (priorities, the basic parameters) [3].

Management process should be seen as the most active element management system that provides influence on factors that affect the state of the result of the object, which managing.

The process of portfolio management in terms of transforming of Ukraine's stock market consists of the following structural elements: the goal of management; factors of management; methods of influencing on factors of management; resource management; management tools; facility management; environment management. Thus, the first structural elements of the mechanism belong to subject of specialization studies, and the last – to object.

The criteria of management portfolio can be considered an achievement of stable values of indicators such as the rate of increase in the value of portfolio assets (at the long-term investment); the level of profitability of the transaction (at the short-term investments); the level of hedging assets (defensive strategy); defined the structure of the portfolio; high liquidity portfolio; performance by targeted funding [5].

Active portfolio management strategy anticipates careful monitoring and rapid acquisition tools that meet the investment objectives of a portfolio; the most rapid disposal of assets that no longer meet the requirements, ie operational audit of the

portfolio. Exactly, at the active management the special meaning has forecast of changes prices on financial instrument. There are four main forms of active management, based on the swap, which means regular exchange and rotation of securities through financial market:

1. selection of net profit – the simplest form when because of a temporary market inefficiencies two identical securities exchange for the prices slightly differ from face value. As a result, implemented a security with a lower income, but instead purchased instrument with higher returns;

2. substitution – reception, where exchanged between two similar but not identical securities. For example, there is an industrial company bond, issued for 10 years with a profit of 15 %, and bond the transport company for a period of 9 years with a yield of 15 %. For example, the first bond sells for 10 points higher than the second. In this situation, the bondholders may be regarded possible «swap» industrial company bonds, because 10 points of additional income from the extension of the bonds for one year is quite significant premium;

3. sector-swap – a complex form of swap when carried transfer of securities from different sectors, with different validity, income, etc. Currently, a large number of companies are seeking special «abnormal» tools, indicators are markedly different from the average. Upon receipt of the conclusion that the factors that cause «abnormal» may disappear listed firms performed with «abnormal» acts of securities sale;

4. transactions based on interest rate anticipation. The idea of this form is in an effort to extend the portfolio when rates are falling, and shorten the action when rates rise. The greater the duration of the portfolio, the more the price of the portfolio exposed to changes in interest rates [6].

Evaluation of effective the formed portfolio comes true using ratios that take into account both the yield and the risk of the portfolio. In portfolios theory of management, there are several factors that characterize efficiency, which generally have the same structure and calculated as the ratio of the difference between the yield of the portfolio and the rate without risk and an indicator that reflects the degree of risk of portfolio. Since in practice used as a measure of risk different indicators – variance, standard deviation, the amount of the provision to cover possible losses from securities transactions and there are various factors that characterize efficiency. Consequently, commercial banks when assessing of the portfolio efficiency of securities management must use a system of analytical indicators which would be allow to define complex stock portfolio management efficiency.

Thus, we can say that managing a bank portfolio is complex and multistage and continuous process, carried out in several successive stages, linking goals and

objectives of activity of bank, the definition of the optimal level and structure of securities based on their profitability, liquidity and financial risk.

Використані джерела:

1. *URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/VUbsNbU/2009_3/VUBSNBU6_p81-p84.pdf.*
2. *URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3264-17.*
3. *Kostyuchenko A. A.. Banking law. K .: Atika , 2011.376 p.*
4. *URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z1771_page_23.html.*
5. *Rezho G. Y. Modern technology stock market [Text] . Moscow: Phoenix , 2004. 192 p.*
6. *URL: http://libfor.com/index.php?newsid=17.*

Прохорова Вікторія, Чобіток Вікторія[84]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: vika_chobitok@ukr.net

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ХОЛІСТИЧНИМ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*У статті розглянуто с*учасні трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання.
Ключові слова: *трансформації, інтелектуалізація, управління, холістичний розвиток суб'єкти господарювання.*

В статье рассмотрены современные трансформации в процессе интеллектуализации управления холистическим развитием субъектов хозяйствования.
Ключевые слова: *трансформации, интеллектуализация, управления, холистическое развитие субъекта хозяйствования.*

The article discusses modern transformations in the process intellectualization the management the holistic development business entities.
Keywords: *transformation, intellectualization, management, holistic development of a business entity.*

В сучасних умовах однією з найбільш актуальних завдань, що стоять перед суб'єктами господарювання є забезпечення їх динамічного розвитку і відповідний стан на ринку. Слід відзначити, що трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання, як особливої форми економічних відносин, заснованої на продукуванні інновацій та постійному технологічному вдосконаленні, що ґрунтується на розвиненій інноваційно-креативній інфраструктурі, високій інноваційній культурі, розвитку науки і, як наслідок, високих темпів їх економічного зростання. Потреба в активному процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання обумовлена значним технологічним розривом з розвиненими країнами світу.

---

[84] © Прохорова Вікторія (Prokhorova Viktoriia), Чобіток Вікторія (Chobitok Viktoriia)

Слід підкреслити, що критерієм глибини процесу інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб’єктів господарювання в сучасних умовах повинні врахувати не стільки зростання активності в області інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів в уже існуючих галузях промисловості, скільки динамічний освоєння проривних технологічних напрямків, що складають ядро наступного технологічного укладу, що базується на формуванні нових галузей і міжгалузевих структур. Процес інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб’єктів господарювання повинен характеризуватися сукупністю трансформаційних процесів, що виникають як у результаті поширення новітніх технологій в традиційні сфери життєдіяльності суспільства, так і становлення нових міжгалузевих структур, сприяючи перетворенню інституційних компонентів економічної системи і переходу її на новий інноваційний рівень. При цьому вектор сучасних трансформацій в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб’єктів господарювання, з огляду на глобалізацію, визначається глобальними тенденціями зміни ринків, технологій і міжнародних екологічних, технічних та інших вимог.

Діяльність суб’єктів господарювання входить в постіндустріальну епоху, основою якої стають принципово нові технології. Їх значення зростає настільки, що дозволяє говорити про глибинну трансформацій в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком. У значній мірі трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб’єктів господарювання носить формальний характер, про що свідчить незадовільна ефективність реальної політики технологічної модернізації. В результаті сучасна практика господарювання продовжує відтворювати технології індустріального укладу, демонструючи низький рівень інноваційної активності.

Однією з причин неефективності технологічної модернізації є недооцінка еволюційного підходу при розробці її напрямків. Тим часом в сучасній економіці відбувається прискорення процесу технологічних змін, отже, характеристика розвитку ресурсної бази стає більш важливою в порівнянні з характеристикою її стану, що необхідно враховувати як в економічній практиці, так і в теорії. Однак, неокласичний синтез, будучи основним напрямком сучасної економічної науки, не включає трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб’єктів господарювання в число основних виробничих факторів і продовжує базуватися на традиційних положеннях рівноважного аналізу. Недостатня розробленість концептуальних і методологічних аспектів технологічних перетворень вимагає поглиблення економіко-теоретичних досліджень в цьому напрямі та використання адекватної

цим перетворенням методології, заснованої на еволюційному підході. Це уможливлює створення цілісної концепції трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання, що включає комплексне дослідження змісту, механізму реалізації та результату процесу технологічних змін, і на її основі сформулювати принципи стратегії технологічного розвитку [1; 2; 3].

Механізм трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання, базується на принципах еволюційної теорії (диференціювання, пристосування, наслідування, відбору), доповнених положеннями економічної генетики про інноваційну мінливості як результаті взаємодії процесів філогенезу і онтогенезу. Дуалізм механізму технологізації включає внутрішній саморозвиток базових технологій (онтогенез) і одночасне формування об'єктивних передумов їх заміни під впливом факторів зовнішнього середовища (філогенез). Сьогодні стає все більш очевидним, що для вибору шляхів подальшого розвитку потрібен аналіз власної практики системних трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання, детальне вивчення напрямів розвитку, узагальнення досвіду адаптації індустріально розвинених країн до реалій сучасного світового ринку. Будучи неминучим наслідком загальних закономірностей розвитку, процеси трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання в той же час припускають теоретичне осмислення не тільки загального, але і специфічного в їх здійсненні, облік сучасних тенденцій економічної динаміки і викликів, що стрімко розвиваються глобалізаційних процесів.

Отже, особливо більшої значущості набуває усвідомлення взаємозв'язку трансформації в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком суб'єктів господарювання з сучасними глобалізаційними викликами, закономірностями і тенденціями інформаційного і науково-технологічного розвитку світової економіки. Посилення взаємодії економік, прискорений розвиток глобалізаційних процесів у все більшій мірі впливають на формування вектора економічної трансформації, результативність системних змін тощо.

Використані джерела:

1. *Кісь С.Я. Інтелектуалізація діяльності підприємства: основні визначення і поняття / «Молодий вчений» • № 3 (18), березень, 2015 р. С. 72–76.*
2. *Плугіна Ю.А. Інтелектуальний розвиток: сутність поняття / Вісник економіки транспорту і промисловості. Харків, 2011. № 36. С. 193–196.*
3. *Прохорова В. В., Проценко В. М., Чобіток В. І. Формування конкурентної стратегії підприємств на засадах інноваційно-спрямованого інвестування : монографія. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2015. 291 с.*

Русанова Марина[85]
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ, Україна; e-mail: busencha@gmail.com

«ІМПЕРІЇ» В УМОВАХ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У сучасному «інформаційному просторі» характер владних відносин знаходиться в процесі трансформації. Світова економіка все більше стає працює поза формальними рамками державного управління і контролю і варто визнати той факт, що ми живемо в період гегемонії вже навіть не окремих держав, а транснаціонального корпоративного капіталу.
Ключові слова: *інформаційний простір, імперії, сучасність.*

В современном «информационном пространстве», характер властных отношений находится в процессе трансформации. Мировая экономика все больше становится работающей вне формальных рамок государственного управления и контроля и стоит признать тот факт, что мы живем в период гегемонии уже даже не отдельных государств, а транснационального корпоративного капитала.
Ключевые слова: *информационное пространство, империи, современность.*

In the modern «information space», the nature of power relations is in the process of transformation. The world economy is increasingly working outside the formal framework of government and control, and it is worth recognizing the fact that we are living in a period of hegemony, not even of individual states, but of transnational corporate capital.
Keywords: *information space, empires, modernity.*

«Імперія» – це, кажучи сучасною мовою, примус до однорідності. У результаті такого примусу зростають і прискорюються комунікації, що сприяє створенню потрібної ідентичності або її трансформаційних змін, коли це потрібно імперії. Імперії породжують єдине минуле і єдине майбутнє, що, в свою чергу, створює єдине сьогодення.

Сьогодні «імперії» не пішли з нашого життя, просто вони поміняли форми існування. «Імперії» сучасного інформаційного простору діють інформаційними методами, вони експлуатують розум. Імперські комунікації та їх культурний продукт завжди були якісними, оскільки в них вкладався більш серйозний людський і матеріальний ресурс. Актуальність проблематики «імперії» визначається, в першу чергу, одним простим фактом: це – світовий порядок. Тому дуже важливим завданням сьогодні є осягнення методів формування цього порядку.

Термін «імперія» активно використовують і навіть роблять синонімом свого головного ідеологічного проекту затяті противники капіталізму, ліберальної демократії й США – крайні ліві філософи і політики-антиглобалісти.

[85] © Русанова Марина (Rusanova Marina)

Теоретик «червоних бригад» Тоні Негрі й американський філософ-антиглобаліст Майкл Хардт написали програмну працю «Імперія», що вийшла в 2000 році, яка, на їхню думку, повинна була стати аналогом «Капіталу» Маркса для світового лівого руху XXI ст. [1]. Цю книгу сміливо можна назвати навіть «Біблія» антиглобалізму. У ній вони спробували розвінчати міф про те, що Америка є «імперією» і описали нову суб'єктність, що протистоїть «імперії» як новий глобальний суверенітет. Вони вважають, що національні держави втратили свій суверенітет і є лише підлеглими інструментами якоїсь всесвітньої «імперії». Але ні Сполучені Штати, ні хоч би яка національна держава на сьогоднішній день не здатні стати центром цього нового імперіалістичного проекту. Імперіалізм, на їхню думку, вже пішов у минуле.

Жодна нація відтепер не стане світовим лідером в тому сенсі, в якому їм були народи Європи до періоду сучасності, тому що на противагу імперіалізму нова «імперія» не створює територіальний центр влади і не спирається на жорстко закріплені кордони або перешкоди. Це – децентралізований і детерріторіалізований, тобто позбавлений центру і прив'язки до певної території, апарат управління, який поступово охоплює весь глобальний простір.

Дана імперська парадигма багато в чому збігається з ідеями представників критичної геополітики. Джерард Тоел і Джон Еґн'ю теж стверджують, що формування сучасного світового порядку багато в чому породжується занепадом суверенітету окремих держав і що телеметрична і «м'яка» влада починає домінувати над територіальною і «жорсткою»[2].

Зростання транснаціональних корпорацій, світових фінансових ринків, технологічних інновацій, Інтернет, і, як наслідок, новий єдиний інформаційний простір, ось що, на думку представників критичної геополітики, визначає всі сучасні політичні процеси в світі. Поширення всього цього стало можливим тільки тому, що відбулися глибокі зміни в ідентичності, цінностей та інтересів. Вони відзначають у своїх роботах вирішальний вплив, який справили США на ці процеси. Наприклад, економічна історія Сполучених Штатів у значній мірі – це історія заміни робочої сили на технологічні інновації. Більш того, стверджують вони, винахід Інтернету відбувся безпосередньо з конфлікту холодної війни з Радянським Союзом. Іншими словами, нова географія влади ніколи не сталася б без американської гегемонії.

Але починаючи з кінця холодної війни світ вступив у фазу американської гегемонії, яка намагалася перетворитися в «імперію». Активну участь в цьому брали різні міжнародні організації та спілки, через які Америка контролювала світову економіку і політику, поступово глобалізувала світовий порядок. Тим

самим США створили новий глобальний порядок, в якому влада будь-якої однієї країни вже не буде першочерговою. І хоч в цьому новому глобальному порядку влада Америки займає привілейоване становище, нам не судилося стати свідками виникнення «американської імперії».

У своїй книзі вони теж відзначають той факт, що багато дослідників стверджують, що Америка вже перетворилася в «імперію», але, відзначають вони, у цієї тезиі є декілька аргументів проти. Також вони стверджують, що стосовно Америки ми можемо говорити лише про «гегемонію», що не теж саме, що «імперія» [3; с. 39].

Перш за все відмінність між «імперією» і «гегемонією» полягає в способі й меті їх створення. Хоч останнім часом і зображують імперію в позитивному світлі, про що відзначають Тоел і Еґн'ю в своїй книзі, і намагаються довести що вона була заснована на ідеї «жертовного керівництва», але насправді вона була заснована на глибоко експлуататорських відносинах та ієрархії влади.

«Гегемонія» ж досягається зовсім іншими засобами. «Гегемонія», насамперед, базується на переконанні в перевазі країни гегемона, нагородженні підлеглі діють інформаційними методами та створюють єдиний інформаційний простір. Тому, зазначають вони, хоч американський вплив був особливо поширеним і потужним порівняно з попередніми епохами, але американська гегемонія так і не переросла в «імперію».

Американська гегемонія була потужним впровадженням культурної та політико-економічної доктрини і правил поведінки, котрі, як правило, є результатом згоди, співробітництва і створення єдиного інформаційного простору, а не прямим примусом, що властиво «імперії». У цьому і була «геніальність» американської гегемонії: створити єдиний інформаційний простір, змусити інших думати як це треба.

У сучасному «інформаційному просторі», характер владних відносин знаходиться в процесі трансформації.

Світова економіка все більше працює поза формальними рамками державного управління й контролю, і варто визнати той факт, що ми живемо в період гегемонії вже навіть не окремих держав, а транснаціонального корпоративного капіталу. Це виникла нова система організації влади, що передбачає глобальний суверенітет і унеможливлює виникнення нової «імперії».

Використані джерела:

1. *Michael Hardt Antonio Negri. Empire. – Harvard University Press, Cambridge, 2000.*
2. *Toal G., Тоал Дж., Agnew J., Еґн'ю Д. «Geopolitics and Discourse». URL: http://www.sciensedirect.com/science/journal/02609827.*
3. *Agnew J., Mitchell K. and Toal G. eds. A Companion to Political Geography.- Blackwell, 2004.*

Тавшунський Олег[86]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: tavshunskiy.oleg@uipa.edu.ua

МОДЕРНОВА КАФЕДРА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Автором запропонований алгоритм комплексного перетворення організаційної роботи кафедр університетів, які займаються науково-дослідницькою діяльністю.
Ключові слова: *результати інноваційної діяльності, організаційна робота, менеджер з управління інноваційною діяльністю, кафедра.*

Автором предложен алгоритм комплексного преобразования организационной работы кафедр университетов, занимающихся научно-исследовательской деятельностью.
Ключевые слова: *результаты инновационной деятельности, организационная работа, менеджер по управлению инновационной деятельностью, кафедра.*

The author proposed the algorithm for the complex transformation of the organizational work of departments of universities engaged in research activities.
Keywords: *results of innovation, organizational work, manager for the management of innovation, department.*

У сучасних умовах модернізації освіти дуже важливо, щоб всі структури університетів також йшли в ногу з цими змінами. Реалізація запропонованих нами підходів розглядається на прикладі проекту реорганізації діяльності кафедри.

Основною метою модернової кафедри має стати комерціалізація перспективних інноваційних проектів для створення нових технологій та продуктів.

Запропонована нами організаційна структура кафедри складається з ряду підсистем: підсистеми інноваційного формування, що є основним джерелом нововведень, які створюються шляхом підписання договорів на дослідження та розробки, контрактів, грантів тощо; функціональної та керуючої підсистеми, що діє при передачі технології на внутрішній та зовнішній ринки; підсистема зв'язку, спрямована на інформаційне забезпечення, накопичення та розповсюдження економічної, комерційної, аналітичної та іншої інформації.

Запропонована організаційна структура кафедри базується на поєднанні декількох організаційних структур. Інноваційно-утворюючі підсистеми організовані на лінійній функціональній основі, що забезпечує високий рівень виконання роботи завдяки відкритості структури, спеціалізації діяльності окремих наукових груп та лабораторій.

[86] © Тавшунський Олег (Tavshunskyi Oleg)

Підсистеми функціонального управління та підтримки зв'язку пропонується будувати на принципах організації функціонально-матричних структур за принципами, що забезпечують високу прохідність потоків даних, відкритість, наявність прямих і зворотних зв'язків як вертикально, так і горизонтально.

У свою чергу, відповідальний з управління інноваційною діяльністю кафедри повинен бути на постійному звя'зку з відділом стратегічного інноваційного планування та прогнозування науково-дослідної роботи університету; відділом комерціалізації інтелектуальної власності; відділом інформації.

Такий підхід забезпечує мобільність організаційної структури, сприятливо впливає на потік творчих процесів та забезпечує ефективне використання інноваційного потенціалу кафедри.

Використані джерела:

1. *Бажал Ю. М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику «держава – університети – промисловість». Економіка і прогнозування. 2015. № 1. С. 76–88. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_15_1_76_uk.pdf. Назва з екрана.*
2. *Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : [монографія] / ред.: А. Ф. Павленко, Л. Л. Антонюк; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2014. 349 с.*

НАУКОВИЙ ЧАТ 8.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ Й СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ

Scientific Chat 8.
Psychological and Pedagogical and Social Communications for the Development of a Single Open Educational Information Space

Модератори:

Келемен Габріела,
доктор філософії, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи, заступник декана факультету навчальних наук, психології та соціальних наук Аурел Влайку університету Арада, м. Арад, Румунія;

Ігнатович Олена Михайлівна,
доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

Годецька Тетяна[87]
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна;
e-mail: godtaniv@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У ВИХОВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ЛЮДИНИ

Світ вступив в інноваційний тип прогресу. Затребуваною в будь-якій галузі суспільства є лише інноваційна людина, тобто людина із інноваційним типом мислення, інноваційною культурою і здатністю до інноваційного типу діяльності. Така людина має бути здатною сприймати зміни, творити зміни, жити у постійно змінюваному середовищі – нові знання, нові ідеї, нові технології, нове життя. Людина розумна в XXI столітті, це людина, що постійно навчається. Людина має бути готовою до життя й успішної діяльності у такому суспільстві, тобто бути «мережною людиною»… Вона має бути розвиненою самодостатньою особистістю, здатною бути самостійним і відповідальним суб'єктом сучасного інформаційно-комунікативного середовища [3].

Зразки ж прояву почуття патріотизму, які нині демонструє частина нашого українського суспільства є переважно результатом сприятливого збігу індивідуально-психологічних, широких соціалізуючих групових, сімейно-родинних факторів, які зазнала та чи інша окрема особистість. Ми ж як науковці й педагоги-практики повинні мати на увазі керований процес виховання і розвитку почуття патріотизму у кожної зростаючої особистості [1].

Інноваційна людина може бути презентована різними моделями, так само і різноманітні процеси її виховання, які схарактеризовано вченими

[87] © Годецька Тетяна (Godetska Tetiana)

НАПН України, зокрема: гуманістично орієнтована розвивальна модель виховання (розроблена науковцями Інституту проблем виховання НАПН України теоретично осмислюється й інтенсивно підхоплюється виховною практикою). Вона спрямована на виховання духовної особистості. Дана модель передбачає дві стратегії:

a) Суб'єкт-суб'єктна стратегія реалізується у формі смислоактуалізуючого діалогу, який спрямовує виховання до його Я-духовного;

b) Соціально-педагогічна стратегія здійснюється у формі виховних просторів як відповідальних проєктів. У рамках цієї моделі можливо спрямовано виховувати почуття патріотизму як однієї з найвищих духовних цінностей [1].

На кожному конкретному етапі розвитку суспільства домінують певні орієнтири, які задають напрям у розв'язанні проблем виховання підростаючого покоління. Нині такими орієнтирами є творчий та естетичний фактори, що визначають основу духовності людини. Один з показників високого рівня загальної і творчої вихованості – виявлення психологічної готовності до творчої праці в сучасних умовах. Основними формами реалізації творчого виховного процесу є: систематичне розв'язання різноманітних творчих завдань (в урочний і позаурочний час), у тому числі й організація спеціального творчого тренінгу КАРУС; максимальна естетизація всіх форм життєдіяльності вихованців, зокрема, освоєння національних художніх надбань, творів народного мистецтва, світової культури, використання кращого зарубіжного досвіду; постійна участь особистості в колективній діяльності, виконання різних громадсько-значущих справ, у тому числі й поза школою [2]. Також важливо наголосити на цілеспрямованості, процесу виховання й самовиховання, свідомій участі у ньому вихователя (виховного середовища), так і вихованця. Проте поняття «вихователь» трактуємо дещо ширше, розуміючи не лише вчителів, а й батьків та найближче оточення. Тож, ідеться саме про виховуюче середовище. При цьому максимальний позитивний ефект виховання може бути досягнутий, коли «вектори» вчительського, батьківського й громадського (усі види середовища, масові засоби комунікації тощо) виховання збігаються за спрямованістю і є творчими за формами і характером поставлених цілей [2]. В умовах сьогодення особливого занепокоєння викликає стан духовності суспільства, його занепад «як соціального явища, як критичний стан для долі людства».

Отже, проблеми культури і духовності особистості сьогодні є предметом уваги всіх гуманітарних наук. Духовність органічно пов'язана з культурою, яка є ідеалотворчою основою і духовності, і освіти, і виховання. Звертає на себе увагу надзвичайно актуальна концепція сучасного канадського культуролога

П. Шафера – керівника Проекту «Світова Культура» щодо виховання культурної особистості. Він підкреслює, що культурна особистість – це духовно розвинена людина, яка усвідомлює цінність знань, філософії життя, мистецтва, здатна до вибору ідеалу і відповідно йому системи цінностей. Учений підкреслив, що «вся людська культура є боротьбою за найвищі цінності… Бути культурною особистістю значить мати свою власну філософію».

Культурна особистість повинна бути цілісною, людиноцентрованою, альтруїстичною і гуманною [4]. Висловлена думка П. Шафера вочевидь співпадає з думкою В. Кременя стосовно характеристик інноваційної людини: духовність, цілісність, людиноцентризм тощо. Тож зазначені психологічні людські якості, як П. Шафером, так і В. Кременем, є необхідною умовою «щасливого життя, наповненого смислом і духовністю, а також життя в гармонії з оточуючим середовищем, іншими людьми, іншими культурами та іншими видами». Отже, висловлені позиції є спільними, загальними і актуальними для процесу виховання інноваційної людини глобалізованого світу.

Використані джерела:

1. *Бех І. Д. Духовна сила патріотизму особистості. Директор школи, ліцею, гімназії. 2020. Т. 21. № 1. С. 56–65.*
2. *Моляко В. О. Концепція виховання творчої особистості. Директор школи, ліцею, гімназії. № 1. 2020. С. 50–55.*
3. *Кремень В. Г. Освіта і майбутнє України: точки перетину. Директор школи, ліцею, гімназії. № 1/3. 2015. С. 6–11.*
4. *Антоненко Т. Л., Шевченко Г. П. Гармонійна єдність духовності, культури, освіти і виховання особистості. Директор школи, ліцею, гімназії. 2020. Т. 21. № 1. С. 94–101.*

Ігнатович Олена[88]
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; м. Київ, Україна; e-mail: lena_ignat70@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Висвітлено напрями, деякі проблеми та перспективи використання ІКТ в профконсультаційній роботі з особистістю на етапі підліткового віку.
Ключові слова: *інформаційно-комунікативні технології, професійне консультування особистості, напрями розвитку онлайн-консультування.*

Освещены направления, некоторые проблемы и перспективы использования ИКТ в профконсультационной работе с личностью на этапе подросткового возраста.
Ключевые слова: *профессиональное консультирование личности, информационно-коммуникативные технологии, направления развития онлайн-консультирования.*

---

[88] © Ігнатович Олена (Ihnatovych Olena)

The directions, some problems and perspectives of the use of information and communication technologies in professional counseling work with the personality at the stage of adolescence are covered.
Keywords: *information and communication technologies, professional personal counseling, directions of development of online counseling.*

Інформаційно-комунікативні технології давно стали реальними у багатьох сферах нашого життя.

Розглянемо деякі проблеми професійного консультування, які можуть бути змодельовані в нових онлайн технологіях, розрахованих на роботу з особистістю на етапі підліткового віку. Для цього важливо згадати основні цілі, завдання та рівні їх рішення, а також і відповідні їм методи, що є відповідними професійному самовизначенню як психічному новоутворенню особистості.

У такому контексті можна визначити глобальні напрями, серед яких [1]:

1. Інформаційно-довідковий, просвітницький, відповідно до якого вищим рівнем допомоги є поступове формування готовності особистості самостійно шукати потрібну інформацію і осмислювати її.

На сучасному ринку консультаційних послуг існує багато розроблених комп'ютеризованих інформаційно-просвітницьких систем за допомогою яких клієнт орієнтується в різноманітних варіантах вибору та приймає рішення стосовно професії, місця навчання, роботи.

Водночас, поки що зарано вести мову про вищий рівень допомоги у вирішенні інформаційно-довідкових задач, коли клієнт міг би самостійно шукати інформацію, фільтрувати її, осмислювати і використовувати для вирішення завдань професійного та кар’єрного самовизначення.

Такий висновок зроблено на підставі того, що інформаційно-просвітницькі системи, розроблені та викладені в Інтернеті у вільному доступі, більшістю людей використовується не в режимі онлайн, а тільки разом з профконсультантом на базі центрів служб зайнятості та психологічних центрів.

2. Професійно-діагностичний, в контексті якого вищим рівнем допомоги є поступове формування готовності особистості до самоаналізу і самопізнання.

3. Морально-емоційна підтримка.

У контексті цього напряму вищим рівнем допомоги є поступова підготовка особистості до саморегуляції, самомотивації, самовладання в складних ситуаціях життєвого, особистісного-професійного та кар’єрного самовизначення [2].

Також в якості важливого ефекту такої допомоги можна було б виділити набуття особистістю сенсу свого розвитку – гідної життєвої і кар’єрних мети, формування і розвиток життєвого задуму.

4. Допомога в ухваленні рішення і конкретних виборах. У контексті цього напряму вищим рівнем допомоги є поступова підготовка особистості до

засвоєння логіки прийняття рішення, що заснована на розв'язуванні типових завдань, у яких змодельована проблематика професійних виборів та шляхи їх вирішення.

5. Допомога в плануванні життєвих і професійних перспектив, у процесі якої конкретні кар'єрні вибори розглядаються лише як елементи загального плану життя. При цьому вищим рівнем допомоги є поступове формування готовності особистості самостійно і усвідомлено будувати, коригувати та реалізовувати такі перспективи.

Доступність і популярність ІКТ збільшують можливості доступу населення до психолого-педагогічних послуг, але недостатньо використовуються в практиці профконсультаційного консультування. Водночас, все частіше можна зустріти на різних сайтах варіанти психологічного консультування, професійного зокрема, з використанням онлайн-технологій: Skype, ICQ, електронної пошти, чатів, форумів.

У підсумку ми маємо ситуацію, коли нові цифрові технології, що дозволяють людині працювати в режимі онлайн, відкривають великі перспективи стосовно методичного забезпечення професійного консультування молоді.

Використані джерела:

1. *Gati I., Levin N. (2015) Making better career decisions. In P.J. Hartung, M. L.,Savickas, W.B. Walsh et al. (Eds.) APA handbook of career intervention. Vol. 2: Applications (pp. 193–207). Washington, DC: American Psychological Association.doi:10.1037/14439-015.*
2. *Заєць І. В., Ігнатович О. М., Татаурова-Осика Г. П., Шевенко А. М (2019) Кар'єрне консультування: практичний посібник [за ред. О. М. Ігнатович]. Київ. 292 с.*

Ісаєва Людмила[89]
Національна металургійна академія України, м. Дніпро, Україна;
e-mail: 2017olgapetrovna@gmail.com, isaevanmetau@gmail.com

ІКТ-КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Факти, які представлять викладачі в вигляді суцільного потоку інформації, є важливою частиною мислення майбутніх фахівців, проте необхідно підтримувати баланс між передачею знань і розвитком особистості, формуванням у майбутніх фахівців творчої індивідуальності. З такої точки зору ІКТ-компетентність мають важливу роль у розвитку єдиного відкритого інформаційного простору освіти і є складовою професійної компетентності сучасного фахівця.

***Ключові слова**: сучасна освіта, професійні компетентності, підготовка майбутніх фахівців, ІКТ-компетентністі.*

---

[89] © Ісаєва Людмила (Isaieva Liudmyla)

Факты, которые представят преподаватели в виде сплошного потока информации, является важной частью мышления будущих специалистов, однако необходимо поддерживать баланс между передачей знаний и развитием личности, формированием у будущих специалистов творческой индивидуальности. С такой точки зрения ИКТ-компетентность играет важную роль в развитии единого открытого информационного пространства образования и является составной профессиональной компетентности современного специалиста.
Ключевые слова: *современное образование, профессиональные компетентности, подготовка будущих специалистов, ИКТ-компетентность.*

The facts that teachers will present in the form of a continuous stream of information is an important part of the thinking of future specialists, however, it is necessary to maintain a balance between the transfer of knowledge and personal development, the formation of creative personality among future specialists. From this point of view, ICT competence plays an important role in the development of a single open information space for education and is a component of the professional competence of a modern specialist.
Keywords: *modern education, professional competences, training of future specialists, ICT-competences.*

Сучасному суспільству для ефективного функціонування притаманні вимоги до інформаційної компетентності фахівця. Недостатньо лише вивчати та розуміти навчальні дисципліни, щоб бути справжнім фахівцем.

Необхідний принципово новий підхід, який би ґрунтувався не лише на засвоєнні студентами певних знань, умінь та навичок, а й формував би в них власне ставлення та розуміння інформаційних перетворень. Це сприятиме розвитку особистісного досвіду щодо виконання професійних завдань і проблем.

Одним із найважливіших напрямів у професійній діяльності майбутнього фахівця повинно стати створення умов для його особистого розвитку, формування його творчої індивідуальності й професійної компетентності. Про це йдеться мова в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», в нормативних документах Міністерства освіти і науки України про організацію навчального процесу у закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Сучасний етап реформування системи освіти відбувається швидкими темпами та характеризується докорінними змінами. У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» наголошено, що Україна готує і має значну кількість висококваліфікованих фахівців з інформаційних технологій. Ринок інформаційних технологій перебуває у стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку інформаційного суспільства в Україні. Зазвичай навчальна програма, підручники та навчальні матеріали з дисципліни представляють знання, вміння та навички у вигляді фактів для запам’ятовування, а не у вигляді структурних пізнавальних елементів та інструментів.

Факти, які представлять викладачі у вигляді суцільного потоку інформації, є важливою частиною мислення майбутніх фахівців, проте необхідно підтримувати баланс між передачею знань та розвитком особистості, формуванням у майбутніх фахівців творчої індивідуальності.

У суспільстві, і вищій школі зокрема, склалися суперечності між: потребою в підготовці фахівця, який володіє професійною компетентністю, і неврегульованим включенням компонентів формування змісту інформаційної компетентності; тими вимогами, що ставляться сучасним суспільством щодо використання інформаційних технологій у професійній діяльності і недостатнім рівнем розробленості умов підготовки майбутніх фахівців до використання ІКТ на етапі навчання у закладі вищої освіти; на рівні дисципліни – між необхідністю впровадження в зміст навчання з дисциплін «Загальна та фізична хімія», «Хімія» технологій, орієнтованих на формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців, та відсутністю відповідного науково-методичного забезпечення.

Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців буде більш ефективним, якщо: використовувати комп’ютер як технічний засіб для пошуку навчальної інформації та презентації; формувати інтерес майбутніх фахівців до вивчення дисциплін «Загальна та фізична хімія», «Хімія» за допомогою інформаційних технологій; здійснювати навчальну діяльність з використанням засобів ІКТ в аспектах, що відображають особливості дисциплін «Загальна та фізична хімія», «Хімія».

Головним рушієм інформатизації освіти є індивідуальний розвиток особистості. Інформатизація освіти має забезпечити впровадження в практику програмно-педагогічних розробок, спрямованих на інтенсифікацію навчального процесу, вдосконалення форм і методів організації навчання. Саме інформаційна компетентність дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення науки в своїй професійній діяльності. Ця компетентність обов’язкова складова професійної компетентності фахівця.

Інформаційна компетентність – право будь-якого громадянина інформаційного суспільства мати вільний доступ не тільки до інформації, що не є таємницею, але і бути здатним опублікувати і розголосити власну інформацію у не цензурованому вигляді, право вільного вибору джерела та технології інформації, а також право мати знання щодо виробництва, передачі, поширення, використання, копіювання, знищення всієї доступної йому інформації, включаючи і його власну інформацію [3].

Наприклад, під ІКТ-компетентністю дослідники-науковці розуміють здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології для здійснення інформаційної діяльності в своїй професійній сфері. А саме:

– здійснювати інформаційну діяльність по збору, обробці, передачі, збереженню інформаційного ресурсу, по продукуванню інформації з метою автоматизації процесів інформаційно-методичного забезпечення;

– оцінювати і реалізовувати можливості електронних видань освітнього призначення і розподіленого в мережі Інтернет інформаційного ресурсу освітнього призначення;

– організовувати інформаційну взаємодію між учасниками навчального процесу і інтерактивним засобом, що функціонує на базі засобів ІКТ;

– створювати і використовувати психолого-педагогічні діагностичні методики контролю і оцінки рівня знань учнів, їх просування в навчанні;

– здійснювати навчальну діяльність з використанням засобів ІКТ в аспектах, що відображають особливості конкретного навчального предмету [4].

ІКТ покликані зіграти унікальну роль в підвищенні якості освіти, так як сучасний рівень їх розвитку значно розширює можливості доступу до освітньої і професійної інформації для викладачів і майбутніх фахівців, покращує управління освітньою установою, підвищує ефективність його й освітньої системи в цілому; спрощує інтеграцію національної системи освіти в світову, в значній мірі сприяє доступу до міжнародних джерел інформації в галузі освіти, науки і культури [2].

Однією із найістотніших складових інформатизації вищих навчальних закладів є інформатизація навчального процесу – створення, впровадження та розвиток комп’ютерного орієнтованого освітнього середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій. Саме інформаційні технології забезпечують кожному викладачу і майбутнім фахівцям необмежений доступ до інформації і її аналітичного оброблення, можливості для безпосереднього включення в інформаційну культуру суспільства. ІКТ активно використовуються для індивідуалізації й диференціації процесу навчання, а також з метою здійснення контролю знань.

Професійна компетентність сучасного фахівця неможлива без спеціальних знань і вмінь збирання, пошуку, накопичення, зберігання, продукування, обробки, передавання і використання інформації, що здійснюються на основі сучасних засобів мікропроцесорної й обчислювальної техніки, а також розроблених засобів інформаційного процесу [1, с. 408].

Інформаційна компетентність включає три компоненти: інформаційна компонента (здатність ефективної роботи з повідомленнями у всіх формах їх представлення); комп’ютерно-технологічна компонента (уміння та навички

щодо роботи з сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням); процесуально-діяльнісна компонента (здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп'ютерних технологій до роботи з інформаційними ресурсами та розв'язування різноманітних задач).

Отже, ІКТ-компетентність – це складова професійної компетентності сучасного фахівця, це добра обізнаність у світі інформації. Інформаційна компетентність дозволяє майбутнім фахівцям бути успішними в сучасному інформаційному суспільстві, приймати усвідомлені рішення на основі критично осмисленої інформації. Важлива роль у формуванні інформаційної компетентності відводиться використанню інформаційних технологій. А сукупність інформаційних компонентів, доповнена особистісними якостями майбутнього фахівця, виражає його здатність до успішного здійснення професійної діяльності.

Використані джерела:

1. *Інноваційні педагогічні технології Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.*
2. *Наукова бібліотека дисертацій і авторефератів URL : http://www.dissercat.com/content/ nepreryvnoe-formirovanie-ikt-kompetentnosti-pedagoga-v-usloviyakh-informatsionnogo-obrazovat#ixzz4wob5uRtA. Назва з екрану.*
3. *Пензай Л. І. Форум педагогічних ідей «УРОК» (2012). URL : http://osvita.ua/school/ lessons_summary/edu_technology/32355/. Назва з екрану.*
4. *Сторінка «ІКТ-компетентність вчителів» на вікі-сайті Асоціації підприємств інформаційних технологій України. URL : http://uk.compu.wikia.com/wiki/.*

Kotliar Yuliia[90]
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ, Україна;
e-mail: yul717147777@gmail.com

THE PHENOMENON OF «PROFESSIONAL IDENTITY» AS A CATEGORY OF PSYCHOLOGICAL SCIENCE

Автором визначені ключові поняття ідентичності та зокрема професійної ідентичності.
***Ключові слова**: професійна ідентичність, ідентичність, професія, індивідуальність.*

Автором определены ключевые понятия идентичности и в частности профессиональной идентичности.
***Ключевые слова:** профессиональная идентичность, идентичность, профессия, индивидуальность.*

The author defines the key concepts of identity and in particular professional identity.
***Keywords:** professional identity, identity, profession, individuality.*

---

[90] © Котляр Юлія (Kotliar Yuliia)

У сучасному світі, пересиченому інформацією, багато науковців розглядає феномен ідентичністі. Ідентичність може розглядатися в різних аспектах життєвого кола, починаючи з сімейної ідентичності і закінчуючи саме професійною ідентичністю.

Професійна ідентичність належить до уявлення людиною своєї особистості в спільноті, соціумі.

Отже професійна ідентичність це один з найважливіших аспектів життя, оскільки саме профессія та реалізація в ній робить людину індивідумом, особистістю.

Як вважав Б. Ананьєв, то індивідуальність – це сукупність психічних, фізіологічнихта та соціальних особливостей певної людини с точки зору її унікальності, своєрідності та неповторності [1]. А професія – це вид трудової діяльності, що потребує певних знань та навиків, набутих шляхом навчання і практичного досвіду.

Широке розповсюдження терміна «ідентичність» та його введення в науку пов'язане з ім'ям Е. Еріксона, представника психоаналітичного напряму, який визначив ідентичність як внутрішню безперервність і тотожність особистості, як найважливішу характеристику її цілісності та зрілості, як інтеграцію переживань людиною свого безперервного зв'язку, ідентифікацію себе з певними соціальними групами. Одним з основних компонентів особистості є усвідомлення Я-ідентичності, тобто відчуття своєї цілісності та безперервності в часі, а також розуміння, що інші люди також визнають це.

Основними функціями ідентичності є адаптивна («оберігає цілісність та індивідуальність досвіду людини») та організаційна («організація життєвого досвіду в індивідуальне Я»). Е. Еріксон та Дж. Марсіа стверджували, що розвиток ідентичності триває протягом всього життя. [2] Л. Шнейдер у в монографії про професійну ідентичність виділяє позицію Е. Еріксона, щодо процесу розвитку ідентичності. Отже, це одночасно інтеграція і диференціація різних пов'язаних елементів (ідентифікацій). Кожен раз, коли виникають якісь зміни, біологічні чи соціальні, необхідна інтегруюча робота его та переструктурування елементів ідентичності, оскільки руйнування структури веде до втрати ідентичності та пов'язаний з цим негативний стан.

Розвиток та збагачення образу «Я» в процесі особистісного зростання тісно пов'язано з рефлексією на власні емоційні переживання та бажання, з відмінністю своїх ігрових фантазій та реальності, оцінки та самооцінки та інші [3; 4]. І хоча такий розвиток відповідним чином змінює структуру его – ідентичності, воно супроводжується, тим паче, «суб'єктивним почуттям безперервності самототожності» (Еріксон, 1968) [4]. Е. Еріксон також розумів

розвиток ідентичності як взаємодію трьох процесів: біологічних, соціальних та его – процесів, причому его відповідальна за інтеграцію перших та других[4].

Отже, професійна ідентичність – це складне соціально-психологічне явище, чітке усвідомлення обраної професії та зростання в цій професії на вищій рівень для набуття ідентичності та реалізації сенсу свого життя.

Використані джерела:

1. *Маклаков А. Г. Загальна психологія, 2001р. URL: https://bookap.info/genpsy/maklakov_obshchaya_psihologiya/gl2.shtm.*
2. *Проблеми екстремальної та кризової психології. 2013. Вип. 14. Ч. II. URL: https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtremeAndCrisisPsychology/vol14_2/Pekp_2013_14(2)__29.pdf/*
3. *Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: монография. М.: МОСУ, 2001 р. 272 с.... URL: http://psychlib.ru/mgppu/sh1/SH1-003-.HTM#$p3.*
4. *Эриксон Э.Идентичность: юность и кризис. URL: https://studfile.net/preview/6177633/.*

Khaydarova Gavkhar[91]
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;
e-mail: gavharmoon1984@gmail.com

SPEECH ETIQUETTE AND POLITENESS: GREETING IN DIFFERENT LINGUOCULTUROLOGY

У процесі спілкування людей мовний етикет грає важливу роль. Мовний етикет використовується в обмеженому колі певних ситуацій. Тому ми оцінюємо ввічливість і культуру людини, його вміння дотримуватися правил мовного етикету. Тези присвячено взаємозв'язку мовного етикету та ввічливості. Стратегія ввічливості аналізується в мовних актах вітання («привіт» у різній лингвокультурології).
Ключові слова: *мовний етикет, ввічливість, вітання, походження, спілкування, поведінка.*

В процессе общения людей речевой этикет играет важную роль. Речевой этикет используется в ограниченном кругу определенных ситуаций. Поэтому мы оцениваем вежливость и культуру человека, его умение соблюдать правила речевого этикета. Тезисы посвящены взаимосвязи речевого этикета и вежливости. Стратегия вежливости анализируется в речевых актах приветствия («привет» в разных лингвокультурологиях).
Ключевые слова: *речевой этикет, вежливость, приветствие, происхождение, общение, поведение.*

In the process of communication between people, speech etiquette plays a crucial role. Speech etiquette is used in a limited circle of certain situations. Therefore, we evaluate the politeness and culture of a person, their ability to observe the rules of speech etiquette. The present article concerns interrelation of speech etiquette and politeness. Politeness strategy is analyzed in speech acts of greetings. In our work, we will study the word "hello" in different linguoculturology.
Keywords: *speech etiquette, politeness, greeting, origin, communicate, behaviour.*

---

[91] © Хайдарова Гафхар (Khaydarova Gavkhar)

Speech etiquette is an important element of the culture of each nation. In order to understand whether a person is polite and able to communicate, you need to evaluate speech etiquette. Rules and norms of communication govern the behavior of people in accordance with the requirements of society. Politeness and speech etiquette are always interconnected, since it cannot be said that a person is polite if he communicates rudely using profanity. Politeness, according to the dictionary of ethics, is a moral quality of a person based on respect for others. At the same time, this is delicacy, tact, as well as goodwill and responsiveness. A polite person will never ignore a request for help. Politeness and speech etiquette are interrelated concepts. A person needs the approval of others, and sometimes help. This is reflected in the language. When a person greets, apologizes, asks about the health and affairs of the interlocutor, attention is paid and tries to provide help and support. For this reason, a polite person's speech is always built on goodwill. In fact, greeting and saying goodbye is polite, apologizing and giving thanks is polite, but not apologizing and not giving thanks is impolite ... [1].

So what is politeness? Cervantes is credited with the dictum: «Nothing costs us so cheaply and is valued so dearly as politeness». Indeed, it doesn't cost us anything to congratulate the holiday or wish success, it's easy to apologize or say thank you. However, our communication partner perceives this as a special sign of respect for him, because the absence of such a sign is a clear disrespect. Any conversation in communication begins with greetings.

This word was not chosen by chance! Everyone says «hello» several times a day, but what does it mean: is it «ordinary greeting» or …? All peoples have their own rules of behavior in society, which are recommended to adhere to. About how through these rules the attitude towards others is expressed, you can find out by paying attention to the etiquette of greeting. «Assalamu alaykum!», «Здравствуйте» and «Good morning!» are the phrases in greeting which we hear, say and use several times a day.

It is well known that the teachings of Islam, our holy religion, consist of divine principles and instructions, which adorn humanity with noble manners and acquire good qualities. «Assalomu alaykum» is used by different people in Islamic society. There is so much wisdom in this one word of greeting that it does not only express politeness but it calls people to goodness, kindness, good intentions, true humanity.

So, this research claims to define the origin and meaning of the word. Both greeting and respond are among the wise sayings of Paradise, the first of which was greeted by Adam in Paradise with the words «Assalamu alaykum» to the angels. The angels also responded to their greetings. As-Salam is one of the beautiful names of Allah. The word 'salamu' means 'I wish you peace, health and well-being. It is sunnat

to greet people and it is obligatory to respond to them. «And when you are greeted with a greeting, then greet him with a better greeting or return the greeting» [2].

When a person says, «Assalamu alaykum»,you say, «Wa Alaikum Assalomu wa Rahmatullah». If he says, «Assalamu alaykum wa Rahmatullah», then you will say, «Wa Alaikum Assalam wa Rahmatullah wa Barakatuhu». There are some stories about the greetings which prove saying «Assalamu alaykum» is reward in Islam. One of them is following: A man came to the Prophet Muhammad (peace be upon him) and said, 'Assalamu alaykum.' When he answered the man, he said, «Ten rewards». After a while, another man came and said, «Assalamu alaykum wa rahmatullah». He replied, «Twenty rewards». Then another man came and said, «Assalamu alaykum wa rahmatullahu wa barakatuhu». He replied, «Thirty rewards» [3].

The second word, «Здравствуйте» This form of greeting is more formal. Здравствуйте – it is both a greeting and a wish, so «Здравствуйте», it carries a deeper meaning than just a greeting. Wishing health to another may place the interlocutor towards you, and set him in a positive mood. During our research by determining the origin of the word, a large unique illustrated etymological dictionary for children helped us. The etymological dictionary of the author V. Suprun defines the word «здравствуй» as an interjection by which we greet each other. But at the same time the author indicates the similarity of the word with the verb здравствовать – здравствуй – здравствуйте. But what does this verb mean? It means – to be healthy, to live safely. So, saying hello, we wish each other health and well-being [4].

Having determined the origin of the word «здравствуй» we proceed to the definition of its interpretation. The explanatory dictionary of the Russian language by Sergei Ivanovich Ozhegov gives us the following meanings of the word: The first meaning is interpreted as a greeting at a meeting, and the second meaning as an expression of surprise, discontent, and the like [5]. The most common form of greeting in a formal situation and is appropriate to use anytime is «Good morning», «Good afternoon» and «Good evening». These three phrases are suitable and more neutral to use with colleagues, business clients, formal relationships, new neighbours, etc. To be particularly respectful, you can also include the person’s last name, for example: «Good morning, Ms Jones». If you know someone well, you can also use the first name. When you are greeting a group of people – for example at a meeting – you can also say something such as:

– Good morning, everyone. I hope you are doing well this morning.

– The phrase below is used when meeting someone for the first time and is very formal. It may be used in a formal business situation or a formal dinner party event.

– Hello. How do you do?

Most of the time we follow «hello» or «hi» with one of these questions: How are you? / How are you doing? / How is it going? The following expressions Good to see you. / It's great to see you. / Nice to see you. can be used when you have not seen someone in a long time or when you see someone unexpectedly.

For example, meeting a client for a lunch, seeing a business contact at a meeting or seeing an acquaintance at the grocery store. «How are you doing?» I heard my father's voice speaking from a phone… [6]

Having studied the rules of speech etiquette in different linguoculturology, we can be aware of the norms of behavior, follow the rules of communication, show the respect to the cultures and perfect international relationships.

Politeness strategy which is analysed in speech acts of greeting will help us to communicate with people in different language community.

References:

1. *Formanovskaya N. I. Speech etiquette and politeness: Russian literature. 2008.*
2. *Mansur Alauddin. The Holy Quran. Uzbek explanatory translation. Sharq. 1992.*
3. *Dictionary of primary school student. Orthographic dictionary. Pronouncing dictionary. Etymological Dictionary. Phrasebook. M.: Dragonfly, 2013.*
4. *Explanatory Dictionary of the Russian Language: Ok. 100,000 words, terms and phraseological expressions / S. I. Ozhegov; Ed. Prof. L. I. Skvortsova. 26th ed., Rev. And add. M. : Onix Publishing House LLC: Mir and Education Publishing House LLC, 2009.*
5. *Kibenko E. V., Seraskhova S. E. Comprehensive analysis of the word "здравствуй". Young scientist. 2016.*
6. *Bohjalian. Ch. Midwives. New York, Crown Publishers. 1997.*

НАУКОВИЙ ЧАТ 9.
ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Scientific Chat 9.
Information-bibliographic and Information-analytical Support of Modernization and Reform of Education

Модератори:

Селецький Андрій Васильович,
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна;

Карпенко Світлана Володимирівна,
директорка Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна

Вараксіна Наталія[92]
ДНПБ України ім. В. О. Сухолинського, м. Київ, Україна;
e-mail: natalia.varaksina@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ОНТОЛОГІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У БІБЛІОТЕЧНІЙ СПРАВІ

Розглянуто питання використання онтології в бібліотечній галузі як засіб інтеграції електронних ресурсів. Розглянуто можливість використання методів і технології онтологій для створення метаданих, що дозволить підвищити точність автоматичного опрацювання метаданих до семантичного рівня. Застосування онтологічного моделювання для створення формалізованих електронних моделей знань.
Ключові слова: *онтологія, бібліотекознавство, онтологічне моделювання, метадані, предметна область, інформаційні технології, електронні ресурси, семантичні технології.*

Рассмотрены вопросы использования онтологии в библиотечном деле как средство интеграции электронных ресурсов. Рассмотрена возможность использования методов и технологии онтологий для создания метаданных, что позволит повысить точность автоматической обработки метаданных до сематического уровня. Применения онтологического моделирования для создания формализованных электронных моделей знаний.
Ключевые слова: *онтология, библиотековедение, онтологическое моделирование, метаданные, предметная область, информационные технологии, электронные ресурсы, семантические технологии.*

The issues of using ontology in library science as a means of integrating electronic resources are considered. The possibility of using methods and technologies of ontologies to create metadata is considered, which will improve the accuracy of automatic processing of metadata to a sematic level. The use of ontological modeling to create formalized electronic models of knowledge.

[92] © Вараксіна Наталія (Varaksina Natalia)

Keywords: *ontology, library science, ontological modeling, metadata, subject area, information technology, electronic resources, semantic technology*

Бібліотека як одна з основних організаційних структур соціальних комунікацій відіграє провідну роль у формуванні глобального інформаційного простору, організації доступу до інформації та знань. Інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних та бібліотечних технології визначає сферу загальних завдань і дій. На сьогодні в багатьох бібліотеках створений значний обсяг електронних ресурсів. Це різноманітні публікації, бази та банки даних, алгоритми і програми, структурні та кадрові відомості тощо. Для створення метаданих цих ресурсів розроблені складні схеми класифікацій та правила каталогізації. Метадані – це опис ресурсу, представлений в електронній формі, які підвищують ефективність роботи, забезпечують основу для пошуку та доступні для автоматизованого опрацювання.

Відомості, що надані про ресурси, повинні бути уніфікованими, не суперечити одна одній, точними, детальними тощо. Ця вимога, що характерна для сучасних інтегруючих систем, може бути виконана завдяки підходу та технології створення і використання онтології. Онтології можуть зайняти важливе місце серед засобів інтеграції різнорідної інформації, забезпечивши семантичну інтеграцію цих ресурсів. Опис термінів за принципами онтології, які використовуються в метаданих, дозволить підвищити точність автоматизованого опрацювання метаданих до семантичного рівня.

Онтологія – це формалізоване представлення знань про певну предметну область (середовище, світ), придатне для автоматизованого опрацювання. Онтологію неодмінно супроводжує деяка концепція цієї області інтересів. Онтологія – це загальноприйнята і загальнодоступна концептуалізація певної області знань (світу, середовища), яка містить базис для моделювання цієї області знань і визначає протоколи для взаємодії між агентами, які використовують знання з цієї області, і включає домовленості про представлення теоретичних основ даної області знань [1].

Онтологія дозволяє надати нові поняття так, що вони стають придатними для автоматизованого опрацювання. За її допомогою створюється зв'язок між новими поняттями та описами вже відомих класів, відносин, властивостей і об'єктів реального світу. Вона здатна точно та ефективно описувати семантику даних для деякої предметної області й вирішувати проблему несумісності та суперечливості понять. Як новий метод уявлення та опрацювання знань та запитів і разом з безліччю окремих екземплярів становить базу знань. В області інформаційних технологій, онтологія – це мова всеосяжної детальної формалізації предметної області знань, за допомогою концептуальної схеми

включає в себе словник понять, відносин і функцій інтерпретації. Зазвичай концептуальна схема складається зі структури даних, що містить всі релевантні класи об'єктів, їх зв'язку правила (теореми, обмеження), прийняті в цій галузі.

На сьогоднішній день створені методики і технологій для роботи з онтологічними моделями, які є предметом обробки за допомогою семантичних технологій. Слово «онтологія» означає сукупність знань, термін «семантичні технології» підкреслює той факт, що вони забезпечують роботу зі змістом інформації. Таким чином, перехід з традиційних ІТ на семантичні технології є переходом від роботи з даними до роботи зі знаннями.

Онтології є новими інтелектуальними засобами для пошуку ресурсів в мережі Інтернет.

Онтології володіють власними засобами обробки (логічного висновку), відповідними завданням семантичної обробки інформації. Так, завдяки онтології, при зверненні до пошукової системи користувач матиме можливість отримувати у відповідь ресурси, семантично релевантні запиту. Тому онтології набули широкого поширення в рішенні проблем керування знань та інженерії знань, семантичної інтеграції інформаційних ресурсів, інформаційного пошуку тощо.

Поняття «модель», «моделювання» використовується в терміносистемах різних галузей знань і напрямів людської діяльності. Загальною властивістю всіх моделей є їх здатність нести певну інформацію про оригінал і моделювання стає і засобом відображення явищ і процесів, і критерієм перевірки наукових знань. Використання моделей в бібліотекознавства обумовлено цілями моделювання, специфікою об'єктів, що моделюються, характером і ступенем відповідності моделі об'єкту-оригіналу, способом і засобами побудови моделей, методами дослідження моделей, їх пізнавальними функціями, об'ємом і характером вихідної інформації про об'єкт, що вивчається і можливостями дослідника [2]. Моделювання розглядається як метод вирішення найбільш важливих і складних проблем, таких як оптимізація технологічних процесів в бібліотеках.

Створюються різні види моделей фонду, моделі управління електронними ресурсами в бібліотеках, різні моделі бібліотечного обслуговування тощо. На технології семантичної веб будується семантична модель виборчого поширення інформації для цифрових бібліотек [2]. Таким чином, завданням онтологічного моделювання є створення формалізованих електронних моделей знань. Мета застосування цих моделей можуть включати:

– Виконання імітаційного моделювання процесів з метою їх оптимізації;

– Швидке отримання логічних висновків на підставі великої кількості інформації, з метою підтримки прийняття рішень;

– Забезпечення доступності для сприйняття користувачів великих обсягів складно структурованої інформації;

– Рішення ряду технічних завдань, перш за все в області інтеграції інформаційних систем [3].

Використані джерела:

1. *Онтологія (інформатика), Вікіпедія : офіц. вебсайт, URL: https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Онтологія_(інформатика).*
2. *Редькина Н. С. Моделирование в библиотековедении и практике работы библиотек Библиотековедение, 2015, №. 6, С. 30–34.*
3. *Горшков С. Введение в онтологическое моделирование : ревизия 2.3, ООО "ТриниДата", 2014–2018, URL: http://trinidata.ru.*

Гуралюк Андрій[93]
ДНПБ України ім. В. О. Сухолинського, м. Київ, Україна;
e-mail: ss_variant@bigmir.net

СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ

У наведеному матеріалі коротко розглядаються проблеми визначення якості наукових електронних ресурсів, розкриваються питання експертного оцінювання цієї якості та наводиться авторська розробка для підтримки проведення експертизи.

Ключові слова: *наукова комунікація, якість наукових публікацій, технології оцінювання, експертна оцінка, електронний ресурс.*

В приведенном материале кратко рассматриваются проблемы определения качества научных электронных ресурсов, раскрываются вопросы экспертной оценки этого качества и приводится авторская разработка для поддержки проведения экспертизы.

Ключевые слова: *научная коммуникация, качество научных публикаций, технологии оценивания, экспертная оценка, электронный ресурс.*

The cited material briefly discusses the problems of determining the quality of scientific electronic resources, reveals the issues of expert evaluation of this quality and provides an authoring development to support the examination.

Keywords: *scientific communication, the quality of scientific publications, assessment technologies, expert assessment, electronic resource.*

Розвиток інформаційних технологій зумовив значне зростання різноманітної інформації. У тому числі й наукової. В даний час світове наукове співтовариство публікує величезну (практично майже не піддається обліку) кількість статей з різних наукових і науково-технічних напрямків [1]. Не будемо зупинятись на причинах появи великої кількості наукових доробків, зазначимо лише, що їх якість (науковість, значимість, корисність тощо) може бути дуже різною. Певною мірою якісну оцінку можна вивести із кількості цитувань, що автоматично підраховується в межах проектів SCOPUS, Web of Science, Google

[93] © Гуралюк Андрій (Guraliuk Andrew)

Scholar та ін. Проте таке оцінювання далеко не завжди відображає реальну значущість наукового твору.

Так комп'ютер не відрізняє, в якому контексті відбувається цитування. А якщо вчений Х в своїй статті (яка у виданні, яке індексується SCOPUS чи WofS) процитував роботу вченого У (яка теж у виданні, яке індексується SCOPUS чи WofS), і при цьому оцінив результати роботи У – негативно, то тим не менше, SCOPUS (чи WofS) – зарахує і цитування Х в позитив індексу Гірша для У [2].

Українська наука, як і все українське суспільство, переживає зараз складний період трансформації, пов'язані з інтеграційними процесами до європейського співтовариства [3].

Так питаннями оцінювання якості наукових публікацій займались Т. Бурганова, А. Гузь, Я. Рущицький та ін. Яким чином тоді можна оцінити якість наукової роботи? Відповідь дость проста: об'єктивно це неможливо. Залишається лише суб'єктивна оцінка. Для того, щоб мінімізувати суб'єктивність оцінювання можна використати метод експертних оцінок. Обґрунтуванню цього методу присвячені роботи вчених: Г. Азгальдова, С. Бешелєва, Ф. Гурвича, М. Кендела, Ю. Сідельнікова та багатьох ін.

Мета: запропонувати інструментарій (як спеціалізовану програму, так і набір критеріїв для оцінювання) підтримки експертної оцінки електронних ресурсів, який би міг бути легко використаний для визначення їх якості при проведенні певних конкурсів, відборів тощо.

Власне цей інструментарій із невеликими змінами може бути застосовано до оцінювання якості (ранжування за якісними ознаками) довільних об'єктів.

Основними видами експертної оцінки є:

– ранжування – розташування об'єктів в порядку зростання або зменшення прояву деякої ознаки;

– попарне порівняння –встановлення переваги об'єктів при порівнянні всіх можливих пар;

– безпосередня оцінка або бальний метод – виставлення балів (оцінок) об'єкту за розсудом експерта.

Технології оцінювання достатньо сильно варіюються. Можуть бути задіяні методи кваліметрії, індексного аналізу та ін. Види оцінок можуть комбінуватись. Існують парадокси, пов'язані із тим, що за одних і тих же вихідних умов при оцінюванні різними видами отримуються протилежні результати (найвідоміший – парадокс Кондорсе). Автором було розроблено веб-орієнтовану систему підтримки експертної оцінки, що розташовано за адресою

http://expert.eor.in.ua/. Адміністратор визначає перелік статей, які будуть оцінюватись експертами, надає доступ експертам до їх особистого кабінету (рис. 1.), у якому описані критерії оцінювання та вказані правила оцінки (зазначена бальна система).

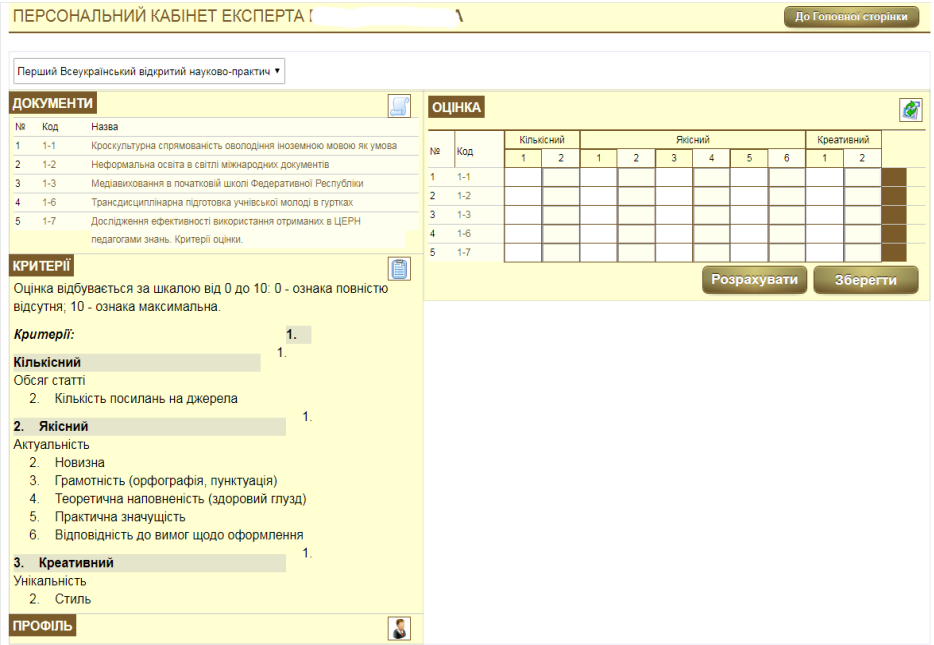

Рис. 1. Кабінет експерта

У даному випадку експертам запропоновано оцінити за 10-бальною шкалою відповідність статті кожному із наступних критеріїв:

1. <u>Кількісний</u>

1.1. Обсяг статті

1.2. Кількість посилань на джерела

2. <u>Якісний</u>

2.1. Актуальність

2.2. Новизна

2.3. Грамотність (орфографія, пунктуація)

2.4. Теоретична наповненість (здоровий глузд)

2.5. Практична значущість

2.6. Відповідність до вимог щодо оформлення

3. <u>Креативний</u>

3.1. Унікальність

3.2. Стиль

Проте такий підбір критеріїв не є єдино можливим. Наприклад, Л. Біляєва та Н. Шубіна пропонують такі критерії [4]:

– відповідність рукописи публікації формальним вимогам до статей для опублікування в журналі з переліку ДАК;

– актуальність досліджуваної в науковій статті проблеми;
– наукова новизна розкриваються в статті результатів дослідження;
– практична значимість відображених у статті результатів дослідження;
– повнота і достовірність наведених в статті відомостей;
– правильність і точність використовуваних (або вводяться) визначень і формулювань;
– цілісність, завершеність викладу матеріалу статті;
– логічність, послідовність міркувань автора статті;
– аргументація позиції автора;
– етика цитування.

Може бути сформований і введений до розробленого програмного засобу інший перелік критеріїв, відповідний поставленій перед експертами задачі. Обрахування кінцевого результату здійснюється статистичними методами (якщо потрібно, то із врахуванням вагомості самих експертів).

Отже, представлена розробка здатна спростити процес порівняння якісних характеристик наукових електронних ресурсів, ранжувати їх за обраними ознаками тощо.

Використані джерела:

1. *Гузь А. Н., Рущицкий. Я. Я. К проблеме оценки научных публикаций. Наука України у світовому інформаційному просторі. Вип. 2. К. : Академперіодика, 2009. С. 26-39.*
2. *Романова О. Орієнталістика vers наукометрія. «Оскопусування» чи «оскоплення» української гуманітаристики? Неграматичні зауваження до її проблем. URL: http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1709-olena-romanova-oriientalistyka-vers-naukometriia-oskopusuvannia-chy-oskoplennia-ukrainskoi-humanitarstyky-nehramatychni-zauvazhennia-do-ii-problem.*
3. *Найкращі рішення приймаються на засадах здорового глузду і позитивного досвіду, Інтерв'ю з академіком НАН України А. Г. Загороднім, Вісн. НАН України, 2016, № 3, С/ 3–11, URL: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/metodyka_Zagorodnii interview_ VisnykNAN.pdf.*
4. *Беляева Л. Н. Шубина Н. Л. Научная статья как объект экспертной оценки [Текст]. Известия Российского государственного педагогического университета имени А. И. Герцена [Текст]. СПб., 2014. N 172. С. 5–12.*

Карпенко Світлана, Ніколаєва Тетяна[94]
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна;
e-mail: nikolaeva@library.uipa.edu.ua

ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНСЬКОЇ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ В НАУКОМЕТРИЧНІЙ ОЦІНЦІ ПУБЛИКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Описано досвід Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії в супроводі науково-публікаційній діяльності закладу вищої освіти.

[94] © Карпенко Світлана (Karpenko Svitlana), Ніколаєва Тетяна (Nikolaieva Tetiana)

Схарактеризовано роботу бібліотеки щодо моніторингу публікаційної активністі академії та ідентифікації наукових статей у міжнародних базах цитування.
Ключові слова: *наукометрія, цитованість публікацій, наукометричні бази даних, Наукова бібліотека УІПА.*

Описан опыт Научной библиотеки Украинской инженерно-педагогической академии в сопровождении научно-публикационной деятельности учреждения высшего образования. Охарактеризована работа библиотеки по мониторингу публикационной активности академии и идентификации научных статей в международных базах цитирования.
Ключевые слова: *наукометрия, цитируемость публикаций, наукометрические базы данных, Научная библиотека УИПА.*

The experience of the Scientific Library of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy accompanied by the scientific and publishing activities of the university is described. The work of the library on monitoring the publication activity of the academy and the identification of scientific articles in international citation databases has been characterized.
Keywords: *scientometrics, citation of publications, scientometric data bases, UEPA Scientific Library.*

В сучасних умовах відбувається істотне переосмислення традиційних уявлень про роль і місце бібліотеки, характер і функції інформаційно-бібліотечної діяльності в суспільстві і системі наукової комунікації.

Процеси глобальної інформатизації, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, інтеграції національних систем науки і освіти в світовий науково-освітній простір вимагають модернізації інформаційно-бібліотечного забезпечення наукових досліджень, діяльності наукових організацій і вишів [2]. Бібліотека закладу вищої освіти (далі – ЗВО) як повноцінний учасник наукового і освітнього процесів вирішує ряд актуальних завдань, що відповідають вимогам сучасної науки і освіти.

Сьогодні Наукова бібліотека Української інженерно-педагогічної академії (далі – НБ УІПА) не лише надає доступ до високоякісних цифрових ресурсів, але і забезпечує моніторинг активності публікації УІПА в наукометричних базах даних; формує цифровий освітній і науковий архів академії, надаючи постійний доступ до нього; виконує заходи просвітницького, інформаційного характеру з використання ресурсів, доступних співробітникам ЗВО, є консультантом в інформаційному просуванні результатів наукових досліджень.

НБ УІПА надає показники кількісного аналізу за допомогою баз даних об'єктивного контролю – WoS, Scopus і Google Scholar.

Найбільш затребуваними функціями бібліотеки є наступні:

– моніторинг бібліометричних індикаторів публікаційної активності: динаміка кількості статей, їх цитованість, кількість авторів академії у базах даних, імпакт-факторів журналів, що видають статті науковців УІПА;

– коригування і підтримка профілів академії, консультативно-практична допомога в створенні і редагуванні профілів співробітників академії у базах даних WoS, Scopus, Google Scholar для точної ідентифікації публікацій науковців УІПА;

– моніторинг наукової продуктивності академії;

– підготовка аналітичних звітів про результати наукової діяльності для ректорату і підрозділів академії;

– інформування про оновлення списків українських журналів, які індексуються в зарубіжних БД Scopus, WoS;

– розповсюдження інформації про доступ до міжнародних інформаційних ресурсів;

– активне наповнення репозитарію УІПА для популяризації наукових праць науковців.

У минулому році для підтримки в актуальному стані облікових записів службової БД Авторитетний файл індивідуального автора АБІС «ІРБІС» Наукова бібліотека додавала та корегувала унікальний номер (ID ORCID) та посилання на профілі науковців УІПА у наукометричних базах (Scopus, WoS, Google Scholar).

Співробітники НБ УІПА приймають участь у підготовці до друку, розміщенні на платформі OJS та просуванні до міжнародних баз даних збірників наукових праць академії "Проблеми інженерно-педагогічної освіти" та «Машинобудування».

У подальшому Наукова бібліотека УІПА продовжить діяльність у бібліометричному аналізі документальних комунікацій академії, представленні науковців у міжнародних повнотекстових та реферативних базах і пошукових системах та просуванні наукових періодичних видань до міжнародних баз даних [1; 3].

Використані джерела:

1. *Білоус В. С. Наукометричні дослідження та бібліометричні технології у діяльності університетської бібліотеки. Сучасна бібліотека: проблеми досвід та вектори розвитку : матер. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків, 28–29 травня 2019 р.); [редкол. : Н. Б. Гавриш, В. В. Каїді, Л. М. Драган]. Харків, 2019. 108 с.*
2. *Галявиева М. С. Библиометрия – новое направление работы библиотек университетов Европы. Библиосфера. 2012. Спецвып. С. 71–78.*
3. *Дудникова О. В., Смирнова О. А. Функции библиотеки в наукометрической оценке публикационной активности вуза. Наука и научная информация. 2018. Т. 1, № 1. С. 34–44.*

Селецький Андрій[95]
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна;
e-mail: aseletskiy@ukr.net

ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОМУ Й ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Відповідно до організаційної структури НАПН України Державна науково-педагогічна бібліотека України (далі – ДНПБ) є однією з п'ятнадцяти підвідомчих наукових установ академії, яка поєднує в своїй діяльності бібліотечні й дослідницькі функції.

Структуру бібліотеки сформовано відповідно до основних напрямів її діяльності. Нині в ній функціонує п'ять наукових підрозділів (відділи наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, наукової інформаційно-бібліографічної діяльності, інформаційно-комунікаційних технологій і наукометрії, науково-освітніх інформаційних ресурсів, історії освіти) і три бібліотечних відділи із загальною чисельністю близько 50 наукових працівників та понад 25 бібліотекарів.

Універсальний книжковий фонд ДНПБ налічує близько 600 тис. документів на традиційних й електронних носіях. Акумульовані в бібліотеці рідкісні видання 1850–1917 рр. психологічного, педагогічного та історико-культурного напряму Постановою КМУ віднесено до національного культурного надбання України. В установі функціонують: загальний читальний зал, дисертаційний читальний зал, кабінет бібліотекознавства, читальний зал Фонду В. О. Сухомлинського, медіацентр, персональний та міжбібліотечний абонемент.

Налаштовуючи свою роботу у відповідності до вимог часу, ДНПБ сьогодні надає доступ до сучасних світових інформаційних ресурсів: реферативних наукометричних БД Web of Science та Scopus, платформи SpringerLink (нараховує більше 5 млн. джерел), БД EBSCO Publishing, що є одним із найбільших у світі постачальників журналів в електронному та друкованому форматі, електронного архіву української історичної періодики БД LIBRARIA.

Метою діяльності бібліотеки як наукової установи загальнодержавного рівня та спеціальної книгозбірні є проведення наукових досліджень із питань науково-інформаційного супроводу освіти, поширення досвіду діяльності НАПН України та популяризації її наукових (науково-технічних) розробок, галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства й біографістики, історії освіти

[95] © Селецький Андрій (Seletskiy Andrey)

для науково-інформаційного забезпечення та сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки, психології, упровадженню досягнень науки, перспективного досвіду в практику роботи закладів освіти та їх структурних підрозділів – бібліотек; координація та науково-методичне забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, підвищення професійного, духовного й культурного рівня педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, здобувачів освіти та інших категорій користувачів.

Практична корисність наукових досліджень, які здійснює бібліотека, зумовлена потребою розроблення інноваційних підходів до формування інформаційних ресурсів, способів надання доступу до них відповідно до нової парадигми освіти, обґрунтування розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти в Україні, розбудови сучасної моделі бібліотеки, яка відповідала б викликам часу.

Науковими співробітниками ДНПБ розроблено теоретико-методологічні й організаційні засади системи науково-інформаційного забезпечення освіти України. Одержані наукові результати відображено в опублікованих понад 600 наукових працях (монографії, словники, методичні рекомендації, практичні посібники, оглядові та довідкові видання, аналітичні й реферативні матеріали, статті).

Результати науково-дослідної роботи апробуються під час участі науковців у науково-практичних масових заходах різного рівня.

З метою забезпечення інноваційного розвитку мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України (близько 16 тис. книгозбірень) здійснюється науково-методична робота, а саме: консультативно-методична допомога співробітникам освітянських бібліотек; науково-методичний супровід діяльності книгозбірень мережі; підвищення кваліфікації фахівців освітянських бібліотек; організація діяльності кабінету бібліотекознавства; координація й корпоративна співпраця освітянських бібліотек МОН України та НАПН України. З огляду на це розроблено нормативно-інструктивну базу для забезпечення діяльності зазначеної мережі. ДНПБ бере активну участь у виконанні Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України, реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді тощо.

З поміж інших важливих напрямів діяльності науковці установи здійснюють науково-інформаційний супровід освітянської сфери нашої держави, а також діяльності НАПН України щодо теоретико-методологічного й

науково-методичного забезпеченя науково-педагогічної діяльності та освітнього процесу на всіх щаблях української освіти.

Так, з цього напряму протягом другої половини 10-х рр. у ДНПБ було виконано два прикладних дослідження («Модернізація науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України», 2015–2016 рр., науковий керівник к.іст.н. С. М. Кравченко, «Науково-інформаційний супровід освітянської галузі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів», 2017–2019 рр, науковий керівник к. іст. н., с.н.с. А. В. Селецький. У 2020 р. наукові працівники установи розпочали розроблення наукової теми «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (2020–2022 рр, науковий керівник к.іст.н., с.н.с. А. В. Селецький).

За результатами виконаних досліджень було підготовлено та оприлюднено монографію «Інформаційна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського: перспективи розвитку», 2015 р., практичний посібник «Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України», 2016 р., оглядове видання «Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів», 2019 р., десять випусків довідкового бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки», 2015-2019 рр., біобібліографічні покажчики «Творчий доробок Василя Григоровича Кременя в інноваційному розвитку освіти України» (4-те вид., допов.), 2017 р., «Бібліографічні покажчики у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського», 2019 р., «Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (2010–2019)», 2019 р., близько 80 інформаційно-аналітичних, реферативних та бібліографічних матеріалів на порталі ДНПБ, здійснювалося наповнення наукової реферативної БД електронного каталогу ДНПБ (галузевий сегмент УРЖ «Джерело» Серія 3. «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» та загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» в контексті кооперативної співпраці з НБУ ім. В. І. Вернадського), зведеної БД «Бібліографічні видання освітянських бібліотек України» тощо.

За результатми виконання поточного дослідження науковці бібліотеки планують підготувати та оприлюднити оглядове видання «Діяльність НАПН України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти», науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України: 30 років

наукової діяльності», біобібліографічні покажчики «Творчий доробок Василя Григоровича Кременя в інноваційному розвитку освіти України» (5-те вид., допов.) та «Володимир Іларіонович Луговий – перший віце-президент НАПН України: матеріали до біобібліографії (2016-2020 рр.)», низку аналітичних і бібліографічних матеріалів на порталі ДНПБ, електронних аналітичних й узагальнюючих документів щодо діяльності НАПН України за світовими наукометричними системами, здійснити нарощення електронного ресурсу ДНПБ з науково-методичної діяльності НАПН України.

Mamatova Feruza[96]
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;
e-mail: mamatovaf@gmail.com

EUPHEMISMS AND THEIR TRANSLATION PROBLEMS

Эта статья посвящена проблемам, связанным с переводом эвфемизмов. Делается акцент на передаче коннотативного значения эвфемистических выражений в переводе. Несмотря на трансляционные исследования за последние десятилетия, которые дали интересные и свежие идеи, они остаются областью, в которой мало теоретических основ и очень мало руководств по исследованиям. Переводу редко удавалось подняться над простым сравнительным анализом языковых пар, изучив их межязыковые и культурные различия.
Ключевые слова: *языковые барьеры, теория перевода, эвфемизмы, вежливость, обман, эквивалент, безобидность.*

This paper is devoted to the problems associated with the translation of euphemisms. The emphasis is made on conveying the connotative meaning of the euphemistic expressions into the translation. Despite the boom in translational research over the past decades, which has provided interesting and fresh ideas, it remains an area that has few theoretical bases and very few research guidelines. Translation rarely managed to rise above a simple comparative analysis of language pairs, studying their cross-linguistic and cultural differences.
Keywords: *language barriers, translation theory, euphemisms, courteous, deception, equivalent, inoffensive.*

The translation is not new concept; it has a long history. For centuries, speakers of different languages communicated with the help of translators. French author Valery Larbo offers: «The oldest profession in the world is not the one you think of; This is translator. As a consequence of its longevity, there are many approaches to

[96] © Маматова Фіруза (Mamatova Feruza)

understanding and defining translation. Translation studies have gained notoriety in the field of research, which has helped improve communication in government, business, human resources and international relations.

Translators have always been needed to overcome language barriers, and translation, as a topic of study, can be considered as «over-studied», as evidenced by the vast literature that already exists. Snell-Hornby [3] argues that the introduction of machine translation in the 1950s and the great linguistic and technological advances have brought translation theory to the forefront. Gentzler [2: 187] also claims that «the nineties can be described as an era that witnessed a boom in the theory of translation».

Most of the existing discussions focus on the relationship of the translator with the text and the functions of the target text in a socio-cultural context, but authors such as Bassnett [1] and Venuti [4] pay attention to the position of the translator. Thus, the boom in translation studies has generated a lot of controversy.

Some argue that translation is an impossible task, especially when it comes to sensitive texts, such as biblical or Quranic discourse, or in terms of identity and cultural references. Others argue that there are too many flaws in the translation that make information loss inevitable.

In addition to the socio-cultural nuance, the differences between the connotative meanings of the expressions are also the result of the fact that they belong to different stylistic layers, such as euphemisms.

The name «euphemism» comes from the Greek-Greek euphēmismós, (eu – «good, good» and ph ḗ mē 'speech), we first meet it in Homer and implies an ancient custom, according to which only good words were supposed to be used in the process of sacrifice and say the words of prayer. Thus, euphemism is a deliberate act of softening existing terms or expressions with neutral, polite and «pure» words. Euphemism is said to be a form of deception.

Let's look at English euphemisms related to death and death. Most of them are stylistically neutral: they left this life, they left to a better place, they lost their lives, they are no longer with us, etc. ... There are also many verbal expressions: buy a farm, go west, stump in a bucket, turn around toes, etc. Some euphemisms are also considered slang. For example: take a room temperature, go home in a box, bathe in concrete shoes. We can also see euphemisms of official book and sublime character. For example: to die (officially), the time has come (academic), go to the last resting place (elevated), etc [5].

Returning to the translation process, the difficulty in finding the euphemism equivalent in the target language lies in the fact that the translator must convey not

only the meaning, but also the effect; that is, as in the case of idioms, they must find a word or phrase that expresses the same idea, but in a hidden, implicit form. This can be difficult to do – or perhaps not even necessary – when the target culture is so different from the original that the target language hardly has euphemistic expressions. Things that are euphemized because they can be considered inappropriate in the original language (and therefore in the source culture) can be considered harmless to the target audience, for which euphemism can be difficult to understand because it encompasses the meaning of busting. The translator decides whether they should preserve euphemisms as cultural references to the source text or adapt and disclose them to the target audience.

Unfortunately, translating a value often leads to errors and awkwardness. Frequent complaints were made against translations of foreign fiction and films based on the use of incorrect euphemisms in translations. Let's remember how ridiculous the widespread «eshmakma dalahvros» sounds (damn it!) when it is used as the equivalent of some English expressions. Sometimes the translator himself allows himself to offer vulgar expressions or slang as an equivalent to some neutral expressions. This is a very sensitive issue, since each language has its own unique oral norms and means of expression; therefore, what does not hurt our ears in one language may seem extremely vulgar in another. Therefore, it is necessary to neither soften the expressions too much, nor translate them literally. The translator must find a word or expression that will cause the reader emotions and associations in the target language that cause the closest associations to the original meaning of the word.

Thus, based on all of the above, we can conclude that in the process of translating euphemisms it is necessary to distinguish whether we are dealing with linguistic entities bearing imprints of national identity or universal expressions, the stylistic layer of which relates to this, these are euphemisms. Therefore, it is necessary to choose a translation strategy that will have the same emotional impact on the recipient as the original on its reader.

References:

1. *Bassnett S. Translation studies, New York. Routledge, 2002.*
2. *Gentzler E. Contemporary translation theories. Clevedon, England; Buffalo, N. Y. Multilingual Matters, 2001.*
3. *Snell-Hornby M. The Turns of Translation Studies: New paradigms or shifting viewpoints?. Philadelphia, PA. John Benjamins Publishing Co., 2006.*
4. *Venuti L. The translator's invisibility: a history of translation, London. Routledge, 2008.*
5. *https://en.wikipedia.org/.../List_of_expressions_related_to_death.*

Лугова Тетяна[97]
Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса, Україна;
e-mail: Lug2308@gmail.com

КАНВИ ГЕЙМДИЗАЙНУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

У дослідженні обґрунтовується доцільність канва-орієнтованого геймдизайна як альтернативи навчально-методичної роботи в закладах освіти. Зазначається доцільність використання цих канв в навчальному процесі, особливо при проєктуванні навчально-методичного комплексу дисциплін. Проблематика розглядається в ракурсі пошуків синергії техніко-формалізованого навчання та креативної свободи викладача. Пропонується перетворити універсальні методичні рецепти у комплекс педагогічних канв, які сумісно проєктують методисти та викладачі, а складають та заповнюють здобувачі освіти. Вказано, що імплементація канв геймдизайну та створення нових суто педагогічних канв реалізує студентоцентрований підхід та ціннісно орієнтовану рамку в освіті. Канви є допоміжним інструментом для прийняття рішень у творчому шляху викладача. Можуть бути захопливою навчальною грою для учнів, та зручною паперовою основою для подальшого проєктування віртуальних ігрових середовищ.
Ключові слова: *канви геймдизайну, ціннісно орієнтована рамка в освіті, технологізація освіти, навчально-методична робота, гейміфікація.*

В исследовании обосновывается целесообразность канва-ориентированного геймдизайна как альтернативы учебно-методической работы в учреждениях образования. Отмечается целесообразность использования этих канвы в учебном процессе, особенно при проектировании учебно-методического комплекса дисциплин. Проблематика рассматривается в ракурсе поисков синергии технико-формализованного обучения и креативной свободы преподавателя. Предлагается превратить универсальные методические рецепты в комплекс педагогических канва, которые совместно проектирует методисты и преподаватели, а составляют и заполняют соискатели образования. Указано, что имплементация канву геймдизайну и создание новых чисто педагогических канву реализует студентоцентрований подход и ценностно ориентированную рамку в образовании. Канвы является вспомогательным инструментом для принятия решений в творческом пути преподавателя. Могут быть увлекательной обучающей игрой для учеников, и удобной бумажной основой для дальнейшего проектирования виртуальных игровых сред.
Ключевые слова: *канвы геймдизайну, ценностно ориентированная рамка в образовании, технологизация образования, учебно-методическая работа, Геймификация.*

The study substantiates the feasibility of canvas-oriented game design as an alternative to educational and methodological work in educational institutions. The expediency of using these canvases in the educational process, especially for designing the educational-methodical complex of disciplines, is noted. The problem is considered in the context of the search for synergy of technically formalized

[97] © Лугова Тетяна (Luhova Tetiana)

learning and creative freedom of the teacher. It is proposed to turn universal methodical recipes into a set of pedagogical canvases, which are jointly designed by methodologists and teachers, and compiled and filled by students. It has been pointed out that the implementation of the game design canvas and the creation of new purely pedagogical canvas implements a student-centered approach and a value-oriented framework in education. Canvas is an auxiliary tool for decision-making in the creative way of teaching. They can be an exciting educational game for students, and a convenient paper foundation for further designing virtual game environments.
Keywords: *canvases of game design, value-oriented framework in education, technology of education, educational-methodical work, gamification.*

Актуальність представленого дослідження визначається наявністю кількох протиборчих тенденцій, що існують в сучасній освіті. З одного боку, це глобалізація та масифікація, а отже потяг до стандартизації, уніфікації, адаптації всіх процесів навчання до єдиних універсальних правил, що є вимогою входження у світовий освітній простір. З іншого боку це локалізація та персоналізація, що зумовлена увагою до питань збереження національних та особистісних своєрідностей, визнання учасників освітнього процесу (освітян та учнів) як унікальних особистостей з їхніми неповторними потребами, інтересами та досвідом, створення вільних креативних осередків для розвитку так званих м'яких навичок.

Ще одним чинником, що значно впливає на портрет сучасної освіти, є повсюдне та активне впровадження інформаційних технологій в навчання. Інформатизація освіти також має діалектичний характер, адже так само поєднує різні процеси в освіті: формалізацію (а отже й автоматизацію) та креативізацію. Перша пояснюється необхідністю переведення освітніх процедур та компонентів (лекцій, тренувальних вправ, контрольних заходів тощо) на алгоритмізовану мову схем, формул та моделей, що придатні для подальшого програмування та створення віртуальних навчальних середовищ. Процеси креативізації виявляються в освітньому інтертейменті (англ. entertainment), наприклад, гейміфікації навчання та впровадження підходу «game based learning».

На нашу думку, превалювання лише одного з названих напрямків розвитку освіти може спричинити спотворення першочергових завдань освіти та пониження її якості. Глобалізація, формалізація та технологізація призведуть до ствердження тоталітарно-бюрократичної, автоматизованої, «холодної» (за Ж. Бодріяром) системи освіти.

В результаті дії лише локалізації, персоналізації та креативізації, освіта може втратити ознаки фундаментальності та системності. Тож гостро актуальним є вироблення синергічних підходів, що мають гармонічно

поєднувати та балансувати існування всіх названих процесів, з метою підвищення якості освіти та виховання особистості. Одним з таких рішень нами пропонується імплементація канва-орієнтованого геймдизайну як на етапі навчально-методичної роботи, так і в процесі викладання.

Слід зазначити, що поняття «канва» як метод візуалізації та структуризації мислення і знань не є новим.

В історіографії активно розробляються методи картографування даних і знань, журналістики даних, інфографіки. При цьому вченими не акцентується чітка різниця в поняттях «канва», «карта знань», «інфографіка», «шаблон» і «модель». Всі вони відносяться до популярних методів, що застосовуються у світовій і вітчизняній практиці управління знаннями. Їх можна використовувати для різних цілей: навчання новачків, створення можливості для поліпшення комунікацій співробітників і обміну досвідом, візуалізації і консолідації всіх ресурсів та інформаційних можливостей організації, рішення будь-яких творчих, наукових, організаційних, маркетингових, проєктних та фундаментальних завдань тощо.

В нашому досліджені ми спиралися на праці [2], [1], [7]. Р. Ханіке [2] запропонувала модель геймдевелопменту MDA, що складається з таких основних елементів, як механіка, динаміка та естетика гри. Б. Вінна [1] доповнив модель MDA таким важливим для освітян компонентом, як «досвід» («вплив»). Д. Грей [7] обґрунтував, створив та описав велику кількість канв для різних галузей суспільного життя, насамперед, для бізнесу та маркетингу.

Канва геймдізайну (від фр. Canevas – сітчаста, накрохмалена тканина для вишивки по клітинах, основа чого-небудь) розуміється нами як візуальна абстрактна структура, що узагальнює кейсові завдання, які зазвичай містять у собі певний досвід (проблему, рішення, наслідки) [3].

Засобами канвізації є зображення і замітки на наліпках і картках, накладені на схеми, сітки, таблиці, матриці, діаграми, кластери ідей, шаблони, карти, алгоритми, рейтинги. Канви, заповнені конкретним контентом (ідеями, фактами, припущеннями, почуттями, діями, описами тощо), дають можливість ефективно розв'язувати поставлену задачу і створити унікальний креативний продукт. Цим канвізація відрізняється від шаблонізації, оскільки, останній не передбачає варіативності і креативу. Якщо шаблон спрямований на виготовлення однакових виробів і продуктів, то канва передбачає створення різних оригінальних проєктів. Канва містить у себе шаблонізацію як каркас (framework) та елементи практично всіх методів візуалізації (креативна свобода) (рис.1).

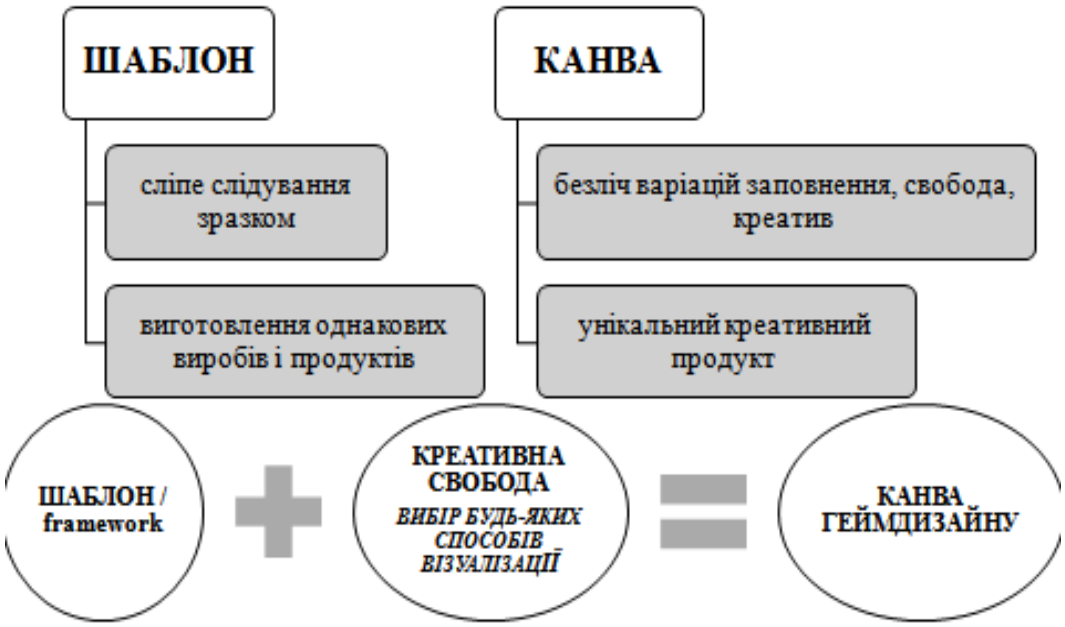

Рис. 1. Різниця понять шаблон та канва

Канви геймдізайну вбирають в себе характеристики карт знань, оскільки дозволяють миттєво візуально охопити всю ситуацію в цілому, представити досить складні концепції, в найбільш доступному об'єднанні елементів, а також утримувати одночасно в свідомості велику кількість інформації, щоб знаходити зв'язки між окремими ділянками, побачити відсутні елементи, запам'ятовувати інформацію і бути здатним відтворити її навіть через тривалий термін.

Однак на відміну від карт знань, канви не тільки є засобом осмислення складних процесів, але є своєрідними маршрутизаторами в процесі досягнення поставлених цілей. Іншими словами, якщо карти знань і інфографіка виконують в основному пояснювальну функцію (осмислення, усвідомлення, бачення, запам'ятовування, облік), то канви стимулюють функцію конструювання правил ігрового світу / навчального процесу, рівнів складності завдань та контролю тощо.

Нами було описано недоліки універсальних канв геймдизайну (усередненість, абстрактність, поверхневість, обмеження поля дій для дизайнера, звуження варіативності креативних рішень) та запропоновано використовувати серію локальних канв, які відповідають конкретним етапам розробки навчальної комп’ютерної гри [3]. Це дало поштовх для вивчення доцільності використання цих канв в навчальному процесі та особливо при проєктуванні навчально-методичного комплексу дисциплін. Так само ми пропонуємо перетворити універсальні шаблони (наприклад, програму дисципліни) та методичні рецепти, що подаються методистами, у комплекс педагогічних канв, які сумісно проєктують методисти та викладачі, а заповнюють здобувачі освіти.

Таким чином навчально-методична робота перетворюється у створення канв, що акумулюють певний педагогічний досвід, який варіюється вже у процесі творчого вільного використання в навчальному процесі відповідно до контексту та навчальної ситуації.

Так, «Канва емпатії» [7] та канва «Тип гравця-учня» [3] допомагають з'ясувати потреби та інтереси здобувачів освіти, а отже, за А. Адлером, зробити навчання ефективним, якнайкраще залучити та мотивувати учнів до навчання. Канва «Ігрового світу» [3] може бути використана для проєктування дисципліни/навчального предмета як уявного світу, що має свій ландшафт, локації, приховані місця, навчальні маршрути, варіації педагогічних дій та учнівських стратегій тощо. Ця канва дає можливості візуалізувати мету (Fitness for purpose [11]), прогрес навчання, отримувати постійний зворотний зв'язок (позитивну та негативну петлі фідбеку) а також впровадити явну та неявну систему керування здобувачами освіти (система бонусів та нагород, визначення точок «відродження», місця поповнення ресурсів, розміщення перешкод, створення групової роботи та забезпечення комунікації) [8].

Канва «Етичних дилем» [4] дає викладачам та студентам можливість виявляти та аналізувати етичні дилеми в навчальному матеріалі, а також балансувати моральні ефекти від навчання, розвивати критичне мислення [9], наголошувати на духовності, високих цінностях для всіх учасників навчального процесу. Особливо це актуально в навчанні майбутніх менеджерів [5].

Отже, імплементація канв геймдизайну та створення нових суто педагогічних канв (всього навчального процесу, окремого заняття тощо) відповідає ціннісно орієнтованій рамці в освіті (Швеція, з 2010 р.), насамперед студентоцентрованому підходу, що проголошений Європейським стандартом якості освіти (ESG-15 [10]). Канви є методичною скарбничкою, допоміжним інструментом для прийняття рішень у творчому шляху викладача. Можуть бути захопливою навчальною грою для учнів та зручною паперовою основою для подальшого проєктування віртуальних ігрових середовищ.

Використані джерела:

1. *Winn B. The Design, Play, and Experience Framework. Handbook of Research on Effective Electronic Gaming in Education. Richard Ferdig (editor). 2009. Vol. 3. Chapter 58.*
2. *Hunicke R. et al. MDA: A formal approach to game design and game research. Challenges in Games AI Workshop, Nineteenth National Conference of Artificial Intelligence (San Jose, CA, 2004), 2004. 1–5.*
3. *Luhova T., Blazhko O. Features of using the canvas-oriented approach to game design. Applied Aspects of Information Technology, 2018. № 1. P. 62-73. DOI: 19.15276/aait.01.2018.5.*
4. *Luhova T., Blazhko O, Troianovska Y., Riashchenko O. The Canvas-Oriented Formalization of the Game Design Processes. 2019 IEEE 2nd Ukraine Conference on Electrical and Computer Engineering (UKRCON). IEEE, 2019. P. 1254–1259.*

5. *Luhova T., Chursyn M., Blazhko O., Rostoka M. Stages of Developing Narrative Material for Educational Video Games for the Formation of Managerial Competencies in Decision Making. Open Online Journal for Research and Education (R & E SOURCE): S 17: Engineering Pedagogy Unites). Baden: Pädagogische Hochschule Niederösterreich Campus Baden Mühlgasse. 2019. P. 213–221. URL: https://journal.ph-noe.ac.at/index.php/resource/article/view/760/; date of the application 07.02.2020.*
6. *Адлер А. Ю. Практика и теория индивидуальной психологии. Москва: Академический проєкт; Гаудеамус, 2015. 240 с.*
7. *Грей Д., Браун С., Макануфо Дж. Геймшторминг. Игры, в которые играет бизнес. СПб: Питер, 2012. 288 с.*
8. *Лугова Т. А., Блажко О. А. Розробка навчальних відео ігор, заснованих на активізації неявних знань. Управління розвитком складних систем, 2018. № 35. С. 105–112*
9. *Терно С. О. Критичне мислення: динаміка та сфера застосування. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2016. Вип. 46. С. 310–315.*
10. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), Approved by the Ministerial Conference in Yerevan, 14–15 May 2015. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.*
11. *Fitness for purpose. Глосарій. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/Глосарій.pdf.*

Цегольник Петро[98]
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна;
e-mail: pe_ter@ukr.net

ВИПЕРЕДЖАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ІНСТИТУЦІЇ ЯК ІМПЕРАТИВ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗБУДОВИ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

В суспільстві знань освіта і наука перетворюються на галузь випереджального розвитку. Адже саме ця галузь продукує нові знання, які формують базис суспільства знань. У доповіді розглядаються головні аспекти трансформації освіти і науки в галузь випереджального розвитку.
Ключові слова: *освіта і наука; випереджальний розвиток; суспільство знань.*

В обществе знаний образование и наука превращаются в отрасль опережающего развития. Ведь именно эта отрасль производит новые знаний, которые формируют базис общества знаний. В докладе рассматриваются основные аспекты трансформации образования и науки в отрасль опережающего развития.
Ключевые слова: *Образование и наука; опережающее развитие; общество знаний.*

In a knowledge-based society, education and science are turning into a field of advanced development. It is this industry that produces new knowledge that forms the basis of the knowledge society. The report addresses the main aspects of transforming education and science into the field of advanced development.
Keywords: *Education and Science; advanced development; knowledge society.*

Центральна ідея концепції випереджального розвитку полягає у тому, що в соціальних мегасистемах на різних етапах їх генезису та чи інша підсистема (інституція) покладає на себе функцію більш інтенсивного, порівняно з іншими

[98] © Цегольник Петро (Tseholnyk Petro)

підсистемами розвитку. На даному етапі вказана підсистема, яку ми можемо ідентифікувати як підсистему випереджального розвитку немов би підтягує за собою інші суспільні підсистеми, інституції, забезпечуючи таким чином загальний цивілізаційний прогрес.

Так було (така підсистема була) в аграрному суспільстві, так було в індустріальному суспільстві, так є в постіндустріальному, інформаційному суспільстві, зокрема в найвищій його фазі – суспільстві знань. Власне самі назви цивілізацій у наведеній типології вже вказують яка суспільна інституція виконує роль базису та підсистеми випереджального розвитку.

В суспільстві знань такою підсистемою є та, що продукує знання та ставить їх в основу функціонування всіх без винятку сфер суспільної життєдіяльності. Безперечно мова йде про освітньо-наукову інституцію. Причому дефініція застосована вірно, потрібно відходити від звичних «освіта і наука», це надбання індустріальної епохи. Якщо комусь більш до вподоби, може застосувати дефініцію науково-освітня інституція, але справа не в назві, а у суті.

Індустріальна машина формувала науку і освіту під свої потреби і можна зазначити, що останні, в цілому, досить ефективно справлялись з покладеними на них завданнями. Наука генерувала нове знання, а освіта застосовуючи спец технології транслювала його на тих хто навчається. Підкреслимо, що в індустріальну епоху і освіта і наука хоч і мали дуже велике значення але все ж таки виконували обслуговуючу місію. До речі, власне й сама система освіти була побудована за індустріальними принципами. Як деталь, що переходить із цеху в цех набуваючи все нових і нових якостей, так і ті хто навчались переходили із класу в клас, з однієї ланки системи освіти в іншу, набуваючи нових знань та професійних компетентностей.

В постіндустріальному, інформаційному світі об’єднання освіти і науки стає імперативом. Це як дві сторони однієї монети. Взаємоінтегрувавшись вони формують не просто підсистему випереджального розвитку, а власне ту соціальну інституцію яка виступає потужним локомотивом який тягне за собою в майбутнє все суспільство. Вдаючись до тієї ж алегорії, паливом для освітньо-наукового локомотиву виступає знання.

Знання як вища форма інформації, що має властивість корисності і є по суті єдиним джерелом свідомого цілеспрямованого перетворення дійсності, джерелом управління усіма суспільними процесами, починаючи з політичних, техногенних та соціально-економічних, закінчуючи екологічними та культурно-духовними. Відходячи від алегорій маємо констатувати, що інформація, знання є базисом інформаційного суспільства та суспільства знань як його вищої

форми. В основу всіх технологій, що створили й відтворюють наш світ покладено не що інше як інформація, знання.

Без перебільшення випереджальний розвиток освітньо-наукової інституції є імперативом існування й прогресивного розвитку суспільства знань. Адже мова йде не просто про використання знань чи про знання в якості фундаменту для технологій. Мова йде про управління знаннями в контенті суспільства знань. У суспільстві знань, невід'ємними характеристиками якого є швидкоплинність та прискорення, тільки освітньо-наукова інституція може забезпечити керованість та прогрес. Інформаційний потік (обсяг інформації) зростає лавиноподібно в геометричній прогресії. Він може паралізувати роботу будь яких систем управління, хоч на мікро хоч на макро рівнях. Починаючи з управління віртуальними підприємствами, закінчуючи управлінням економікою знань в цілому.

Тільки освітньо-наукова інституція у випадку власного випереджального розвитку спроможна: по-перше, через наукову компоненту прогнозувати ймовірне майбутнє, передбачаючи бажані й небажані можливі стани суспільства; по-друге, у внутрішньому віртуальному середовищі формувати відповідні методології та моделі суспільних трансформацій, що пов'язані з прогресивним типом розвитку; по-третє імплементувати дані моделі в реальні системи управління; по-четверте, через освітню компоненту здійснювати якісне кадрове забезпечення даних систем управління в тих чи інших ешелонах суспільства знань. Тільки таким чином уможливлюватиметься забезпечення керованості розвитку суспільства знань. Інакше кількість можливих флуктуацій надзвичайно велика, а кількість позитивних сценаріїв надзвичайно мала.

Випереджальний розвиток освітньо-наукової інституції, таким чином, є імперативом формування та розвитку суспільства знань.

Шеремет Ольга[99]
Обласний комунальний позашкільний навчальний заклад «Чернігівська Мала академія наук учнівської молоді»; м. Чернігів, Україна; e-mail: frosay09@ukr.net

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ПОЗАШКІЛЛЯ (МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ)

Автором уточнюється поняття «інтернаціоналізація наукової освіти» на прикладі позашкільної освіти, вказано на необхідність інтернаціоналізації позашкільної освіти, розвитку міжнародних відносин між країнами для співпраці Малої академії наук України та навчальних закладів різних країн для надання підростаючому поколінню наукових майданчиків для навчання.
Ключові слова: *інтернаціоналізація, позашкільна освіта, наукова діяльність, Мала академія наук України.*

---

[99] © Шеремет Ольга (Sheremet Olga)

Автором уточняется понятие «интернационализация научного образования» на примере внешкольного образования, указано на необходимость интернационализации внешкольного образования, развития международных отношений между странами для сотрудничества Малой академии наук Украины и учебных заведений разных стран для предоставления подрастающему поколению научных площадок для обучения.
Ключевые слова: *интернационализация, внешкольное образование, научная деятельность, Малая академія наук Украины.*

The article clarifies the concept of «internationalization of scientific education» by the example of out-of-school education, points out the need for internationalization of out-of-school education, the development of international relations between countries for cooperation between the Small Academy of Sciences of Ukraine and educational institutions of different countries in order to provide the younger generation with scientific platforms for training.
Keywords: *internationalization, out-of-school education, scientific activity, Junior academy of sciences of Ukraine.*

В усьому світі міжнародне співробітництво вважається одним із головних показників визначення якості освіти і науки і, водночас, одним із головних інструментів її забезпечення і підвищення. Не стоїть осторонь цього і позашкільна освіта, зокрема Мала академія наук України реалізує різноманітні міжнародні проекти, більшість із яких націлені на покращення рівня наукової обізнаності підлітків.

Джейн Найт визначає інтернаціоналізацію як: «процес інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобальних елементів в освітні (педагогічні), наукові й адміністративні функції окремо взятої організації» [3].

Вона охоплює системи, що прагнуть досягнення конкретних цілей та завдань підвищення якості освіти та науки, і не повинна перетворюватися на самоціль ні на рівні окремо взятого навчального закладу, ні на рівні освіти в цілому.

Інтернаціоналізація позашкільної освіти має відповідати потребам міжнародної економічної, соціальної, політичної та культурної інтеграції, допомагати молодому поколінню протистояти глобальним проблемам, які можуть бути вирішені тільки спільними зусиллями на засадах міжнародного співробітництва, що потребує формування у підлітків глобального мислення, відповідальності, здатності і вміння жити разом [4].

Інтернаціоналізація наукової освіти в позашкільних закладах, зокрема в Малій академії наук України, це: налагодження інтеркультурної комунікації, розвитку партнерських стосунків між державами, а також між суб’єктами освітньої і наукової діяльності; підвищення якості наукових досліджень; поліпшення якості навчання вмінню досліджувати; розширення можливостей

вдосконалення обміну науковою інформацією з міжнародною спільнотою науковців; можливість брати участь у міжнародних проєктах для проведення досліджень з актуальних проблем в країні і за кордоном, використовуючи досвід і перспективи вчених із різних країн; внесок у глобальний розвиток науки. Міжнародне співробітництво в усьому світі вважається зараз одним із головних показників визначення якості освіти і науки і, водночас, одним із головних інструментів її забезпечення і підвищення.

Мала академія наук України велику увагу приділяє проведенню міжнародних науково-практичних конференцій для учнів-членів Малої академії наук, міжнародних фестивалів та конкурсів наукових молодіжних проєктів, шкіл на базі наукових майданчиків різних країн, допомагає підліткам презентувати свої інтелектуальні досягнення на міжнародному рівні.

Формування майбутньої наукової еліти має бути повсякденною турботою державних освітніх установ на усіх рівнях. Сформувавши серед підростаючого покоління потужний прошарок інтелектуально розвинутих творчих особистостей, держава матиме коло достойних претендентів для створення позитивного наукового іміджу країни.

Використані джерела:

1. *Бех І. Д. Методологічні засади всеукраїнського науково-педагогічного проекту «Інтелект України». Рідна школа. 2013. № 10. С. 9–12.*
2. *Гавриш І., Кириленко С. Інноваційні освітні проекти – кроки до світових стандартів освіти (науково-педагогічний проект «Інтелект України». Рідна школа. 2013. № 10. С. 3–8.*
3. *Knight J. (2008). Higher Education in Turmoil. The Changing World of Internationalisation. Rotterdam, the Netherlands: Sense Publishers. P. 3.*
4. *МОН України (2018). URL: https://ihed.org.ua/wp content/uploads/2018/10/mon_Kultgum _strategii_VO_v_suspilnih_transform_IVO-2018-226p_avtors-kolektiv.pdf (дата звернення – 17.0.2020).*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ПРОПОНУЄТЬСЯ СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОГО ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА СПІВОРГАНІЗАТОРІВ ФОРУМУ,ЩО ВКЛЮЧАЄ:

1. Наукові фахові й періодичні видання, що видаються співорганізаторами – вітчизняними й зарубіжними науковими установами і закладами освіти.

1. УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
   - ***Проблеми інженерно-педагогічної освіти:*** *збірник наукових праць.* Наукове фахове видання України. Затверджено постановою Президії ВАК України від 16.05.2016 р. № 515, у переліку за № 96, Index Copernicus.
     Сайт видання: http://jped.uipa.edu.ua.
2. ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
   - ***Науково-педагогічні студії: електронне наукове видання.*** Наказ ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського № 38 від 30.10.2017 р.
     Сайт видання: http://npstudies.dnpb.gov.ua/.
3. ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ НПУ ІМ. М. П. ДРАГОМАНОВА
   - ***Трудова підготовка в рідній школі.*** Контакти: Кільдеров Дмитро. (тел. +38(044)422-26-40, e-mail: de_k@i.ua).
4. ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»; УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
   - ***Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»;***
   - ***Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»:*** Електронне наукове фахове видання. Наказ Міністерства освіти і науки України № 693 від 10.05.2017 р.
     Сайт видання: http://amtp.org.ua
5. ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРОСЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ
   - ***Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи:*** *збірник наукових праць.* Наукове фахове видання України. Затверджений постановою Президії ВАК України від 10.11.2010 р. № 1-05/7; Наказ МОН України від 13.07.2015, № 747).
6. НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
   - ***Системні технології:*** *регіональний міжвузівський збірник наукових праць.* Галузь – технічні науки, ВАК України: №1-05/4 від 26.05.2010 р., перерєстр. – 2015 р.; з 2017 р. включено до бази даних Ulrichsweb Global Serials Directory.
   - ***Сучасні проблеми металургії. Науковий вісник.*** Index Copernicus – ICV 2014:43.68, ICV 2015:49.37, ICV 2016:63.08).
   - ***Теорія та практика металургії***
     Сайт видання: https://nmetau.edu.ua/ua/mdiv/i2004/p1504
   - ***Проблеми економіки та політичної економії.***
     Сайт видання: http://politeco.nmetau.edu.ua.
7. ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ.
   - ***Прикладні аспекти інформаційних технологій:*** *міжнародний науковий журнал.*
     Сайт видання: https://aait.opu.ua/
   - ***Вісник сучасних інформаційних технологій:*** *міжнародний науковий журнал.*
     Сайт видання: https://hait.opu.ua/

8. ТРАКІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ)

– ***Прикладні дослідження у галузі техніки, технологій та освіті:*** *науковий журнал* Ямбольського факультету техніки та технологій Тракійського університету, Болгарія. ARTTE публікує дослідницькі статті в галузі інженерії та навчання впродовж життя. Журнал включено до баз даних: Sherpa Romeo, Index Copernicus, DOAJ, ERICH PLUS. ARTTE.
Сайт видання: https://sites.google.com/a/trakia-uni.bg/artte/.

9. ТИРАСПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)

– ***ACTA ET COMMENTATIONES:*** *наука про освіту: категорія «С» (включено в Національний реєстр наукових журналів https://ibn.idsi.md/ro/aec-se, на підставі Рішення № 3 від 1.02.2018 Верховної Ради з питань науки і технологічного розвитку Академії наук Молдови і Національної ради з акредитації та атестації.*
Index Copernicus: https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63837.
Каталог індексації наукових журналів:
http:// olddrji.lbp.world/Publisher/PublisherHome.aspx?uname=2587-3636).
Контакти: Лупу Іліє (тел. +373(022) 240754, e-mail: reviste@ust.md).

– ***ACTA ET COMMENTATIONES:*** *точні і природничі науки: категорія «С».*
Index Copernicus: https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63842.
Каталог індексації наукових журналів:
http://olddrji.lbp.world/JournalProfile.aspx?JID=2587-3644%20.
Сайт видання: https://revista.ust.md/index.php/acta_exacte;
https://revista.ust.md/index.php/acta_educatie.

10. АУРЕЛ ВЛАЙКУ УНІВЕРСИТЕТ АРАДА (РЕСПУБЛІКА РУМУНІЯ).

– ***Journal Plus Education (JPE)*** *– офіційний щоквартальний журнал. Випускається факультетом педагогічних наук, психології та соціальної роботи Університету «Aurel Vlaicu» Арада. Journal Plus Education має відкритий доступ (всі статті доступні в Інтернеті всім користувачам відразу після публікації). Журнал включено до баз даних: CNCSIS classification B+category, Ulrich's, CEEOL, EBSCO, Google Scholar, Crossref. ISSN: 1842-077X, eISSN: 2068-1151, 2 випуски на рік, термін подачі матеріалів: № 1 – травень; № 2 – листопад.*

2. Науково-практичні масові заходи (на умовах спільної діяльності обмін інформаційними даними щодо розміщення анонсів, прес-релізів, програмного матеріалу та обговорень на сайтах установ і закладів освіти).

3. Експерименти всеукраїнського рівня (на умовах спільної діяльності організація наукових досліджень, апробація і впровадження результатів планових наукових досліджень у практику загальної середньої, професійної, позашкільної, вищої освіти).

4. Міжнародні гранти і проекти щодо модернізації інформаційного освітнього середовища в умовах суспільства знань

5. Сертифікація за офіційною реєстрацією учасників з врахуванням академічного часу опанування тематичних модулів основного програмного матеріалу форуму.

6. Проведення Конкурсу «Найкращі ідеї в публікаціях «Forum-SOIS, 2020» за номінаціями відповідно тематичних напрямів у межах проведення заходу з відповідним заохоченням.

КОНКУРС
«НАЙКРАЩІ ІДЕЇ В ПУБЛІКАЦІЯХ FORUM-SOIS, 2020»

Competition
«The Best Ideas in Publications Forum-SOIS, 2020»

Додаток 1
до Наказу Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків
від 13 березня 2020 р. № 90

УМОВИ
організації та проведення Онлайн-Конкурсу
«Найкращі ідеї Forum SOIS, 2020»

серед учасників Другого Міжнародного науково-практичного Web-форуму
«Розбудова єдиного відкритого інформаційного
простору освіти впродовж життя»
27.03-27.04.2020 року

1. Загальні положення

1.1. Онлайн-Конкурс «Найкращі ідеї Forum SOIS, 2020» (далі – Конкурс) серед учасників Другого Міжнародного науково-практичного Web-форуму «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (далі – Форум), які вчасно надіслали матеріали тез доповідей до збірнику матеріалів заходу проводиться відповідно Наказу Української інженерно-педагогічної академії № 90 від 13.03.2020 року.

1.2. Мета та завдання Конкурсу – позиціювання інноваційних ідей представників освітянської галузі України і зарубіжжя, популяризація їхніх наукових і професійних здобутків, поширення передового наукового і педагогічного досвіду, мотивування й стимулювання закладів освіти, наукових установ і громадських об'єднань щодо перспективного розвитку трансдисциплінарного середовища «Forum SOIS».

2. Порядок проведення конкурсу

2.1. Учасниками Конкурсу є учасники Форуму (далі – форумчани), які вчасно здійснили електронну реєстрацію у системі Форуму й надіслали підготовлені відповідно пропонованих в інформаційному листі вимог матеріали тез доповідей.

2.2. Учасниками Конкурсу також є заклади освіти, наукові установи, громадські об'єднання, що під час онлайн демонстрації своїх здобутків представили певну кількість однодумців щодо представлення командної ідеї, яка заслуговує на визнання й перемогу.

2.3. Конкурс проводиться шляхом експертної оцінки за допомогою Веб-орієнтованої системи підтримки експертної оцінки за номінаціями – напрямами Форуму.

2.4. Конкурсними матеріалами вважаються ті матеріали (тези доповідей, презентації, веб-розробки тощо), що вчасно надійшли до Оргкомітету Форуму.

3. Робочі органи Конкурсу

3.1. Робочими органами Конкурсу є Конкурсна комісія (журі).

3.2. Головними експертами, членами Конкурсної комісії (журі), обираються професіонали за відповідними напрямами Форуму.

3.3. Функції Конкурсної комісії:

– забезпечення необхідних умов для проведення Конкурсу;

– остаточне визначення переліку, змісту та критеріїв оцінювання конкурсних номінацій, кількості переможців, фіналістів Конкурсу;

– оперативне вирішення питань про заміну членів Конкурсної комісії (журі) у разі їхньої хвороби тощо;

– оперативне внесення змін у порядок проведення Конкурсу.

3.3. Функції Конкурсної комісії (журі):

– експертна оцінка конкурсних матеріалів за визначеними критеріями засобами Веб-орієнтованої системи підтримки експертної оцінки за номінаціями – напрямами Форуму;

– інформування представників Конкурсу про результати експертного оцінювання конкурсних матеріалів шляхом публікації у збірнику Форуму;

– ведення електронної документації щодо проведення Конкурсу;

– аналіз результатів Конкурсу;

– визначення переможців Конкурсу за номінаціями, напрямами Форуму.

3.4. Організацію і координацію роботи Конкурсної комісії із представників Оргкомітету Форуму здійснює Голова оргкомітету та Співголова оргкомітету.

3.5. Організацію і координацію безпосередньо роботи Конкурсної комісії (журі) здійснює Голова Конкурсної комісії (журі), який несе персональну відповідальність за належне виконання визначених вище функцій.

4. Права учасників Конкурсу

4.1. Учасники Конкурсу мають право:

– на рівні умови змагання;

– на своєчасне отримання інформації щодо переліку, змісту та критеріїв оцінювання конкурсних робіт, а також результатів експертного оцінювання засобами Веб-орієнтованої системи підтримки експертної оцінки.

4.2. Рішення доводяться до учасників Конкурсу безпосередньо після їх прийняття.

4.3. У випадку, коли двоє або більше учасників наберуть однакову загальну кількість балів, перевага надається тому конкурсанту, який здійснював активну участь з виступом під час Форуму в онлайн режимі.

4.4. У випадку, коли результати є спорними, а претензій щодо однакових оцінок немає у жодного члена журі, рішення приймає Голова Конкурсної комісії, його рішення є остаточним і не скасовується.

5. Нагородження переможців

Умовами Конкурсу передбачається нагородження переможців Онлайн-Конкурсу «Найкращі ідеї Forum SOIS, 2020» за номінаціями (напрямами) Форуму дипломами Української інженерно-педагогічної академії та співорганізаторів (за бажанням), а також передумовлено заходи мотивування й заохочень іншого плана за пропозицією співорганізаторів.

Додаток 2
до Наказу Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків
від 13 березня 2020 р. № 90

СКЛАД КОНКУРСНОЇ КОМІСІЇ (ЖУРІ)

щодо організації іпроведення Онлайн-Конкурсу «Найкращі ідеї Forum SOIS, 2020»
серед учасників Другого Міжнародного науково-практичного Web-форуму
«Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя»
27.03-27.04.2020 року

Ростока Марина Львівна	**Голова Конкурсної комісії (журі),** співголова оргкомітету, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, кандидат педагогічних наук, м. Київ, Україна;
Бондаренко Тетяна Сергіївна	**Співголова Конкурсної комісії (журі),** координатор форуму, доцент кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент, м. Харків, Україна.

ГОЛОВНІ ЕКСПЕРТИ КОНКУРСНОЇ КОМІСІЇ ЗА НОМІНАЦІЯМИ (ЧЛЕНИ ЖУРІ):

Номінація 1
ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

Лучанінова Ольга Петрівна	професор кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України, представник Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», доктор педагогічних наук, доцент, м. Дніпро, Україна.

Номінація 2
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Лунячек Вадим Едуардович	завідувач кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, м. Харків, Україна;

Номінація 3
ОСВІТА ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Баніт Ольга Василівна	провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, старший дослідник, м. Київ, Україна;

Номінація 4
ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Гуралюк Андрій Георгійович	завідувач сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, м. Київ, Україна;

Номінація 5
АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Єльникова Галина Василівна	голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, м. Харків, Україна.

Номінація 6
НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СЕРЕДОВИЩА

Блажко Олександр Анатолійович	заступник директора Інституту комп'ютерних систем Одеського національного політехнічного університету, доцент кафедри системного програмного забезпечення, кандидат технічних наук, доцент м. Одеса, Україна.

Номінація 7
ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ І ПОЛІТИЧНІЙ ОСВІТІ

Теловата Марія Теодозіївна	завідувачка кафедри обліку та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор педагогічних наук, професор, професор Європейського інституту безперервної освіти Словаччини, сертифікований експерт Національної агенції забезпечення якості вищої освіти, Заслужений працівник освіти України, м. Київ, Україна.

Номінація 8
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ Й СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ

Ігнатович Олена Михайлівна	завідувачка відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, м. Київ, Україна.

Номінація 9
ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Селецький Андрій Васильович	завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, м. Київ, Україна.

Номінація 10
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЇ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Нестеренко Роман Олександрович	керівник Навчально-наукового центру довузівської підготовки, інноваційних освітніх технологій та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН-КОНКУРСУ «НАЙКРАЩІ ІДЕЇ FORUM SOIS, 2020»

Номінація 1
ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

НАЗВА РОБОТИ:
ТРАНСФОРМУВАННЯ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ МЕНЕДЖАРНЕ РІШЕННЯ, ВИКОРИСТАНЕ НА ОСНОВІ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ (UIS)

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-педагогічної академії;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в електронному науковому фаховому періодичному виданні «Адапивне управління: теорія і практика» від Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами».*

Автор:
Мекабідзе Руісан, доктор наук, професор, керівник відділу міжнародних зв'язків Горійського державного педагогічного університету, м. Горі, Шида Картлі, Грузія.

НАЗВА РОБОТИ:
ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ STEM-ОСВІТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ЕПІСТЕМНЕ ЗНАННЯ» В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-педагогічної академії;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council (від Української інженерно-педагогічної академії).*

Автор:
Кузьменко Ольга Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізико-математичних дисциплін Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.

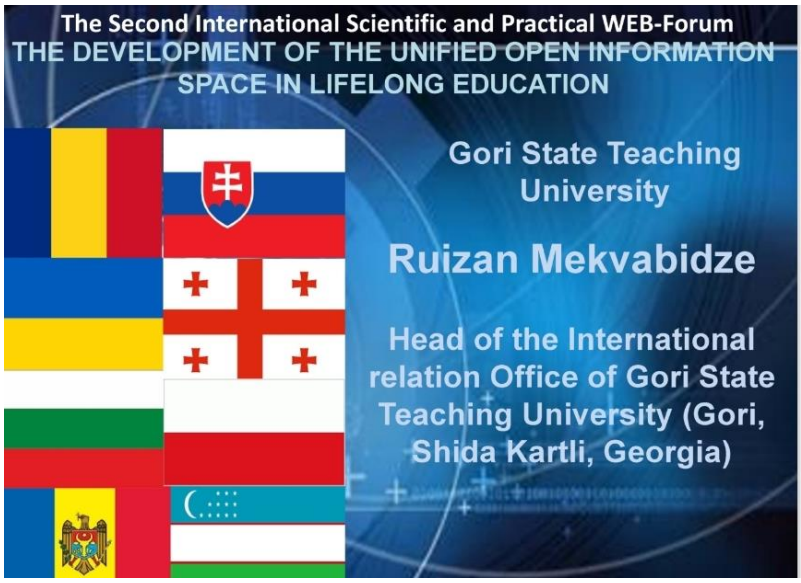

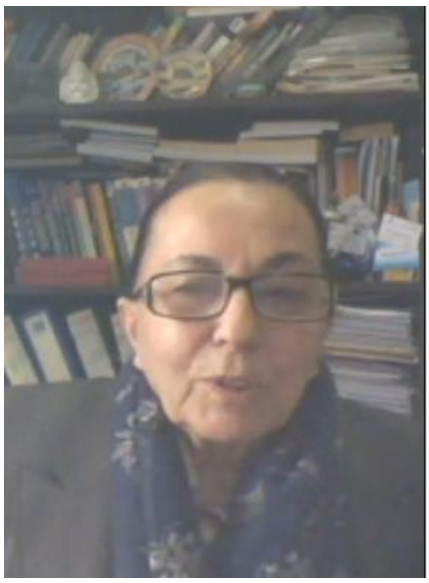

1 Nomination

TRANSDISCIPLINARY PARADIGM OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL AND LABOR POTENTIAL OF THE STATE

JOB TITLE:

TRANSFORMING EDUCATION THROUGH THE MANAGERIAL DECISION MAKING ON THE BASIS OF THE UNIFIED INFORMATION SPACE (UIS)

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in electronic scientific professional publication «Adaptive Management: Teria and Practice» from the Public Organization «School of Adaptive Management of Socio-Pedagogical Systems».*

The author:

Mekvabidze Ruizan, Doctor of Sciences, Professor, Head of the International relation Office of Gori State Teaching University, Gori, Shida Kartli, Georgia.

JOB TITLE:

IMPLEMENTATION OF STEM-EDUCATION TECHNOLOGIES FOR «EPISTEMIC KNOWLEDGE» COMPETENCE FORMATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF HIGHER EDUCATION TECHNICAL INSTITUTIONS

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*

The author:

Kuzmenko Olha, Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Physics and Mathematics Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.

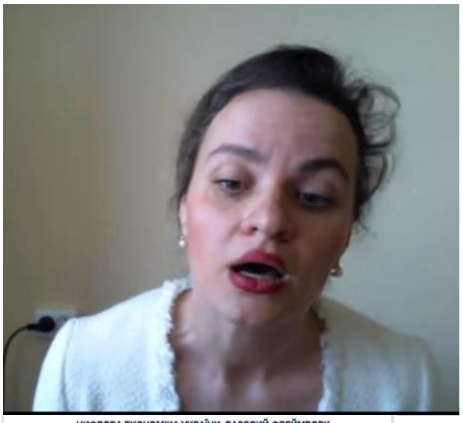

РЕЙТИНГ УКРАЇНИ ЗА СКЛАДОВИМИ ІННОВАЦІЙНОГО ІНДЕКСУ Bloomberg у 2018-2019 рр.

Рік	Загальний ранг	Витрати на R&D у співвідношенні до ВВП	Технологічні можливості	Продуктивність праці	Кількість високотехнологічних підприємств	Ефективність вищої освіти	Концентрація дослідників	Патентна активність
2018	46	47	50	32	46	48	21	27
2019	53	54	60	37	46	58	28	35

Номінація 2
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

НАЗВА РОБОТИ:
ДІАГНОСТИЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Громадської організації «Інновації для освіти»;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному науковому фаховому виданні «Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць.» від Української інженерно-педагогічної академії.*

Автор:
Кравчук Надія Леонідівна, аспірантка кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, вчитель географії Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 66 Харківської міської ради Харківської області, м. Харків, Україна.

2 Nomination
PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF EDUCATORS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

JOB TITLE:
DIAGNOSTIC COMPONENT OF THE PROCESS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS OF SECONDARY SCHOOLS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

Reward:
- *Winner Diploma in the nomination from the Innovation for Education Public Organization;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in scientific professional publication in the periodical scientific professional journal «Problems of Engineering and Pedagogical Education: a collection of scientific papers» from the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy.*

The author:
Kravchuk Nadiia, Postgraduate Student of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Geography Teacher of the Kharkov Specialized School of I-III steps No. 66 of the Kharkiv city council of the Kharkiv region, Kharkiv, Ukraine.

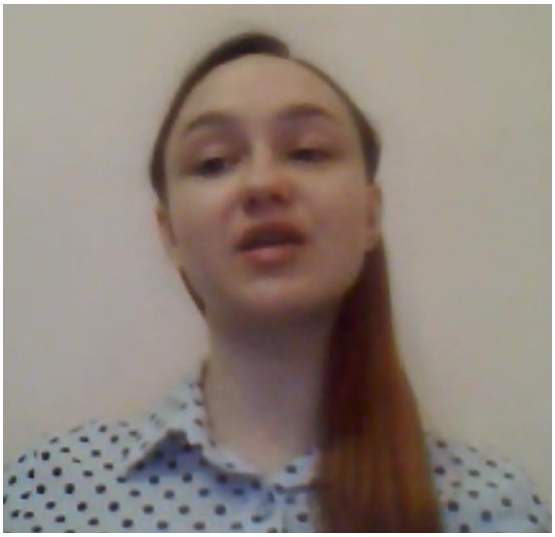

Номінація 3
ОСВІТА ДОРОСЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

НАЗВА РОБОТИ:
ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК ЧИННИК ГЕНДЕРНОЇ РІВНОВАГИ

Нагорода:

- *Диплом переможця в номінації від Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council. (від Української інженерно-педагогічної академії).*

Автор:
Юда Лариса Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри археології, етнології та краєзнавчо-туристичної роботи Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.

3 Nomination
ADULT EDUCATION IN THE DYNAMIC DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY

JOB TITLE:
LIFELONG LEARNING AS A FACTOR OF GENDER BALANCE

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the from the Ivan Zyazun Institute for Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*

The author:
Yuda Larysa, Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Archeology, Ethnology, Local History and Tourist Work of A. M. Lazarevsky Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines of T. G. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium», Chernihiv, Ukraine.

Номінація 4
ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

НАЗВА РОБОТИ:
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-педагогічної академії;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному науковому фаховому виданні «Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць.» від Української інженерно-педагогічної академії.*

Автор:
Чернова Тетяна Юріївна, кандидат педагогічних наук, заступник декана з наукової та иховної роботи Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки, м. Київ, Україна.

4 Nomination
THEORY AND PRACTICE OF DEVELOPMENT OF EDUCATION AND SCIENCE IN THE CONDITIONS OF MODERN TRANSFORMATIONS

JOB TITLE:
BASIC PRINCIPLES OF FUTURE REMOTE LEARNING TEACHERS OF TECHNOLOGICAL EDUCATION

Reward:
- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in scientific professional publication in the periodical scientific professional journal «Problems of Engineering and Pedagogical Education: a collection of scientific papers» from the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy.*

The author:
Chernova Tatiana, Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Theory and Methods of Technological Education, Drawing and Computer Graphics, Deputy Dean for Scientific and Educational Work Faculty of Engineering and Pedagogy, M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.

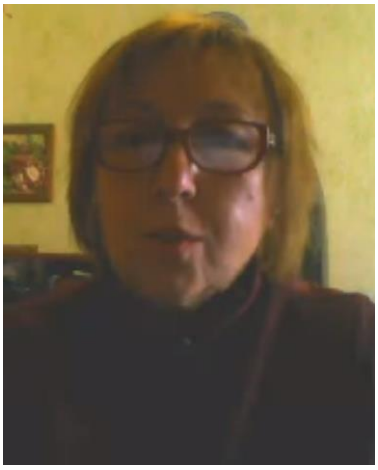

Номінація 5
АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

НАЗВА РОБОТИ:
STEM-ПРОЄКТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА З АДАПТИВНИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ

Нагорода:

- *Диплом переможця в номінації від Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному електронному науковому фаховому виданні «Адаптивне управління: терія і практика. Серія «Педагогіка» від Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами».*

Автор:
Суховерхова Олена Петрівна, молодший науковий співробітник Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

5 Nomination
ADAPTIVE MANAGEMENT OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SYSTEMS

JOB TITLE:
STEM-PROJECT AS A SOCIAL PEDAGOGICAL SYSTEM WITH ADAPTIVE CHARACTERISTICS

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the from the Public Organization «School of Adaptive Management of Social and Pedagogical Systems»;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in electronic scientific professional journal «Adaptive Management: Teria and Practice» from the Public Organization «School of Adaptive Management of Socio-Pedagogical Systems».*

The author:
Sukhoverkhova Olena, Junior Research Fellow of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

Номінація 6
НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СЕРЕДОВИЩА

НАЗВА РОБОТИ:
ЦИФРОВА ОСВІТА: ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Одеського національного політехнічного університету;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному науковому фаховому виданні «Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць.» від Української інженерно-педагогічної академії.*

Автор:
Кардосо Луіс, ад'юнкт-професор, доктор філософії, відділ мовних і комунікаційних наук Політехнічного інституту Порталегре та Лісабонського університету, м. Портелегре, Португалія.

НАЗВА РОБОТИ:
СКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СЛОВНИКІВ – НАГАЛЬНЕ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОСТІ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Одеського національного політехнічного університету;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному науковому фаховому виданні «Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць.» від Української інженерно-педагогічної академії.*

Автор:
Садуллаєва Нілуфар Азімівна, доктор наук, доцент, завідувачка кафедри порівняльної лінгвістики Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан;
Махмудова Мафтуна Абдарашивна, викладач Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улунбека, м. Ташкент, Узбекистан.

6 Nomination

SCIENTIFIC AND PRACTICAL PRINCIPLES OF DIGITAL EDUCATION: TOOLS, METHODS, TECHNOLOGIES, ENVIRONMENTS

JOB TITLE:

DIGITAL EDUCATION: ENHANCING EDUCATION, TECHNOLOGY AND PEDAGOGICAL INNOVATION

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the from the from Odessa National Polytechnic University;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in scientific professional publication in the periodical scientific professional journal «Problems of Engineering and Pedagogical Education: a collection of scientific papers» from the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy.*

The author:

Cardoso Luis, Ph.D, Professor Adjunto of Departamento de Ciências da Linguagem e da Comunicação at the Polytechnic Institute of Portalegre and University of Lisbon, Portalegre, Portugal.

JOB TITLE:

COMPILING ELECTRONIC DICTIONARIES IS THE URGENT ISSUE OF NOWADAY'S TRANSLATION DEVELOPMENT

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the from the from Odessa National Polytechnic University;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in scientific professional publication in the periodical scientific professional journal «Problems of Engineering and Pedagogical Education: a collection of scientific papers» from the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy.*

The authors:

Sadullaeva Nilufar, Doctor of Science, Associate Professor, Head of the Department of Comparative Linguistics, National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan;. **Makhmudova Maftuna,** a Teacher, National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.

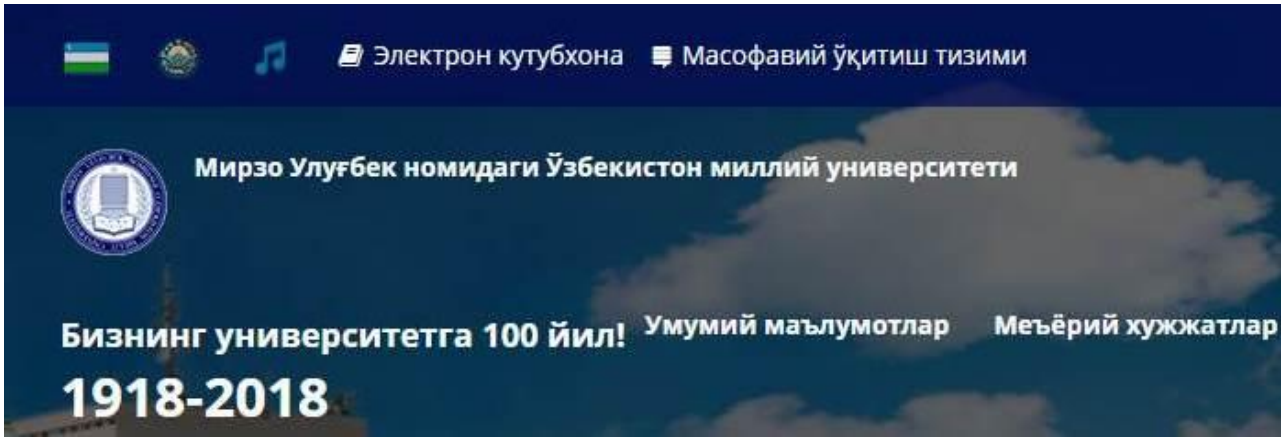

Номінація 7
ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ І ПОЛІТИЧНІЙ ОСВІТІ

НАЗВА РОБОТИ:
ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМИ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-пеждагогічної академії;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному електронному науковому фаховому виданні «Адаптивне управління: терія і практика» від Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами».*

Автори:
Петришин Людмила Петрівна, доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету, м. Львів, Україна;
Жидовська Наталія Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету м. Львів, Україна.

7 Nomination
INNOVATIVE TRANSFORMATIONS IN ECONOMIC AND POLITICAL EDUCATION

JOB TITLE:
THE PROCESS OF MANAGEMENT PORTFOLIO SECURITIES UNDER TRANSFORMATION OF STOCK MARKET OF UKRAINE

Reward:
- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical in electronic scientific professional publication «Adaptive Management: Teria and Practice» from the Public Organization «School of Adaptive Management of Socio-Pedagogical Systems».*

The authors:
Petryshyn Lyudmyla, Doctor of Economic Sciences, Chief of Department of Accounting and Taxation, Associate Professor of the Department of Account and Taxation, Lviv National Agrarian University, Lviv, Ukraine;
Zhydovska Nataliia, Ph.D of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation of Lviv National Agrarian University, Lviv, Ukraine.

Кафедра обліку та оподаткування

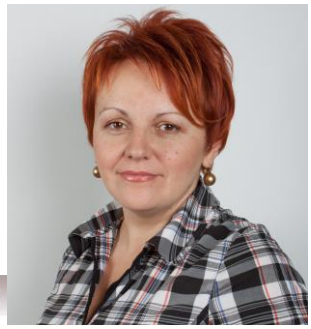

Номінація 8
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ Й СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ

НАЗВА РОБОТИ:
МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ І ВВІЧЛИВІСТЬ: ПРИВІТАННЯ В РІЗНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Нагорода:

- *Диплом переможця в номінації від Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;*
- *Сертифікат на здійснення безкоштовної публікації в періодичному щоквартальному виданні «Journal Plus Education (JPE)» від Аурел Влайку Університету Арада (Республіка Румунія).*

Автор:
Хайдарова Гавхар Абдукадірівна, магістрантка Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.

8 Nomination
PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL AND SOCIAL COMMUNICATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF A SINGLE OPEN EDUCATIONAL INFORMATION SPACE

JOB TITLE:
SPEECH ETIQUETTE AND POLITENESS: GREETING IN DIFFERENT LINGUOCULTUROLOGY

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the in the periodical quarterly publication Journal Plus Education (JPE) from Aurel Vlaicu of Arad University (Republic of Romania).*

The author:
Khaydarova Gavkhar, Master Degree Student of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.

Номінація 9
ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

НАЗВА РОБОТИ:
ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНСЬКОЇ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ В НАУКОМЕТРИЧНІЙ ОЦІНЦІ ПУБЛИКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-педагогічної академії;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council (від Української інженерно педагогічної академії).*
- *Запрошення до безкоштовної публікації статті в науковому електронному виданні «Науково-педагогічні студії» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.*

Автори:
Карпенко Світлана Володимирівна, директорка Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна;
Ніколаєва Тетяна Юріївна, завідувачка відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.

9 Nomination
INFORMATION-BIBLIOGRAPHIC AND INFORMATION-ANALYTICAL SUPPORT OF MODERNIZATION AND REFORM OF EDUCATION

JOB TITLE:
THE ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE UKRAINIAN ENGINEERING AND PEDAGOGICS ACADEMY IN SCIENTOMETRIC EVALUATION OF THE PUBLICATION ACTIVITY OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Reward:
- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*
- *Invitation to a free publication of an article in the scientific electronic journal "Scientific and Pedagogical Studios" of the V. Sukhomlinsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine.*

The authors:
Karpenko Svetlana, Director of the Scientific Library of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine;
Nikolaeva Tatiana, Head of the Department of Scientific Information and Bibliographic Activities of the Library of the Ukrainian Engineering-the Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine.

Номінація 10
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЇ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

НАЗВА РОБОТИ:
КАНВИ ГЕЙМДИЗАЙНУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-педагогічної академії;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council (від Української інженерно педагогічної академії).*

Автор:
Лугова Тетяна Анатоліївна, кандидат наук з мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.

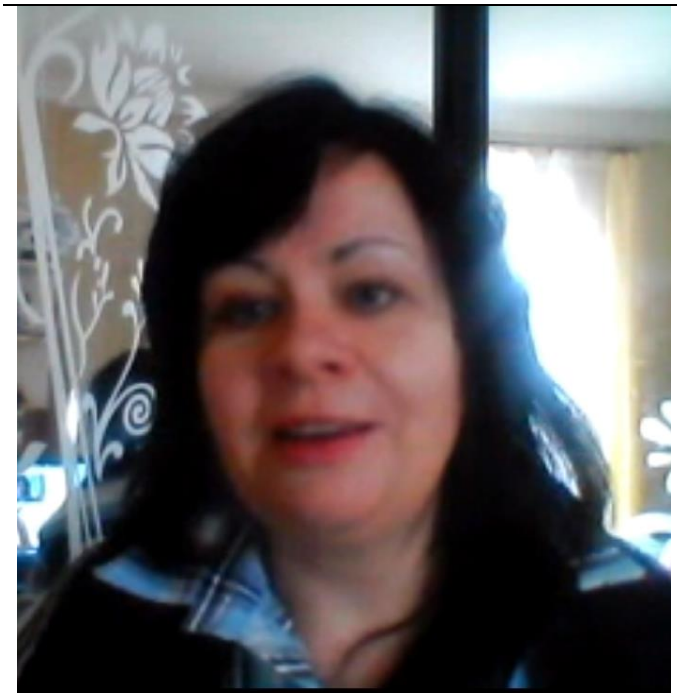

НАУКОВІ ПІДХОДИ Й КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ МАЙБУТНЬОГО
(за рейтингом форумчан у межах номінації)

НАЗВА РОБОТИ:
ВИПЕРЕДЖАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ІНСТИТУЦІЇ ЯК ІМПЕРАТИВ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗБУДОВИ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Нагорода:
- *Диплом переможця в номінації від Української інженерно-педагогічної академії;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council (від Української інженерно педагогічної академії).*

Автор:
Цегольник Петро Анатолійович, кандидат наук державного управління, доцент кафедри менеджменту Національного транспортного університету, м. Київ, Україна.

10 Nomination

INTERNATIONALIZATION OF SCIENCE EDUCATION: STRATEGIES FOR ADVANCING THE DEVELOPMENT OF THE KNOWLEDGE SOCIETY

JOB TITLE:

CANVASES OF GAME DESIGN AS A PROMISING DIRECTION OF EDUCATIONAL AND METHODICAL WORK

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*

The Author:

Luhova Tetiana, Ph.D of Science in Art Studies, Associate Professor, Associate Professor of the Information and Media Department of the Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.

SCIENTIFIC APPROACHES AND CONCEPTS OF EDUCATION OF THE FUTURE
(rated by forum members within the nomination)

JOB TITLE:

ADVANCE DEVELOPMENT OF AN EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE AS AN IMPERATIVE FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF A KNOWLEDGE SOCIETY

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*

The Author:

Tseholnyk Petro, Ph.D of Sciences in Public Administration, Associate Professor of National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Номінація
НАЙКРАЩА ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНА ІДЕЯ У ВИСТУПАХ ФОРУМУ
(за рейтингом форумчан)

НАЗВА РОБОТИ:
ДОСВІД СТВОРЕННЯ СИСТЕМ ТЕЛЕПРИСУТНОСТІ ЗІ ШКОЛЯРАМИ Й СТУДЕНТАМИ

Нагорода:

- *Диплом переможця в номінації від Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council (від Української інженерно педагогічної академії).*

Автор:
Кондратьєв Сергій Борисович, викладач кафедри Інституту комп'ютерних систем Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.

НАЗВА РОБОТИ:
СУЧАСНІ ПІДХІДИ ЗАЛУЧЕННЯ БІЗНЕСУ ДО ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Нагорода:

- *Диплом переможця в номінації від Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області;*
- *Сертифікат на безкоштовну участь у Міжнародному форумі «Креативність, підприємництво, інновації: управлінські та освітні тренди майбутнього» (IMPULSE, 2020) та його освітньої складової в рамках Проєкту Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council (від Української інженерно педагогічної академії).*

Автор:
Семенов Андрій Іванович, директор Приватного закладу «Центр професійної освіти і навчання», м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна.

Кондратьєв Сергій

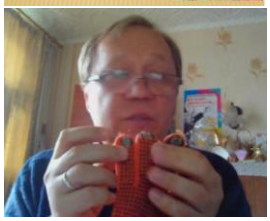

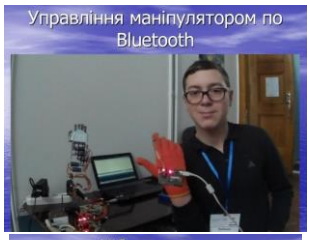

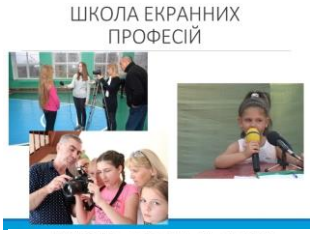

Семенов Андрій

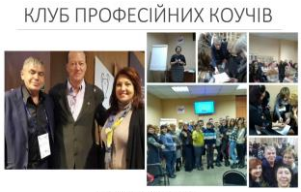

Nomination

BEST PRACTICE ORIENTED IDEA IN FORUM SPEECHES

JOB TITLE:

EXPERIENCE IN CREATING TELEPRESENCE SYSTEMS WITH SCHOOLCHILDREN AND STUDENTS

Reward:

- *Winner Diploma in the nomination from the Engineering and Pedagogical Faculty of the M. P. Drahomanov National Pedagogical University;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*

The Author:

Kondratiev Serhii, Lecturer at the Department of Computer Systems, Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.

JOB TITLE:

MODERN APPROACHES OF BUSINESS INVOLVEMENT TO THE PROFESSIONAL TRAINING PROCESS

Reward:

- *Winner Diploma in nomination from the Educational-Methodical Center of Vocational Education in Donetsk region;*
- *Certificate for free participation in the International Forum «Creativity, Entrepreneurship, Innovation: Management and Educational Trends of the Future» (IMPULSE, 2020) and its educational component of the Project Create Creative Entrepreneurs програми Creative Spark: Higher Education Enterprise Programme від British Council.*

The Author:

Semenov Andrii, Director of Private Institution «Center for Vocational Education and Training», Kryvyi Rih, Ukraine.

ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РІШЕННЯ WEB-ФОРУМУ

Висновки, пропозиції, рішення та рекомендації співорганізаторів, представників наукових чатів та форумчан «Forum SOIS, 2020» було узагальнено, систематизовано та обговорено у середовищі Viber-Коворкінгу координаторів і модераторів 27 березня 2020 року).

1. Звітний висновок й рекомендації модераторів наукового чату «Трансдисциплінарна парадигма формування й розвитку інтелектуального і трудового потенціалу держави».

Сподиваючись на те, що за своєю організацією «Forum SOIS, 2020» має саме трансдисциплінарне середовище, формування якого є актуальним у часи становлення глобального інфрмаційного суспільства, вважаємо, що проблемні питання, котрі розглядалися за напрямом нині стоять на часі модернізації і реформування вітчизняної системи освіти. В цьому сенсі форумчанами представлено аналіз ефективності науково-педагогічних досліджень у контексті запровадження трансдисциплінарного підходу у вітчизняну і зарубіжну освіту, зокрема – в роботу закладів професійної (професійно-технічної освіти) щодо формування і розвитку трудового потенціалу держави; шляхи організації дистанційної електронного навчання в закладах вищої освіти; розглянуто досвід створення проектів телеприсутності зі школярами і студентами; представлено методику візуалізації навчальних матеріалів, запропоновано систему підтримки експертної оцінки електронних ресурсів; розповідалося про феномен компетентнісно орієнтованого підходу до підготовки фахівців у сучасних умовах інформатизації освітнього простору; визначено сучасні підходи до цифровізації діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти; встановлено роль мотиваційної складової дидактики викладання історії тощо. У цілому інформаційний простір представлено як складну відкриту систему.

Рекомендації:

1. Проаналізувати можливості та подати на грант проєкт «Forum SOIS» як трансдисциплінарну стратегію випереджального розвитку освіти впродовж життя. Розробити концепцію подальшого розвитку «Forum SOIS (Scientific Open Information Space)».

2. Акцентувати увагу вітчизняного наукового співтовариства на актуальності запровадження трансдисциплінарних наукових досліджень.

4. Вважати за доцільне створення наукового електронного журналу «SOIS. Scientific Open Information Space)» на платфлормі OJS. У цьому векторі порушити вирішення проблеми із дотриманням всіх процедур і вимог МОН України до фахових і наукометричних видань.

5. Зробити додатком до вище вказаного журналу випуск альманаху науково-методичного змісту «Forum SOIS» для практиків освітянської галузі, де зможуть публікуватися матеріали з практичного впровадження (значення) наукових результатів, у т. ч. й результати педагогічних робіт з підвищення кваліфікації та дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії і доктора наук.

6. Продовжити діяльність щодо удосконалення умов конкурсного середовища «Найкращі ідеї Forum SOIS».

7. Організувати онлайн-школу трансдисциплінарності у середовищі наступного Форуму. Залучити професіоналів міжнародних шкіл трансдисциплінарності, у т. ч. й ЮНЕСКО, до участі у наступному Форумі«Forum SOIS, 2021».

8. Здійснити процедури щодо реєстації Збірнику матеріалів форуму як періодичного щорічного випуску в системах ідентифікації ISSN та Crosreff-DOI.

2. Рекомендації від наукового чату «Освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства».

1. Сприяти:

– розробленню й широкому обговоренню проекту Закону України «Про освіту дорослих» із залученням всіх зацікавлених сторін;

– поширенню досвіду закладів формальної і неформальної освіти з надання освітніх послуг різним категоріям дорослого населення;

– запровадженню професійної підготовки андрагогів як окремого напряму підготовки фахівців у сфері освіти дорослих на рівні спеціалізації, а також державного освітнього стандарту вищої освіти за спеціальністю «Андрагог»,

– розробленню галузевих стандартів для напряму «освіта дорослих» із урахуванням специфіки педагогічних і непедагогічних спеціальностей;

– вивчати і поширювати досвід закладів вищої освіти, громадських організацій з розроблення й впровадження освітніх програм для підготовки андрагогів у закладах формальної і неформальної освіти;

– подальшому здійсненню фундаментальних і прикладних міждисциплінарних наукових досліджень з освіти дорослих.

2. Здійснювати:

– подальшу професіоналізацію освіти дорослих в Україні на основі підтримки міжсекторної взаємодії, розширення співробітництва між інститутами громадянського суспільства, обміну досвідом підготовки педагогів-андрагогів;

– науково-методичний супровід професійної підготовки дорослих з використанням інноваційних підходів і перспективних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки економічно-активного населення;

– підготовку і реалізацію спільних міжнародних проектів з освіти впродовж життя;

3. Приділяти постійну увагу здійсненню міждисциплінарних наукових пошуків з розвитку громадянського суспільства, освіти різних категорій дорослих із урахуванням конструктивних ідей вітчизняного і світового досвіду.

4. Продовжувати моніторингові дослідження культурно-освітніх потреб різних категорій дорослих;

*5. Популяризува*ти:

– різні моделі діяльності центрів освіти дорослих, університетів третього віку, народних університетів; сприяти створенню розгалуженої мережі центрів освіти дорослих;

– успішний досвід освіти дорослих у національних і регіональних засобах масової інформації;

6. Посилити увагу до висвітлення проблем освіти дорослих.

7. Продовжувати проведення науково-практичних, культурно-просвітницьких заходів з освіти різних категорій дорослого населення;

8. Поглиблювати міжнародне співробітництво у сфері освіти дорослих.

9. Ініціювати і сприяти проведенню міжнародних практико орієнтованих заходів з освіти дорослих.

3. Пропозиції від учасників наукового чату «Адаптивне управління соціально-педагогічними системами».

Учасники наукового чату «Адаптивне управління соціально-педагогічними системами» з великим інтересом і задоволенням щодо отримання додаткової інформації професійного і життєвого напряму брали участь у Міжнародному форумі.

У своїх виступах вони торкнулися питань характеристики адаптивних засад розбудови загального освітнього простору національної системи освіти та поширення його на життєві ситуації і задоволення освітніх потреб людини впродовж життя. Відмічаючи інформативну наповненість, різноплановість та мультинаціональний характер виступів і підтримуючи циклічне проведення Форуму учасники напряму «Адаптивне управління соціально-педагогічними системами» пропонують:

1. Потенційними учасниками Форуму для упорядкування перспективного планування своєї участі у цьому науковому заході закріпити місяць і тиждень його циклічного проведення: наприклад, щорічно, третій тиждень березня.

2. *Організаторам Форуму* розширювати міжнародні зв'язки, залучаючи до участі науковців ближнього і дальнього зарубіжжя, зокрема країн з розвиненою ринковою економікою. Це уможливлюватиме здійснення проб активізації адаптивних потенційних резервів діяльності учасників освітнього процесу і закладів освіти, адаптуючи успішний досвід зарубіжних колег до умов українського сьогодення.

3. *Запропонувати кожному науковому виданню, переліченому в блоці перспектив (с. 291–292)*, з метою практичної реалізації створеного єдиного інформаційного середовища, розширення наукових ідей учасників Форуму та встановлення особистих контактів із зарубіжними вченими на основі перетинання їхніх наукових інтересів, запровадити спеціальну рубрику у першому виданні після проведення Форуму, наприклад: «Міжнародна атрактивність Форуму» (привабливість, притяжіння, точка перетинання ідей) або «Ідеї Форуму – життєва траєкторія», ін. У цій рубриці розміщати статті науковців, яких бажано запрошувати для публікацій і виступів за напрямом наукового видання.

4. *Учасникам Форуму* для поширення своїх ідей опублікувати в одному з зарубіжних видань свою наукову статтю.

5. *Запропонувати науковим виданням* створеного єдиного інформаційного середовища разово безкоштовно розмістити по одній статті авторів з числа переможців конкурсу поданих на Форум наукових тез.

6. *Для розбудови єдиного відкритого інформаційного простору* в період між форумами активізувати використання Інтернет середовища: хмарні технології, web-сайти і блоги, створення і розміщення відео-роліків для обміну досвідом, установлення коворкінг платформи тощо. Для цієї роботи призначити відповідального за ініціативною пропозицією учасників Форуму та членів оргкомітету.

7. *Започаткувати активну співпрацю* з провідними міжнародними науковими та освітніми установами щодо отримання грантів, проведення спільних наукових досліджень з публікацією їх результатів у формі наукових видань в зарубіжних видавництвах.

8. *Започаткувати нагородження грамотами Форуму* його найактивніших організаторів та учасників. Запровадити інші способи матеріальної та нематеріальної відзнаки.

4. Висновки-пропозиції від Приватного закладу «Центр професійної освіти і навчання»:

4.1.1. Держава, в особі Міністерства освіти і науки України, нічого не роблячи і не чим не допомагаючи приватній (незалежній освіті), не бажаючи вислуховувати її думки, усіма засобами намагається урівняти її з державними закладами професійної освіти.

4.1.2. Реформа професійної освіти має відбуватися в площині зміни змісту, ідеології, наповнення понять від «трудові резерви» до «самодостатня щаслива людина». До цього нас підштовхує необхідність створення онлайн платформи «Ринок професіоналів». Ринок праці сьогодні перетворюється на ринок професіоналів, від ринку найманих працівників, до ринку фрилансерів.

4.1.3. Нині необхідно знаходити інструменти залучення роботодавців, бізнесу до соціально-корисної справи, знаходити умови для заохочення його до соціально-відповідальної праці. Гармонійно перейти до бізнесу який змінює людину.

4.1.4. Реалії сьогодення вимагають від Міністерства освіти і науки України принципово нового типу управління, який ґрунтуватиметься на: прозорості, партнерстві, пошуку перспектив, проектному принципі, правильних пріоритетах. Побудова партнерських відносин значною мірою залежить саме від вдалої комунікації всіх з усіма учасниками освітнього процесу. З верху можуть бути рекомендації, статистика, аналіз і підтримка проектів, спрямування і аудит державного фінансування освіти. Запровадження принципу «гроші йдуть за учнем», підтримка, лояльність, дієвий зворотній, в обидва боки, зміст державно-приватного партнерства.

4.1.5. Розглянути питання легалізації і рівноправності ДСПТО зі стандартами професійних компетентностей, а вже ж побажання, роботодавці вимагають сьогодні – бути впевненим в навичках та вміннях застосовувати професійну компетентність на практиці найманими працівниками. Як це досягти? Місце і час проведення навчання, види і форми організації навчання повинен обирати замовник! Заклад освіти має лише пропонувати замовнику палітру

багатовекторних якісних послуг. У замовника є певне бачення бажаного, але він не знає як цього досягти. Заклад професійної освіти має і зобов'язаний знати і вміти досягти бажаного замовником результату.

4.1.6. ЄДБО не вправі контролювати опанування повного курсу державного стандарту! Документ про здобуття (підвищення) кваліфікації підтверджує, що людина отримала професійну освіту в закладі освіти, який має ліцензію і атестований, і все. Навіщо державі таким чином контролювати іміджеву складову суб'єкта господарської діяльності? Для цього існують інші інструменти. До речі навіть міжнародні – визнання суб'єкта права і довіра до його діяльності.

4.2. Пропозиції від Інституту компютерних систем Одеського національного політехнічного університету:

4.2.1. За результатами техніко-технологічного забезпечення онлйн трансляції заходу пропонується *розглянути* в альтернативі певні сучасні засоби з налагодження онлайн-комунікацій.

4.2.2. Створити вебмайданчик (кімнату) для періодичного обговорення умов можливого співробітництва за темами чатів Форуму з періодичністю 1-2 рази на місяць.

4.2.3. Започаткувати серію вебінарів щодо підготовки майбутніх форумчан до виступів, доповідей, перезентацій тощо в онлайн режимі.

4.3. Висновки і пропозиції від Української інженерно-педагогічної академії:

4.3.1. Прагнути до світового визнання, для чого потрібно дотримуватися регламенту пунктуальності й встановлених дедлайнів.

4.3.2. Створити спеціалізований сайт Форуму з чатами за встановленими напрямами.

4.3.3. Поширювати досвід Форуму та *залучати* нові міжнародні наукові й освітянські співтовариства до співорганізації заходу.

4.3.4. Розпочати діяльність щодо організації та відкриття спільного наукового дослідження із залученням активних співорганізаторів і учасників Форуму.

4.3.5. Ініціювати та зареєструвати фундаментальну тему наукового дослідження за тематикою Форуму в УкрІНТЕІ на 3 роки.

4.3.6. Видати електронний й друкований збірник матеріалів Другого Міжнародного науково-практичного Web-форуму «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя».

4.3.7. Започаткувати випуск колективної монографії по результатам Форуму (за кордоном).

4.3.8. Порушити процес реєстрації Форуму у міжнародній бібліографічній базі даних Scopus, долучити до цього закордонних співорганізаторів заходу.

4.3.8. Провести сертифікацію учасників Форуму, які здійснили електронну реєстрацію в G-form заходу.

4.3.9. Відзначити подяками і грамотами Української інженерно-педагогічної академії найактивніших організаторів і учасників Форуму.

4.3.10. Провести Онлайн Конкурс «Найкращі ідеї у публікаціях Forum SOIS» та *здійснити нагородження* дипломантів-переможців за номінаціями. До дипломів-переможця додати певні нагородження у вигляді сертифікатів безкоштовних публікацій у наукових фахових, наукометричних, періодичних та ін. наукових виданнях, або серифікатів на безкоштовну участь у престижних міжнародних заходах.

4.3.11. Порушити клопотання перед МОН України та направити подання від головного організатора Української інженерно-педагогічної академії про нагородження відомчими нагородами і відзнаками найкращих вітчизняних організаторів й співорганізаторів заходу, зокрема голову форуму, голову науково-програмного комітету, співголову, координаторів, самих активних модераторів, учасників-переможців конкурсу, у т. ч. і за рейтингом форумчан.

4.3.12. Відповідальним особам скласти офіційний документ щодо рішення Форуму та направити до МОН України задля звітування й надання пропозицій.

		ПЕРСОНАЛІЇ PERSONALITIES
А	1.	***Агзамова Дільдора,*** *кандидат наук, доцент Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улунбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Agzamova Dildora,*** *Ph.D, Associate Professor, National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	2.	***Аксініна Вікторія,*** *здобувачка освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Aksinina Victoria,*** *Student of M P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	3.	***Аннєнкова Ірина,*** *доктор педагогічних наук, професор, професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна.* ***Annienkova Iryna,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine.*
	4.	***Антощук Світлана,*** *доктор технічних наук, професор, директор Інституту комп`ютерних систем Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.* ***Antoshchuk Svitlana,*** *Doctor of Engineering Science, Professor, Director of Institute of Computer Systems of Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.*
	5.	***Арустамян Яна,*** *кандидат наук, доцент, завідувачка кафедри теорії перекладу та порівняльної лінгвістики Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Arustamyan Yana,*** *Ph.D, Associate Professor, Head of the Department of Theory of translation and comparative linguistics National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
Б	6.	***Бабенчик Олена,*** *методистка Київского Вищого професійного училища технологій та дизайну одягу, м. Київ, Україна.* ***Babenchyk Olena,*** *Metodist in Kiev Higher Vocational School of Technology and Design of Clothes, Kyiv, Ukraine.*
	7.	***Баніт Ольга,*** *доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Banit Olha,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher of the Department of Andragogy of the Ivan Zyazun Institute for Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	8.	***Бацула Наталія,*** *аспірантка кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Batsula Natalya,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ph.D Student of the Chair of Creative Pedagogy and Intellectual Property of the Senior Researcher at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	9.	***Бачієва Лариса,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Bachieva Larisa,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, AssociateProfessor, at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	10.	***Бєляєв Сергій,*** *кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Україна.* ***Bieliaiev Serhij,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management of the Kharkiv Humanities and Pedagogical Academy Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.*
	11.	***Білик Надія,*** *доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського, м. Полтава, Україна.* ***Bilyk Nadia,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, AssociateProfessor, Professor of M. V. Ostrogradsky Poltava Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Poltava, Ukraine.*

	12.	***Білік Олена,*** *аспірантка Тираспольського державного університету, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Bilic Elena,*** *Postgraduate Student of the Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.*
	13.	***Більчік Олександр,*** *доктор філософії, викладач Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина.* ***Bilcik Alexander,*** *Ph.D, Ing, ING-PAED IGIP of DTI University, Dubnica nad Vahom, Slovakia.*
	14.	***Блажко Олександр,*** *кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри системного програмного забезпечення, заступник директора Інституту комп'ютерних систем Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.* ***Blazhko Alexander,*** *Ph.D of Engineering Science, AssociateProfessor, Associate Professor of Department of System Software, Vice Principal of Institute of Computer Systems Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.*
	15.	***Богданова Віолета,*** *аспірантка Тираспольського державного університету, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Bogdanova Violeta,*** *Postgraduate Student of the Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.*
	16.	***Бондаренко Тетяна,*** *кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Bondarenko Tetiana,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Information, Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	17.	***Браїков Андрій,*** *доцент кафедри інформаційних технологій, декан факультету фізики, математики та інформатики Тираспольського державного університету, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Braicov Andre,*** *Associate Professor, Information Technologies Chair, Dean of the Faculty of Physics, Mathematics and Computer Science of the Tiraspol State University Chisinau, Republic of Moldova.*
	18.	***Братищенко Ірина,*** *директорка Центру освітнього консалтингу «ІНВЕСТО», м. Київ, Україна.* ***Bratyshchenko Irina,*** *Director of the Educational Consulting Center «INVESTO», Kyiv, Ukraine.*
	19.	***Бровдій Алла,*** *кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Brovdii Alla,*** *Ph.D of Law, Senior Lecturer in the Department of Creative Pedagogy and Intellectual Property, Senior Researcher at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	20.	***Бурієва Уміда,*** *докторантка кафедри порівняльного мовознавства Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Burieva Umida,*** *Doctorate Student of Comparative Linguistics Department, National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	21.	***Бурлачка Анастасія,*** *здобувачка освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Burlachka Anastasia,*** *Student of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy Kharkiv, Ukraine.*
В	22.	***Ваніна Ольга,*** *науковий співробітник Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Кропивницький, Україна.* ***Vanina Olha,*** *Researcher of the Kirovograd Scientific and Forensic Expert Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kropyvnytskyi, Ukraine.*

	23.	***Вараксіна Наталія,*** *науковий співробітник сектору інформаційно-комунікаційних технологій і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського м. Київ, Україна.* ***Varaksina Natalia,*** *Researcher of the Information and Communication Technologies and Scientometry Sector of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of B. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	24.	***Васюченко Павло,*** *кандидат технічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Vasiuchenko Pavel,*** *Ph.D of Engineering Science, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	25.	***Ващенко Любов,*** *аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Vaschenko Liubov,*** *Postgraduate Student at the Ivan Ziazyun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	26.	***Веверіта Тетяна,*** *доктор філософії, старший викладач кафедри інформаційних технологій, начальник відділу інформаційних технологій Тираспольського державного університету, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Veverita Tatiana,*** *Ph.D, Senior Lecturer in Information Technology Department, Head of Information Technology Department, Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.*
	27.	***Величко Олександр,*** *доктор технічних наук, професор, Лауреат державної премії в галузі науки і техніки України, ректор Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна.* ***Velichko Alexander,*** *Doctor of Engineering Science, Professor, Laureate of the State Prize in Science and Technology of Ukraine, Rector of the National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, Ukraine.*
	28.	***Віротченко Світлана,*** *кандидат філологічних наук, доцент Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна.* ***Virotchenko Svitlana,*** *Ph.D of Philological Sciences, Associate Professor of the V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine.*
	29.	***Волкова Наталія,*** *викладачка кафедри Інституту комп'ютерних систем Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.* ***Volkova Natalya,*** *Lecturer at the Department of Computer Systems, Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.*
	30.	***Воробець Олексій,*** *кандидат філологічних наук, доцент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна.* ***Vorobets Oleksii,*** *Ph.D of Philological Sciences, Associate Professor of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine.*
	31.	***Ворона Сергій,*** *науковий співробітник Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Кропивницький, Україна.* ***Vorona Sergey,*** *Researcher of the Kirovograd Scientific and Forensic Expert Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
Г	32.	***Гавлітіна Тетяна,*** *кандидат педагогічних наук, проректор з науково-педагогічної роботи Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Рівне, Укаїна.* ***Gavlitina Tetyana,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Vice-rector for Scientific and Pedagogical work Rivne Regional Institute of Postgraduate Teacher Education, Rivne, Ukraine.*
	33.	***Георгієва Нелі,*** *доктор наук, завідувачка кафедри енергетики Факультету «Техніка і технології» Тракійского університету, м. Стара Загора, Болгарія.* ***Georgieva Nely,*** *Doctor of Sciences, Head of the Department of Energy, Faculty of Engineering and Technology, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.*

	34.	***Годецька Тетяна,*** *науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна.* ***Godetska Tatiana,*** *Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of B. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	35.	***Голіяд Ірина,*** *кандидат педагогічних наук, професор, Президент МБО «Лідер якості», заступник декана з навчальної та методичної роботи Інженерно-педагогічного факультету, завідувачка кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки НПУ ім. М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Goliiad Irina,*** *Ph.D of Pedagogics Sciences, Professor, Deputy Dean for Academic Affairs of Engineering and Pedagogy Faculty, Head of the Department of Theory and Methodology of Technological Education, Drawing and Computer Graphics of Dragomanov National Pedagogical University, President of ICO «Chief of quality» Kiev, Ukraine.*
	36.	***Гончаров Едуард,*** *директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області м. Краматорськ, Україна.* ***Honcharov Eduard,*** *Director of the Educational and Methodical Center for Vocational Education in Donetsk Region, Kramatorsk, Ukraine.*
	37.	***Горетько Тетяна,*** *аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Goretko Tetiana,*** *Postgraduate Student at the Ivan Ziazyun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	38.	***Горностаєва Ольга,*** *аспірантка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Hornostaieva Olga,*** *Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	39.	***Градинарь Оксана,*** *аспірантка Тираспольського державного університету, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Gradinari Oxana,*** *Postgraduate Student of the Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.*
	40.	***Григораш Віктор,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна.* ***Grygorash Viktor,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Assistant Professor of the G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine.*
	41.	***Гуралюк Андрій,*** *кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна.* ***Guraliuk Andrew,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of Sector ICT Department and Scientometrics the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kiev, Ukraine.*
Д	42.	***Данилюк Мирослав,*** *директор Вищого професійного училища № 13, м. Івано-Франківськ, Україна.* ***Danylyuk Myroslav,*** *Director of the Higher Vocational School № 13, Ivano-Frankivsk, Ukraine.*
	43.	***Драгієва Людмила,*** *викладачка Ізмаїльського державного гуманітарного університету, м. Ізмаїл, Україна.* ***Drahiieva Liudmyla,*** *Teacher at the Izmail State Humanities University, Izmail, Ukraine.*
	44.	***Дучева Златоелі,*** *доктор наук, начальник відділу управління безперервної освіти Тракійского університету м. Стара Загора, Болгарія.* ***Ducheva Zlatoeli,*** *Assistant Professor Dr., Head of the Office of Continuing Education of Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.*

Є	45.	***Єльникова Галина,*** *доктор педагогічних наук, професор, голова ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Yelnykova Halyna,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chairman of the board of the PO «School of Adaptive Management of Social and Pedagogical Systems», Professor of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	46.	***Єрмоленко-Князєва Лілія,*** *кандидат юридичних наук, доцент кафедры права та правового регулирования авиационной деятельности Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Yermolenko-Kniazieva Lilia,*** *Ph.D in Law, Associate Professor of Department of Law and Legal Regulation of Aviation Activities at the Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
	47.	***Єрьоменко Ольга,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Yeromenko Olha,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
Е	48.	***Еджерау Анка Мануела,*** *доктор філософії, Аурел Влайку університет Арада, м. Арад, Румунія.* ***Edgerau Anka Manuel,*** *Ph.D, Aurel Vlayk of Arad University, Arad, Romania.*
Ж	49.	***Жерноклєєв Ігор,*** *доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Zhernoklieiv Igor,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Theory and Methodology of Technological Education, Drawings and Computer Graphics, Faculty of Engineering and Pedagogics, M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	50.	***Жидовська Наталія,*** *кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету м. Львів, Україна.* ***Zhydovska Nataliia,*** *Ph.D of Economical Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation of Lviv National Agrarian University, Lviv, Ukraine.*
	51.	***Жук Михайло,*** *доктор філософії, доцент, Комунального закладу «Сумський Обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Суми, Україна.* ***Zhuk Mykhaylo,*** *Ph.D, Associate Professor, Sumy Regional Institute of Postgraduate Teacher Education, Sumy, Ukraine.*
	52.	***Жухевич Світлана,*** *Хмельницький професійний коледж, м. Хмельницький, Україна.* ***Zhukhevych Svitlana,*** *Khmel'nyts'kyy Profesiynyy Litsey, Khmel'nyts'kyy, Ukraine.*
З	53.	***Завальнюк Олена,*** *викладачка Криворізького гірничо-технологічного ліцею м. Криівий Ріг, Україна.* ***Zavalnyuk Olena,*** *Teacher of Kryvyi Rih Mining and Technology Lyceum, Krivoy Rog, Ukraine.*
	54.	***Зеленський Сергій,*** *кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та правового регулювання авіаційної діяльності Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Zelensky Sergiy,*** *Ph.D of Law Sciences, Associate Professor of the Department of Law and Legal Regulation of Aviation Activities of the Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
	55.	***Зінько Марина,*** *здобувачка освіти Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Zinko Maryna,*** *Student of of the Scientific and Educational Work Faculty of Engineering and Pedagogy of the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*

	56.	***Зурабашвілі Зураб,*** *керівник Центру підтримки студентів Горійського державного педагогічного університету, м. Горі, Грузія.* ***Zurabashvili Zurab,*** *Head of the Support Center for Students at the Gori State Pedagogical University, Gori, Georgia.*
І	57.	***Іващенко Валерій,*** *доктор технічних наук, професор, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, академік АІН України, академік АН ВШ України, Заслужений працівник освіти України, перший проректор Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна.* ***Ivashchenko Valery,*** *Doctor of Engineering Science, Professor, Laureate of the State Prize of Ukraine in the Field of Science and Technology, Academician of the AES of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of Ukraine, Honored Education Worker of Ukraine, First Vice-Rector of the National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, Ukraine.*
	58.	***Ігнатенко Ліна,*** *викладачка кафедри іноземних мов Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків, Україна.* ***Ignatenko Lina,*** *a Lecturer at the Department of Foreign Languages of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration at the President of Ukraine, Kharkiv, Ukraine.*
	59.	***Ігнатович Олена,*** *доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.* ***Ihnatovych Olena,*** *Doctor of Psychological Sciences, Senior Researcher, Head of Department psychology of labor at the Ivan Ziaziun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	60.	***Ілійчук Любомира,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна.* ***Iliichuk Liubomyra,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy of Primary Education at the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine.*
	61.	***Ісаєва Людмила,*** *кандидат хімічних наук, доцент кафедри теорії металургійних процесів та хімії Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна.* ***Isaeva Lyudmila,*** *Ph.D of Chemical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory of Metallurgical Processes and Chemistry of the National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, Ukraine.*
К	62.	***Калалб Ліліана,*** *тренер, науковий співробітник Тираспольського державного університету, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Calalb Liliana,*** *Trainer, Scientific Researcher of the Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.*
	63.	***Калалб Міхаіл,*** *доктор філософії, доцент кафедри фізики, теорії і експерименту, Тираспольського державного університету, директор науково освітніх проєктів, м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Calalb Mihail,*** *Ph.D, Associate Professor, Department of Physics, Theory and Experiment, Tiraspol State University, Director EDUSCIENCE Project, Chisinau, Republic of Moldova.*
	64.	***Калюжна Тетяна,*** *кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.* ***Kaluzhna Tatiana,*** *Ph.D of Philosophy Sciences, Leading Researcher in the Department of Andragogics at the Ivan Ziazyun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*

65.	***Кардосо Луіс,*** *ад'юнкт-професор, доктор філософії, відділ мовних і комунікаційних наук Політехнічного інституту Порталегре та Лісабонського університету, м. Портелегре, Португалія.* ***Cardoso Luis,*** *Ph.D, Professor Adjunto of Departamento de Ciências da Linguagem e da Comunicação at the Polytechnic Institute of Portalegre and University of Lisbon, Portalegre, Portugal.*
66.	***Карпенко Світлана,*** *директорка Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Karpenko Svetlana,*** *Director of the Scientific Library of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
67.	***Кашаба Ольга,*** *кандидат історичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, Харків, Україна.* ***Kashaba Olga,*** *Ph.D of Historical Science, Associate Professor of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
68.	***Келемен Габріела,*** *доктор філософії, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи Аурел Влайку університету Арада, м. Арад, Румунія.* ***Kelemen Gabriela,*** *Ph.D, Vice-Dean of Faculty of Educational Science, Psychology and Social Sciences, «Aurel Vlaicu» University of Arad, Arad, Romania.*
69.	***Кільдерова Лілія,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Kilderova Liliya,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
70.	***Кімбірський Олександр,*** *методист UEPA, CCSF, м. Сан-Франциско, США.* ***Kimbirskyi Oleksandr,*** *Methodist UEPA, CCSF, San Francisco, USA.*
71.	***Кіріяк Любомир,*** *доктор хаб., професор Тираспольського державного університету м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Chiriac Liubomir,*** *Doctor Habilitat, Full Professor of the Tiraspol State University, Chisinau, Republic of Moldova.*
72.	***Клейшмідт Юрій,*** *кандидат технічних наук, науковий співробітник Національного університету цивільного захисту України, м. Київ, Україна.*
	Kleyshmidt Yurii, *Ph.D of Engineering Sciences, Fellow of Educational, Research and Productive Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
73.	***Клімашевський Леонід,*** *кандидат хімічних наук, професор, декан Гуманітарного факультету Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна.* ***Klimashevskiy Leonid,*** *Ph.D of Chemical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Humanities of the National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, Ukraine.*
74.	***Коваленко Олександр,*** *кандидат історичних наук, професор, голова правління Чернігівської обласної організації Національної Спілки краєзнавців України, директор Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.* ***Kovalenko Alexander,*** *Ph.D of Historical Sciences, Professor, Chairman of Board of Directors of Chernihiv Regional Organization of the National Union of Local Lore of Ukraine, Director of Educational and Research Institute of History, Ethnology and law by A. M. Lazarevsky Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines of T. G. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium», Chernihiv, Ukraine.*
75.	***Коваленко Олена,*** *доктор педагогічних наук, професор, ректор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Kovalenko Olena,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Rector of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
76.	***Ковальчук Анастасія,*** *здобувачка освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна.* ***Kovalchuk Anastasiia,*** *Student of V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine.*

77.	***Кондратьєв Сергій,*** *викладач кафедри Інституту комп'ютерних систем Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.* ***Kondratiev Serhii,*** *Lecturer at the Department of Computer Systems, Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.*
78.	***Котляр Юлія,*** *магістрантка Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості Украхни, м. Київ, Україна.* ***Kotliar Yuliia,*** *a Master's Student at the Institute of Training of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
79.	***Котун Кирил,*** *кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Kotun Cyril,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Researcher at the Department of Foreign Systems of Pedagogical and Adult Education at the Ivan Ziazyun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
80.	***Кравченко Ганна,*** *доктор педагогічних наук, доцент Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.* ***Kravchenko Hanna,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine.*
81.	***Кравчук Надія,*** *аспірантка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків.* ***Kravchuk Nadiia,*** *Postgraduate Student of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
82.	***Криштоф'якова Люсія,*** *кандидат технічних наук, заступник завідувача кафедри дидактики, технологій і освітніх технологій Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина.* ***Christopher Lucia,*** *Ph.D of Engineering Sciences, Deputy Head of Didactic, Technology and Educational Technology, DTI University, Dubnica nad Váhm, Slovakia.*
83.	***Кузьменко Ольга,*** *кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізико математичних дисциплін Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Kuzmenko Olha,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Physics and Mathematics Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
84.	***Кулаковський Олександр,*** *аспірант кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Kulakovsky Alexander,*** *Postgraduate Student of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
85.	***Куліджанов Умід,*** *координатор міжнародних проектів, Ташкентський державний педагогічний університет імені Низами, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Kulijanov Umid,*** *International Projects Coordinator of Tashkent State Pedagogical University named after Nizami, Tashkent, Uzbekistan.*
86.	***Кулініч Ольга,*** *доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу навчальних програм та забезпечення просвітницьких заходів відділення розвитку відносин у сфері інтелектуальної власності Державне пвдприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), м. Київ, Україна.* ***Kulinich Olha,*** *Doctor of Laws, Associate Professor, Head of the Department of Curriculum and Support of the Intellectual Property Relations Department of the Ukrainian Institute of Intellectual Property (Ukrpatent), Kyiv, Ukraine.*
87.	***Купріянов Олександр,*** *доктор технічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Kupriianov Oleksandr,*** *Doctor of Engineering Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific Work of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*

Л	88.	***Лаврентьєва Олена,*** *доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри Криворізького державного педагогічного університету м. Кривий Ріг, Україна.* ***Lavrentieva Olena,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Krivoy Rog State Pedagogical University, Kryvyi Rih, Ukraine.*
	89.	***Лазарашвілі Маріам,*** *науковий співробітник Горійського державного педагогічного університету м. Горі, Шида Картлі, Грузія.* ***Lazarashvili Mariam****, Researcher of the Gori State Teaching University, Gori, Georgia.*
	90.	***Ленгьельфаусі Томаш****, доктор педагогічних наук, доктор філософії, ректор Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина.* ***Lengyelfausy Tomas****, Doc, PaedDr, Rector of DTI University, Slovakia.*
	91.	***Лазарєв Микола,*** *доктор педагогічних наук, професор, професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Lazarev Nikolay,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	92.	***Лазарєва Тетяна,*** *доктор педагогічних наук, професор, професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Lazarieva Tetiana****, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	93.	***Литвин Ольга,*** *асистентка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Lytvyn Olha,*** *Assistant of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	94.	***Литвин Світлана,*** *асистентка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Lytvyn Svitlana,*** *Assistant of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv.*
	95.	***Ліпейко Вікторія,*** *вчителька Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 7» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.* ***Lipeiko Victoria,*** *Teacher of the Municipal Institution «Kharkiv Special School № 7» of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine.*
	96.	***Літвінчук Владіслав,*** *дослідник маркетингу в технічній компанії Altoros Університету Центрального Мічигану, м. Сан-Франциско, США.* ***Leetventchouk Vladislav,*** *Marketing Research in Altoros Tech Company, Central Michigan University, San Francisco, USA.*
	97.	***Лугова Тетяна,*** *кандидат наук з мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету, м. Одеса, Україна.* ***Luhova Tetiana,*** *Ph.D of Science in Art Studies, Associate Professor, Associate Professor of the Information and Media Department of the Odessa National Polytechnic University, Ukraine.*
	98.	***Лужняк Людмила,*** *методистка Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, м. Хмельницький, Україна.* ***Luzhniak Liudmyla,*** *Methodist of the Scientific-methodological Centre of Vocational Education and Training and Further Training for Engineering-Pedagogical Workers in Khmelnytskyi Oblast, Khmelnytskyi, Ukraine.*
	99.	***Лузан Людмила,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики навчання мов і літератури Харківської академії неперервної освіти, м. Харків, Україна.* ***Luzan Lyudmila,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Methods of Language and Literature Education, Kharkiv Academy of Continuing Education, Kharkiv, Ukraine.*
	100.	***Лукашенко Катерина,*** *викладачка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова м. Київ, Україна.* ***Lukashenko Kateryna,*** *Lecturer at the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*

	101.	***Лук'янова Лариса,*** *доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Lukianova Larysa,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAPS of Ukraine, Director of the Ivan Ziazyun Institute for Teacher Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	102.	***Лунячек Вадим,*** *доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Luniachek Vadim,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Chair of Creative Pedagogy and Intellectual Property of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	103.	***Лупійко Людмила,*** *кандидат психологічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Lupiiko Liudmyla****, Ph.D of Psychological Sciences, Associate Professor of the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	104.	***Лучанінова Ольга,*** *доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України, м. Дніпро.* ***Luchaninova Olga,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Engineering Pedagogy of the National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, Ukraine.*
М	105.	***Максименко Наталія,*** *кандидат юридичних наук, доцент Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Maksymenko Natalia,*** *Ph.D of Law Sciences, Associate Professor at the Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
	106.	***Маматова Феруза,*** *молодший науковий співробітник Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улунбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Mamatova Feruza,*** *Junior Research Fellow of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	107.	***Маріан Павел,*** *учений секретар Тираспольського державного університету, доцент кафедри інформаційних технологій м. Кишиневу, Республіка Молдова.* ***Marian Pavle,*** *Academic Secretary of Tiraspol State University, Associate Professor of Information Technology, Chisinau, Republic of Moldova.*
	108.	***Махиня Тетяна,*** *кандидат педагогічних наук, кафедра педагогіки, адміністрування і соціальної роботи Університету менеджменту освіти, м. Київ, Україна.* ***Makhynia Tetiana,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, University of Educational Management Department of Pedagogy, Administration and Social Work, Kyiv, Ukraine.*
	109.	***Махмудова Мафтуна,*** *викладачка Національний університет Узбекистану імені Мірзо Улунбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Makhmudova Maftuna,*** *Lecturer at the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	110.	***Маркусь Ірина,*** *начальниця Навчально-методичного центру Національного педагогічного університету імені М. П .Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Markus Iryna****, Head of the Drahomanov National Pedagogical University Training Center, Kyiv, Ukraine.*
	111.	***Мгжебришвілі Олександр,*** *доктор наук, професор, проректор Горійського державного педагогічного університету, м. Горі, Шида Картлі, Грузія.* ***Mgebrishvili Aleksandr;*** *Doctor of Sciences, Professor, Deputy Rector of Gori State Teaching University, Gori, Shida Kartli, Georgia.*
	112.	***Мейхуань Лю,*** *аспірант Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Січуань, Китай.* ***Meihuan Liu****, Postgraduate of the Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Sichuan, China.*

	113.	***Меквабідзе Руісан,*** *доктор наук, професор, керівник відділу міжнародних зв'язків Горійського державного педагогічного університету, м. Горі, Грузія.* ***Mekvabidze Ruizan,*** *Doctor of Sciences, Professor, Head of the International relation Office of Gori State Teaching University, Gori, Shida Kartli, Georgia.*
	114.	***Мидодашвілі Леван,*** *доктор фізико-математичних наук, доктор наук, професор, керівник служби забезпечення якості Горійського державного педагогічного університету м. Горі, Грузія.* ***Midodashvili Levan****, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Doctor of Sciences, Professor, Head of Quality Assurance Service of the Gori State Pedagogical University Gori, Shida Cartley, Georgia.*
	115.	***Михасюк Оксана,*** *директорка Богодухівської гімназії № 1 Богодухівської районної ради Харківської області, м. Богодухів, Україна.* ***Mykhasiuk Oksana,*** *Director of the Bohodukhiv Gymnasium № 1 of the Bohodukhiv District Council of Kharkiv region, Bogodukhov, Ukraine.*
	116.	***Москаленко Сергій,*** *доктор юридичних наук, доцент Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна* ***Moskalenko Sergyi,*** *Doctor of Law Sciences, Associate Professor of the Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
Н	117.	***Неділько Сергій,*** *доктор технічних наук, професор, начальник Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Nedilko Sergey,*** *Doctor of Engineering Science, Professor Head of the Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
	118.	***Немченко Юрій,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Nemchenko Yurii,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	119.	***Нестеренко Роман,*** *керівник Навчально-наукового центру довузівської підготовки, інноваційних освітніх технологій та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії м. Харків, Україна.* ***Nesterenko Roman,*** *Head of the Educational and Scientific Center of Pre-University Training, Innovative Educational Technologies and Academic Mobility of the Ukrainian Engineering-Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	120.	***Нечуйвітер Олеся,*** *доктор фізико-математичних наук, доцент, завідувачка кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Nechuyviter Olesya,*** *Doctor of Sciences (Physics and Mathematics), Associate Professor, Head of the Department of Information, Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	121.	***Нижник Олександр,*** *кандидат юридичних наук, начальник Управління освіти адміністрації Основ'янського району Харківської міської ради, м. Харків, Україна.* ***Nizhnik Alexander****, Ph.D of Law Sciences, Head of the Department of Education of the Administration of the Osviani District of Kharkiv city council, Kharkiv, Ukraine.*
	122.	***Ніколаєва Тетяна,*** *завідувачка відділу Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Nikolaeva Tatiana,*** *Head of Scientific Department of the Library of the Ukrainian Engineering-the Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine.*
О	123.	***Оборський Геннадій,*** *доктор технічних наук, професор, дійсний член Академії інженерних наук України, Заслужений працівник освіти України, ректор Одеського національного політехнічного університету м. Одеса, Україна.* ***Oborskyi Hennadii,*** *Doctor of Engineering Science, Professor, Full Member of the Academy of Engineering Sciences of Ukraine, Honored Worker of Education of Ukraine, Rector of Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine.*

	124.	***Олефіренко Тарас,*** *кандидат педагогічних наук, декан факультету педагогіки і психології, професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Olefirenko Taras,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Dean of the Faculty of Pedagogy and Psychology, Professor at the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	125.	***Остапенко Алла,*** *завідувачка Центру «Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків, Україна.* ***Ostapenko Alla,*** *Head of the Center «Municipal Higher Education Institution «Kharkiv Academy of Continuing Education», Kharkiv, Ukraine.*
П	126.	***Павлиш Тетяна,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України м. Кривий Ріг, Україна.* ***Pavlish Tetiana,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine Kryvyi Rih, Ukraine.*
	127.	***Павлюк Любов,*** *кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Pavliuk Liubov,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	128.	***Палькевич Юлія****, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний бухгалтер Інституту газу НАН України м. Київ, Україна.* ***Palkevich Julia,*** *Ph.D of Economical Sciences, Senior Researcher, Leading Accountant of the Gas Institute of NAS of Ukraine Kyiv, Ukraine.*
	129.	***Пеліванова Таня,*** *доктор наук, завідувачка кафедри електротехніки, електроніки та автоматики Тракійского університету, м. Стара Загора, Болгарія.* ***Pehlivanova Tanya,*** *Dr., Associate Professor, Head of Department of Electrical Engineering, Electronics and Automatics of Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.*
	130.	***Перерва Петро,*** *доктор економічних наук, професор Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна.* ***Pererva Petro,*** *Doctor of Economical Sciences, Professor at the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv, Ukraine.*
	131.	***Петришин Людмила,*** *доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету, м. Львів, Україна.* ***Petryshyn Lyudmyla,*** *Doctor of Economical Sciences, Chief of Department of Accounting and Taxation, Associate Professor of the Department of Account and Taxation, Lviv National Agrarian University, Lviv, Ukraine.*
	132.	***Пижик Андрій,*** *кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Т. Шевченко, м. Київ, Україна.* ***Pyzhik Andriy,*** *Ph.D of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Contemporary History of Ukraine, T. Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.*
	133.	***Письменна Марія,*** *доктор економічних наук, доцент, декан факультету менеджменту Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Pysmennaya Marii,*** *Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty Management at the Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
	134.	***Піддячий Володимир,*** *кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Нціональної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.* ***Piddiachy Volodymyr,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow in the Department of Andragogics at the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*

	135.	***Пітух Лілія,*** *заступниця директора Вищого професійного училища № 13 м. Івано-Франківськ, Україна.* ***Pitukh Liliia,*** *Deputy Director of the Higher Vocational School № 13, Ivano-Frankivsk, Ukraine.*
	136.	***Пройдак Юрій,*** *доктор технічних наук, професор, Лауреат державної премії України в галузі науки і техніки, проректор з наукової роботи Національної металургійної академії України м. Дніпро, Україна.* ***Proydak Yuriy,*** *Doctor of Engineering Sciences, Professor Winner of the State Prize of Ukraine in Science and Technology, Vice-rector for Scientific Work of the National Metallurgical Academy of Ukraine Dnipro, Ukraine.*
	137.	***Прохорова Вікторія,*** *доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Prokhorova Victoria,*** *Doctor of Economical Sciences, Professor, Head of the Department of Economics and Organization of Economic Activities of the Senior Researcher at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
Р	138.	***Рад Дана Вероніка,*** *доктор філософії, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи Аурел Влайку університету Арада, м. Арад, Румунія.* ***Rad Dana Verinica,*** *Ph.D, Associate Professor of the Department of Scientific Education, Psychology and Social Work, «Aurel Vlaicu» University of Arad, Arad, Romania.*
	139.	***Ратушна Карина,*** *вчителька Спеціалізованої школи I-III ступенів № 113 технологічного та спортивного профілю навчання, м. Київ, Україна.* ***Ratushna Karina,*** *Teacher of Specialized School I-III Degrees № 113 Technological and Sports Profile of Training, Kyiv, Ukraine.*
	140.	***Роман Аліна Фелісія,*** *доктор філософії, викладач Аурел Влайку університету Арада, м. Арад, Румунія.* ***Roman Alina Felicia,*** *Ph.D, «Aurel Vlaicu» University of Arad, Arad, Romania.*
	141.	***Ростока Алина,*** *здобувачка освіти ІТІС «Гідо Дорсо», м. Авелліно, Італія.* ***Rostoka Alina,*** *Student of the ITIS «Guido Dorso», Avellino, Republic of Italy.*
	142.	***Ростока Марина,*** *кандидат педагогічних наук (доктор філософії), старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, магістрантка Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ, Україна.* ***Rostoka Marina,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the B. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, a Master's Student at the Institute of Training of the State Employment Service of Ukraine, Kiev, Ukraine.*
	143.	***Рубан Наталія,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Ruban Natalia,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	144.	***Рубашка Володимир,*** *кандидат технічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Rubashka Vladimir,*** *Ph.D of Engineering Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	145.	***Русанова Марина,*** *кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та правознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка м. Старобільськ, Україна.* ***Rusanova Marina,*** *Ph.D of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Political Science and Law at the Luhansk National University of Taras Shevchenko, Starobilsk, Ukraine.*

	146.	***Русланова Тетяна,*** *директорка Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області, м. Харків, Україна.* ***Ruslanova Tatiana,*** *Director of the Scientific and Methodological Center for Vocational Education in Kharkiv Region, Kharkiv, Ukraine.*
	147.	***Рябова Зоя,*** *доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту освіти та права Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Ryabova Zoya,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, State Institution of Higher Education University of Educational Management National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kiev, Ukraine.*
С	148.	***Сабірова Нілуфар,*** *аспірантка Національного університета Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Sabirova Nilufar,*** *Postgraduate Student of National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	149.	***Савєльєва Тетяна,*** *Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В. І. Вернадського, м. Харків, Україна.* ***Savelyeva Tatiana,*** *Kharkov State Vocational College the name of V. I. Vernadsky, Kharkiv, Ukraine.*
	150.	***Садуллаєва Нілуфар,*** *доктор наук, доцент, завідувачка кафедри порівняльної лінгвістики Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Sadullaeva Nilufar,*** *Doctor of Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Comparative Linguistics, National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	151.	***Садуллаєва Севара,*** *магістрантка факультета зарубежной филологии Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Sadullaeva Sevara,*** *Master's Degree student Faculty of foreign philology National university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	152.	***Сажко Галина,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Sazhko Halyna,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	153.	***Селецький Андрій,*** *кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна.* ***Seletskiy Andrey,*** *Ph.D of Historical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of B. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kiev, Ukraine.*
	154.	***Семенов Андрій,*** *директор Приватного закладу «Центр професійної освіти і навчання», м. Кривий Ріг, Україна.* ***Semenov Andrii,*** *Director of Private Institution «Center for Vocational Education and Training», Kryvyi Rih, Ukraine.*
	155.	***Сиддікова Ірода,*** *доктор філологічних наук, професор, професор кафедри порівняльної лінгвістики Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Siddikova Iroda,*** *Doctor of Philology, Professor. Professor of the Department of Comparative Linguistics at the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	156.	***Сидоров Микола,*** *кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, помічник начальника із загальних питань та інноваційної роботи Льотної академії Національного авіаціного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Sydorov Mykola,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Deputy Chief on General Issues and Innovative Work of the Aircraft Academy of the National Aviation University, Kropivnitsky, Ukraine.*

	157.	***Скрипка Катерина,*** *аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Skripka Katerina,*** *Graduate Student of the University Education Management NAPS Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	158.	***Сосіашвілі Георгій,*** *доктор наук, професор, ректор Горійського державного педагогічного університету, Горі, Шида Картлі, Грузія.* ***Sosiashvili Georgy,*** *Doctor of Sciences, Professor, Rector of Gori State Pedagogical University, Gori, Shida Cartley, Georgia.*
	159.	***Стецюк Богдан,*** *доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права та правового регулювання авіаційної діяльності Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Stetsyuk Bogdan,*** *Doctor of Jurisprudence, Professor, Head of the Department of Law and Legal Regulation of Aviation Activities of the National Aviation University Flight Academy, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
	160.	***Стойкова Ваня,*** *доктор наук, декан факультету техніки та технологій Тракійского університету, м. Стара Загора, Болгарія.* ***Stoykova Vanya****, Associate Professor Dr., Dean of the Faculty of Technics and Technologies of Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria.*
	161.	***Стрельчук Роман,*** *кандидат технічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Strelchuk Roman,*** *Ph.D of Engineering Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	162.	***Стрельцов Володимир,*** *доктор наук державного управління, професор Поморської Академії, м. Слупськ, Республіка Польща.* ***Streltsov Volodymyr,*** *Doctor of Sciences in Public Administration, Professor of the Pomeranian Academy, Slupsk, Poland..*
	163.	***Стрілюк Олена,*** *кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.* ***Striliuk Olena,*** *Ph.D of Historical Sciences, Associate Professor Deputy-Director for Scientific Work, Associate Professor of the World History and International Relations Chair of O. Lazarevskyi Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines of T. G. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Chernihiv, Ukraine.*
	164.	***Суліма Євген,*** *голова Наглядової Ради, заклад освіти «Київ Глобал Скул», м. Київ, Україна.* ***Sulima Yevhen,*** *Chairman of the Supervisory Board, Kyiv Global Schools educational Institution, Kyiv, Ukraine.*
	165.	***Султанова Лейла,*** *доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу теорії і практики педагогічної освіти імені Івана Зязюна Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна.* ***Sultanova Leila,*** *Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of Theory and Practice of Pedagogical Education of the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAPS of Ukraine, Kiev, Ukraine.*
	166.	***Суховерхова Олена,*** *молодший науковий співробітник Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Sukhoverkhova Olena,*** *Junior Research Fellow of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
Т	167.	***Тавшунський Олег,*** *кандидат історичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Tavshunskyi Oleg****, Ph.D of Historscal Sciences, Associate Professor Ukrainian Engineering Pedagogics Academy Kharkiv, Ukraine.*

	168.	***Теловата Марія**, доктор педагогічних наук, професор, професор Європейського інституту безперервної освіти Словаччини, сертифікований експерт Національної агенції забезпечення якості вищої освіти, Заслужений працівник освіти України, завідувачка кафедри обліку та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, м. Київ, Україна.* ***Telovata Mariia,** Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the European Institute for Continuing Education in Slovakia, Certified Expert of the National Agency for Quality Assurance of Higher Education, Honored Worker of Education of Ukraine, Head of the Department of Accounting and Taxation of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Kiev, Ukraine.*
	169.	***Тихонова Дар'я**, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Української інженерно- педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Tikhonova Daria,** Ph.D of Law Sciences, Senior Researcher at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	170.	***Тіманюк Валерія,** кандидат фармацевтичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Timaniuk Valeria,** Ph.D of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	171.	***Тіманюк Ірина**, кандидат фармацевтичних наук, доцент Національного фармацевтичного університету, м. Харків, Україна.* ***Timaniuk Irina**, Ph.D of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine.*
	172.	***Трегуб Ольга,** кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Tregub Olga,** Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	173.	***Тропіна Марія,** здобувачка освіти Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Tropina Mariia,** Student of the Faculty of Engineering and Pedagogy of the M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	174.	***Трохимчук Сергій,** доктор технічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Trokhymchuk Sergii,** Doctor of Engineering Sciences, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
У	175.	***Урбанек Анджей,** доктор габ., проректор з навчальної роботи Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, м. Слупськ, Польща.* ***Urbanek Andrzej,** Dr. Hab., Vice-Rector for Educational Work of the Institute of Security and Management of the Pomeranian Academy in Slupsk, Slupsk, Poland.*
	176.	***Уткіна Галина,** кандидат економічних наук, доцент Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України м. Кривий Ріг, Україна.* ***Utkina Galina,** Ph.D of Economical Sciences, Associate Professor Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine Kryvyi Rih, Ukraine.*
Ф	177.	***Фесенко Наталія,** кандидат наук державного управління, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Fesenko Natalia,** Ph.D of Sciences in Public Administration, Associate Professor at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	178.	***Федяй Ксенія,** студентка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Fediai Kseniia,** Student of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	179.	***Фоменко Лариса,** аспірантка Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Fomenko Larisa,** Graduate Student of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*

Х	*180.*	***Хайдарова Гафхар,*** *магістрантка Національного університету Узбекистану імені Мірзо Улугбека, м. Ташкент, Узбекистан.* ***Khaydarova Gavkhar,*** *Master Degree Student of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan.*
	181.	***Хлєбнікова Таліна,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна.* ***Khlebnikova Talina,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine.*
	182.	***Хойновські Лех,*** *доктор габ., директор Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, Слупськ, Польща.* ***Chojnowski Lech****, Dr. Hab., Director of the Institute of Security and Management of the Pomeranian Academy in Slupsk, Slupsk, Poland.*
	183.	***Ходаківська Снєжана,*** *молодший науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.* ***Khodakivska Snezhana,*** *Junior Research Fellow of the Ivan Zyazun Institute for Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.*
	184.	***Хотченко Ірина,*** *кандидат педагогічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Khotchenko Iryna,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	185.	***Хрмо Роман,*** *доктор філософії, проректор із якості та розвитку Університету DTI, MBA, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина.* ***Hrmo Roman,*** *Ph.Dr, MBA, ING-PAED IGIP, Doc. PaedDr, Vice-rector for Quality and Development of DTI University, Dubnica nad Vahom, Slovakia.*
Ц	*186.*	***Цегольник Петро,*** *кандидат наук державного управління, доцент кафедри менеджменту Національного транпортного університету, м.Київ, Україна.* ***Tseholnyk Petro,*** *Ph.D of Sciences in Public Administration, Associate Professor of National Transport University, Kyiv, Ukraine.*
Ч	*187.*	***Черевичний Геннадій,*** *кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна.* ***Cherevychnyi Gennadii,*** *Ph.D of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Modern History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.*
	188.	***Черненко Ксенія,*** *кандидат економічних наук, доцент Полтавської державної аграрної академії, м. Полтава, Україна.* ***Chernenko Kseniia,*** *Ph.D of Economical Sciences, Associate Professor of Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Ukraine.*
	189.	***Черненко Юлія,*** *кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Chernenko Julia,*** *Ph.D of Economical Sciences, Senior Researcher at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*
	190.	***Чернова Тетяна,*** *кандидат педагогічних наук, заступник декана з наукової та виховної роботи Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки, м. Київ, Україна.* ***Chernova Tatiana,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Theory and Methods of Technological Education, Drawing and Computer Graphics, Deputy Dean for Scientific and Educational Work Faculty of Engineering and Pedagogy, M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*

	191.	***Чернова Олександра,*** *магістрантка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Chernova Olexandra,*** *M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.*
	192.	***Чобіток Вікторія,*** *кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Chobitok Viktoriia,*** *Ph.D of Economical Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Business Organization of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy Kharkiv, Ukraine.*
	193.	***Чумак Олександр,*** *доктор юридичних наук, Заслужений юрист України, заступник начальника Льотної академії Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна.* ***Chumak Oleksandr,*** *Doctor of Laws, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Chief of the Flight Academy of National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine.*
Ш	194.	***Шаиковська Катерина,*** *вихователька ДНЗ № 429, м. Київ, Україна.* ***Shaikovska Kateryna,*** *Pre-School Teacher of the № 429, Kyiv, Ukraine.*
	195.	***Шамралюк Олена,*** *методистка Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, м. Хмельницький, Україна.* ***Shamraliuk Olena,*** *Methodist of the Scientific-methodological Centre of Vocational Education and Training and Further Training for Engineering-Pedagogical Workers in Khmelnytskyi Oblast, Khmelnytskyi, Ukraine.*
	196.	***Швачич Геннадій,*** *доктор технічних наук, завідувач кафедри прикладної математики та обчислювальної техніки Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна.* ***Shvachich Gennadiy,*** *Doctor of Engineering Sciences, Professor, Head of the Department of Applied Mathematics and Computer Engineering of the National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro, Ukraine.*
	197.	***Шеремет Ольга,*** *методистка Обласного комунального позашкільного навчального закладу «Чернігівська Мала академія наук учнівської молоді», м. Чернігів, Україна.* ***Sheremet Olga,*** *Methodist of Regional Communal Extracurricular Institution «Chernihiv Junior Academy of Sciences of Student Youth», Chernihiv, Ukraine.*
	198.	***Шереметьєва Світлана,*** *Інженерно-педагогічний факультет Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.* ***Sheremetieva Svitlana,*** *Faculty of Engineering and Pedagogy of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov, Kyiv, Ukraine.*
	199.	***Шкода Мирослав,*** *доктор технічних наук, доктор філософії, проректор з міжнародних зв'язків Університету DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина.* ***Shkoda Miroslav,*** *Doctor of Engineering Sciences, Ph.D, Vice-rector for International relation of DTI University, Dubnica nad Vahom, Slovakia.*
	200.	***Шкурлат Ізабелла,*** *кандидат соціологічних наук, заступник директора Інституту безпеки та управління Поморської академії у Слупську, м. Слупськ, Польща.* ***Shurlat Isabella,*** *Ph.D of Sociological Sciences, Deputy Director of the Institute of Security and Management of the Pomeranian Academy in Slupsk, Slupsk, Poland.*
Щ	201.	***Щербак Віта,*** *методистка Київського енергетичного коледжу, м. Київ, Україна.* ***Shcherbak Vita,*** *Methodist of the Kiev College of Energy, Kyiv, Ukraine.*
	202.	***Щербина Ірина,*** *кандидат історичних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, Харків, Україна.* ***Shcherbyna Iryna,*** *Ph.D in Historical Science, Associate Professor of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*

Ю	*203.*	***Юда Лариса,*** *кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри археології, етнології та краєзнавчо-туристичної роботи Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.* ***Yuda Larysa,*** *Ph.D of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Archeology, Ethnology, Local History and Tourist Work of A. M. Lazarevsky Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines of T. G. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium», Chernihiv, Ukraine.*
	204.	***Юр'єва Ольга,*** *викладачка кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна.* ***Yurieva Olha,*** *Lecturer at the Department of Creative Pedagogy and Intellectual Property of the Senior Researcher at the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.*

The Second International Scientific and Practical WEB-Forum
THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE IN LIFELONG EDUCATION
УІПА
UKRAINIAN ENGINEERING PEDAGOGICS ACADEMY
KUPRIYANOV OLEKSANDR
Vice-Rector for Scientific Work of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor

UKRAINIAN ENGINEERING PEDAGOGICS ACADEMY
WELCOME
to the Second International Scientific and Practical WEB-Forum
"THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE IN LIFELONG EDUCATION"
March 25-27, 2020 - Ukraine
http://ikpt.uipa.edu.ua/forum2020

ФОТО-ЗВІТ

Руісан Меквабідзе

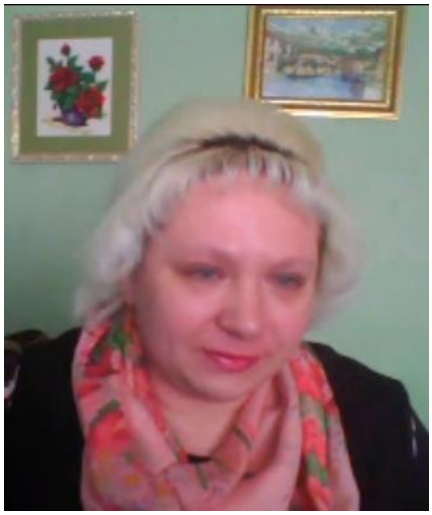

Лілія Пітух

Марина Ростока

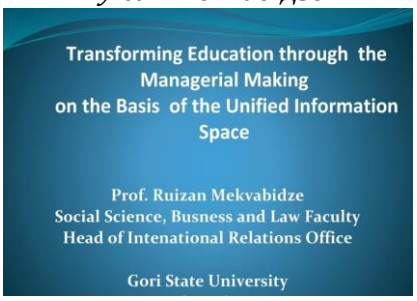

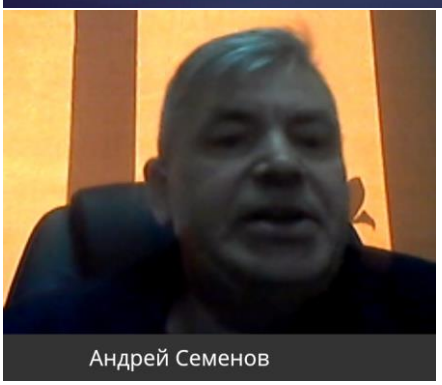

Сергій Зеленський

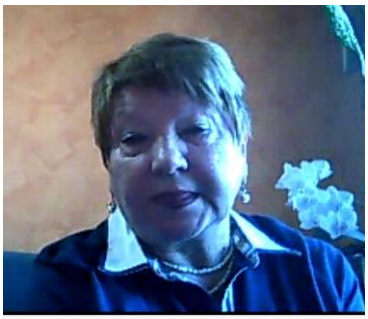

Валерія Тіманюк

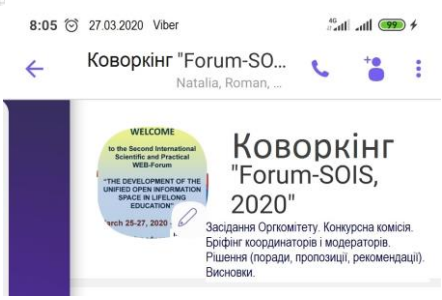

Ольга Кулініч

Тетяна Чернова

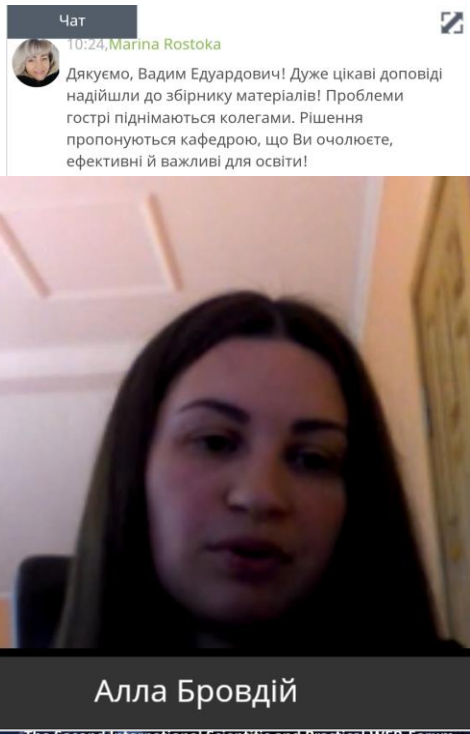

Алла Бровдій

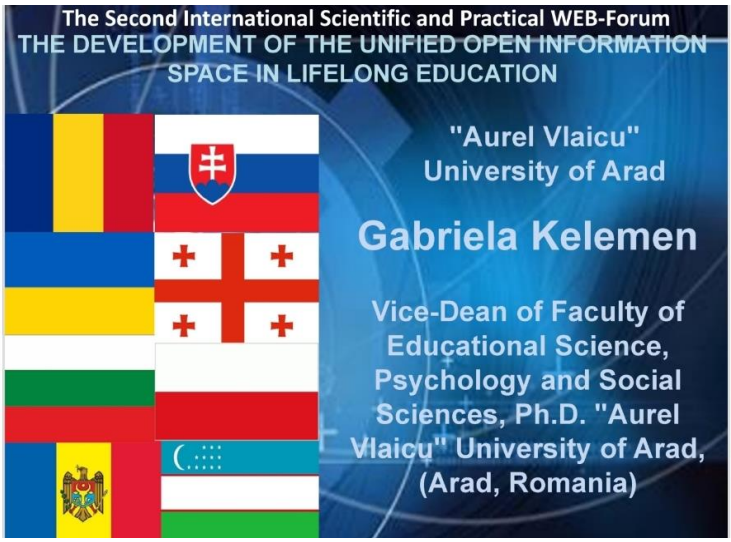

Ольга Баніт

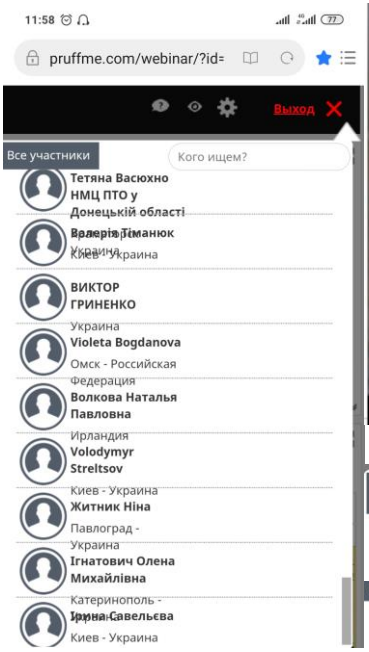

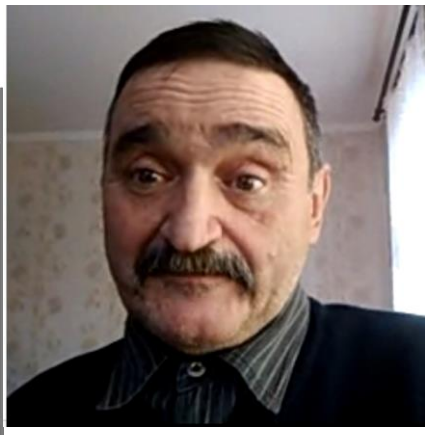

Михайло Жук

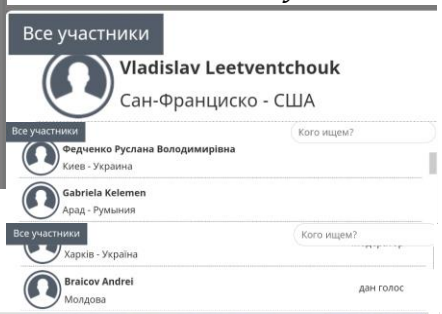

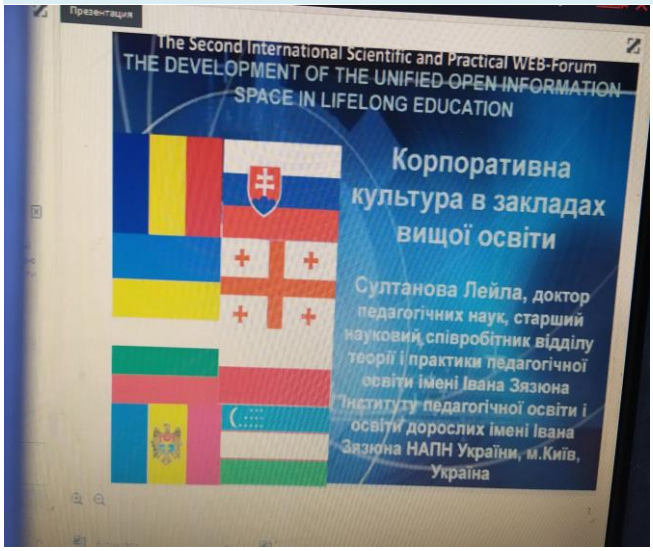

Тетяна Гавлітіна

5. ТЕОРІЯ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЯК ФІЛОСОФІЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Традиційне управління, що здійснюється на засадах філософії детермінізму, характеризується причинною обумовленістю, як природних, так і суспільних явищ.

Стрімкий розвиток інформаційних потоків у сучасному житті та трансформація ринкових відносин активізували синергетичні процеси, що мають нестабільну основу. В мінливих умовах стає затребуваним управління, що має гнучкий, адаптивний характер.

Філософською основою адаптивного управління є теорія нестабільності, яка пояснює нелінійний розвиток системи. Управління здійснюється на партнерських відносинах, рушійною силою такого управління є мета, механізмом – спрямована самоорганізація.

На практиці доцільно інтегрувати управління і самоуправління, узгоджуючи зовнішні вимоги, власні потреби виконавців та обставини, в яких здійснюється

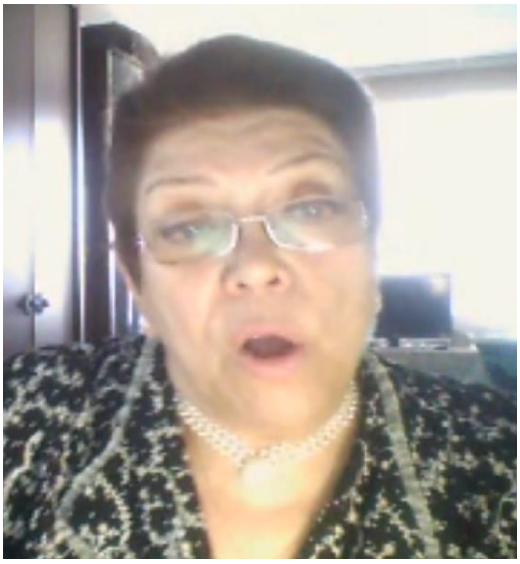

Галина Єльникова

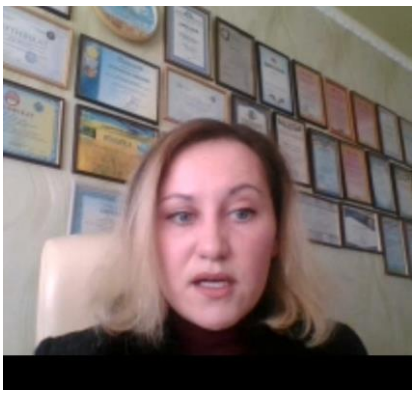

Оксана Михасюк

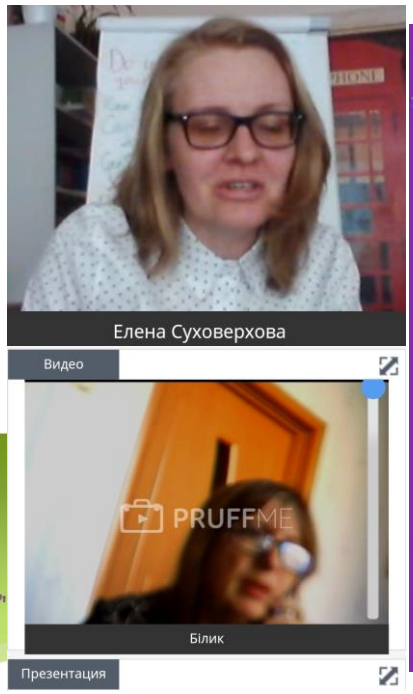

Андрій Брайков

Тетяна Бондаренко

Луіс Кардосо

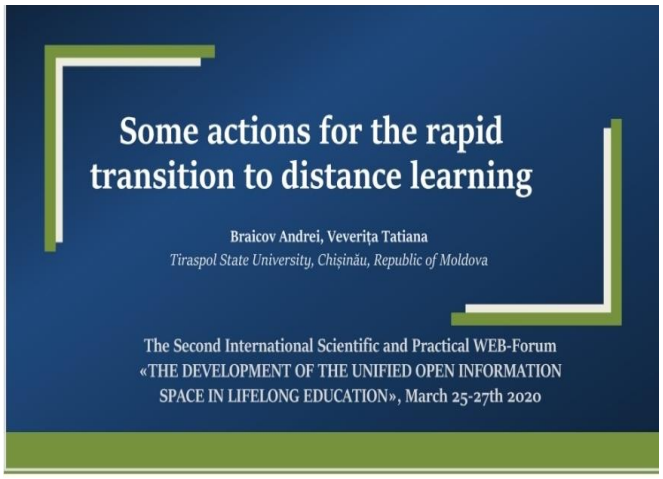

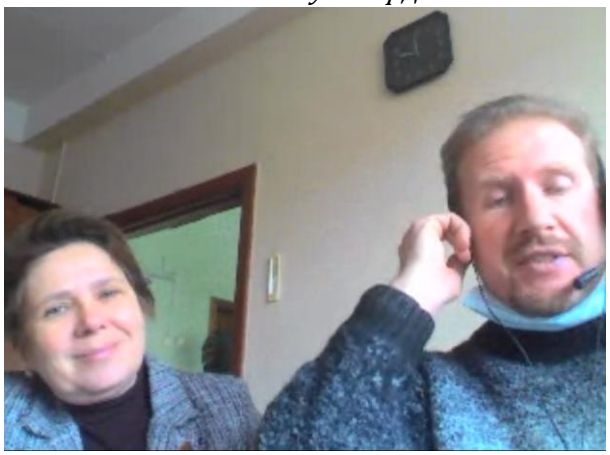

Світлана Антощук, Олександр Блажко

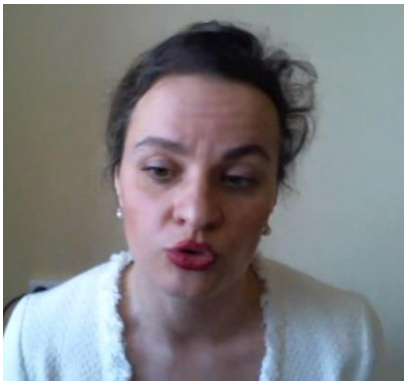

Ольга Кузьменко

Олена Білік

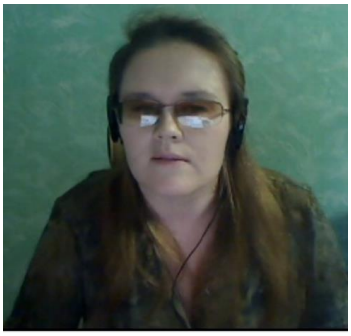

Віолета Богданова

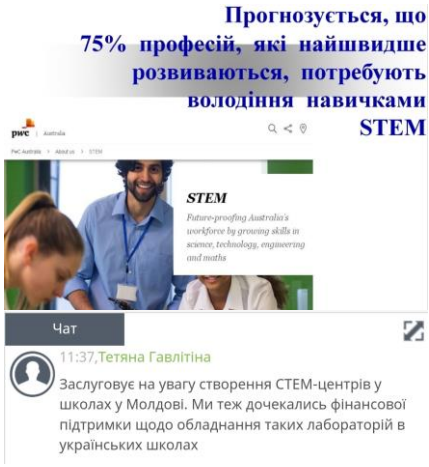

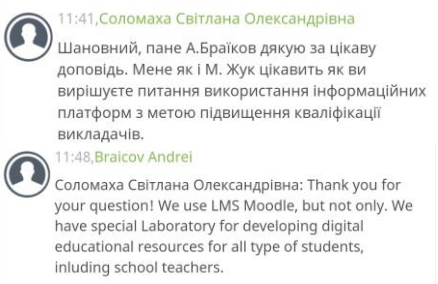

ГЕОГРАФІЯ ФОРУМУ
(ЗА ЗАЛУЧЕННЯМ ОСВІТНІХ УСТАНОВ І ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ)

Зарубіжні заклади освіти і наукові установи:
Аурел Влайку університет Арада, м. Арад, Румунія;
Горійський державний педагогічний університет, м. Горі, Шида Картлі, Грузія;
ІТІС «Гідо Дорсо», м. Авелліно, Республіка Італія;
Національний університет Узбекистану імені Мірзо Улунбека, м. Ташкент, Узбекистан;
Політехнічний інститут Порталегре Лісабонського університету, м. Портелегре, Португалія;
Поморська Академія у Слупську, м. Слупськ, Республіка Польща;
Ташкентський державний педагогічний університет імені Низами, м. Ташкент, Узбекистан;
Тираспольський державний університет, м. Кишиневу, Республіка Молдова.;
Тракійский університет, м. Стара Загора, Болгарія;
Університет DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина;
Університет Центрального Мічигану, м. Сан-Франциско, США.
Городской колледж Сан-Франциско, м. Сан-Франциско, США.

Вітчизняні заклади освіти і наукові установи:
м. Київ
Відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;
Державне пвдприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент);
Деражавний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України;
Дошкільний навчальний заклад № 429 міста Києва;
Інститут газу Національної академії наук України;
Інженерно-педагогічноий факультет НПУ ім. М. П. Драгоманова;
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;
Київске Вище професійне училище технологій та дизайну одягу;
Київський енергетичний коледж;
Київ Глобал Скул;
Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
Міжнародна благодійна організація «Лідер якості»;
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
Національний транпортний університет;
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 113 технологічного та спортивного профілю навчання;
Центр освітнього консалтингу «ІНВЕСТО».

м. Дніпро, Дніпропетровська область
Національна металургійна академія України;
Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України (м. Кривий Ріг);
Криворізький державний педагогічний університет;
Криворізький гірничо-технологічний ліцей;
Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання» (м. Кривий Ріг).

м. Івано-Франківськ
Вище професійне училище № 13 м. Івано-Франківськ;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

м. Краматорськ, Донецька область
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області.

м. Кропивницький, Кіровоградська область
Льотна академія Національного авіаційного університету;
Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України.

м. Львів
Львівський національний аграрний університет.

м. Одеса, Одеська область
Ізмаїльський державний гуманітарний університет (м. Ізмаїл);
Інститут комп`ютерних систем ОНПУ;
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;
Одеський національний політехнічний університет.

м. Полтава
Полтавська державна аграрна академія;
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського.

м. Рівне
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

м. Старобільськ , Луганська область
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка.

м. Суми
Комунальний заклад «Сумський Обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

м. Харків, Харківська область
Богодухівська гімназія № 1 Богодухівської районної ради Харківської області;
Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»;
Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти»;
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;
Комунальний заклад «Харківська спеціальна школа № 7» Харківської обласної ради;
Навчально-науковий центр довузівської підготовки, інноваційних освітніх технологій та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії;
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області;
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»;
Національний фармацевтичний університет;
Українська інженерно-педагогічна академіїя;
Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В. І. Вернадського;
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.;
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди;
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
Управління освіти адміністрації Основ'янського району Харківської міської ради.

м. Хмельницький
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області;
Хмельницький професійний коледж.

м. Чернігів, Чернігівська область
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;
Обласний комунальний позашкільний навчальний заклад «Чернігівська Мала академія учнівської молоді»;
Чернігівська обласна організація Національної Спілки краєзнавців України.

АНАЛІТИЧНІ ДАНІ
(ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ АУДИТОРІЇ ПРОБЛЕМАТИКОЮ ФОРУМУ)

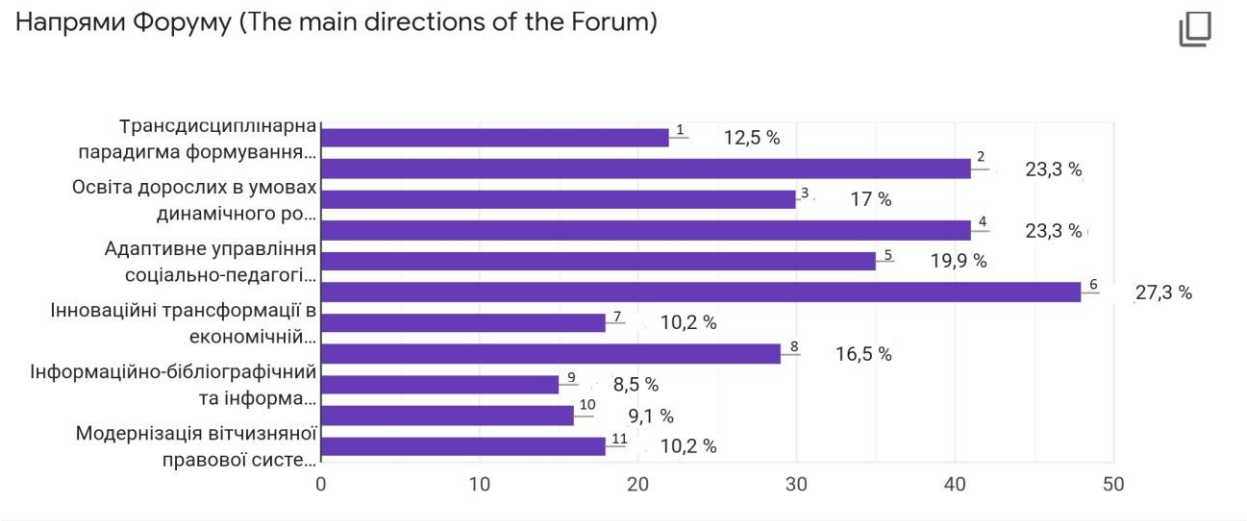

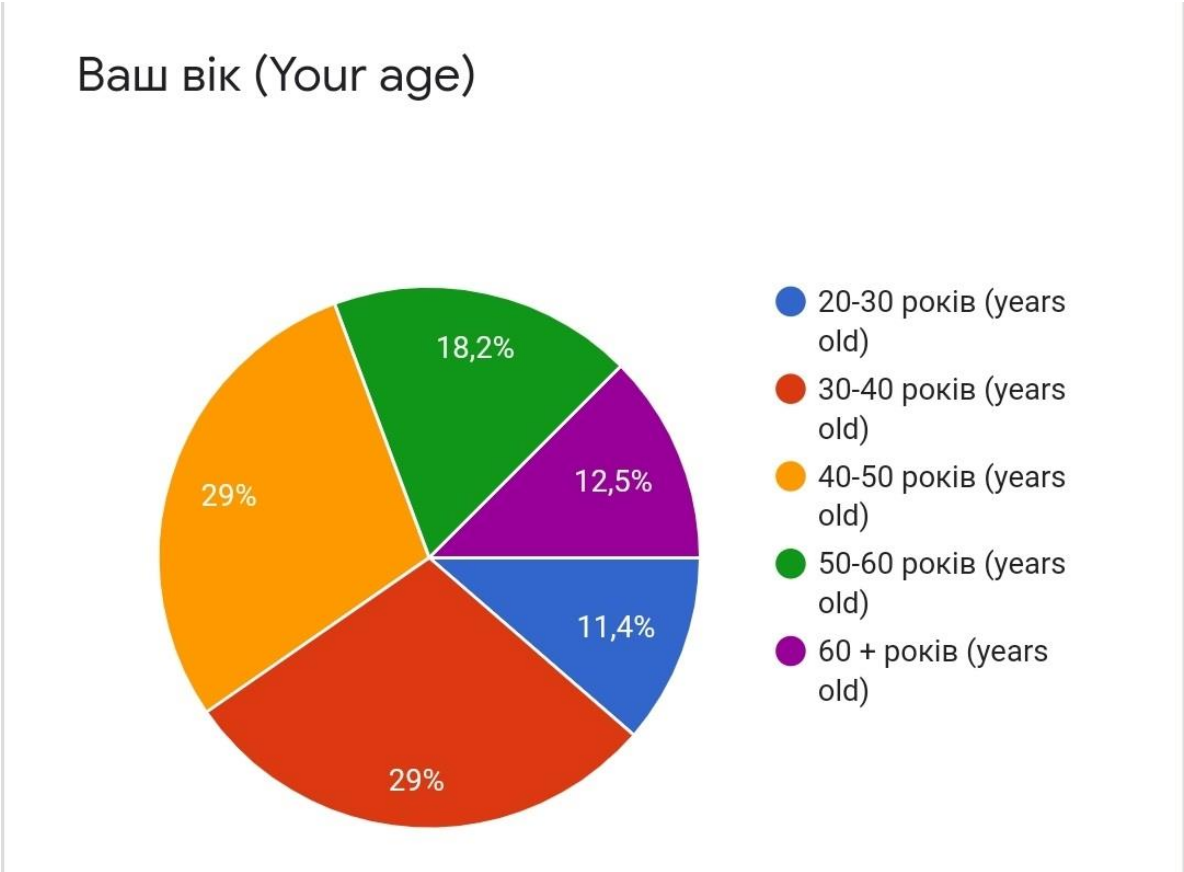

Наукове видання

РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Збірник матеріалів
Другого Міжнародного науково-практичного WEB-форуму

25–27 березня 2020 року
Київ–Харків

Упорядник: Ростока М. Л.

Редакційна колегія:
М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко, В. Е. Лунячек, О. В. Баніт, А. В. Селецький, А. Г. Гуралюк, О. А. Блажко, Т. А. Лугова

Випуск здійснено на умовах договору
про спільну діяльність співорганізаторів заходу

Відповідальні за випуск: М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко
Макетування, комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки: А. І. Ростока
За доброчесність і якість подання змісту тез доповідей
відповідальність несуть автори тез доповідей

Даний твір захищено авторським правом.
Заборонено несанкціоноване використання: будь-яке відтворення, копіювання, модернування без дозволу на це власників авторського права

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, вул. Університетська, 16; тел. (057) 731-28-62
http://www.uipa.edu.ua
Формат 60х84 1/16. Ум. друк. арк. 14,6
Тираж 300 прим.

Віддруковано в ТОВ «Друкарня Мадрид»
через ФОП Гобельовська Л.П.
м. Харків, вул. Гуданова, 18
Тел.: (057) 756-53-25
www.madrid.in.ua e-mail: @madrid.in.ua
Свідотцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4399 від 27.08.12 р.